

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ'DE BU SAYI

ÖYKÜ GÜNDEMİ	
Emine Batar	<i>Kayıtlı Saatler VI</i> 3
Fahri Tuna	<i>Mustafa Kutlu, Türk Hikâyeciliğinin 'Beyaz Leke'si</i> 5
Şeniz Bayır	<i>Ah! Sol Yanım! Albüm</i> 6
ÖYKÜLER	
Necati Mert	<i>Konuşmak Niye?</i> 11
Cemal Şakar	<i>Mustafaamm</i> 15
Yunus Develi	<i>Hikâyeler Buluşurken</i> 18
Köksal Alver	<i>Her Siteye Bir Dede</i> 24
Handan Acar Yıldız	<i>Kuş Kâbri</i> 29
Merve Koçak Kurt	<i>Mayıs'ın Sardunya Kırmızısı</i> 36
Emine Batar	<i>Uzak İhtimal</i> 40
Nilüfer Altunkaya	<i>Eylül Güncesi</i> 44
Havva Tekin	<i>Şehri Hanım Behruz ve Gece</i> 48
Tanju Sarı	<i>Bir Tiyatro Hikayesi</i> 53
Mesut Doğan	<i>İkinci Korku</i> 55
Ayşe Bağcıvan	<i>1 Ali (.)</i> 58
İsmail Isparta	<i>Zülcenaheyn</i> 61
Şeyda Koç	<i>Leylaklı Konak</i> 65
Soner Oğuz	<i>Oda ve Sesler</i> 67
Ömer Çelik	<i>Pazarda Bir An</i> 69
Hasan Aycın	<i>Çizgi</i> 72
DOSYA	
ÇAĞDAŞ KIRIM TATAR ÖYKÜSÜ-2	
Leniyara Selimova	<i>1989 Yılından Günümüze Kadar Kırım'da Kırım Tatar Matbuatı</i> 74
Seyran Süleyman	<i>Kırım Tatar Yazarlar Birliği Başkanı Rıza Fazıl ile Söyleşi</i> 87
Ömer Küçük mehmetoğlu	<i>Kırım Tatar Yazarı ve Gazeteci Seyran Süleyman ile Söyleşi</i> 91
Yusuf Bolat	<i>Bir Tanem</i> 94
Gülnara Üseinova	<i>Çilek Bayramı</i> 98
Sebilâ Zareçnaya	<i>Beni Affet</i> 101
Ediye Sarana	<i>Suç Kimde</i> 105
Ahtem Mazinov	<i>Ekmek Ufakları</i> 107
Lenera Memetova	<i>Umut Gemisi</i> 110
Gülnara İlyasova	<i>Tövbe</i> 114
Üriye Kadırova	<i>Yalancı Dünya</i> 119
Seyran Süleyman	<i>Gecenin Perdeleri Arasında</i> 121
Leniyara Celilova	<i>Şeytanların Köpeği</i> 124
DOSYA	
GENÇ ÖYKÜ-3	
Galip Çağ	<i>Komşu Kapısı</i> 127
Ayşenur Gülsüm Tuna	<i>Aşûreme Nar Olur musun?</i> 131
	<i>Mübârek Bir Oğlum Olsun</i> 133
Talha Kabukçu	<i>Davud</i> 136
Harun Aktaş	<i>Son Elma</i> 142
Melek Koç	<i>Sardunya Kokusu</i> 145
Nurdan Garparslan	<i>Bir Aşk Bir Kasaba</i> 151
Özkan Kaya	<i>Limonata...</i> 155
Özlem Başaran	<i>Alışmak Alışkanlık mış Aslında</i> 157
Selin Dilmaç	<i>Dokunuşun Sokakları</i> 159
Sinem Torun	<i>'Her İnsan Öldürür Gene de Sevdiğini'</i> 162
Tuba Yavuz	<i>Kırık</i> 164
Ahmet Furkan Doğan	<i>Son El...</i> 167
Handan Acar Yıldız	<i>Emine Batar'la Uzayan Gölgeler Üzerine Söyleşi</i> 170
	<i>Ali Işık'la Bekleme Salonu Üzerine Söyleşi</i> 176
Oktay Yivli	<i>Buket Uzuner'de Retorik Olarak Kişilik Bölünmesi</i> 182
Senem Gezeroğlu	<i>Ferit Edgü'nün "Yazar ve Yazman" Adlı Küçürek Öyküsünde...</i> 186
KİTAPLIK	
Mehmet Kahraman	<i>Uzayan Gölgeler</i> 191
	<i>Ölmüş Oyuncaklar Müzesi</i> 193
Emine Batar	<i>Ağır Boşluk</i> 195

Ö Y K Ü

İki Aylık Öykü Dergisi

YIL: 11 SAYI: 64 AĞUSTOS-EYLÜL 2014

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına
Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri
Konur Sk. No: 39/1
Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr
e-mail: hece@hece.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** www.sarakusta.com

Baskı: Dumat Ofset **Tel:** (0312) 278 82 00

2014 Yılı Abone Bedeli:
Yıllık: 50 TL.
Kurumlar İçin: 150 TL.
Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582
Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.07.2014

EMİNE BATAR

KAYITLI SAATLER VI

Albert Camus'un *Yabancı* adlı romanında, boş bulduğum bir sayfaya şöyle bir not düştüğümü gördüm: "Okurken anlatım ve imla hatalarını bir editörmüş gibi düzeltme ihtiyacı duyduğum oluyordu. Dünyaca ünlü bir yazar bu tür hataları nasıl yapardı, kabul lenemiyordum. Çeviri kitaplarda ise suçu bazen çevirmene buluyordum. Ama çevirmenin de bu tür hatalar yapmaya hakkı yoktu. Sonra hata aramak için okumalar yaptığımı fark ettim. Artık kitaplarda aradığım anlatım, dil, tema, derinlik değil de bunların işlenişindeki kusurlardı. Belki de kitapta elde edeceğim faydayı ötelemekte, görmezden gelmekte, gerekli olanı görmeme engel olacak kısmıyla zaman geçirmekteydim."

Hangi kitap ya da kitaplar için söylediğimi hatırlamıyorum. Belki de birkaç sayfa okuduğum bir kitaptan sonra elime geçen kitabın boş bulduğum sayfasına bunları karaladım.

Yazının kusursuzluğuna inananlar vardır. Kelimelerini büyük bir dikkatle seçerler. Kelimeler bir makineden çıkmış gibi kusursuzdur. Hata payı bırakmazlar kendilerine. Rasim Özdenören bu tür bir yazıyı okuduğunda şöyle der: "Tek kusuru kusursuzluğu." O halde kusursuzluk da bir kusurdur diyebilir miyiz? Yazıyı kusursuz yaptığımızda yaşamdan koparmış, insan elinden çıkmış olma özelliğini yok etmiş mi oluruz? Bahsedilen kusurlar neler olabilir? Dilde, anlatımda, imlada, mantıkta bazı hatalar diyebiliriz. Akıcılığı engelleyen bir cümle de olabilir. Öyle ya, hayat hep düzen içinde akmaz. Birden bire beklenmedik bir parantez açılır ve hikayeyi böler. Hayatın akışında bunu kusur olarak görmezken yazıda "gereksiz ayrıntı" olarak kabul edebiliriz. "Anlatım akıcı değildi, hikayeye birden bire giren ve yine birden bire çıkan karakter, akışı bozmaktan başka işe yaramamış, bir fazlalık, başka da bir şey değil." deriz.

ÖYKÜ GÜNDEMİ

Virginia Woolf ise kusurlu yazmaya izin vermemenin yazıyı felce uğratacağını söyler. Ama bunu yeni başlayanlar için öngörür. Dannel Jones, *Virginia Woolf tan Yazarlık Dersleri* adlı kitabında şöyle der: “Kendinize kötü yazma hakkı tanıyın. Virginia Woolf, öğrenmenin ancak bu şekilde mümkün olabileceğini söyler. Bunu hatırlamanızı sağlayacak notlar yazıp çalışma masanıza asın ya da defterinize yapıştırın. Mesela; “Büyük yazar Virginia Woolf sayfalar dolusu saçmalamam için beni görevlendirdi.” ya da “Her türlü mantık hatası, dil bilgisi ve yazım yanlış yapma iznim var; Virginia Woolf öyle söylüyor.” yazabilirsiniz. Yine aynı kitapta; “Bir cümleye daima büyük harfle başlayın.” ya da “Hikayede ilk olarak zamanını ve mekanını hatasız olarak kurgulayın gibi her türlü kural olabilir. Bu kurallardan ya en çok ya da en az hoşunuza gideni seçin ve kuralı çiğneyin. Bir şiir, hikaye ya da makale yazın; ama büyük harf kullanmayın. Ya da zamansız veya mekansız bir sahne yazın. Buradaki amaç, kurallar ve onlarla mücadele ettiğimizde karşılaştığımız iyi ya da kötü sonuçlar üzerinde düşünmek.”

Woolf yazıya başlarken kusurları fazla önemsemenin yazma hızını düşüreceğini söyler. Woolf’un söylediğini, yürümeyi öğrenen bir çocuğun defalarca düşmeyi göze almasına benzetebiliriz.

O halde Woolf’un başlangıçta, kuralları hiçe sayarak yazmayı önermesinin iki sebebi olabilir: Kurallar yüzünden yazma hızını düşürmemek ve kuralların önemini veya önemsizliğini yazıda görüp karar vermek. Diğer taraftan Woolf; “Yazarlara işlerini geliştirmek hususunda yardımcı olmayacaksa eleştirinin bir yararı olmadığını.” savurur. Eleştiri yazıları kaleme almak yerine profesyonel yazarların diğer yazarlarla buluştuğu (doktorların hastalarıyla buluştuğu gibi) bir danışma sistemi kurulmasını önerir.

Rasim Özdenören ise edebiyat eleştirmenlerinin söylediklerini nesnel ve öznel unsurlar üzerinden yapılan eleştiriler olarak ayırır. Fakat nesnel unsurları kimlerin neye göre

belirlediğini sorar. Nesnel unsurlara göre yapılan eleştirilerin içinde bile muhakkak bir öznel yaklaşım olabileceğini eleştirmenlerin kendilerinin de zaman zaman itiraf ettiğini söyler. Diğer taraftan kötü edebiyatı başka boyutlarıyla ele alır. Mesela; “Flaubert ya da bir başkası kötü edebiyat yaptığı için sorumlu tutulmuyor, fakat çağının gerçeklerini ele almadığı için sorumlu tutuluyor.” der. Özdenören’in; “Kusur kime göre kusurdur?”, özellikle bu sorunun altını çizen bir anlayışı vardır. Ona göre nesnel eleştirinin mümkün olması için elimizde nesnel ölçütler olmalı. Ama bu nesnel ölçütler edebiyatta pek mümkün değildir. Çünkü kişiye göre değişir. “Çalakalem yazılmış bile olsa üstünde düşünülmüş olanla; düşünülmüş gibi yapılan arasındaki fark besbelli” der ve devam eder: “Aradaki fark o yazılara “ruhunu” veren şeydir.” “Dostoyevskinin çalakalem yazdığı, dahası bazı cümlelerinin gramere uymadığı söylenir. Ancak onun yazılarındaki “ruh” ortadadır. Ama öyle yazılarla, yazarlarla karşılaşılabılır ki düzeltililebilecek tek kelime bulamazsınız; buna rağmen yazı ruhsuzdur, özentidir.” Yazıda yapılan mantık hataları için de “eleştirmenin düşüncesine ters düştüğü için” der. Olayların bir fabrikasyon ürünü değil, bir yaşantının sonucu olduğunu anımsatır.

Hece dergisinin Eleştiri Özel Sayısı’nda şöyle bir ifade yer alıyor: “Eleştiri de eserdir. Eleştirilenin bağlamında ve onun üstüne bir eser. Yani bir müdahale eylemi.” Eleştiri de olduğu gibi kabul edilmiyor. Eleştiri de irdeleniyor, eleştiriliyor ve “eleştiri yöntemleri, eleştiri sorunları” gibi alt başlıklarda yeniden ele alınıyor.

Balkonda bir sandalyede oturmuş, düşünüyordum. Gözüm, karşı apartmanın terasını çevreleyen buzlu camın ardında sallanan koyu renk nesneye ilişti. Bu bir salıncak olabilirdi, rengi hakkında birkaç tahminde bulunabilirdim; siyah, lacivert, gri... gidip geliyordu. Sallanan şey ile ilgili kesin yargıda bulunamıyordum.

Eleştirmen de baktığı eserle arasına buzlu cam koyup koymadığına dikkat etmeli.

FAHRİ TUNA**MUSTAFA KUTLU,
TÜRK HİKÂYESİCİLİĞİNİN
‘BEYAZ LEKE’Sİ**

İlk hikâyesi ‘O’; ikincisi ‘Ortadaki Adam’; üçüncüsü ‘Gönül İşi’. On beş milyonluk şehirde ‘yapayalnız’ biri olarak yaşadı ‘O’; ne yapayalnız: Mustafa Kutlu yetmiş beş milyonun sesidir; yetmiş beş milyonun vicdanı, suskunluğu, sevgisi, hicranı, onuru. Uzlette yaşamaktadır o; hepimizi yazmak, hepimiz için yazmak, hepimizden yazmak için uzlete, kendine kaçan bir yirmi birinci yüzyıl dervişidir! Anadolu’da bir dağın başında doğdu; doğayla baş başa geçti çocukluğu; hür, kayıtsız, ufuklara dalarak, böceklerle çiçeklerle konuşarak; -ondan mıdır bilinmez- hep yalnızlığı seçti, hep özgürlüğü seçti, her şeye rağmen ve her şeyle beraber ‘doğal’ oldu, ‘doğal’ baktı, ‘doğal’ kaldı. Gökyüzü, bisiklet, uzlet; ‘hür’ olmanın, ‘hür’ yaşamının ‘hür’ kalmanın üç adresi. –En seçmemesi gereken- FB ta-raftarlığı bile ‘bisiklet sevgisi’ yüzündendir; FB’liliği onunla hoş gördük, onun yüzünden FB yazıları bile okuduk. ‘İnsanların adlarından nasibi vardır’ der eskiler; buna ‘soyadını’ da ekleyebiliriz. Kutlu Mustafa, Kutlu’layan Mustafa, Kutlu’laştıran Mustafa; mustafa ‘seçkin’ yani ‘seçilmiş’ demek: Kutlu ve seçilmiş adamdır o! Önce ressam, sonra ressam; sonra sonra hikâyecisi. Aslında hikâyeciliğinde de senaristliğinde de hep bir ressamdır o. Hâlâ da resim yapıyor ve ekliyor: ‘Resim beni diriltiyor, beynimi yıkıyor galiba!’ İlk ustası da Sait Faik; ama ustası gibi ‘Ada’lı değil, Erzurumlu, Anadolu: İki de büyük usta, ikisi de kenarda köşedeki insanı yazdılar, ikisi de kenardaki insanın dostu oldular bir ömür boyu; da Sait’in ‘dışarı’dan baktı-

ğına Kutlu hep ‘içeriden’ bakmayı başardı. 13 yaşında babasız kalmanın sızısı ve zorluklarından olmalı; kalemi hep yetimlerin, öksüzlerin, garibanların, fakir fukaranın sesi sözü, gözü oldu. Pek bilinmez; Refiğ ve Erksan’la birlikte ‘Ulusal Sinema’nın içinde yer aldığı, birçok senaryolar yazdığı; söz konusu harekette ‘kendini bulamadığı’ndan bir süre sonra ‘kendine kaçtı’ yine. Yine pek bilinmez; ‘Mavi Kuş’tan ‘Kapıları Açmak’a kadar birçok TV ve sinema filminin de senaryolarını yazmıştır. O önce ‘Hareket’ adamıdır; ta öğrenciliğinde Erzurum’da bir kahve köşesinde Ezel Erverdi’ye eleştiri ile başlayan ‘Hareket’çiliği, onu İstan-

Mustafa KUTLU

bul’a derginin merkezine girecek; kader bir süre sonra ona Cağaloğlu’nda ‘Dergâh’ını da kurdurtacak; çeyrek asırdır gönül dergâhından hepimize lezzetli eserler tattırtacaktır! Hareket ve Dergâh’la bizlere bir ‘Ülke’ sunacaktır bir ömür! Yazarlıktan çok önce, ressam olmak için İstanbul’a gelen ‘Çocuk Mustafa’, ‘İstanbul beni bozar’ korku ve endişesiyle nasıl kaçmışsa geriye, kırk yılı aşan

İstanbul’unda da hep ‘İstanbul’dan kaçan çocuk’tur aslında; onun kalbi daima ‘İstanbul’daki Anadolu’dur; bütün eserlerinde... Duruşu, yazışı, hissedışı gibi. 20. yüzyıl Türkiye’sinin en büyük sosyoloğu sayılabilecek Nurettin Topçu’nun çıkarttığı ‘Hareket mecmuası benim fikir dünyama, hissiyatıma denk düşen bir mecmuaydı. Yani hem Müslüman hem sosyal adaletçi. O zamanlar sosyalist bile olmuştum; ama ruhçu sosyalist! Zira adalet düşüncesi bende çok köklüdür; nitekim kitaplarımın hepsinde vardır’ demektedir. ‘Dar alanda çalım atmak’ diye nitelediği hikâyesi de, sözü de kısadır; ‘azda çok’u gören, ‘azda çok’u veren adamdır Kutlu. Zaten ‘kesretten vahdete gitmeyi temel aldım’ diyerek poetikasını ortaya koyacaktır. ‘Varlığını bilinmezlik toprağına göm’ (‘Levha’, II), ‘hayat bir imtihandır’ (‘Siyah Ge-

miler’), ‘Hayatım her gün kazandığım yeni yal-
nızlıklarla zenginleşiyor’ (‘Tenhalık Basınca’)
türünden hükümferma hikmetler hiç eksik ol-
maz Kutlu hikâyelerinden. Hikâyelerinde he-
men daima ‘fingirdeşen serçeler’, ‘akasya dalı’,
‘pencerenin pervazında bir çift kumru’ (‘Aks-
yalar Açar mı’), ‘filbahriler, hanmelleri, gül-
ler’, ‘sığırkık çığlıklar’, ‘o göbekli kokusuz ka-
ranfilleri’, ‘Kandilli sırtlarında bir ev, ıhlamu-
lar açılmış her yerde sevinç’, ‘kesik kesik öten
kanaryayı’, ‘- Kanarya sever misiniz?’ (‘Yok-
sulluk İçimizde’) ‘belli belirsiz seçilen çiçeğin
Begonya olduğunu’ (‘Siyah Gemiler’), ‘yaşlı
dut ağaçları ile’, ‘şu kışı da sağ selâmet atlatı-
verse diye başından ayrılmadığı kanarya’, ‘kar-
şı binaların çatılarına yorgun güvercinler tüne-
miş’ (‘İhtiras Enginleri’), ‘akasyaların saltım
saçak açtığı bir bahar günü (‘Kalbimin Dâsità-
nı’), ‘ben de çoktüm karaağacın dibine’ (‘Sır’)
bulunur; zira anlatıcının (Kutlu) içinde capcan-
lı yaşayan bir doğa, bir tabiat, bir düzen vardır.
Bakmayın siz onun yetmişine merdiven daya-
dığına, palabıyıklarına, fırça sakallarına; eşi
Sevgi hanıma, kızı Pınar, oğlu Murat’a, torun-
larına; yüzlerce hikâyesine, onlarca senaryosu-
na, kitaplarına, binlerce ansiklopedi maddesi
yazdığına; bakmayın, inanmayın, aldanmayın
sakın ha; Mustafa Kutlu bir ömür boyu ‘sekiz
yaşında bir çocuk’tur aslında: Gönli, kalbi, di-
li daima ‘sekiz yaşındaki Mustafa’nmıdır; o ka-
dar temiz, o kadar duru, o kadar sahil! Telefon-
suzluğu, protokolsüzlüğü, ortalıksızlığı hep
bundandır, bunadır, buncadır; o hep altında bi-
sikleti, elinde sapanı, gönlinde sevgisi bir ömür
‘içindeki dünyaya kaçan’ sekiz yaşındaki ço-
cuktur da ondan! Sade sapsade; duru dupduru;
yalın yapyalın; saka kuşuyla ve küpe çiçeğiyle
hemhâl, hemdem, hemgün bir hayattır onunki-
si. Dağıtan adam; hiçbir şey biriktirmez; kitap,
para, konfor, şöret, ödül... hepsini dağıtır; o
kendinde kaybolan; kaybolmak için de veren,
dağıtan adamdır. Radyo tutkunudur; kanalı dai-
ma tekler: TRT-4. Bilir ki o kanal Anadolu’dur;
çobanı şoförü emekliye bağlanır; türlü ister şar-
kı isterler; çoğunu sesinden tanıır Kutlu; çoğu
onun hikâye kahramanlarıdır zira. Ümmi
adam; ümmiliği meslek, ümmiliği sanat, üm-
miliği hayat edinmiş adam; ne daktilo bilir ne

bilgisayar; ne cep telefonu kullanır ne kredi kartı: çağ'dan, çağdaş'dan çağsıl'dan hoşlanmaz; o bir tek 'özü' bilir; ona dönük yaşar. Ne röportaj verir ne imza gününe gider; ne ödülleri alır ne plaket kabul eder; aldığını verir, getirilene dağıtır. Ona göre bunların hepsi tribündür, sahnedir; o hep uzlette ve uzviyettedir; işi olmaz böyle şeylerle. Dostu, arkadaşı, kardeşi, okuldaşı M. Selahaddin Şimşek, 1972'de kurduğu tiyatrosuna 'Beyaz Leke' adını vermişti; okuyan, tutan herkes şahadet eder ki Mustafa Kutlu, çağdaş Türk hikâyesinin hiç tartışmasız 'beyaz lekesi'dir; aydınlık, toplumcu, isyankâr...

ŞENİZ BAYIR

AH! SOL YANIM

Çaktırmıyordu.

En azından ben anlamamıştım.

O kadar sert bir kabuğu vardı ki...

• • •

Yine onun sesi; baskın, zoraki neşeli...

Gören gözü nasıl da kıpır kıpırdır şimdi. Azgın, iştahlı... Görüş alanına giren hiçbir şeyi kaçırmamak için telaşlı.

Ya öbürü? Kıpırtısız, soğuk... İnatla üzerine dikilir. Görmediğini bilirsiniz ama sizi rahatlatmaya yetmez bunu bilmek. İçinizi okuyor, ruhunuzu emiyor sanırsınız.

Dert mi çok söyleriz? İçteki sızının sesini bastırmak için mi bu denli sesli gülünüz? En büyük garezi de evli genç kadınlara. Gördükçe bizden birini “Ne hale gelmişsiniz, çocuk bak, koca derdi çek. Hiç bana göre değil, kafayı mı yedim sizin gibi evleneyim!”

Gerçi isteyeni olduğunu hiç duymamıştık; neme lazım gelen olur diye önlemini alıyordu belki de...

...

Altı kız çocuğu! “Neden yine erkek değil?” isyanıyla geçen geceler, uyku hapları, sinir ilaçları... Yedinci kızın sol gözüne mal oldu.

“Belki ölür ha?”

“Yok kız, eksik olan böbreği, ciğeri mi ki...”

“Eee, ne olcak! O kadar tak kafaya, isyan et... Değer mi hiç? Erkek evlat onu sanki cennete götürecektir.”

“Gördün mü nasıldı? Sade beyaz, gözbebeği filan yoktu.”

Sağ gözü büyüdü, tıpkı kalçaları, göğüsleri gibi o da serpildi. Sol gözü küçük kaldı. Canını almadı ama güzelliğini gölgeledi.

...

Ben görmedim, görenler anlattı. Ondan geriye kalanlar; sağ profilden çekilmiş onlarca fotoğraf, Bergen kasetleri, internette yalancı bir dünya. Bir de not “Dünya beni böyle güzel görüyor. Ama dünya, buradan hiç de güzel görünmüyor.”

Sonrası?

Sonrası yok hikâyenin, hep söylenenlerin yankıları.

“Sen git o eksik halinle bir babayığide vurul.”

“Davul bile dengi dengine...”

Birgün incinebileceği hiç aklıma gelmezdi.

ALBÜM

RESİM 1: Mobilya kokusu. Ev akşam bıraktığı gibi. İlk günlerin hevesine “bu günün işini yarına bırakma” cılardansa; her şey yerli yerinde. Amaaan canım! Cicim ayları, kızmaz diyenlerden; “Çok da titiz alıştırma. Kendisi katlasın pijamasını, meyve tabağını halıdan alsın-bıraksın tezgâha” nasihatine uyanlardansa; eh, biraz dağınık. Ayağına dolanacak çocuğu yok. Oturur, oturur. Kocasını gelmeden az evvel toplar.

RESİM 2: Kocasını tam uyuyacak. Ağlıyor gelin hanım. “Öyle deme. Sen rahatsın. Annen, ablan bana laf vuruyor. Güya bendenmiş.” Bıktı adam. “Tamam, tamam. Sen git görün. Sonra bakarız.” Hık diye kesiliyor ağlamalar.

RESİM 3: Uyandı. Ortalık düzgün. Jinekolog, ürolog kapısı aşındırmaktan bıkalı yıllar olmuş. Abdest aldı. Giyindi. Poşetteki taşları saydı. Kırk tane. Zahidelerin köydeki ziyarete gidecekler. “Garanti kız. Her taşta isteğini söyle, at. Kırk güne tamamdır.”

RESİM 4: Çarpılmış bir surat. Ayy bazı yaşlıların yüzünde nur olur. Bununki kapkara. Baktıkça için daralır. Bakıcı kadın da çabucak yediriyor, siliyor ağzını. Gözünün nuru oğlu ödüyor parasını. Aman ne tutacak? Kiralardan, maaştan küçücük bir pay.

RESİM 5: Kâğıtların arasındaki Resim 4’ü, elini yakan maşaymış gibi attı. Yüzü daha çarpılmamış. Zihni puslanmış. Kâğıtları imzalatmaya çalışan mendebura baktı.

“Sen de kimsin?”

“Of! Kaç defa dedim. Ben senin henüz kabul edilmemiş duanım.”

RESİM 6: Aynaya bakmayı göze alamadı. Yokladı. Yüzü simetrikti. Seğirterek mutfığa gitti. Çayı koydu. Kahvaltıdan sonra “bir orta şeker ister misin?” “Olur.” Eşi kahvesini yudumlarken fotoğraflara bakıyordu. Ne çok fotoğraf ve ne çok kalabalıklar; Hele yeğenlerinin, kuzenlerinin düğünlerinde. Uzun uzun baktı her birine. Her şeyin hayırlısı. Kapattı albümü.

İBRAHİM TÜRKHAN, KIRGIZİSTAN ULUSLARARASI EDEBİYAT AKADEMİSİ “AKADEMİK”UNVANINA LAYIK GÖRÜLDÜ

İbrahim Türkhan, edebî çalışmalarının yanı sıra, Kırgız edebiyatından Türkçeye yaptığı çeviri çalışmalarıyla da tanınan bir edebiyatçı. İbrahim Türkhan, bu çalışmalarıyla Kırgız edebiyatına yaptığı katkılardan dolayı, Kırgızistan Uluslar arası Edebiyat Akademisi üyeliğine kabul edilerek, “AKADEMİK” unvanına layık görüldü. Üyelik beratı ile nişanını, 05-08 Mayıs 2014 tarihleri arasında Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir’de gerçekleştirilen ve Avrasya Yazarlar Birliğinin organizasyonluğunu yaptığı “1. Türk Dünyası Kitap Günleri” etkinliklerine katılan Kırgızistan Şairler ve Yazarlar Birliği Genel Başkanı, Kırgız Millî Şairi Omor

İbrahim TÜRKHAN

Sultanov'un elinden alan eğitimci/edebiyatçı İbrahim Türkhan, "Benim yükümü artıran bu ödüle ve unvana layık gördükleri için Kırgız edebiyatı temsilcilerine teşekkür ediyorum. Bundan sonra daha çok çalışmam gerektiğinin bilincinde olarak, Türkiyeli okurlar için çeviri çalışmalarımı devam ettireceğim." dedi. Omor Sultanov ise, "Kırgız edebiyatının en büyük temsilcisi Cengiz Aytmatov'dan başka edebiyatçılarımızın olduğunu göstermesi bakımından İbrahim Türkhan'ın yaptığı çeviriler büyük önem taşımaktadır. Kendisine bundan sonra da başarılar diliyoruz." dedi. Avrasya Yazarlar Birliği üyesi de olan İbrahim Türkhan'ın çalışmalarının yanı sıra, Başkırt ve Kırgız edebiyatından çeviri kitapları da bulunuyor.

YENİ ÖYKÜ KİTAPLARI

EMİNE BATAR, UZAYAN GÖLGELER (Hece Yayınları, Ankara 2014, 17 öykü: Babam Ölünce; Evdeki Yabancı; Uzayan Gölgeler; Tren Rayları; Kalabalık Yalnızlıklar; Aşk Yüzünden; Stres Yok; Yaşasın Delilik; Her Şey Onların Yüzünden; Satılık Ev; Kirli Para; Yirmi Birinci Gün; Bir Mektup; Mezarlıktaki Diriler; Geberik; Gizli Gerçek; Rüya İşte)

ALİ İŞİK, BEKLEME SALONU (Hece Yayınları, Ankara 2014, 13 öykü: Merdiven Boşluğu; Hikâye Değil; Tenha; Bekleme Salonu; Leke; Bir Adım Ötesi Boşluk; Zil; Kasaba Sıkıntısı; Çekmeceler; Başka Bir Sabah; Unutulan; Ben ve Kendim; Gizli Özne)

NECİP TOSUN, ANSIZIN HAYAT

(Hece Yayınları, Ankara 2014, 13 öykü: Sözcükler; Taşra Fragmanları; Telefon; Genç Ölmek; Mürekkep Lekesi; Hikâyenin Çağırısı; Sessiz Konuşmalar; Süt Kokusu; Karanlıkta Bir Nokta; Bugün Geçti mi?; Bekleyiş Fragmanları; Bahçeler ve Duvarlar; Sesler ve Öteki Sesler)

NECATİ MERT, MUSTAFA'NIN

KARESİ (Hece Yayınları, Ankara 2014, 38 öykü: *Gramofonlar-Radyolar-Teypler*: Mustafa'nın Karesi; Bekçi; "Ağa Reis"le Savaş; Kürsü; Paytoncu Şevki Amca; Oruç Satmak; Güç Eden Çarşı; Büyük Mağaza veya On Bir Paça Nizami; İbrahim Usta'yı Karartan Güneş; Şehir; Gramofonlar... Radyolar... Teypler...; Park; Yol; Temizlik; Osman Ağbi; Sıkıyönetimle Gelen; Domates; Herkesin Kızı; Bizim Partinin Müdürü; Minnacık Bir Uçurum; Yeftin; Yemek; Bakkalın Sinekleri; Gizli Zabıtanın; İki Portakal; Vahit Efendi; Vitrinlerde Mekânsız; Bekârlar Hamamı; Kartpostal Titreşim; Ömer Muhip Bey, Çiçekler ve Başka Şeyler; *Minnacık Bir Uçurum*: Üçüncü Bahçe; Siyah Leylek; Amortiden Bir Gün; Bomboş ve Dolu; Kürkçü Dükkanının Anahtarı; Üstümüzde Yıldızlar Hep; Hüznün, Olgun Menekşe; Beğenmek Seni)

DENİZ FARUK ZEREN, YASAK Kİ-

TAP (Patika Kitap, İstanbul 2014, 25 öykü: Olasılık; Kimyasal; Bayram Yeri; Dezza; Badem Ağacı; Çikçiko ve Havalı; Bulantı; İzmarit; Karakol; Arnavut Biberi; Erik Zamanı; Bok Yarışı; Kemik; Depodaki Açlık; Muzo; Olmak ya da Olmamak; Yasak Kitap; Kokarca; Maden; Önemli Misafir; Oportünistler Koğuşu; Şizofren; Wernicke Korsakoff; Kalpsiz; Şeniz; Kumar)

REMZİ ŞİMŞEK, BORGES Mİ BEN

Mİ (Metamorfoz Yayıncılık, İstanbul 2014, 12 öykü: Yalan; Oyun; Komplo; Komplo II; Film III; Denberiler; İnsan Bazen Aptallaşır; Tenkîd; Borges mi Ben mi; Kayıp Sesler; Kayıp Sesler: Naciz Hanım; Kayıp Sesler: Kırık Plak)

MUSTAFA ÇİFTÇİ, BOZKIRDA
ALTMİŞALTI (İletişim Yayınları, İstanbul
 2014, 7 öykü: Handan Yeşili; Kara Kedi; En-
 sesi Sararmış Adamlar; Ankara'daki Evlatlar;
 Bir İğne Bin Kuyu; Elif, Tina, Tolga; Piç Sevi)

İBRAHİM YARIŞ, HİKÂYESLER
 (Birnokta Kitaplığı, İstanbul 2014, 15 öykü:
 Mangal Gibi; Pervin; Teker İzlerinde; Nere-
 desiniz; Kaçsan da; Hıdır'ın Pastanesi; Kay-
 mak Baba; Tek Parça Oturma Grubu; Sakin
 Sabah Ülkesi; Güneş Simsiyah; Siyah Ebru-
 lerin; Süslü Çoraplar; Işık Hanım'a Göre;
 Nedret Köteği Yedi; Yazlık, Kedi, Köpek)

ALİYE AKAN, ÂZÂDE (Birnokta Ki-
 taplığı, İstanbul 2014, 33 öykü: Çizgi; Sağır-
 cık; Sirkeci Yağmuru; Annem, Bal Kestane-
 si; Sorma; Bulutlar Çobanı; Yetim; Mühür;
 Kuşluk Havası; Hayriye Teyze; Bana Bakı-
 yor; Üç Teşrinievvel; Aynı; Hasret; Sandu-
 ka; Kaçağlayan; Yaz Perhizi; Mürşidi Kâ-
 mil Olanın, İşleri Âsân Olur; Dedi Ki; İnış;
 Şimdi Bana Diyorsun Ki "Uzak Dur"; Cinnet
 Cenneti; Haberi Var; Âyan; Yorgun; Bağ
 Bozuldu Artık; Orkidenin Uykusu; Serince;
 Buğu; "Elif Kaddim Bükür"; Kalenin Dibin-
 de; Âzâde; Üç Yudum Su Eyllül)

MÜZEYYEN ÇELİK, KAMU BAŞ
RÜYACISI (Ebabil Yayınları, Ankara 2014,
 23 öykü: Subh; Beşiktaşlı Uzun Selim; Aşka
 Balkon; Corcet Yünlü; Elife'nin Soluk Yüzlü
 Pansiyonerleri; Müsevid Bahçesi; Ölüsem
 Görürüm; Kâğıt Oynayan Sahaf; Tülay Ge-
 lin; Adımı An; Gönül Berberi; Flu; Hanimeli
 Kokusu Dayım; Can Şenliği; Ellerim Beyaz
 Olsa; Kayıp Mahmut Sultan; Çiçek Asr'ı;
 Yetiş Mihrimah Hanım Yetiş; Gidemem; Me-
 sâ: Kamu Baş Rüyacısı; nC²; Oğlun Polat Ol-
 du; Hiyaluronik Dönüşüm; Eski Renkler)

EMRAH ÖZTÜRK, LİMON YAĞ-
MURU (YKY Yayınları, İstanbul 2014, 17
 öykü: Hikâye; Makas-Bir Masal; Anneel;
 Süt Mavisi Her Yanım; Çekirge Toplayan
 Çocuklar; Zümrüt Vazo; Limon Yağmuru;
 Duman Yüz; Hafif, Ezilmekte; Batsali; İki
 Küskün Can; Kâmil Duruel'in Mezarı; Hik-
 met!; Pera Tepesi'nde; Hortum; Bomba Ağa-
 cı; Siyah Bebeğin Uykusu)

TUNCER ERDEM, BAK, GENE O
ŞEY (YKY Yayınları, İstanbul 2014, 34 öy-
 kü: ben; gem; öte; sen; hal; dip; koz; zor; toy;
 laf; not; yön; bağ; suç; yüz; yük; loş; pes; fer;
 yok; gam; ada; bön; sır; göz; ölü; kin; pus;
 tül; ses; kir; ruh; dem; gri)

DOĞAN YARICI, İS ODASI (YKY
 Yayınları, İstanbul 2014, 52 öykü: Umami;
 Bürümceklili Bürce Kadın; Tirinceklili Tirce
 Kadın; Zabıt; El; Servi Gölgesi; Magazin Ha-
 beri; Karbon Kâğıdı; Açım; Nakil; İki Kişi
 Ağız Ağıza Vermiş; Düşüyorum; Bir Deste
 Suret; Diren; Gülabdan; Şeytan Sidiği; Ses-
 lendim Ama Duymadı; Karaballa'da; *Âli'yle*
Konuşmalar: İkinci; Aşk; Reçel Kavanozu;
 Sır; Biri; Kızlar; İlk; Bağbozumu; leke; Yal-
 nız; Bak Sular Yükseliyor; Geç; Acaba; Din-
 le; Yaradan; Saygı; İki Ters Bir Düz; Köprü;
 Yalan; Düzen; Aktarmalı; Hayat; Güzel De;
 Duvar; Anne Beni Ölümsüz Yapaydın; Yap
 Yap; Akı Karışık; Us; Sümbülteber; Basa-
 mak; Rüya; Filbahri; Gölgede; Soru)

MELİKE BELKIS AYDIN, KILAVU-
ZUN BURNU (Komşu Yayınları, İstanbul
 2014, 26 öykü: Kertenkeleleri ve Matruşka-
 ları Tüketmek; Hamamböceğini Sığınağında
 Yakalamak; Edebiyatta Örumcek; Peki Ya
 Kılavuzun Burnu; Bir Matruşkanın Tıpkıba-
 sımı; Ali Teoman; Soğuyan Yüreklüğümüzün
 Gücü Adına; Sulhi Dölek; Yapbozun eksik
 Parçaları: Kazuo Ishiguro; Perde arkasındaki
 Perde Arkası: Lawrence Durrell; Kendini
 Oynayan Bir Yabancı: Necati Tosuner; Ölü-
 münün Onuncu Yılında Zeyyat Selimoğlu;
 İkamete Memur Edilir mi Hiç? Hanif Kureis-
 hi; Pişmanım, Keşke Hepsini Yazsaydım; Üç
 Uysal Nokta...; Utanma Üzerine; Buraya
 Çöp Döken Yazardır; Benim Öyküm, Özel
 Somut Sübjektif!; Elimizle Koymuş Gibi;
 Cinsel Kitaplar...; Müstehcenlik... Pornogra-
 fi... Hayatı Sevme Hastalığı Tedavi Edilmeli
 mi?; İnzivadaki Bir Günlük Yazarı: Sayru
 Usman; Biri Okur Biri Yazar Yaygara Bun-
 dan Kopar!; Esneyen Adam'ın Başına Gelen-
 ler; Vicdanımı Geri Ver!)

AYŞE UÇKAN, MÜREKKEP HAPSİ (Şule Yayınları, İstanbul 2014, 11 öykü: *Yazının Halleri*: Yazının Yalın Hali: Kaleme Aşıkâr; Beni Yaz; Bana Yaz; Bende Yaz; Benden Yaz; *Yazanın Halleri*: Güneş Doğarken Sessiz Ol; Aynı Alaycı Tebessüm; Tabiatım; Hurma ve Zeytin; Sobe; Kaleme Gizlenen; Gözaltı)

FİĞEN ŞAKACI, BİTİRGEN (İletişim Yayınları, İstanbul 2014, Bir Uzun Hikâye

SEVİNÇ ÇOKUM, ONLARDAN KALAN (Kapı Yayınları, İstanbul 2014, 16 öykü: Onlardan Kalan; Evlerin Işıkları; Çocuk Güllüşleri; Çok Eskiden; Beyaz Sessiz Bir Zambak; Küller; Gözden Uzak; O Çocuk; Güzel Ev; Dost Eli; Hasretlik; Kırık Bir Dal; Denizin Dalgaları Saçların; Ezan Çiçeği; Ha-
liç Akşamları; Yabancı Sokaklar)

NİLÜFER KUYAŞ, YOK ADAM (Can Yayınları, İstanbul 2014, 7 öykü: Yok Adam; Hayvanların Gece Hayatı; Şeytan Tüyü; Vampir; Ağrı Eşiği; Kayıp Cennet; Elif)

AHMET YILDIZ, NİZAMÜLMÜLK'ÜN ÖLDÜRÜLÜŞÜ (Kaynak Yayınları, İstanbul 2014, 13 öykü: Nizamülmülk'ün Öldürülüşü; III. Yahbalaha'nın Torunu; Dunhuang'da Bulunmuş Uyurca El yazmasındaki Buda Öyküsü; Sultan Alparslan'ın Ölümçül Yanlışı; Papa Urbanus'un Haçlı Savaşlarına Çağrı Konuşmasında Duyduğu Endişe; Tiflis'te Ölüm; Enver Paşa'nın Ölümüne Yürüyüşünün Gerçek Nedeni; Yaratma Gecesi; Yazar Muzaffer Buyrukçu'nun Ölmeden Önce Gördüğü Son Düş; Babamı Beklerken; Şaman Bincan; I. ve II. Hazararap Savaşlarından İnanılmaz Öyküler; Türklerin Müslüman Dünyasına Sızı)

ALİ TEOMAN, ÖYKÜ UÇLARI (YKY Yayınları, İstanbul 2014, 45 öykü: Adım; Ağırlık; Akide; Akşam; Arınma; Buhur; Çakıl Taşları; Çarmıh; Çöplük; Çukur; Denize Yaklaşım; Deniz Kabukları; Elsinor; Eşya ve Zaman; Gümüş; Günce; Güzdönümü; Hurufhor; İçe Dalan; İleti; Kamış; Kin; Kızıl İz; Kor; Kocu; Mahzen; Mutfak Penceresi; Muvakkit; Not Defteri; Odalar; Okuyucu; Özsu; Pencere Önü; Remil; Rıhtım Boyu; Sacayağı; Şişe; Son

Roman; Tabula Rasa; Taşra İstasyonu; Tören; Uzun Yol; Varan; Veda; Yamçı)

DENİZ TARSUS, AYRIKOTU (Can Yayınları, İstanbul 2013, 8 öykü: *Ayrıkotu*: Od; Döl; Lût; Göç; Ser; Öç; Kurdun Öyküsü; Bozaymın Öyküsü; Maymunun Öyküsü)

SEMA SAHİLLİOĞLU, BOZMASAM DELİ (Koyu Kitap Yayınları, İstanbul 2014, 12 öykü: Kayıp Gün; “1 Ocak’ta Bir E(Lekt)Rik Ağacı İle Konuştum”; Tencere Seti Dayanışması; Gong; Ölümçül Tablolar; İstanbul Para Yattırdı; Kafka Aranızda; Yerleştirme; Vuslat; Şaşı Son; Kokusuz Sardunyalar; Misafir)

HALİL GENÇ, KIZIMA BİR YAĞMUR BULMALIYIM (Akılçelen Kitaplar, Ankara 2014, 15 öykü: Çekilmiş Sularda; Ötesi Var mı?; İkiRenkArası; Düş Bilgisi; Peronda Zaman; Çağırıyor, Öyleyse Yoklar; Arkadaşım; Benden Bir Ben; Gezi’nin Ağaçları; Sokak Sanatçısı; El ile Değil, Gönlü ile; Pazar Söylenceleri; Kördüğüm; Davetsiz; Kızma Bir Yağmur Bulmalayım)

ALİ SMITH, İLK KİŞİ VE DİĞER ÖYKÜLER (Everest Yayınları, İstanbul 2014, 12 öykü: Gerçek Kısa Öykü; Çocuk; Şimdiki; Üçüncü Kişi; Fidelio ve Bess; Tarihin Tarihi; Çıkış Yok; İkinci Kişi; Senin Bilmediğin Bir Şey Biliyorum; Writ; Ferasetli Ateşli Ehlikeyif; İlk Kişi)

DENİZ FARUK SEREN, YASAK KİTAP (Patika Kitap, İstanbul 2014, 25 öykü: Olasılık; Kimyasal; Bayram Yeri; Dezza; Badem Ağacı, Çikçiko ve Havalı; Bulantı; İzmir; Karakol; Arnavut Biberi; Erik Zamanı; Bok Yarışı; Kemik; Depodaki Ağık;

Muzo; Olmak ya da Olmamak; Yasak Kitap; Kokarca; Maden; Önemli Misafir; Oportünistler Koşusu; Şizofren; Wernicke Korsakoff; Kalpsiz; Şeniz; Kumar)

AYTÜL AKAL, GÖKYÜZÜNDE BALONLAR (Sev Yayıncılık, İstanbul 2014, 9 öykü: Gökyüzünde Balonlar; Hiperaktifin Kralla Kraliçesi; Ninem Bana Küstü; Bahçedeki Sır; Salatamın Solucanı; Limonata da Yok, Kek de!; İyinin İyisi; Kim Bu Palyaço?; Yılbaşı Krizi)

NECATİ MERT

KONUŞMAK NİYE?

V erilen kâğıdı okuya okuya durağa geldim. Ne kâğıdın ekindeki fotoğraf arabını hatırlatır çekim sonuçlarından bir şey anladım, ne de raporda yazılı olanlardan. Doktor da konuşmadı, ilaç yazdı, birini sabah, birini akşam, dedi sadece.

Midibüs duraktaydı. Ortalarda bir yere oturdum. Okuyorum. Son satırda ki BPH ne anlatıyorsa... Bî-pahâ olmasın! Şaka, şaka! Buyurun, ciddiye alındı, sol gözümlün kuyruğu seğirdi işte. Hayra alamet değil! Uzaklara döndüm: inişli bir yol, sağ sol bodur çiçeklerle oyalı, ucunda hastane, ötesinde gölden gelen yavaş su... Gidenler, gelenler... A, Kıymet! Ayağında ayakkabı yokmuş da, bir ayağı bir kabaraya, öteki bir başkasına basıyormuşçasına kırık dökük ve çıkık, bir adım, bir adım geliyor. Aheste beste. Bunca yıl. Belki altmış. Aynı Kıymet, aynı yürüyüş. Hem süslü, hem sepetli. Salındığını da sana sana. Geldi. Geldi. Basamakta nihayet. Çıktı. Girdi. İçeriye bakmıyor. Bu iyi! Ezberinde bir yer var, Kıymet kıymetli, bekleniyor sanki, gidip oraya oturacak. Benim yanımda olmaz inşallah! Olmaz der miyim? Oldu işte. Geldi, oturdu. Şakacı.

Hay Allah! Konuşmuyoruz. Konuşamıyoruz. Bir yetmiş yıl gidebiliriz böyle yan yana, böyle konuşmadan.

Nasıl konuşayım? Yaptıkları var. Onları diyemedikten sonra konuşmak niye!

Annesi anneme geldi. Annem ev terzisi. Gömleğe Frenk gömleği derdik. İki iki büyüyen yaka kalıpları vardı. İki model: küt burun, sivri burun. Biri dar, biri geniş iki de manşet kalıbı. Zaman kaçgöç zamanı. Kadın, yabancı erkeklerle görünmüyor. Babam çağdaş adam. Askerde yazıcıymış zaten. Hükümetin orada on parmak daktilosuyla arzuhalcilik yapar. Karışmadı bize. Adamlar gelir, başlarını uzatırlar mahcup ve utangaç; annem gövdesi boyunca her daim iki yandan sarkan mezurasını çeker, bir sünnetçi çabukluğuyla adamların boyunlarına dolar, sonra da omuzla kol boylarının ve bedenlerinin ölçülerini alırdı. Adamlar dediğim hamal camal takımı değil, devletin boyunbağlıları. Devlet de, disiplin demek. Yakalar, manşetler “Atlı”yla kolalı. Parmağınla vurursun, tak! tak! eder. Üniter. Kutusu kırmızı. Çocuk avucunu dol-

durmaz bir kutucuk, öyle küçük. Alt tarafı on beş kuruş. Maaşlar da öyle, on beşine varmadan biter. Hazır ne, konfeksiyon nedir bilmiyoruz. Eczaneler bile reçeteyi havanda döverek hazırlıyorlar. Her şey ısmarlama. Ve fakat pahalı. Bereket ki evler var dükkân gibi, dükkânların yarı fiyatına.

Annesi anneme geldi. Yaz başıydı. Kıymet ilkokulu bitirmiş, ortayı okumayacakmış. Size vereyim, dedi, yanınızda ilik yarar, düğme geçirir, ütü ısıtır, gözünü açarsa sanat öğrenir, kimseye, kocasına bile minnetlenmeden yaşar gider. Annem koca'ya güldü. Evin taşığa açılan ön kapısında konuşuyorlardı. Sokağa açılan kapının çingiraktan zili çaldı, gelen Kıymet'ti, görücüye çıkmış bir mahcube gibi elleri arkada, badikleye badikleye, sanki bir şeylere tutuna tutuna yürüdü, annesinin önünde durdu. Görülmeyen ama hissedilen bir fıkırdaklık vardı üstünde. Annem görmüştür, kaçırmaz böyle şeyleri. Orta ikiyi geçmiş, üçe gidecektim; benden iki yaş küçüktü yani Kıymet; ama gözü de, bakışı da mahmurdu bana, adımları sekişli... Allah'ım! Neydi bunların meali? Bilmiyordum. Bilmek var ya, bilmesi benden en az beş yaş büyültüyordu onu gözümde. Çocuk onlar, dedi annem. Hayır! diyeceğini, yanına almayacağını sanırdım, demedi; gördüklerini görmemişten geldi, insan doğar, büyür, ders ala ala da yaşlanır diye mi düşündü acaba?

Kıymet erkenden, daha ben kalkmadan geliyor. Uyandığımda onu kapıda, karanfilleri açmış patiska entarisi içinden bana bakarken görüyorum. Bir daha bakma! Sesim cılız çıkıyor herhal, yahut bakma! dememden yine bak! dediğimi anlıyor, Kıymeeet! annem iş odasından seslenene kadar bakıyor. Geldin mi kızım? Bizden üç ev ötede oturuyorlar. Evleri küçük. Bahçesiz. Babası hiç belli bir iş tutmamış. Gelenleri de oluyor hem. Sonra, konuşulanlar... Çok niyetlendim, bunlar doğru mu? diye sorayım, soramadım. Uzak duruldu evlerine. Bizim de gidişimiz gelişimiz, Kıymet'ten sonra da olmadı. Geldin mi'den hemen sonra iş verirdi annem. Peşinden kalkar, pantolonumu giyer, üstüme annemin diktiklerinden uzunca tutulmuş bir gömlek alır, göğsüme inen üç düğmesini de mutlaka çözük tutardım. Kapıdayım. Bakışırdık. Evlerinde de görseydim ya! Odası nasıl? Neyle uğraşır? Neler okur? Merakımdır.

Becerikli olduğunu söylerdi annem. İyisinden kötüsünden hangi işi tutarsa –göreceksiniz- en iyisi olacak. Birincisi. Tiyatrocu bile olurdu. İnsan bir bakışın sahibidir, ama bakış da o insana sahip değil midir? Kıymet kulak kesilir, ses olur. Kulak kabartır, dinler. Gözlerini üstümüzde gezdirir. Yalandan öksürür. Belini iki yana sallar, of! puf! eder. Yumruğunu kalçasına kor, kantocu olur. Güya. Şakadan. Ne bakışı onu esir aldı, ne de bakışını o. Annem memnun. Evin tek çocuğuyum, sokakta kirlenmeden büyütülüyorum. Çok oyuncuydu. Para isterdi. İki avucunun arasına kor, şaşırtmaca ile kaydırır, üstüne oturur, altına alır, sorardı: Sağda mı, solda mı? Hangisini desem, ötekin-

den çıkardı. Annemin odada olmadığı bir sırada, bak, derdi, kolay saklayacağım, bul artık! Para avucunda: kaydırır, oturur, alır, sonra öne çıkarır, yumruğunun biri sımsıkı, öteki gevşektir, hafif kaykılmasıyla ikizleri kabarıp, kalkıp iner, kalkıp iner, gözüm sıkıdadır, izlerim, daldırılmasıyla işte, şunda derim, karanfillide, derim ama derken kaybolurum.

Ah be Kıymet! Niye çaldın? Bilmiyor musun, hırsızlık affedilmez. Oysa çalmasaydın ne güzel büyüyecektik. Yaşlandık. Hastalandık. Olsun. Tez geçse de her sevgide... Ama yan yana oturup da konuşamamak... Hatırlamamış gibi yapmak... Koyan, bu. Nasıl konuşayım! Hırsızlığın hep aklımda. Onu diyemedikten sonra konuşmak niye!

Annem annesine gitti. Bana da, peşimden sen de gel, kendini göstere göstere gel, dedi. Gittim. Evlerine alınacağımı sanmıyordum. Hatırımız yoktu çünkü. Niçin aldılar öyleyse? Bugün de bilmem. Annem, iş öğrensini yanınızda, demiş, para vermeseniz de olur. Ama verildi. İşim beğenildiği için değil, galiba acınılıyorduk, bunun için. İnsana tepeden bakan bir sokaktı. Çıkma da çıkamıyorduk. Ev, dedemden kalma. Babam çekilir biri değil. İşsiz de. Annem babama bu küçük ev için katlanıyor işte. Oysa uzaktan birkaç akrabası vardı –dayı bildiğim; hediyeleriyle gelir, giderken de götürelim diye üstelerlerdi. Hiç coşmadı, coşup da hadi gidelim! demedi annem. Gitse miydik? Gitsedydik, köy irisi bir kasabaya gidecek, yoksulluğa karışacak, görülmeyecektik. Şimdi görüldük. Ne mutluluk! Yoksulluğumuzla görüldük. Annesini sevmiştim. Güvercini alçaktan uçuyordu. Makası da iyiydi. Ölçü almadan gömlek diyecek ve vücuda ölçüsü alınmışçasına oturacak kadar ustaydı. Vakitsiz gittiğim, elimdeki işi sırf akşam sofralarına oturmak için yavaştan aldığım, kimileyin lafa uzak uzak karıştığım da oluyordu fakat kızmıyordu. Pek çok yerin şaklabanlık sayacağı oyunlar uyduruyor, hatta küçük beye göstere göstere para saklıyordum içime, sakınmama rağmen yakalandığım da oluyordu, oynayın, oynayın çocuklar! diyordu hep. Şaşırtıyordu. Fazlasını da göstersem –eminim- yine oynayın, oynayın! diyecekti.

Ah be çocuk! Niçin iftira attı anneniz? Sizin hiç tezgâh üstünde bir dolu paranız, Cumhuriyet’iniz oldu mu? Sizin paranız gardıropta, alt çekmece dedir. Bildim mi? Alacak olsaydım, oradan alırdım.

Ah çocuk! Paranızı götürmedim. Yokuşu çıkıyordunuz, gördüm. Kaç yıl oldu görüşmeyeli? Aynı şehirdeymişiz hem. Hayatlar farklı olunca... Dinç kalmışsınız. Boyunuz da hiç bükülmemiş. Kafama koydum, arabaya yetişirsem yan yanalık oyunu kuracak, size her şeyi anlatacaktım. Yanınız boştu. Oyunsuz oturdum. Adım adım izlemiştiniz beni. Ama yanınıza oturmamı da istemiyordunuz. Erkeğin yüzünü okumak her kadın için kolay, hele benim

için sular seller gibidir. Okudum ayol! Annenize inanmıştınız. Minnacık bile bir şüphe olsaydı yüzünüzde yine anlatırdım her şeyi. Yoktu. Öyleyse konuşmak niye?

Annem annesine gitti. Beni de götürdü. İki gözüm iki çeşme. Sabahtı, evlerine gitmiş, kovulunca ters yüzü geri dönmüştüm. Annem soruyordu: N'aptın da kovuldun? Bilmiyorum, vallahi bilmiyorum. Kötü bir şey yapmadım. Şimdi anlarız, dedi. Gittik. Monşer beylere gömlek diken o kibar bildiğimiz, o alçakgönüllü gördüğümüz kadın bir marazlık etti ki umulur gibi değil: Tezgâh çekmecisini boşaltmış kızın. Bir dolu para, çeyrek Cumhuriyetler... Tamtakır şimdi çekmece. Şaşırdım. Ağlarken ağlamaz oldum. Evimize döndük. Annem boyuna sordu: Aldın mı kız? Söyle aldın mı? Almadım. Neden kovuldun öyleyse?

Evlerine gittim her sabahki gibi. Küçük bey, yarıyıl tatilinin ilk günündeydi, karanfilli entarimi giydim –başka neyim vardı ki! Uyuyordu. Pantolonu, tünik gömleği koltuk üzerindeydi. Kıymeeet! diyen olmadı. Yoklar mıydı? Annesi ile arzuhalci, eriğin altında kahve içiyorlardı. Kış kışlık yapmamış, çiçekten gömleğini giyinmişti erik, çok güzel bir pencere sinemasıydı gördüğüm. Akşamki film düştü aklıma. Güzel bir kadın vardı, erkek gömleği giymişti. Kısa kollu. Beyaz. Altında bol etek. Daha güzel olmuştu. Dayım görmüş hayran kaldığını, seni Roma'ya tatile götürüyüm, dedi. Sokuldum dayıma. Aynı sokulganlıkla koltuktaki tünügi giyindim, üç düğmesini çözüp bıraktım. Güzelleştim. İyi ki hiç eteğim olmamış benim. Bu gömlek entariden de güzel.

Annesi bunları gördü. Odadan aldı, kapı önüne çıkardı beni. Kulağım elinde, içerden duyulmasın için kısık bir sesle, annen bir helhel akıllı, sen bir başka! dedi, defolun bizden! Bunları anlatsaydı ya anneme. Bunlar için kovdum deseydi ya. Neden demedi? Neden diyemedi? Neden gizli tuttu bunu? Onu da utandıran bir şey vardı bunda. Neydi bilmiyorum.

Gömleğini giydim, diyebilirdim sana arabada. Ama o kadar gizlendi ki giydiğim, bunun kötü veya ayıp bir şey olduğuna inandım. Anneniz baskın geldi. Hâlâ baskın. Niye konuşacaktık! ❧

CEMAL ŞAKAR

MUSTAFAAAMMMM

“Mustafaaammmm” diye bağırdı.

Avluda üç beş tavuk eşiniyor, dut ağacında üç beş saka ötüşüyor, sokakta üç beş uyuz köpek evin gölgesinde uyuyor, çite atılmış üç beş kurumuş çamaşır toplanmayı bekliyor, dutun gölgesinde çocuk naylon kamyonu ile üç beş kömür taşıyor, avlunun dip tarafında elinde üç beş papatyayla nine, tek odalı evinde pencereden torununu gözlüyordu.

Arz sarsıldı, gök titredi. Şaşkın tavuklar yumurtalarını düşürdü. Sakalar dut yemiş bülbül olup ne yana uçacağını bilemedi. Şimdiye kadar böyle bir ses duymayan köpekler can havliyle karşı komşunun çitinden atlayıp karanlık bir kömürlük aradılar. Kurumuş çamaşırlar, yeryüzüne iyice yaklaşan güneşin altında tutuştular. Naylon kamyon çocuğun elinden kayıp devrildi, kömürler saçıldı her yana.

Çocuk göğe baktı.

Göğün yırtılan yerinden harfler dökülüyordu, kömür karası ellerine. Önce M. Dudağında uzayan U'nun karnı, bütün kara dumanları topluyordu.

Azrail'in S'esini bir tıslama olarak duydu.

Bir çekiç beynine vurup duruyordu, T.

Kendini A'nın askısına astı, ayaklarını karnına doğru çekti. Şimdi arzın titremesini hissetmiyordu.

F'akat kalbindeki acı büyüyordu. Hayra yormadı bu acıyı.

A'n büyüyordu.

M, bütün Mustafalarından ayırıyordu babasını.

Kömürle oynamaktan kararmış avuçlarına baktı.

Harfler birikiyordu.

Bildi biriken babasıdır.

Nine oturduğu kanepeye düşüverdi, elindeki papatyalar göğsüne düştü.

Bildi kendi ölümünü.

Kocası göçük altında kalınca, Mustafasında babasını görmüştü. Bir de oğul acısına dayanamam demişti.

Dayanamadı.

Elinde papatyaların baygın kokusu... Bahar gelmiş... Dağı delip gelmiş bir kara duman, bastırılmış papatyaların baygın kokusunu, dağ kükremiş, bahar sönmüş, gelinin sesi arzı sarsmış, göğü titretmişti. Bu sese nasıl dayanırım dedi.

O an kendi göğüne doğru çekilirken, sadece kendisinin bildiği gizli kelimeler döküldü dudaklarından: Bu oğul acısı hangi kefaretin bedeliydi? Nele-ri ödemişti? Hangi borçla gidiyordu?

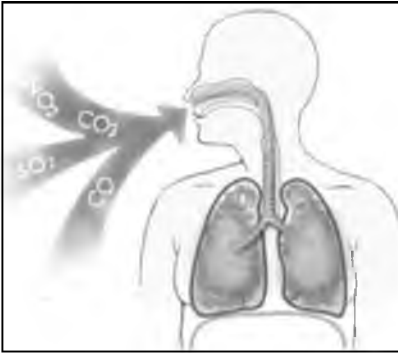
Bilemedi.

Torununun naylon kamyonu ellerinden akıp gidince bildi; torununun ellerinde biriken gördü; gökten düşen kelimeleri; daha önce de görmüştü, her şey Mustafasının ellerinde birikiyordu, dayanmam oğul demişti.

Dayanamadım işte.

Mümkün müydü papatyaların arasına serilip kalmak? Değildi; bu kara duman, bu genze dolan, ciğerleri yakan bu kara duman yer bırakmıyordu bahara.

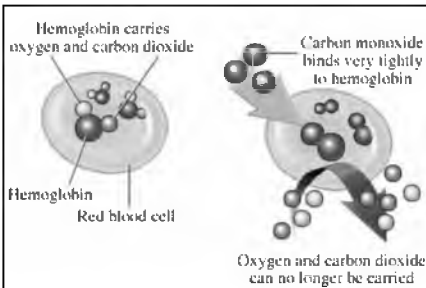
Karbonmonoksit Zehirlenmesi Nasıl Olur?

Karbonmonoksit, solunduktan sonra akciğerler aracılığıyla kana geçer.

Karbonmonoksit gazı kırmızı kan hücrelerinin içerisinde bulunan ve dokulara oksijen taşıyan hemoglobine, oksijenden ortalama 200 kat daha hızlı bağlanır. Karbonmonoksitin hemoglobinle birleşmesi sonucu karboksihemoglobin (COHb) oluşur. Vücudumuzda yer alan oksijen azalarak karbonmonoksit ile yer

değiştirir. Kan, dokulara yeterince oksijen taşıyamaz. Kalp, beyin ve diğer organlarımız çalışamaz hale gelir. Bu da hastalıklara ve en kötüsü ölümlere neden olur.

Derinden gelen kokuyu bildi Mustafa. İş güvenliği eğitimindekiler aklına geldi. Nefes almakta zorlandı. Zorlukla derin bir nefes çekti. Çekmemeliydi, öyle demişlerdi; ama nefes alamıyordu. Bir daha, daha derin... Beyni kamaştı. Kendine yaklaşan kara dumanın altında kaldı. Tünelin ucunda

gördüğü ışık gittikçe soluyordu. Işığa uzandı. Işığa uzanmış arkadaşlarına takıldı.

Düştü.

Her şey düştü: Dünyadan uzaklaşıyordu. Üzerinde koca bir dağ.. dağın altında yollar yollara açılıyordu.. yollarda kayboluyordu.. dağın karanlığı kar-pit lambasının titrek aydınlığında birikiyordu. Bir avuç aydınlıkta kaç kişi, kaç oğuldan geçmişti; oğullar kaç yavukludan... Açılmamış çeyiz sandıklarının sırrı; oğulsuz babalar, babasız oğullar hangi sırta kadem bassındı? Anaların, kadınların feryadı yankı bulur muydu koca dağlarda?

Karısının sesi geldi kulağına; ta ciğerine oturdu. Şimdi bilmediği kapılardan geçiyordu, bilmediği makamlardan. Koca bir dağın karanlığında sönerken, bir avuç aydınlığı yanında götürdüğü.

Şaşkın tavuklar yumurtalarını avuçlarına bıraktı. Dut ağacından korkuyla havalanan sakalar kalbine kondu. Keskin bir sesle irkilen köpekler çitin üzerinden kucağına atladılar. Güneşin yaktığı çamaşırlar bir kefen gibi sarıldı bedenine. Oğlunun avucunda bir kara yazgı olarak birikiyordu şimdi. Kokusu annesinin penceresinden kara bir is olarak girdi. Karısının gırtlığında birikiyordu; sesini duydu, her yan yırtılıyordu.

“Çok uzaktan, derinden, bahara aykırı kokuyu alınca anladım ben komşulaaarrrr. İse bulanmış bir koku geldi ciğerime doldu. Anladım ben. Mustafam geldi gırtlığımda birikti. Bağırmamam ölecektim.”

YUNUS DEVELİ

HİKÂYELER BULUŞURKEN

Ne kadar yorgunsam, aksine o kadar da heyecanlıyım. Hatta heyecanım yorgunluğumu bana unutturuyor. Çünkü bu hikâyenin başında, ıssız zamanlara doğru yola çıkarken, doğrusu bunca macera yaşayacağımı ve sonunda salimen buralara geleceğimi çok da hesap etmemiştim. Bildiğim tek şey, böyle bir yolculuğa çıkmam ve hikâyemizin peşine düşmem gerektiği idi. İnsan nasıl kişisel hikâyesini bilmeden yaşayamazsa (çıldırır herhalde!) varoluş hikâyesini bilmeden de yaşayamaz, diye düşünüyordum. Aklımı kurcalayan, beni günler ve geceler boyu içine çekip kıvrandıran sorularım, meraklarım vardı çünkü. Bu hayat ne? Nereden gelip nereye gidiyor ve bu hayatın kendi hikâyesi içinde insanın hikâyesi nerede duruyor? Böyle şeyler düşünüyordum ve o nedenle ancak bu hikâyeyi çözdüğümde kendimi anlamlı bulabilirdim. Ama biliyordum ki, bu uzun ve meşakkatli bir yolculuktu.

O nedenle türlü türlü zamanlara, türlü türlü mekânlara düştü yolum. Öyle ki, kimi zaman meleklerin sohbetinde buldum kendimi, kimi zaman da şeytanın (o mel'un alçağın!) beni keyiflendiren kederlerine tanık oldum. (Tabi bazen de o seviniyor, ben kederleniyordum.) Bazen bir tufan öncesi fırtına sessizliğinde, bazen de hemen sonrasında ortalık toz dumanken, tufanın resmi capcanlı dururken kasabalara, şehirlere geldim. Helâk olmuş beldeler, telef olmuş insanlar gördüm. Sular durulduğunda, çılgılık sona erdiğinde, sarsılan yer, kasıp kavuran fırtına sakinleştiğinde ortaya çıkan resimlerine baktım inkârın. Kimi zaman şehrin uzağında bir yere çekilip belki saatlerce seyrettiğim oldu o resimleri. Her şeye rağmen yürek burkan sahnelerdi bunlar. Sonra onları öylece bırakıp yeni hikâyeme doğru yola çıktım. Ama itiraf etmem gerekir ki (ki, bunu daha önce de çok söyledim) beni en çok çölde geçen günlerim (yıllarım, demeliyim!) yordu. İnsan çölde ve üstelik de İsrailoğullarıyla birlikte olunca, her bir günü çileye dönüşüyor. Bu adamlara katlanmak gerçekten güç. Ve tabi onları öyle görünce ister istemez, salt bir insani duygu olarak şunları düşünmeden edemiyorsunuz: Evet, gerçekten Allah, İsrailoğulları'na gönderilen peygamberlere sabır versin! Aralarında inanma bahtıyarlığına eren o az sayıdaki mü'minin yardımcısı olsun. Özellikle Hz. Musa'nın yaşadıklarına tanık olunca, bunu söylemekten kendini alamıyor insan. Ama bütün bunların yanında, içten içe akıp giden o Büyük Hikâye'yi fark edince, her şeye rağmen şöyle bir geriye çekilip düşünmeden ve bütün bu

olup bitenlere bir de bu açıdan bakmadan edemiyor. Tabi bu açıdan baktığında da bütün hikâyeler bambaşka bir anlama bürünüyor. Orada susup (belki de donup) kalıyor insan. Bunlar akli zorlayan, dudak uçuklatan şeyler! Eğer öyle olmasaydı, yani her şey bir büyük hikâye gereği olup bitiyor olmasaydı, doğrusu kimi sahnelerle katlanamazdım. İbrahim, gözlerimin önünde o yavrucağı yere yatırdığında, daha bıçağı boğazına çalmadan oracıkta düşüp bayılır, Hâcer ve İsmail'i o ıssızlığa bıraktığında başımı alıp giderdim. Ya da kardeşleri Yusuf'u kuyuya attıklarında, adaşımı balık yuttuğunda, o alçaklar Meryem'i üzdüklerinde ve İsa hakkında haince planlar yaptıklarında kopup giderdim bu hayattan. Ama yok, öyle değil. Bütün işlerin bir kaderle döndüğünü bilince insan, bütün o hain tuzakların üzerinde, tuzak kuranların en hayırlısının olduğunu bilince, sabırla işin sonunu bekliyor. İşte ben de öyle yaptım. Binlerce yıllık bu yolculuğun sonunu sabırla bekledim ve şimdi artık son dönemeçteyim. Çünkü İsa rabbine gideli bir hayli zaman oldu ve yeryüzü yine çığırından çıktı. Orda burda ve özellikle de hiç olmayacak yerlerde o kör olası putlar arzı endâm etmeye başladı yine. Hayânın, erdemin, adaletin, vicdanın ayaklar altına alındığı bir çağı yaşıyor insanlık. Kötülük, fitne, fesat kol geziyor yeryüzünde. Krallar ve putlar el ele verip insanlara zulmediyor. Ne tuhaf; insanlar, kimi taşlar nedeniyle zulme uğruyorlar. Bir taşın karşısına geçip saygı duymadıkları için kınanıyorlar, dışlanıyorlar, hatta öldürülüyorlar. Taşların insanlardan daha değerli olduğu bir çağ bu. Her ne kadar insanların pek çoğunun bundan bir rahatsızlığı yoksa da (asıl sorun da burada zaten!) kuytularda, kalplerinin derinliklerinde gizliden gizliye ağlayanlar, yakaranlar yok değil. Ezilenler, horlananlar, itilip kakılanlar; kimselerin bilmediği sır zamanlarda ellerini açıp yalvarıyorlar âlemlerin rabbine. Kurtar bizi yâ rab! Daha önce yaptığın gibi yine merhamet kanatlarını üzerimize ger ve bizi bu zalimlerden kurtar. Bizi aydınlığa eriştir. Bu dünya çok karanlık bir dünya oldu yâ rabbi. Zulüm her yanımızı kapladı. Zalimler istedikleri gibi at koşturuyorlar. Sana inanmak, sana yönelmek, avucunda kor taşımaktan farksız oldu neredeyse. Oysa senin bu hayatla ilgili muradın bu olmamalı. Sen, karanlıklar içinde dönüp dursun diye yaratmadın bu dünyayı. Bu insanlar putlara tap-sınlar, Nemrutlara, Firavunlara ve onların uzantılarına kölelik etsinler diye yaratmadın. Katından kovduğun o mel'una, bütün bir yeryüzünde istediği gibi at oynatsın diye izin vermedin. Aksine, insanlar rab olarak seni, din olarak senin gönderdiğini bilip tanısınlar ve öylece yaşasınlar diye yarattın sen bu dünyayı. Ama gel gör ki (senin her şeyi kuşatan ilminin de malûmu olduğu üzere) burada işler çığırından çıktı. Şeytan ve avenesi gemi iyice azıya aldı. Çaresiziz ve senden başka gidecek kapımız yok. Öyleyse kurtar bizi rabbim. Öyleyse vâdini gerçekleştir. Öyleyse kâfirler istemese bile nurunu tamamla

ya rabbi. Bir kere daha söyle sözlerini bütün insanlara. Ki, zaten ‘saat’ de yaklaştı. İsrail’in soluğu zamana ha değdi ha değecek...

Dedim ya, her şeyin o büyük hikâyenin bir gereği olarak meydana geldiğini bilmesem; bilmesem ki, her şey damla damla, satır satır, sayfa sayfa Levh-i Mahfuz’dan gelmiyor, nasıl dayanırım Hâcer ve İsmail’in o ıssızlığa terk edilmesine? Hadi beni geç, sonunda ben şimdilerden bakarak yaşıyorum bunları. Ya o terk edip giden baba hangi duyguları yaşadı acaba? Nasıl katlandı bu ayrılığa? Üstelik yıllardır özlemini çektiği evlat hasreti tam da dinmişken. İçimi yaktı yakmasına da o ayrılık, o hüznün; dilimi tuttum. Ama yine söylemeden geçemeyeceğim; annemiz Hâcer’in o asâleti, o teslimiyeti beni perişan etti. Safâ Tepesi’nin yamacında gizlendiğim yerde göz yaşlarımı tutamadım. Zekeriyya, Meryem’in yanına her geldiğinde nasıl göz yaşlarımı tutamıyorsam, o anneye yavrunun yalnızlığını da her anımsayışında resmen ürperiyorum. Büyük kadınlar, büyük evlatlar, büyük babalar... bu Büyük Hikâye’nin gerçek kahramanlarıdır. Bu hikâye onların sayesinde yolunu kaybetmeden geldi bugünlere. O nedenle onları hürmetle, rahmetle anmak gerekir. Onlarla Cennet komşuluğu için dua etmek gerekir. Kevser’in kıyısında oturup onlarla sohbet etmeyi özlemek gerekir. İbrahim’i, İsmail’i, Hacer’i, Yakub’u, Yusuf’u, Süleyman’ı (Tabi özellikle Belkıs’ın hikâyesini!) İsa’yı bir dinlemek gerekir. Ve hepsinden önemlisi, ağızların tadını kaçırان ölümü çokça anmak gerekir. Çünkü ağızların tadı ne kadar kaçarsa, hayatın tadı o kadar kıvamına geliyor.

İşte o gündür bu gündür annemiz Hâcer koşup duruyor Safâ ile Merve arasında. O gündür bugündür İbrahim’in daveti çınlıyor Mekke’de. İnsanlar Kâbe’yi ziyarete geliyorlar. Ama ortada bir tuhaflık var. Gelmesine geliyorlar da bu ne rabbın istediği, ne de İbrahim’in söylediği bir şey. Tuhaflık var, çünkü o insanlar, etrafında dolanırken içten içe coşması, heyecanlanması gereken Kâbe mahzun. Ağlıyor için için. Nasıl ağlamasın ki, içini dışını putlarla, fal oklarıyla doldurmuş müşrikler. Allah adına yeryüzünde yapılan bu ilk Beyt’in içini evet, putlarla doldurmuşlar.

Kâbe üzgün!

Öyle oluyor; insan savrulunca hayat anlamını yitiriyor. Başını göklere çevirmesi gerekirken, alnını secdelere koyup, rabbini hamd ile tesbih etmesi gerekirken, irili ufaklı o taşların karşısında eğilince insan, yeryüzü fesada boğuluyor. Cinayetler, zulüm, acı ve ıstırap kol geziyor ortalıkta. ‘Şehirler Anası’ olan Mekke de bütün bir insanlık da çaresizlik içinde kıvranıyor. Müşrikler putlarıyla kol kola vermiş, şeytanın imparatorluğuna su taşıyor. İbrahim ve İsmail’in hâtırası olan Kâbe’nin yanı başında, elini arkasına koymuş, keyifle dolaşıyor alçak. Yalnızca küçük bir damar var bir umut kaynağı olarak. Bü-

tün bunların uzağında, o taşlara ve o taşlardan etrafa yayılan cerahate dönüp bakmayan ve ‘bir’ olan Allah’a inanan bir grup insan var Mekke’de. Birbirlerini bilen, birbirlerine dost birkaç insan...

Kim gelecek, ne zaman gelecek, ne olacak, nasıl olacak da sona erecek bu karanlık? İbrahim’in duası, İsa’nın müjdesi ne zaman vuku bulacak rabbim?

Onlar böyle yakarırken, büyük hikâye de yoluna hızla devam ediyordu. Çünkü Cebrail’in soluğu Mekke’nin semalarında gezinmeye başladı bile. Hatta öyle ki, kanatları Hira Dağı’nın eteklerine dokunup geçiyor arada bir. Belli ki, oradaki mağarayı gözetliyor. Bazen öylesine yaklaşıyor ki mağaraya, neredeyse içeri giriverecek. Girecek ve ‘Oku!’ diyecek. Ey Muhammed! Yaratan rabbinin adıyla oku! Ama öyle de, o buralarda gezindikçe şeytan huzursuzlanıyor, sıkıntılanıyor. Kâbuslarla uyanıyor uykusundan kaç zamandır. Kan ter içerisinde, nefes nefese kalkıyor yataktan ve apar topar sokaklara koşup telaşla etrafa bakınıyor. Kimselere sormaya cesaret edemeden, kimsele rin aklına öyle bir şeyi düşürmeden gizlice kolaçan ediyor ortalığı. Bakıyor ki, işler yolunda. Putlar yerinde duruyor ve fahişelerin bayrakları dalgalanmaya devam ediyor kimi evlerin önünde. Panayırlarda çılgınca eğleniyor insanlar. Şehrin yarısı yine sarhoş uyanmış sabaha, diğer yarısı da erkenden kahvehlerini doldurmaya başlamış. Oh! Gelen giden yok demek ki. Rahat bir nefes alıyor ve ardından bir çırpıda avenesini dolaşp, günlük talimatlarını verdikten sonra keyifle mekânına dönüyor. Bugün de gelmemiş (‘çok şükür!’ diyecek ama dili varmıyor alçağın) diyerek günün tadını çıkarıyor. Çünkü biliyor, Tanrı bunca aradan sonra (beş yüz yıl, dile kolay!) bir sahip gönderecek bu yeryüzüne. Bir bildiği var ki, bekledi bunca zaman. Korkusu, işini büsbütün zorlaştıracak, hatta artık insanlardan ümidini tamamen kesmesini sağlayacak birinin gelmesi. Daha doğrusu onun gelecek olması. Bu öncekile re benzemeyecek, biliyor. Hepsinden daha çok kıymetlisi olacak O’nun, biliyor. Bu defa bir köye, kasabaya ya da bir şehre göndermeyecek; bütün bir yeryüzüne gönderecek ve böylece bütün bir yeryüzü başına bela olacak çünkü. Bir beldedekilerle baş etmekte zorlanırken, şimdi bütün bir dünyayla uğraşmak zorunda kalacak. Başına gelecekleri biliyor ve kara kara düşünüyor o nedenle. Çünkü âlemlerin rabbi son kez konuşacak son elçisi aracılığıyla. Son sözlerini söyleyecek insanlığa. Daha doğrusu, Hz. Âdem’le başlayan ve milyonlarca yıldır süren konuşmasını tamamlayacak. İşte o nedenle acımasız darbelerle karşılaşacak, biliyor. Putların yüz üstü devrileceğini, insanların arasına bolca düşmanlık soktuğu içki ve kumarın ortadan kalkacağını, pek çok kurmayının kendisini terk edip karşı cepheye geçeceğini ve sanki bunca yıllık hukuk yokmuşçasına aralarında, en azılı düşmanları arasında yer alacağını, yine savaşlar olacağını ve yine kuzucuklarını yitireceğini... biliyor. Kı-

saca hayatın aslına döneceğini biliyor. Hayatın aslına dönmesinin, hayatın Tanrı'ya dönmesinin, kurduğu imparatorluğun yıkılışı, yok oluşu olacağını biliyor. Hayır, bu olmamalı! Tanrı ile insan asla barışık olmamalı. Asla dirlik düzenlik, sulh selamet olmamalı yeryüzünde. Ha gayret! Ama iyi de bir korku dolanıp duruyor ensesinde ne zamandır. Rahat nefes aldırıyor ona. Öteden beri içindeki en büyük korkunun, adını sağda solda duyup durduğu Muhammed Mustafa'nın çıkıp geleceğini biliyor. İçindeki his, işte bu vaktin yaklaştığını söylüyor ona. Hele Ebrehe'nin ordusunun âkibeti büsbütün hayal kırıklığına uğrattı onu. O kuşlar nereden çıktı da öyle, zavallı kuzucuklarını biçilmiş ekin yaprakları haline getiriverdi bir anda? Bu herhalde üç-beş kuşun işgüzarlığı olamaz. Cûdi'de seller nereden geldiyse, Salih'in kavmini bir anda helak eden çılgılık nereden geldiyse, bunlar da oradan geldi; ben biliyorum. Yok, bu sessizlik hayra (şerre, demek istiyor galiba) alamet değil!

Haklı. Çünkü Abdullah ile Âmine hatun evleneli çok oluyor. Abdul-Mutalip'in torunu (Adını 'Muhammed' koydum. Umarım ki, onu gökte Hak, yerde de halk över, demişti.) süt anneden, anneden, amca Ebu Talip'ten ve dedesinin elinden geçeli çok oluyor. Hatta Hz. Hatice ile evleneli bile çok oluyor. Şimdi o, herkesin güvendiği, saygı duyduğu Muhammed'ül Emîn oldu. Mekke'de herkes onun doğruluğunu, güzel ahlâkını konuşuyor. Bir sıkıntıları, dertleri olduğunda onun yanına geliyorlar ve hakemliğine baş vuruyorlar. Ama o, Mekke'nin haline bakıp üzülüyor. Kâbe'yi öyle mahzun gördükçe, insanların ahlâksızlık içinde kıvranıp durduğuna tanık oldukça kederleniyor içten içe. Diri diri toprağa gömülen kız çocuklarının feryadı uykularını bölüyor. Öyle olunca Mekke dar geliyor ona, nefes alamıyor deyim yerindeyse. O nedenle azığını yanına alıyor da Hira'nın yolunu tutuyor sürekli. Sanki bu topraklarda doğup büyümemiş gibi kendini kaçırıyor şehirden. İnsanlardan ve şehirden kaçıp, bir mağaraya sığınıyor ve orada rabbiyle baş başa günler, geceler geçiriyor. Bazen rüyalar görüyor sabah aydınlığı gibi ortaya çıkan; bazen de ne olduğunu, nereden geldiğini tam kavrayamadığı bir takım sesler duyuyor. Sanki birileri ismiyle onu çağırıyormuş gibi dönüp bakıyor dağın etrafına, semaya ama kimsecikleri göremiyor. Kalbi kâh daralıyor, kâh genişliyor. O, öyle masum bakarken gök yüzüne, Cebrail uzaklardan gülümüyor. Onun heyecanı da had safhada çünkü. İstiyor ki, emir gelsin ve mağaradan içeriye süzülüversin bir gece vakti. Mağaradan içeriye süzülüversin de artık şu hikâyeler buluşsun Mekke'de...

Evet, bu sessizlik şerre alamet değil!

İşte o nedenle tüm gücüyle sürdürüyor oyununu. Yahudi'ler, Hristiyan'lar, Müşrik'ler ve daha ne kadar yandaşı varsa, elindeki tüm kozları koyuyor önlerine. Aklınca büyük savaşa hazırlanıyor. Çünkü bu, huzurdan ko-

vulalı beri yaşayacağı en şiddetli savaş olacak. O nedenle azdırdıkça azdırıyor yandaşlarını. Onlar da ellerinden geleni artlarına koymamak için çalışıyorlar var güçleriyle. Kız çocuklarını diri diri toprağa gömüyorlar, sular seller gibi şaraplar içip, kendilerinden geçiyorlar ve akla hayâle gelmedik ahlâksızlıklar sergiliyorlar. Bir yandan da dur durak bilmeyen kabile savaşlarıyla ortalığı kan gölüne çeviriyorlar. Hatta kimi zaman öfkelerini yenemeyip haram aylarda bile devam ediyorlar savaşa. Mekke'ye dışarıdan gelenlerin yollarını kesip soygun yapıyorlar, mallarına el koyuyorlar. Tabi arada çok komik şeyler yapmayı da ihmal etmiyorlar. Örneğin, kimi zaman uzak yerlere giderken, orada tapınma ihtiyaçlarını karşılamak için helvadan putlar yapıyorlar ve sonra acıkınca da o helvadan putları bir güzel yiyorlar. Hani yamyamlar var ya, işte bunlar da tanrı yiyen cinsinden. Hem tapınıyorlar, hem de acıkınca yiyorlar. İçleri dışları put dolu bu nedenle. Kısaca, atalarının dini üzere keyiflerince yaşayıp gidiyorlar. Kâbe üzgünmüş, İbrahim ve İsmail'in anısına saygısızlık ediliyormuş, kimin umurunda! Kimin umurunda, diri diri toprağa gömülen o zavallı yavrucakların feryadı! Köle pazarında yeni efendilerini bekleyen insanların onuru, bir mal gibi ortalıkta alınıp satılan kadınların gururu kimin umurunda! Eh, hayata 'yaşarız ve ölüyoruz' diye bakanların ne umurunda olabilir ki?

Ama melekler korusu şarkılarını söylemeye başladı bile. Gökteki heyecana bakılırsa, Cebrail'in görev emri çıktı da onu yolcu ediyorlar sanki Hira'ya. Evet, vakit gece ve Muhammed'ül Emîn Hira'da.❧

KÖKSAL ALVER

HER SİTEYE BİR DEDE

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde olmayan bir güvenli sitede evvel zaman dedelerine benzeyen bir ihtiyar varmış. Bu ihtiyar bildiğimiz bir ihtiyarmış. Beyaz sakallı, başı takkeli, eli bastonluymuş. Beli hafif eğikmiş. Siyah bir ceket, siyah bir pantolonu ve siyah bir yeleği varmış. Beyaz gömlek giymiş. Yeleğinin cebinde köstekli bir saati, parmağında ise kaşlı bir yüzük. Ceket cebinde tarak ve ayna, pantolonunun cebinde ise mendil taşırmış. Bir de akülü arabası varmış ihtiyarın. Araba deyip geçmemeli; arabasında yok yokmuş. Çocuklar için balonlar, sakızlar, şekerler, mevsimine göre dondurmalar, içecekler ve daha neler neler. Ayrıca masallar, hikâyeler, efsaneler de varmış arabanın başka dolaplarında. Büyüklere de tabi; maniler, fıkralar, hatıralar ve anılar. Dersler ve ibretler. Eğlencelik şeyler, gönlü şaha kaldıran hafif şakalar bile varmış.

Bu ihtiyarın bir derdi varmış ama. Derdi dağlar kadar büyükmüş. Derdine çare yokmuş. Çünkü derdinin dermanı aslında kendisindeymiş. Ama kendisine söz geçiremiyor. Daha doğrusu kendi canından-kanından olan öz oğluna. Oğul deyip geçmemeli, imtihanların en zoru demekmiş. Oğluna yalvarıp duruyormuş. Artık dayanacak gücüm kalmadı. Tamam dediğin gibi belki dua da alıyorum ama bu iş bana göre değil, beni al buradan, kendi dünyama götür diye yakınıyormuş. Ama nafiye, oğul Nuh deyip peygamber demiyormuş. İnandı keçiden daha betermiş. Gözünü kan değil para bürümüş.

Oğul bir iş adamıymış. Cingöz biriymiş, taşı sıkça suyunu çıkarır, baktığı her yerden para fıskırtırmış. Büroları ve ofisleri varmış. Şirketleri ve elemanları. Güvenlik şirketi. Giyim mağazası. Hatta lokanta zincirleri dahi olduğu söylenirmiş. Tabii ki de hırsı, göz pekliliği, başarıya odaklanmış zihni, taşlaşmış kalbi de varmış. Aynı zamanda aklı-fikri hep yeni işlerdeymiş. Yeni işler icad etmeye bayılmış.

Bir gün düşünmüş-taşınmış yeni bir iş kolu oluşturayım demiş. Öyle bir iş olsun ki, daha önce kimselerin aklına gelmeyen, kimselerin bilmediği, kimselerin duymadığı bir iş olsun. Akşam ziyaretinde çayı höpürdete höpürdete içen ihtiyar babasına bakakalmış. Bakmış bakmış bakmış. Baba bu bakışı hiç beğenmemiş. Oğlunun bakışından kuşulanmış. Kötü şeyler sezmiş. İhtiyar-

ların bazı şeyleri önceden sezmeleri de pek meşhurmüş. İşkillenmiş. Öksürüp-aksırmış. Çay içmeyi bırakıp namaz bahanesiyle yan odaya geçmiş. Döndüğünde oğlunu hâlâ bakar bulmuş. Yüzü gülümsemekteymiş oğlunun. Tatlı mı tatlı bir hal almış. Ama neden hâlâ bir şeyler bulmuş gibi bakıp duruyormuş? İhtiyar buna bir mana verememiş. Geçip köşesine oturup eline doksan dokuzluk tespihi almış. Şakır şakır tespihini çekerken dualar okumaya başlamış. Dilinden arada bir la havleler dökülmüş.

Cingöz oğlan bakışlarını babasına çevirip başlamış konuşmaya. Müthiş bir iş buldum demiş. Çok para getirecek, çok ses getirecek bir iş. Dehşet bir proje. Benzeri yok, örneği yok demiş. Hemen girişimlere başlamalı, organizasyonlar yapmalı, tanıtım filmleri çekmeli, ilanlar vermeli, broşürler hazırlamalı diye sürdürmüş sözünü. Hatta bunun önce patentini almalı, daha sonra bayilikler açmalı. Müthiş müthiş deyip hop oturup hop kalkıyormuş. İhtiyar oğlunun durumuna bir anlam verememiş. Hatta korkmuş. Proje de neymiş, patent de neyin ne siymiş? İhtiyar, projenin, patentin yaşadığı zamanın sihirli kelimeleri olduğundan habersizmiş. Oysa onun geç kaldığı ama çocuklarının dolu dizgin içinde at koşturduğu bu yeni zamanlarda proje demek her şeymiş. Herkes projesi kadar değere sahipmiş. Herkesin sesi projesi kadar çıkıyormuş. Projesi olmayana kız bile vermiyorlarmış. Kız istemeye gidenler bunu bildiği için önce projelerinden bahsedip daha sonra kız istiyorlarmış. Eğer kız tarafı projeleri beğenir, kızıdan da onay gelirse ancak o zaman evet diyorlarmış. Bu yüzden ülkenin tüm erkekleri harıl harıl proje üretme yarışındaymış. Hatta yakın zamanda kızların da proje üretmek zorunda kalacakları dilden dile dolaşıyormuş. Çünkü bir erkek bununla ilgili, yani kızların da proje hazırlayıp evlenebilmeleri üzerine dehşet bir proje hazırlamaktaymış. Yetkililerin bu proje karşısında yapacak hiçbir şeyleri olmadığı fısıltı halinde şhirden şehre, kasabadan kasabaya dolaşıyormuş.

Neyse lafı uzatmayalım, günler günleri, saatler saatleri, saniyeler saniyeleri kovalamış ve o gün çıkagelmiş. O gün dediğim, işadaminin müthiş bir proje deyip babasına anlattığı işin başlayacağı gün. Bütün hazırlıklar tamamlanmış, her şey yoluna koyulmuş. İhtiyar o günü hiç alışık olmadığı bir biçimde karşılamış. Gerçi erken kalkmasına kalkmış, sabah namazı için camiye gitmesine gitmiş, hanımıyla kahvaltı yapmasına yapmış ama bundan sonrası hiç alışık olmadığı biri şekilde ilerlememiş. Nedeni ise oğlunun yeni iş diye tutturduğu işe kendisiyle başlamasıymış. İş onun nesineymiş, kendini geçindiren, ele güne muhtaç etmeyen bir emekli maaşı zaten varmış. Bu garip iş de nereden çıkmış böyle? Dedik ya, evlat, imtihanın en zoru! Ne yapsan çaresiz. Oğlunun ‘dehşet bir proje’ dediği iş meğer şöyleymiş: Adı ‘her siteye bir dede’ imiş. Şehirde gün gün artan güvenli sitelerin pek çok sorunu varmış. Büyük-

ler bir garip, çocuklar bir acaip, kadınlar desen daha başka bir alametmiş. Kim-senin kimseden haberi yokmuş. Herkes kendi derdinde, kendi alemindeymiş. Her şey varmış bu sitelerde. Hizmetliler, bahçıvanlar, güvenlik görevlileri, kapıcılar, kamelyalar, göletler, havuzlar, fitness centerlar, saunalar, hamamlar, kapalı otoparklar, özel mescidler, spor alanları, yürüyüş parkurları, suni orman-lar, mangal vadileri ve daha neler neler. Ama bu kadar varın yanında pek çok şey de yokmuş. Yalnızlık varmış huzur yokmuş. Zenginlik varmış bereket yok-muş. Mal-mülk çokmuş ikram yokmuş. Para varmış güler yüz yokmuş. Alçak-gönüllülük yokmuş, kibir varmış. Hürmet gitmiş, kabalık gelmiş. Nezaket uç-muş, hoyratlık konmuş. Burunlar havada, eller işte, gözler etrafta, gönüller hoş-taymış. Daire çokmuş komşu yokmuş. Araba çokmuş insan az mı azmış. Yani buralarda oturanlar azmış da azmış. Onların azgınlığı, onların mutsuzluğu, on-ların tüketim severliği, onların küskünlüğü, onların şımarıklığı, onların kibri, onların hasedi, onların sinirleri bizim ihtiyarın oğluna yeni bir iş kolunun ilha-mını vermiş. Nasıl olur da, ne yapılır da bu insanlara farklı bir yaşam, site ço-cuklarına ise eğlenceli bir hayat sunulur? Oğlan pek çok şey düşünmüş tabi. Ama ‘her siteye bir dede’ projesinden başlamayı uygun bulmuş.

Siz ne yapıyorsunuz arkadaşlarınızla, öyle cami bahçelerinde, parklarda olmadı evlerde, boş boş oturuyorsunuz. Çene çalıp duruyorsunuz. Bu kadar boş zama-na yazık değil mi? Sizin için bir iş düşündüm deyip işi bir güzel anlatmış baba-sına. İhtiyar dur etme-eyleme dese de oğluna söz geçirememiş. İşin bir ucunda dua almak var madem, tamam demiş gönülsüz gönülsüz. Demiş demesine ama bunu arkadaşlarına nasıl anlatırmış. Kendisini ayıplamazlar mıymış, kötü kötü konuşmazlar mıymış, yanlarına bir daha alırlar mıymış? Mışmış da mış-mış. Gidip durumu ihtiyar arkadaşlarına anlatmış, cami bahçesinde namazı bek-lerlerken. Böyleyken böyle demiş. Arkadaşları şen kahkahalar atmışlar. Hemen ayaklanmışlar. Tamam demişler. Aferin senin oğlana. Biz de can sıkıntısından ölecektik az daha. Hay aklıyla bin yaşasın e mi demişler. İhtiyar şaşa kalmış.

İşte böyle. Nerde kalmıştık, ha o gün gelmiş. Pilot uygulama ilkin üç sitede başlamış. Biri ‘Misgold Park’, diğeri ‘Eyyub El Ensari Residance’, öbürü ise bizim ihtiyarın çalışacağı ‘Cennet Vadi Konakları’ siteleriymiş. Sitelerin ka-le kapılarını andıran demir kapılarına proje bilgilerini ihtiva eden estetik lev-halar asılmış. O sitede çalışacak dedenin kimlik bilgileri de levhanın yanına fotoğrafı ile birlikte konulmuş. Her üç dedenin giyecekleri belli bir format-taymış. Akülü arabaları, bütün aksamaları, çalışma zamanları, şekilleri, sakal uzunlukları, traş biçimleri, fes renkleri, ayakkabıları, bastonları hep aynıymış. Bu ciddi bir işmiş. Her ayrıntı düşünülmüş.

İşe başladığı gün haliyle biraz yabancılık çekmiş bizim ihtiyar. Daha önce hiç görmediği bir yermiş burası. Cennetten düşme bir yer sanki. Kuş sesleri, havuzlar, şen kahkahalar her yanı dolduruyormuş. Cennet yeryüzüne ne zaman indirildi diye içinden geçirmiş. Şaşa kalmış. Şöyle bir gezinmiş etrafta utana-sıkıla. Etrafı tanımaya çalışmış. Onu görenler bir hoş olmuş. Gülmeye başlamışlar. İhtiyar da gülümsemiş. Bu gülümsemeden cesaret alarak işe soyunmuş.

Önce çocuklara şeker dağıtmaya başlamış. Parktaki çocuklara, sonra spor alanındakilere derken bahçede kim varsa hepsine bir güzel şeker dağıtmış. Şeker dağıtırken de çocuklara bir-iki şaklabanlık yapmayı ihmal etmemiş. Çünkü güler yüzlü hizmet, bu işin temel prensi imiş. Müşteri memnuniyeti her şeyin üstünde imiş. Hem, cingöz oğlu kamera sistemiyle her şeyi saniye saniye takip ediyor, gerektiği yerde müdahale ediyormuş. İhtiyarın kulağındaki kulaklığa durmadan komutlar gönderiyormuş.

Şeker dağıtımından sonra masal saati gelmiş. İhtiyar, gruplar halindeki çocuklara masallar anlatmış. Çocuklar masallarla ilgilenmişler. Bazısı uyuklasa da masaldan gereken dersleri çıkaranlar da yok değilmiş. Öğle namazı ve yemeğinden sonra diğer etkinlikler ikindiye kadar sürmüş. İkinci çayı molasından sonra akşama kadar başka bir fasıl başlamış. Akşam saatleri büyüklere dönük etkinliklerle doluymuş. İhtiyar bunları da yaptıktan sonra, kendisini site dışında bekleyen proje arabasına binip evinin yolunu tutmuş. İçeri girer girmez evinin kokusunu, yoksul eşyalarını, eşinin lezzetli çorbasını ne kadar özlediğini anlamış. Koltuğa oturduğu gibi sızıp kalmış.

Diğer ihtiyarların durumu da pek farklı değilmiş. Bir-iki hır çıkaran çocuk olmamış değil. Bu moruklar da neyin nesi diyenler, burası sirk mi kardeşim deyip dalga geçenler, bari Hacivat-Karagöz getirselerdı şeklinde gürleyenler olmuş. Ama olsun, artık birer işçi olan ihtiyarlara düşen affetmek ve sineye çekmekmiş. Hem müşteri memnuniyeti her şeyin üstünde imiş. Müşteri daima haklı imiş. Diğer iki ihtiyar da kendilerine verilen talimatları harfiyen yerine getirip akşam evlerine dönmüş. Biri şikayetler sıralayıp kanepeye uzanmış, diğeri heyecanını yatsı namazında cami cemaatine anlatmak için can atmış. Namazdan birkaç saat sonra evine gelebilmiş ancak.

Ertesi gün de aynı saatte, aynı model arabalar, aynı şekilde giyinmiş beyaz sakallı, başı takkeli, eli bastonlu ve bol aksesuarlı üç ihtiyarı üç ayrı güvenlikli sitenin önünde indirmiş. İhtiyarlar akülü arabalarına binip rutin etkinliklerini yani yüce vazifelerini icra etmeye başlamışlar. Neyse lafı uzatmayalım, aylar ayları, günler günleri, saatler saatleri, saniyeler saniyeleri kovalamış. Dedeler

sitelere, siteler dedelere alışmış. Dedeler ne kadar güzel bir iş yaptıklarını anlamış, ne kadar çok sevildiklerini, ne çok dua aldıklarını düşünmüşler. Onlarla sohbet edenler, fotoğraflar çektiyenler, instagramla paylaşanların, selfie yapanların biri gidip biri geliyormuş. Projenin facebook sayfasının üye sayısı rekor üstüne rekor kırıyormuş. Twitterda ise çok takip alıyormuş.

Site sakinlerinin hallerine ise akıl-sır ermez olmuş. Çocuklar artık parklara, ağaçlara, eşyalara zarar vermez olmuşlar. Zarar verdiklerinde eskisi gibi ‘parasıyla değil mi babam öder’ demeyip mahcup olmuşlar, utanmışlar. Büyükler ise mal yarıştırmaktan, gösteriş yapmaktan utanır olmuşlar. Kadınlar kamelya yahut bahçeye çıkarken altınlarını, bileziklerini, tek taşlarını, gerdanlıklarını getirmez olmuş. Pahalı çantalarını, ayakkabılarını, eşarplarını sergilemekten ar etmişler. İş adamları arabalarından, gayri menkullerinden, gökdelenlerinden, dövizlerinden, arsalarından bahsetmeyi ayıp saymışlar.

Böylece ‘her siteye bir dede’ projesi müthiş bir başarı yakalamış. Ödül üstüne ödül almış proje. Devlet büyüklerinin dikkatini çekmiş. Devlet büyükleri hemen projenin sahibine devlet nişanı vermişler. Yurt dışından ilgililer olmuş, akın akın bizim cingöz iş adamına gelip detaylı bilgiler almış ve onu kutlamışlar. Projenin kendi ülkelerinde de uygulanabilmesi için dil dökmüşler ona. Daha neler neler.

Bu inanılmaz projeyi duyan apartmanlar, eski mahalleler, gecekondu, uydu kentler yani henüz site olamamış bütün muhitler, kentsel dönüşümün kapısına dayanıp siteye dönüşmek istediklerini bildirmişler. Hatta gösteri bile yapanlar olmuş aralarında. Devlet gayet haklı ve makul ve insancıl ve manidar bu isteğe kayıtsız kalmamış. Bir yasa çıkarıp o güzelim haberi tüm yurda duyurmuş: Bundan böyle her yer güvenli site olacakmış. Ülkenin birlik ve beraberliği, dirlik ve düzeni, geleceği ve refahı, huzuru ve mutluluğu ancak bu şekilde teminat altına alınabilirmiş. Çatışmaların, ayrışmaların, kavgaların, bölünmelerin ilacı her yerin cennet misali güvenli siteye dönüştürülmesiymiş.

Derken aylar ayları, mevsimler mevsimleri, yıllar yılları bir nefes gibi takip etmiş. Bütün ülke güvenli siteye dönüşmüş. Sitelerde tonton ihtiyarlar şen şakrak bir şekilde şekerler dağıtmış, masallar anlatmış, insanlık dersleri vermişler. Herkes çok mutluymuş. Ülkenin cennetten bir farkı kalmamış. Ne ayrılık ne gam, ne keder ne hüznün, ne kavga ne savaş. İşçi ile patron elele vermiş, usta ile çırak birbirine gülmüş, dargınlar barışmış, ayrılanlar kucaklaşmış. Bütün eller birleşmiş, herkes kardeş olmuş.

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kervetine. ❧

HANDAN ACAR YILDIZ

KUŞ KÂBRİ

Her tashih, zalim bir hatırlamadır.

Adam'ın başına ne geldiyse şekli belirsiz, şemai belli şeylerin peşinden koşmaktan geldi. Dışardan bakanlar ise koştuğunu hiç anlamazdı onun. Kendini yiyip bitirmesine rağmen öylesine sakın görünüşlü bir Adamdı ki, teri ve gözyaşı bile içine akardı.

Teri ve gözyaşı içine akan bu Adam; şekli belirsiz, şemai belli şeylerin peşinden koşarken evvelâ *korkuyu* tanınması gerektiğini anladı. Tereddüt etmedi denemez. İnsan *korkuyu* mu daha önce öğrenirdi *korkmayı* mı? Korkmak fiildi. İrade dışı görünse de eylemdi. Dolayısıyla öğrenmek fiilinin yanına '*korkmak*'ı daha fazla yakıştırdı. Yavaş yavaş, sindire sindire öğrendi *korkmayı*. Konu anlatımlı kitaplar aldı. Geçmiş yıllarda çıkan bütün soruları cevapladı. İyice öğrenbilsin diye *korkuyla* ilgili farklı problemleri atlamadan çözdü. 'Aşağıda boş bırakılan yerleri' doldurunuz şeklindeki soruların hepsini doğru cevaplayarak (ki doğru cevaplayabilmek için, boş bırakılan yerlerin bomboş bırakılması gerekiyordu ve bunu çok az kişi akıl edebilmişti) konuyu epey pekiştirdi. Karşısına çıkan tüm testlerde tek bir yanışı dahi çıkmayınca *korkmayı* öğrendiğine kanaat getirdi. Gönül rahatlığıyla arkasına yaslanacaktı ki ilk öğrendiği konu kafasına dank etti; *korkuyu* öğrenen kimse gönül rahatlığıyla arkasına yaslanamazdı. Ne yapacak olsa, o yanışsız çözdüğü sorularla birlikte öğrendiği bir şey aklına geliyor, öylece kalıyordu. Mesela birine ya da bir şeye tam güvenecekken, üzerinde en çok çalıştığı 11 numaralı konu aklına geliyor, *korkmayı* öğrenenin hiç kimseye güvenmemesi gerektiğini hatırlıyor, güvenmekten vazgeçiyordu.

En kolay kavradığı konu, 21 numaralı konu; *ölüm korkusu*du. O kadar iyi anlamıştı ki bu konuyu, hayatta her yerde uygulayabilirdi. Kibrit çakarken bile. İçinde giderek büyüdü *ölüm korkusu*. Katlanılmaz bir hâl alınca biraz unutmaya çalıştı ama başaramadı. Ölüm *korkusunu* unutmaya çalışırken araya biraz da *kendini öldürme korkusu* girdi. Ölüm korkusuna dayanamaz hâle gelen kişilerin, bundan kurtulabilmek için sonunda kendilerini öldürebileceği gerçeğini gördü. 'İçler dışlar çarpımı' yapınca bu sonuca varılıyordu.

En çok da, '*hayatı boyunca tek bir şeyin üzerini hırsla karalamamış olanların terazisinden korkmayı*' öğrendi Adam. Üzeri karalanan her ne ise, kara

kalemin altında yok oluncaya kadar tekrar tekrar hatırlanırdı. Hiç kimse bir şeyi karalamaya devam ederken başka yere bakamazdı. Bir şeyin üzerini karalarken başka yere bakarak ısıklık çalan biri kim bilir ne kadar tuhaf görünürdü. Bir şeyin üzerini karalamak kadar o şeyi hafızaya kazıyan başka eylem olamazdı. Üzerini ne kadar hırsla ve utançla karaladıysan o kadar silinmeyecek kadar aklına kazımışsın demektir.

En şaşırtıcı ve en yanıltıcı soruları bile çözdü *korkmakla* ilgili Adam. Hatta konuyu sadeleştirici, kısa yoldan çözüme varıcı formülü de keşfetti: '*Hırs-la karalamak şöyle dursun, hayatlarında hiçbir şeyi karalamamış, hep doğru işler yapmış olanların terazisinden korkmalı*'. Kendi terazisinin tozunu da sıklıkla alıyordu. Adaletle toz kondurmamak için. Çünkü kefelere birinde kalan toz o tarafın ağır gelmesine neden olabilirdi.

Bu arada teri ve gözyaşı içine aktığı için mendillerden de *korkmaya* başladı Adam. Yanında mendil taşırsa gözyaşı ve terinin mendile güvenip dışarı sızacağından *korkuyordu*. Mendil taşımayı reddetti. Gözyaşını ve terini şımartmama kaygısı yüzünden, birdenbire dökülen şeylere karşı hep pasif kaldı. Mendili olanlar hemen çıkarıp ortalığı temizliyorlardı. *Gözyaşı ve terini şımartmama korkusu* yüzünden ortalığı hiç temizleyemedi Adam. İçi dopdolu olup ansızın devrilenler karşısındaki son derece pasif hâliyle, gece yaşasa da gündüz temize çekti her şeyi. Dökülen şeyleri hep başkaları sildi. Gece sosyal yaşam azaldığı için daha az şey devriliyordu malum... Bu nedenle gece daha rahat hareket ediyordu. Gece yaşadıklarının tashihi gündüze bıraktı. Çok duygusal olmasınlar diye... Ama her tashih, tashih öncesini bir kez daha zihne göndermekti. Her tashih, düzeltilmek isteneni hatırlamak demekti.

Korkmayı öğrenirken, *korkuyla* birlikte pek çok şeyi öğrendi Adam. Ölüm korkusundan birkaç konu sonra 35 numaralı konuda cehennemden *korkmayı* öğrendi. Hemen öncesinde, 34 numaralı konu, günahtan *korkmayı* öğretiyordu. İşte Adam'ın en başarısız olduğu konulardan biriydi bu. Ölümünden ve cehennemden *korkmayı* kolaylıkla öğrenen Adam, günahtan *korkmayı* yeterince iyi öğrenmeyi başaramamıştı ki, bu da korkunç bir trajedi demekti. Bu trajedinin gölgesinde hiçbir cehennemin ertelenmediğini öğrendi sonra. Silinse bile, yazıldığı an ile silindiği anın arasında taşırdı omuz günahı. Buydu delili; gecikmemiş hiçbir tövbe olmadığının. Tövbe kabul olsa da affedilmemiş bir yanı kalırdı her günahın. Yazılan omuzda iz bırakırdı. Taşınma izi... Yaratılmış hiçbir an, bir günahı yazıldığı anda silecek kadar kısa değildi. An dediğimiz o kısa zaman aralığı bile omzun yükünü hafifletecek kadar aceleci değildi. Zaten omuz denilene karşı her şey, herkes zalimdi. Hiçbir bedelin ertelenmediğinin deliliydi bu. Yaratılan her cehennemin sönmek için geç kaldığının deliliydi bu. Yaratılan her cehennemin, '*sönmek için geç kalmak üze-*

re' yaratıldığının deliliydi bu. Evvel de ahir de durduğumuz noktaydı. Tüm bedeller bu dünyada ödeniyordu. Ahirete kalan sadece bedellerin posasıydı. Omuz ki en çok teraziye benzerdi. Korkmayı şekle dönüştür deseler, bir omuz çizderdi Adam. '*Korkmak*'ın resmini yap deseler çökmüş bir omuz çizderdi. Tam da bu nedenle ertelenmiş hiçbir cehennem yoktu. Sonraya ertelenmemişti hiçbir cehennem. Yazıldığı andan silininceye kadar taşırdı omuz günahı. Omuz cehennemdi. Yuvarlaktı. Kaygandı. Kıvrımlıydı. Omuz en çabuk silinen günahın bile yükünce yanmıştı. Omuz, yangındı.

Sözü senet sandı da imzalayıp imzalayıp yırttı yüreğini Adam. Öğrendiği tüm *korkuları* yalnızca yüreğini yırtarken unutuyordu. Yürek tükendi. Mürekkep de uçtu. Yine *korkmakla* baş başa kaldı Adam. Son sayfası da koparılmış çek koçanı ne kadar kıvrım kıvrımsa öyle kıvrıktı yüreği. Kırık değil kıvrıktı. Haksızlığı kendi boynuna yükleyince kıvrık kıvrık oldu gönlü. Tükenmiş bir çek koçanı gibi kıvrıktı. Unuttuğu *korkuların* hepsini kıvrık yüreğine baktıkça tekrar hatırladı Adam. Bir çığlık duydu: Kendine ne yaptın! Kendine ne yaptın! Öyle derinden geldi ki ses... Galiba sesin geldiği yer içiydi. İçiyse dışı arasında açılan mesafeyi, içi dışına çıkmadan bu çığlık kapattı: Kendine ne yaptın! Kendine yaptın! Kendinden özür diledi. Diğer yanı özrü kabul etmeyince bölündü Adam. İçinizdeki özrü içinde kabul eden bir yer olmalı. Göstermelik kurulmuş bir mahkeme de olsa bu, içinde özür dileyen yanı kabul eden başka bir yan olmalı. Özrü kabul edilmeyince parçalandı Adam. Özrü kabul edilmeyince bütün mazeretleri çöpe attı. Çünkü o, mazereti israf etmez, ancak kabul edilmiş özürler için azar azar kullanırdı. Mazereti; aftan önce değil, sonra öne sürerdi.

Kanı kan temizlemez, korku korkuyla giderilmezdi. *Korkular* arasında doku uyuşmazlığı olabilir. Yüreğini yırtarken unuttuğu *korkuları* yüreği tükendiğinde tekrar hatırlayınca nefes alamaz oldu Adam. Düşümlendi kasları. Dış etleri sızladı. Uykuları düzensizleştikçe ve geceleri uyuyamadıkça gündüzleri dişlerini sıkıyordu. Tam uyuyacakken *bir anda uykunun kaçmasından korkmayı* öğrendi Adam. Sabah ezanlarının bütün ezanlardan daha güzel olduğunu da... İnsan bir tek sabah ezanını dinlerken, öğrendiği *korkuları* unutuyordu. Geçici de olsa... Beş vakit içinde en çok sabah ezanlarını sever oldu. Yine bir sabah, ezandan önce evinin terasına çıkmıştı. Ellerini duvara dayamış, bulunduğu binanın en üst katından aşağı bakıyor, sonra başını gökyüzüne çeviriyor, uzun süre gökyüzünü seyreliyordu. Sonra yine aşağı bakıyordu. İkisi de birbirine benziyordu. Adam hangisinin kendine yardımı olacağını düşünüyordu uzun uzun. Ezanı dinlerken, boğazındaki düğümü, nefes almasını zorlaştıran bu düğümü çözmesi için Allah'a dua ediyordu. Gözlerini sıkıca yummuştu. Kalbiyle dili bütün olmuştu. Kalbi dildi. Dili kalpti. 'Bir parça nefes Allah'ım. Bir parça nefes... Ruhumu, düştüğü yerden kaldır' diyordu. O za-

man kanat sesi duydu. Gözlerini açıncaya kadar bir kuşun kanadı üzerinden geçti. Tüyleri saçlarına değdi. Kuşun uçuğu yöne başını çevirdi. Duvara doğru yaklaşan kuş, bir uçak gibi son anda yana kıvrıldı. Neredeyse gagası duvara değecekti. Havada daire çizerek tekrar geri geldi. Kuş ona doğru uçuyor, o ise korku ve şaşkınlıktan ne yapacağını bilemiyordu. Kuş, ona hızla yaklaşıyor başının üzerinden, saçlarına değerek geçiyor sonra ardındaki duvara yaklaşıyor tam duvara çarpacakken son anda tekrar yana kıvrılıyordu. Kuş bir kez daha üzerinden geçtiğinde Adam'ın ruhu kuşun içine girdi.

Duası kabul olmuştu, Adam farkında değildi. Başını yeryüzüne çevirmek ile gökyüzüne çevirmek arasındaki farkı öğrenecekti birazdan. Adam'ın ruhu kuşun içinde duvara doğru uçuyordu şimdi. İradesizce... Gözleri kuşun gözleri olmuştu. Adam duvara yaklaştıkça içine yaşama isteği doluyor, ölmek istemediğini anlıyordu. Duvara yaklaştıkça durdurmak, çırpınmak istediği kanatları daha da hızlanıyordu. Tam gagası duvara değecekken kıvrılıp tekrar yükseliyordu. Savaş uçağına benzeyen bir kuşun içine girmişti Adam'ın ruhu; yaşamındaki savaşların bedeli olarak. Kuşun içinde üç kere duvara doğru uçup gökyüzüne yükseldi Adam. Başını gökyüzüne çevirmenin kıymetini anladı o zaman. Duvara doğru uçup son anda yaşama kavuşmaktan yorulmuştu ki son uçuşunda duvara çarptı. Çarptığı anda ruhu kuşun içinden çıkıp kendi bedenine girdi Adam'ın. Her şey o kadar hızlı oldu ki, Adam kuşun hızla duvara çarpıp infilak edişini dehşete kapılarak izledi. Hem kuşun içinde hem kuşun dışında izledi. Ölümle yaşamı aynı anda tattı ruhu. İkiz kulelere dalan uçaklar gibiydi kuş. Galiba kendine terörist bir kuştı. Ölümün ortasında yapayalnız kalmıştı. Kendinden başka kimseyi öldürmemişti. Bir kuş, kendinden başka kimi öldürebilirdi ki... Bir de Adam'ı yaralamıştı kuş. Adam, duvara çarpıp ayaklarının önüne kadar savrulan kuşa bakakaldı. Gagası yan dönmüştü ve kan sızıyordu. Gözbebekleri titriyordu. Minik gövdesi, atan bir kalp gibi çırpınıyordu. O anda Adam, kuşa pişman olup olmadığını sormak istedi. Eğildi. Kuşun gözlerine bakmaya çalıştı. Gözlerindeki acı, gagasından sızan kanla ilgili değildi ama pişman da görünmüyordu kuş. O zaman anladı ki, bu kuş ölüsünün resmini aklından asla silemeyecek. Gökyüzüne bakmanın ve oradan medet ummanın yeryüzüne bakmaktan daha hayırlı olduğunu öğrenmekle birlikte bir kuş ölüsünü, ölü bir kuşa çeviremeyecek.

Korkunun yerini acı ve yük almıştı. Kuşun kanatlarından dökülen tüyleri izledi. Herhangi bir hayvanın ölümü, yürümenin ölümü demektir. Ama bir kuşun ölümü, uçmanın ölümü demektir. Kanatlarına baktı kuşun Adam. Uçuşsuzluğuna alışamadı bu kanatların. Kopan tüyler kanatların yanındaydı. Artık kanatta değildi tüyler. Rüzgâra rağmen de uçup gitmemişlerdi. Rüzgâr esiyordu. Rüzgâr ters tarafa esse de kanattan kopan tüyler, Adam'ın yüzüne yapıştı.

Adam, kanatsızlığı, yüzünden yolmayı başaramayacaktı. Kanatsızlık, çıkma-macasına yüzüne yapıştı. Yapış yapıştı yüzü. Üstelik kuş ölüsü kokuyordu.

Konmak için onca ağaç dalı varken niye gelip içine konmuştu ki bir kuş? Ağırılığıyla çatırdatmıştı içinde konduğu yeri. Onca duvar varken intihar etmek için gelip neden onun terasını seçmişti ki bir kuş? Sırf ölebilmek için onun terasını, sırf önünden gitmesin diye onun gözlerinizi niye seçmişti? Gözlerini yumdukça kuş ölüsü daha çok hayaline geldi Adam'ın. Kulaklarını tıkadıkça kanat seslerini daha çok duydu. Adam; kendini birden, ölü bir kuşa çeviremediği kuş ölüsünün mezar taşını sırtlamışken buldu. O artık sırtında bir mezar taşıyla geziyordu. *Korkmayı* öğrendiğini zannederek ne büyük bir yanılgıya düştüğünü anladı. *Korkmak* sonsuzdu.

Metropolde sırtında mezar taşıyla dolaşan Adam'ı fark etmediler de sırtındaki yükü fark ettiler. İnsanlar merak etme konusunda tercih yapacak olsalar, yükü taşıyandan çok yükün ne olduğunu merak etmekten yana kullarıları tercihlerini. Uzay boşluğundan bile fark edilebilirdi sırtında mezar taşıyla dolaşan bir Adam. Yukarı çıkan herkes aşağı bakmayı unutmazaydı eğer... Ama yükselen herkes aşağı bakmayı unuttuğu için kimse görmedi Adam'ı. Onunla aynı hizada bakanlar da görmediler. Eğilip yukarı doğru bakanlar da. Üç boyutlu bir görünmezlikti onunki. Sadece sırtındaki yükü gördüler. Bir Adam güpegündüz en kalabalık caddelerde sırtında niye bir mezar taşıyla dolaşırdı ki? Üzerindeki ölüm izi, yaşam izinden çok daha belirgindi. Adamın ölümle musafahası yaşamla musafahasından daha belirgin olduğundan, Adam'ın görünürlüğü yüküyle özdeşleşti. Yükü kadar görünür olunca varlığıyla fark edilme ihtimali giderek yok oldu. Aslında varlığı da bir alt kademeye indirilmişti. Adam giderek benimsedi sırtındaki mezar taşını. Gömemediği kuşa ait mezar taşını... Bazı insanlar içlerinde taşıdıkları acı sayesinde fark edilirler. Bazıları içlerinde taşıdıkları neşe sayesinde... Adam, içinde taşıdığı acı sayesinde fark edilenlerdendi.

Bir kuş ölüsünün ona neler yapabildiğini anlatabilseydi keşke! Ölü bir kuş ne yapabilir ki insana? Canlı olanın yapabileceğinden çok daha fazla zarar verirdi insana kuş ölüsü. Cansızlığıyla örselerdi. Mesela canlı bir kuşa baktığında başını hızla çevirme ihtiyacı duymazsın, için kalkmaz, tüylerin diken diken olmaz. Miden bulanmaz. Ama tüyleri dökülmeye başlamış ölü bir kuş nasıl sarsar seni, uçmayı bile beceremezken...

Alışmak, bir tümseğin üzerine mezar taşı yerleştirebilmektir. Alışmamak, yerine çakamadığın mezar taşını sırtında taşımak demektir. Her yere, gömemediğin her ne ise ona ait mezar taşıyla gitmektir. Bir 'kuş ölüsü'nün ölü bir kuş demek olmadığını bir başkasına anlatabilseydi keşke... İkisi arasındaki farkı da! Bir kuş ölüsüne alışınca 'ölü kuş' olur. Alışmadığında 'kuş

ölüsü' olarak kalır. O da bir kuş ölüsünü, ölü bir kuşa dönüştürüp gömmeyi başaramadığı için sırtında bir mezar taşıyla dolaşmak zorundaydı. Modern çağda dünyaya gelmiş biri olmasaydı işi çok daha kolay olurdu şüphesiz. Mesleğine filan verilir, çok da sorgulanmazdı. Hele etrafın mermer sütunlarla kaplı olduğu, birilerinin kumun üzerine çizdiği şekle kafa yorduğu çağlarda yaşasaydı görüntüsü izah edilebilir, en fazla işinin bu olduğu zannedilirdi. Ancak yaşadığı çağda, sırtında bir mezar taşıyla dolaşması pek de izah edilebilir değildi. O da herkes gibi her ne kadar sıkılsa da AVM'de kahve içiyor, sinemaya, tiyatroya gidiyordu. Aydınlık mekânlarda mesela kafelerde taşı bir yere dayayıp kahvesini içip kitabını okuyabiliyordu. Ama karanlık mekânlarda, örneğin sinemada, çıkarken kimsenin ayağına mezar taşını düşürmesin diye filmi sonuna kadar izlemek zorunda kalıyordu. En sıkıcı filmlerin bile mezar taşı sorumluluğu yüzünden sonunu beklemek zorundaydı. Çok bunalırsa küçük el fenerini çıkartıp film devam ederken kitap okuyordu. Bu da çok tuhaf kaçıyordu. Sinemada kitap okuyan biri... Üstelik yanına yasladığı mezar taşıyla... Ayrıca başka bir tuhaflık daha hâsıl oldu. Filmlerle kitapların konusunu karıştırmaya başladı. Birinin sonucunu diğerinden bekler oldu. İnsanın hiç izlemediğini zannettiği film bile şuuraltına etki etmeyi başarıyordu. Senaryosu olan her şeyin böyle bir yönü vardı işte; kaçak yollarla sızmak...

Aynı yükü taşıya taşıya ağırlık algısı da şaşar insanın. Artık sırtındaki taşla da normal insanlar kadar hızlı yürüyebiliyordu Adam. O sesi duyduğu zamanlar hariç. İçinden gelen; 'kendine ne yaptın!' sesi... İşte o zaman yükünü taşımakta zorlanıyor, beli iki büklüm oluyordu. Eğiliyordu. Mezar taşı, ensesine dayanıyordu. Yine mezar taşının ensesine değdiği bir anda yanından geçen biri ona çarptı. Kendi gözyaşları yetersiz olduğu için yerine ağlayabilsin diye evinde beslediği timsahı tasmaıyla gezmeye çıkarmış olan biri, Adam'ın iki büklüm olduğu sırada mezar taşının köşesine çarptı. O kişi, kalabalık içinde tek başına yürüdüğünde fark edilmediği için timsahla geziyordu. Bazılarının taşıdıkları acıyla, bazılarının taşıdıkları neşeyle fark edilmesi gibi bazıları da taşıdıkları kötülükle fark edilebiliyorlar.

Adam düştü. Taş ense köküne hızla vurdu. Düşmesine sebep olan kişi, pembe ponponlu şapka taktığı timsahından birkaç damla gözyaşı akıtmasını istedi. O, elindeki selpakla timsahının gözlerini silerken, Adam'ı hastaneye kaldırdılar. Doktorlar Adam'a gururunun kırıldığı teşhisini koydu. Ancak gurur, omurilik bölgesinde olduğu için alçıya alınamıyormuş. Böylece; duyuların kalpten kaynaklandığı yönündeki apriori soslu bilgiye, gururun boyundan kaynaklandığı yönünde yeni bir tanesi daha eklenmiş oldu. Alçıya alınmayan gururun kaynaması için Adam'ın hiç hareket etmeden sırt üstü yatması gerekiyordu. Bir de doktor, kırılan gururunu daha az düşünürse daha çabuk

kaynayacağını söyledi. Adam itiraz etmedi. Ancak bir şeyi daha az düşünmeye çalışmak onu aklın tamamına yaymak demekti. Çünkü iradeyle, unutulmak istenen düşünce kadar alay eden hiçbir gerçeklik yoktur.

Kırılan gururu kaynamadan hayata devam etmesi mümkün değildi. Adam hareketsiz yatarken bir ilki daha yaşadı. Hep içine akan gözyaşları, gururu kırıldıktan sonra dışına akmaya başladı. Gözyaşları kulağının içine sızıyordu. Adam'a hareket etme yasağı getirildiği için kollarını gözlerini silmek için kullanamıyordu. Ancak çok utandı Adam. Yeryüzüne onun kadar gözyaşından utanan biri daha gelmeyecekti. Ne zaman gözleri ıslansa kimse görmesin diye dua ediyordu. Aylar geçti. Düşünmemeyi başaramadığı gururu, kırıldığı yerden kaynamadı Adam'ın. Doktorlar, iyileşmesi yönünde umudu kaybedince gurur nakli yapmaya karar verdiler. Yaşayan hiç kimse gururundan vazgeçmeyeceği için ölmüş birinin gururunu nakledeceklerdi. Adam, başkasının gururuyla yaşamayı kabul etmedi. Hatta tekrar kırılmasın diye, gururunun kırılmasındansa ölmeyi göze almış birinin gururunu nakletmeyi teklif ettiler Adam'a. O zaman kabul etti. Ancak ilk gurur nakli başarısız oldu ve Adam kısa süre sonra yeni gururunun vücuduna uyum sağlayamaması nedeniyle öldü. Onu gömdükten sonra sırtında taşıdığı mezar taşını başına diktiler. Taşıdığına göre ona aittir dediler. Gömemedikleri, Adam'ı gömdü. Toprağın altında bir Adam yatıyor, mezarında ise 'Kuş' yazıyordu.❧

MERVE KOÇAK KURT

MAYIS'IN SARDUNYA KIRMIZISI

-Kırmızı sardunyalar ne kokar aşktan başka bize baharda ki?

“Ama neden?” diye sordu kadın, “Ama neden?”

“Sebebi, eski bir yara.”

...

Pencereden dışarı baktığında gördüğü, Mayıs'ın son gününe yaklaşmış bir bozkır grisiydi. Göğün yüzünü delen çok katlı binaların camına yansımıştı uçuşan bayrak gölgeleri.

“Cam kent!” diye mırıldandı gayriihtiyari. Ve de kurşuni bir kalabalık doldurdu içine. Şimdi, ayağa kalkmış, içinde bulunduğu gökdelenin yağın doluyla nasıl sarsıldığını izliyordu.

Büyük bir hayret dolandı diline. “Hiç böyle bir yağmur görmemiştim.” dedi, “Bu, nasıl bir şey!” ve hatırladı her gün aşkla suladığı çiçekleri: “Ah! Sardunyalarım!” Kırmızı. Pembe. Uçarı. Bir de kedi tırnakları...

Balkondan kendilerini salıveren saksılara ne olmuştu acaba? Allah'tan o gün yardımcısı evdeydi! Aradı. “Ah, Nalan Hanımçığım! Siz söylemeden baktım onlara ben. Pembe sardunyanın saksısı uçmuş. Her yer toprak. Kırmızılarının yaprakları delik deşik olmuş. Ama kedi tırnaklarına, küpe çiçeklerine bir şey olmamış.” Hüzne düştü. “Sana zahmet, balkonla bir ilgilen Hayat Hanım!” dedi.

Camdan binanın onuncu katından gördüğü bu koyu kurşuniyi ne zaman doldurmuştu içine? Şehrin içinde büyüttüğü, içinde büyüttüğü şehrin, büyüttüğü şehrin içinde... Üstüne üstüne gelen heyulalar.

‘Cennetin Rengi’ni anımsadı.

Şimdi bu şehre bir deniz gerek, diye düşündü. Şehir, ayrıldığından beridir sanki denizsiz. Kıyıda bekleyen o yüzü hatırladı, kendisini bu şehre bağlayan sebebi.

Pencereden bakarken, dalıp gideceğini bilemezdi.

Evvel Zamanda Biz

“Nalaan! Nerede kaldın be kızım! Hava kararacak. Bak, yağmur da başladı.”

Hep böyle seslenirdi annem. Sardunyalar, teneke kutulardaki çocukluk anılarıydı. Gelip gidip bakardık onlara. Pencereden sarkan kırmızı, pembe, fuşya sardunyalara gülmüserdik.

Yollar dardı, sokaklar تنها ve duvarlar yüksek. Başımı kaldırdığımda karşılaştığım hep aynıydı: Göğün yüzünden akmış, gözüme saplanan güneş ışığı.

Bir rüyadaydık. Azdık. Çoğaldık sonra. Bir Hidrellez'in dalına tutunup bahara çıktık.

Aynı şehirdeydik. Aynı sokakta. Karşı evlerde. Balkonlarda. Ara sıra göz göze gelirdik sofraları silkelerken.

Yakınlığımız hep aynı yakınlıktaydı sanki. Öyle de kaldı. Önceleri mahalle arkadaşı, sonraları okul arkadaşı, en sonunda komşu... Kaderlerimiz bitişik yazılmıştı sanki.

Hayat bildik rutininde yaşanıyordu ve sen olması gerektiği kadar yakınımdaydın o zamanlar. Her şey gibi çocukluk da akıp giderdi yanımızdan. تنها ve usulca... Ölüme geçtiğinde de zamanın eteklerine bırakılan acı telaşı anımsardık.

...

Gördüğüm rüyayı sen de görseydin keşke. Balkon kenarlarında çiçeklerin kendini sarkıttığı o evdeydik yine. Pencerede kırmızı sardunyalar ve bir avuç ışık. Kahve yapıyordun ocakta. Hem de bakır cezvede... Salonda bizimkiler. Birbirimize verdiğimiz ilk söz: *"Hiç ayrılmayalım!"* Sahi, yüzün neden mahzundu öyle? Bir gün rüyamızdan ayrılacağımızı ikimiz de biliyor muyduk ne!

Dün Daha İkimiz

Birlikte yürürdük yolları hep. Yine yürüyecektik. Üniversiteye gidecektik daha. Ama lise bittiğinde sana *"Buraya kadar!"* dediler. *"Bu kadar yeter!"* Yollar ayrıldı. O son yazdı birlikte geçirdiğimiz. O son yaz...

"Nalaan! Kız, dışarıdan okunur mu üniversite?" diye sormuştun ya bir keresinde. İçimi acıtmıştı o sorun. *"Okunur herhalde!"* demiştim. Okunmadı.

Sardunyalar yine de ekildi. Yaz düşleri renk ve ahenk içindeydi bizden başka herkesin! Biz ise kırmızı bir boya sürüyorduk kıvrımlı dudaklarımıza. Unutmak için hayatın o dağdağasını.

Yaz da geçer, dediler. Geçti. Bir tek sen kaldın. O kadim şehrin yaz akşamlarında değil, tüm mevsimlerinde kalan bir ilk gençlik anısı oldun.

Şimdi, güzel bir hatıra hükmünde tüm yaşananlar. Mayıs. Yeniden doğuşum. Her yılki gibi yine ve yeniden... Gönendiğim ay. İçimde bir fesleğen kokusu. Bir akşamsefası. Bir sardunya.

Bugün Biz

Yine pencere'den bakıyorum o tül perdeli uzak evlerin cumbasına. İlk yazın için(d)e doğan sardunyaların kan rengiyle avunuyorum. Parmak uçlarımdan akıyor sözcükler. Avuçlarımı bastırdığım o bitimsiz kanamanın sızısını ta içimde hissediyorum.

Belki acım hafifler diye güzel kelimelerin eteklerinden tutuyorum. ‘*Lisbon’a Gece Treni*’ndeyim. Pessoa da benimle beraber, -Şairim- dizelerini se-
rıyor önüme. Hiç unutmadığım bir hiçliği anı(m)sayıveriyorum onunla/yken.

*Öptüğümüz yerde bitiyor/ o kırmızı sardunyanın çiçeği/ toprağını kanıyla
sulayarak/ ne bitimsiz bir öpüş ki/ geceyi katarak karanlığına/ ışığı solduran
bir boyun büküşle/ hiç olmadığı yerdeyken/ hiç durmadığı yere/ doğru ilerli-
yor/ kahve-rengi kelimelerle...*

Yazdık, yazıyoruz, yazacağız da... Mektuplar birikmiş sandığımızda.

...

*“Seni, sesini, gülüşünü, dostluğunu ve sardunya tohumlarını bir ömür ya-
nımda taşıyacağım. Ama artık yazma bana. Her mektubunda birlikte yürüye-
mediğimiz o yolları, gidemediğimiz o okulları, okuyamadığımız o kitapları
düşünmek bana çok acı veriyor. Herkes kendi hayatını yaşasın. Herkes ken-
di yazgısını taşınsın. Herkes kendi rüyasını görsün. Seni hep sevecek olan ar-
kadaşın. Ayşe.”* Böyle yazıyordu bana yolladığı son mektubunda.

Liseyi bitirir bitirmez evlendirmişlerdi onu. Sonrasında yazmadı. Duy-
dum ki taşınmışlar. Birkaç kez daha görüşebilmiştik o yazdan sonra. İzini
kaybettim sonra. Ta ki yirmi beş yıl sonra karşıma çıkana kadar. Hiç de-
ğiş-
memiş gibiydi. Gözlere çöken derin hüznün dışında.

Aynı şehirdeymişiz meğer. Aynı havayı soluyormuşuz. O da gelmiş bu-
lunduğum şehre daha sonra. Meğer eşinin tayini buraya çıkmış. Görüştük ara
ara. Eski günleri anımsattık birbirimize. Son mektubu için üzgün olduğunu
söyledi. *Anlıyorum*, dedim usulca ben de...

Yarın Yine İkimiz...

Yine mutfak penceresinden bakacağız karşı duvara. Suya değen ‘yağmur
kuşları’ gibi... Balkonumuzda belki bir begonya, belki bir küpe çiçeği. Bir
sardunya belki de. Durmaksızın kanayan bir kırmızı, dizlerimiz parçalanalı
beri.

Kendimiz(c)e masallar uydurup duracağız. Kadın kadına... Kendin(c)e;
küçük bir yıldız, küçük bir kız, küçük bir prens, küçük bir prenses olacak.
Tüm sözlerimizle... Kelimeler bölünsün, parantez içlerine sığsın tüm tanım-
lar, yenileri doğsun diye. Çoğaltsın diye kendini kan kırmızısıyla sardunya-
lar. Eski bir teneke kutuda yeşerttiğimiz o ilk sardunya çocukluğumuz kok-
sun diye... Kaldığımız yerden devam edecektik hikâyemize. Yine eskisi gibi,
paylaşacağımız dertlerimiz olacaktı: “*Nasıl başa çıkabilirim ki? Beni aldat-
tığı başka bir kadın olsaydı belki.*” ...

...

Nalan, Hayat, Ayşe... Adları, işleri, evleri, eşleri, yuvaları var ya da yok. Hepsi bir yağmur rüyasına sığıyor: Bir kadın anlatıyor. Diğeri yaşıyor. Bir başkası yazıyor. Sonunda -hikâyenin kahramanı- bir kadın, elleri boynunda, ilmeğiyle, kalakalıyor. Sen ise denize bakarken, önünde kırmızı sardunyalı ekili pencerelerden, gözlerin sahile uzanıp dururken... Gittiğin yerden dönemeyeceğini bile bile. Gidiyorsun.

...

“Ama neden?” diye sordu kadın, “Ama neden ağladın pencereden bakarken kırmızı sardunyaya? Sevdiğini sanıyordum oysa.”

“Sebebi, eski bir yara.” ❧

EMİNE BATAR

UZAK İHTİMAL

A sfalt bitmiş, şose yol başlamıştı. Bu yola girilmezdi, güzelim arabasına yazık olurdu. Önünde uzayan iki tarlayı geçerek de gidebilirdi annesinin evine. Tarlayı çevreleyen teli araladı. Eğildi, tel omzunun diğer tarafında kalıncaya dek, yavaş ve dikkatli hareketlerle tarla tarafına geçti. Sonra dönüp arabasına baktı. Köylü böylesi arabayı ömründe görmemiştir. Görsünlerdi görmesine de zarar verirler miydi? Nasıl olsa çok kalmayacaktı.

Annesi inat etmeseydi, şehirde kendisi için küçük bir daire tutmasına izin verseydi, şimdi buralarda ne işi vardı? Yabani otlar güzelim pantolonuna yapışıyordu. Birkaç gün önce bin beş yüz lira vermişti üzerindeki takıma. Daha ucuz bir giysi seçmeliydi. Şimdi dikenler paçasından bir ip çekse takım elbisenin işi biterdi. Karısı kızacaktı haklı olarak. Ah ne inatçı kadındı şu annesi! Sırf oğluna eziyet olsun diye yapıyordu öyle ya. Şu yıkık dökük evin nesinden vazgeçemiyordu? Gidince bir güzel kızacaktı. “Bu ev” diyecekti “ata yadigârı dediğin bu ev, bir köpek kulübesinden farksız. Vazgeç artık!” Ya da kendisi bilirdi. Nasıl isterse öyle yaşasındı. Ev, köye yakın bir yerlerde olsaydı, iyiydi. Tarlanın içinde, tek başına... Belki de oğlunun evini arzuluyordu, kim bilir. Ama mümkün değildi. Sıkılırdı. Dilinden anlayacak insanlar isterdi. Hem artık lüks sitelerin hiçbir dairesinde bir köşede kalın gözlüklerinin ardından bakan, mırıldanan, dişleri takur tukur sesler çıkaran insanlar yoktu. Evine gelen misafirlerin sosyal konumu belliydi, annesine de söylemişti. Bir aksırık, öksürük, balgam, geçirme gibi basit görünen fakat modern insanın dünyasına uzak eylemler, bulundukları ortamdan dışlanmalarına sebep olabiliyordu. Kentli olmaktan çıkıp köylü algılanmalarının çevrelerinden nasıl bir kopuşa sebep olabileceğini bir bir anlatmıştı. Annesi anlayış göstermişti, dışa bükülmüş alt dudağı ve yere bakan gözleriyle oldukça derin düşünüp başını sallamış ve olayı kavradığını belli etmişti.

Kendini bildi bileli az konuşurdu annesi. Böyle olması iyiydi. Yalnız yaşamayı mesele haline getirebilir ve oğluna sitem edebilirdi. Ama oğlu biliyordu ki köylü, arkasından “hayırsız” diyordu. Annesi onu okutmasaymış şimdi tarlada çapa yapıyor olacaktı. Annesini beğenmiyormuş, onun sorunlarıyla ilgilenmiyormuş. Kıskançlıklarından konuşuyorlardı. Geçen bayramdı, hatırlıyordu: “Kimsenin bir şey dediği yok” demişti annesi.

“Benimle alaycıl bir dille konuşuyorlar, hangi cüretle!” Sonra da “senin yüzünden” demiş, çıkıp gitmişti.

Şu geliş gidişlerde paçalarından yakalayan yabani, kibarlıktan nasibini almamış otlar olmasaydı... Toprak bile öylesine kabaydı ki her adımında den-
gesini bozuyor, bedeninin eğilip bükülmesine neden oluyordu.

Ev bir beton yığını gibi duruyordu. Demek bunca yıldır boyalı değildi. He-
men şehirden iki boyacı ayarlamalıydı. Güzel de bir renk seçmeliydi. Masraf-
tan kaçınmayacaktı. Hem ne diyordu annesi? Çatı akıyor mu diyordu? Hepsini
birlikte yaptırdı, köylü de arkasından söyledikleri için utanırdı belki. Tek ço-
cuk olmanın sıkıntılarıydı bunlar. Babası, daha üç yaşındayken ölmüştü. An-
nesi onu ilkokuldan sonra şehirdeki dayısının yanına göndermişti, okuması
için. Köye tatillerde geliyordu o zamanlar. Ama minibüsler bir iken dörde çı-
kınca şehre yaptıkları sefer sayısı da artmış, annesi yanına alıvermişti oğlunu.

Evin çevresindeki ağaçlardan biri kurumuş muydu? Güneş buralarda şı-
marık bir ateş topuna dönüşüyor. Kentin yalıtımlı duvarlarına, özel yapım
camlarına gelsin de bir görsündü bakalım. Evet, kurumuş, boz bir renge bü-
rünmüş, yaprakları üzerinde...

Ardında kalan siyah yüksek arabası ne de güzel duruyordu öyle. Bütün bu
yabanılığın arasında onu asıl yaşamına götürecek o tekerler otların arasında
görünmüyordu ama olsundu, oradaydı işte. En son altı ay önce annesini has-
taneye götürdüğünde annesinin midesi bulanmıştı da kusmuştu arabaya. Ola-
cak iş değildi. Eğer yeniden götürmesi gerekirse oturduğu koltuğa bir örtü
ayarlamalıydı. Biraz sert mi konuşmuştu annesine? Hayal meyal hatırlıyordu.
Anlayışlı kadındı, affederdi oğlunu, nitekim affetmişti de.

İşleri yoğundu, zamanı yoktu. Olağanüstü bir durum olmadıkça ancak
bayramlarda annesinin ziyaretine gelebilirdi. Gelirken ona bayramlık giysiler
getirirdi. Bu sefer güzel bir hırka alıvermişti. Karısı gelemezdi, alışkın de-
ğildi köy yaşamına. Çocuğu da sinek dahi görmemişti, Allah korusun buralarda
mikrop kapabilirdi. Her türlü böcek vardı, ne tür mikrop taşıdıkları belli de-
ğildi üstelik. Çocukluğu ve ilk gençlik yılları buralarda geçmişti, köy haya-
tından o zamanlar da hoşlanmazdı. Ama bu, doğayı sevmediği anlamına gel-
miyordu. Kentin parklarında küme küme çiçeklerin, süs havuzlarının, etrafı-
na beton döşenmiş ağaçların arasında keyifle gezinirdi. Ayağı toprağa bulan-
madan ve ayakkabıları kirlenmeden, paçalarına yabani dikenler yapışma-
dan... Ayrıca hayvanat bahçesine de giderlerdi ara sıra.

Ah evet, şu demir kapıyı da boyatmalıydı. Çok çirkin bir görüntüsü vardı.
Şöyle etrafa bir çeki düzen versin de köylü görsündü.

Bu koku da neydi? Murdar kokusu. Yakınlarda bir hayvan ölmüş olmalıy-
dı. Karısını ve çocuklarını getirmemekte ne kadar haklı olduğunu bir kere da-
ha anlıyordu. Annesi alışkın olmalıydı bu kokulara, “nasıl bir hayattı bu?”

“Anne!”

Basamaklar da yıpranmış görünüyordu. Beton olmazdı, mozaik yaptırmalıydı, ömürlük olsundu. Gelenler, her bir basamağı çıktığında oğlu yaptırdı desinlerdi. Anlasınlar! hayırlı evlat nasıl olunurdu.

Burnunu tutmasa ölebilirdi kokudan.

“Anne!”

Evden bir yere ayrılmadığından emindi. Bugün bayramdı, oğlunu beklerdi muhakkak. Belki arka odalardan birindeydi, belki de uyuyordu. Şu eve bir de zil taktırmalıydı. Annesinin daha ne kadar yaşayacağı belli değildi. Zil şarttı.

Demir kapıya ayakkabısının sivri ucuyla vurmak istedi, ayağı henüz havaya kalkmıştı ki deriye zarar verebileceği geldi aklına. Avuç içiyle sertçe dokundu.

Dokunur dokunmaz açılıverdi kapı. Koku daha da keskinleşti.

Ayakkabılarıyla içeri girebilirdi. Annesi bu konuda her zaman izin vermişti oğluna.

Giriş kapısından sonra ikinci bir kapı vardı. Bu kapı ardına kadar açıktı. Devrilmiş bir sandalyenin ayakları görünüyordu, annesinin kolu sandalyenin ayaklarından birinin üzerine düşmüştü.

Yavaş adımlarla biraz daha yaklaştı, başını uzattı ve annesinin şişmiş ölü bedenini gördü.

Boğazı kurudu, yutkundu. Dilinde ekşimsi bir tat oluştu. Korku ve şaşkınlığı yüzünden, bedenine tuhaf bir ağırlık yayıldı.

Daha fazla yaklaşamazdı. Hastalık kapabilirdi. Ayrıca evde kendisinden başka kimse yoktu ve etraf oldukça sessizdi. Bir ölüyle –o annesi de olsa- baş başa kalması doğru olmazdı. Sanki onun ruhunu alan melek buralardaydı da adamı her an fark edebilirdi. Ayaklarının ucuna basarak evden çıktı.

Geldiği tarlalara yöneldi. Kendisini bekleyen büyük tekerli siyah arabasına doğru hızlı adımlarla ilerledi. Pantolonuna yapışan kuru otlardan, ayakkabısına dolan topraktan haberi yokmuş gibiydi. Tellerden aynı yöntemle fakat biraz daha dikkatsiz ve çabuk hareketlerle geçiyordu ki, ceketini tellerin dikenlerine takıldı. Çekiştirirken kumaşta küçük bir yırtık oluştu.

Arabasına geldiğinde biraz daha sakinleşmiş görünüyordu. Ölçülü davranmasını güçleştiren korku ve şaşkınlık azalmıştı. Eğildi ve ayakkabılarını çıkarıp içindeki toprağı döktü. Paçalarını, elinden geldiğince hızlı hareketlerle otlardan temizledi. Arabasına bindi ve köyün muhtarına gitti. Annesini gömmek üzere birini görevlendirmesini rica etti. Görevlendireceği adama vereceği ve defin işlemleri için gereken parayı fazla fazla hesapladı ve muhtara teslim etti.

Ceset şişmişti, yıkamayla filan uğraşılmasın, hatta giysilerini bile çıkarılmasınlar. Ölüye eziyetten başka bir işe yaramazdı. Kefene sarıp mezara bı-

rakıversinlerdi. Ya da nasıl doğru biliyorlarsa öyle yapsınlardı, parasını peşin ödüyordu işte.

Muhtarın “sen keyfini bozma, birkaç köylü ve imam hallederiz” derken, sesine yansıyan hakaret ve alaycı tavrına aldırmadı.

Sesindeki kırılma acısının ne denli büyük olduğunu belgesiydi. Şoktaydı, yoksa şuracığa yığılıp katıla katıla ağlayabilirdi. Kimse üzülmeyeceğini söyleyemezdi.

Hem muhtara da birkaç kere tekrar etmişti:

İki gün sonra annesinin mezarını ziyaret edecekti. Şimdilik, başına yazılı bir taş koyacak, senesini doldurunca da en kaliteli mermerden mezarlığın en iyi mezarını yaptıracaktı. Masraftan kaçınmayacaktı.

Kimse inkâr edemezdi üzüldüğünü. ❧

NİLÜFER ALTUNKAYA

EYLÜL GÜNCEŞİ

*“Hayal kurmayı unutmuş insanların
o toprağa dönük, yorgun bakışı...”*

Marguerite Duras

Konuşurken de susuyoruz. Ağaçlar alışılmadık bir ezgiyi dillendirir gibi dökülüyor yaprak yaprak. Aslında sadece ağaçlar değil boşalan, ıssızlaşan. Karanlığa sinen sokaklarda, evlerde, bekletilmiş, unutulmuş, kırılmış, ürkütülmüş, susturulmuşuz. Yapraklarımızı döküyoruz eylüle.

Televizyon ekranına söyleniyor:

“İyi oldu iyi. Çok azıtmıştı bunlar. Susturmak lazımdı bu anarşistleri!...”

“Öyle deme” diyorum. “Genç onlar. Yürekları coşku dolu. Aslında hepsi sevir ülkesini. Oyun bu. Kocaman ellerde küçücük yaşamlar.”

Öğümü bıraktım. Hâlâ gelmedi. Işığı da yanmıyor. Dün gördüğümde dalgalı kumral saçlarını bir bereyle örtmüş, sarı yüzünde dalgın bir kederle yürüyordu. Gece gelmiş olsaydı çiçekleri sulara mutlaka. Balkona çıkardı.

Başka bir yolu olmalı. Sana ulaşmanın, seni bulmanın bir yolu olmalı. Bekliyorum. Yaşamımın tek özeti bu sözcük. Her sevdada beklemektir belki. Katılmış, islenmiş, buğulu bir bekleyiş. Herkesin bir yangını var. Yanıyor.

İçim öyle susuz ki. İnanan bakışlarındaki umut beni çağırıyor. Vazgeçme, direnmelisin, diyor. Koşuyorum peşinden. Sonra yapayalnız uyanıyorum.

Sinan geliyor sık sık. Öğütler veriyor. Umutlu olmamı söylüyor.

Polis yüzlerinden yapışkan acı veren bir parlaklık yansıyor. Mutlular.

Mutluydular, diyorum Sinan’a. Bize yaptıklarından mutluluk duyacak kadar....

Sayıklıyorum sanıyor. Bilincim yerinde oysaki.

Aç yaşayamayacağımı, güçlü olmam gerektiğini söylüyor. Bunları günde kaç kez duyuyorum kim bilir?

Bitirdim sizin sevdada, aşk, umut, bekleyiş dediklerinizi.

Yorgunum, diyorum. Bir hırka atıyor omuzlarıma.

Anlamıyor bir türlü nedenini. İnsan neden durup dururken ateşe atar kendini? Neden böyle boyundan büyük işlere kalkar? Yanacağını bile bile...

Değer miydi bu acıları çekmeye?

Korkuyor, soramıyor bunları. Bakışlarında gidip gelen yanılgılarla acıyarak bakıyor yüzüme sık sık. Kaybedilmiş, yazık olmuş biriyim ona göre.

Uyusam. Yağmur yağsa. Açsam kapıları. Işık. Gözlerinden geliyor. Sesinin türküsü bu.

Ev gezmesine gitmiyoruz akşamları. Genelde televizyon karşısındayız. Radyonun tek eğlencemiz olduğu günler geride kaldı. Renklisini alınca televizyon izlemeye gelen giden çok oldu önceleri. Şimdi çoğaldı mahallede renkli televizyonlar. Bir ekranla ayrılmışız yaşadığımız andan. Bize sunulan kadarıyla yetinerek.

“Çok şükür rahat ettik, hanım. Dünkü b.klar adam olmuş memleket kurtaracak. Asker de olmasa kim ezecekti bu solcuların başını? Bizim gençler neyse ki sahip çıktı vatana. Sizi gidi dinsizler...”

Öyle deme. İyi çocuklardı hepsi de. Elllerinde kitaplarla dolaşır, saz çalarlardı. Nerelerdeler şimdi? Ne oldu mahallenin gençlerine?

Soluk hüznü bir akşam. İçime yalnızlık yürüyor. Kavga sesleri, silah sesleri, koşuşmalar, bağırışlar yok. Huzursuzluk veren başka bir bekleyişte gibiyiz. Suskunluk zamanın kıvamını yoğunlaştırıp, başımızı kaldırmamızı, ötelere bakmamızı engelliyor. Fısıldaşarak yorumlar yapıyor. Kapı önlerinde kadınlar. Sokağa çıkma yasağı bitti. Yine de kimse adımını atmıyor güne.

Kapı sesi. Sinan geldi. Zamanı algılayamaz oldum. Perdeleri kapatıp, loş odada aç, susuz saatlerce uyumuş olmalıyım. Midemdeki sancı burkularak içime doğru akıyor.

Birini buldum, diyor. Sana haber ulaştıracak. Umutsuzum. Oysa sevinmem gerek. Belki izini buluruz.

Kim? diye soruyorum. Yanıtlamıyor.

Bir hafta kadar zaman tanıdı, diyor.

Kalktım. Çiçekleri suladım. Hafif hafif çiseleyen yağmuru seyrettim. Günlerdir duymadığım bir huzur ve dinlenmişlikle esintiye daldım.

Yokluğun birlikte yaşadığım başka biri oldu bu evde. Canlı, soluk alıp verişini duyduğum. Acıkan, susayan ve benimle beslenen.

Günlerdir ilk kez çiçekleri suladı. Siyah bir hırka giymiş yine. Saçları toplu. Dalgınlık yüzünde esmerleşmiş. O beni görmüyor, duymuyor, tanımıyor, bilmiyor. Yaşamımda nasıl yer etmiş olduğundan habersiz.

Geceleri Ahmet uyuyamaz oldu. Nefesi hırıltılı, göğsü sancılı. Gittikçe huysuzlaşıyor. Gün boyu evin içinde, acı çekerek, sinirli, huzursuz dolaşıp duruyor. Ona bakarken zamanı görüyorum. Geçip gitmiş, içimizden akmış, kayaları oyan sular gibi dalgalı, hırçın, avunmak bilmeyen. Birlikte geçirdiğimiz yılar koca bir ömrün uğuldayan yankısı. Umut, büyüttüğümüz çocuklar, emekle, inatla tutunduğumuz.

Ya onsuzluk? Sarmaşıklar gibi sarmış içimi. Buyurgan, isteyen, hor gören sesi. Birbirimizin ne kadarını gördük, desem. Ne kadarını söyledik sözcüklerimiz? Peki neden susturdular sokakları? Susturdular neşemizi. Yastığa başını koyduğunda bir ömrü kesip kesip içine atıyorum ilaçlarının.

Biraz yürüdüm bugün. Havalara serinledi. Aslında her yer bomboş. İnsanları da silkeleyip boşaltmışlar. Dalgalar çekilmiş. Kumlarda izini arıyorum.

Sinan'ın söylediği kişiyle görüştüm. Anlamsız bir yüz, dönüp duran gözbebekleri renksiz. İri yarı gövdesine kaba saba davranışlar oturtmuş. Önemli sanıyor kendini karşımda. Yalvarmamı falan bekliyor belki. Bacım, deyip inceliyor kaşının altından fırlattığı bakışlarla. Buluruz, istersek, merak etme sen. Ölmediyse eğer, diyecekken sustu.

Kalkıp sokağa attım kendimi.

Sobaları kurmak gerek. Akşamları soğuk bastırmaya başladı iyice. Ahmet biraz gülümseyerek konuştuğunda daha kolay oluyor işim. Haberleri seyrederken meyve yiyoruz. Eskisi gibi söylenip durmuyor. Geçmiş olsuna gelenler atlatacağsın, diyorlar. İyi gördüm seni, diyorlar. Yüzünde çocuksu bir saflık, seviniyor. İyi dostlar edindik yaşamımız boyunca, eskimeyen. Şimdi sevmediğimi sandığım insanları bile sevmiş olduğumu anlıyorum.

“Hanım”, diyor “kurtulurum, diye boşuna heveslenme, yırttım kefeni yine...”

Gülerken tıkanıyor sonra uzun bir öksürükle. Yüzü sararıyor.

“İçmeseydin şu mereti yıllarca olmaz mıydı ?” diyorum.

“Hadi hadi su getir. Dır dır etme”, diyor.

Konuklar gidince daha da uzuyor gece.

Duyduğumuz bağırışlardan sonra kapının gümbürdeyişini anımsıyorum. Peşimdeler, açın kapıyı diyen sese koşuyorum. Açtırmıyor kapıyı Ahmet. Anarşistleri mi koruyacağsın kadın, diyerek üstüme yürüyor. Silah sesleri. Ortalık durulup, polisler gelince kaldırımda ölüsüne bakarken tanıyoruz. Liseyi beraber okudular bizim çocuklarla. Şimdi birbirlerinin ölümüne bile üzülüyorlar. Ağlayamadan bakakalıyorum alnından süzülen kana.

Pencereden bakıp unutmak istiyorum o geceyi. Kendimi unutmamın bir yolu onu izlemek. Işığın yanmıyor. Oysa evde olmalı. Uyumuş mudur? Eriyip su olacak diye korkuyorum. Damlayıp düşecek kendinden. Geleni gideni iyice azaldı. Bir delikanlı var yalnız devamlı uğrayan.

Çalsam kapısını. Kızım, desem. Sana yiyecek bir şeyler getirdim. Haline dayanamıyorum. Benim de senin yaşlarında çocuklarım var. Uzaktalar. Beklemek güçlü olmak demektir. Her kadın beklemeyi bilir. Acıyı bilir.

Seni tutuklayıp götürdükleri gün öfkeliydin. Kalabalıkta kaybettim sesini. Kaçtığımızı hatırlıyorum bir grup arkadaşla. Sıcak bir su dolaşüyor bacaklarımda. Elimi sürüyorum. Kan...

Kaçmasaydım. Aynı sorgu için aynı arabalara atılsaydık. Aynı yanıtsızlığa bakarak.

Zamanın ellerini bıraktım. Aklım ve yüreğim birbirinden koptu.

Neden dışarıdayım? Beni neden bıraktınız? diye sokakta bağırardım bir polise. Kafasını salladı, deli mi ne diyerek.

Havalar soğudukça korkum artıyor. Sinan gelirse sobayı yakıyoruz. Onun bu iyi yürekli bağlılığını anlayamıyorum. Yıllarca küçümsediğim bir basitliği vardı. Mutlu bir gülümseyişi. Şimdi gülmüyor. Katlanamadığımı anlayınca susuyor. Beni yaşama bağlamak için didinip duruyor. Oysa kalakaldım bi'kere geçmişte. Şimdi yok.

Kimseyi arayıp, sormuyorum. Kimse de beni aramıyor. Hırçınlığımdan kaçıyor olmalılar. Belki de korkudur bunların nedeni. Korkmayı öğreniyoruz.

İçerdekilerin ziyaretine gitmiyorum. Acı veriyor. Sensizlik oluyor her yüz.

Öylesine bir sabahtı. Uyandık. Sobayı yaktım. Sofra kurmak için mutfaktaydım. Korku verici bir ses. Koca adam nasıl devrilip düşmüş. Yatağın kenarına yığılmış. Kucaklamaya çalıştım. Olmadı. Yere uzattım. İnleyerek soluyor. Telaşlanmadan komşuyu çağırdım. Yatağa taşındık. Doktoru aradım. Bir de çocukları. Ne olur ne olmaz. Babanız iyi değil pek, dedim.

“Ne telaşlandırdın milleti kadın. Bir şeyim yok. İşinden gücünden ettin çocukları.” diyor.

Bir yandan da ilgiden memnun. Çocukları, torunları yanında ya yüzü gülüyor.

Kapı çalıyor. Uykudayım sanıyorum. Kokun. Işığın. Başım dönüyor.

Zayıflamışsın. Derin bir suskunluk aramızda. Aylar sonra. Beklemekten tükendiğim bir anda yanı başımda oturuyor oluşuna bakakalıyorum.

İçimiz dışımıza akmış. İrinli bir yara gibi kanatmışlar gençliğimizi.

Oysa gülümseyişin hâlâ çocuk.

Korkutamamışlar seni. Sesini yitirmemişsin. ❧

HAVVA TEKİN

ŞEHİRİ HANIM BEHRUZ VE GECE

İki katlı ahşap yapı gece yarısını az geçerken karanlığa çekildi.

Önce üst kattaki Şehri Hanımla küçük köpeği Behruz ardından alt kat sakinleri Kıymet Hanımla Meram bey ışıklarını söndürdü. Behruz bir iki huyusuzca havladıysa da sonunda Şehri hanımdan azarı yedi sustu. Anlaşılan hanımı hiç de havasında değildi bu gece. Başka geceler olsa Behruz'u azarladıktan sonra pişman olur; aman da aman kimin paşasıymış o. Ah benim evimin neşesi ağzımdan kaçtı. Sen gel bakayım kucağıma diye köpeği kucaklarında bir süre avutur, susturur sonra uykuya geçerdi.

Ama yok, bu gece Behruz pek şanslı görünmüyordu. Boşuna yalvarışlarla inledi durdu bir zaman ama aldırın olmadı. Şehri hanım yatağının sessizliğine çekilmiş kendi kendiyile konuşuyordu. İçi acıyordu. Neredeyse görünür gibi duran ve hatta sanki kanayacak kadar acıtan bir sızı dönüyordu göğsünde.

Hay gitmez olaydım dedi seslice. Sesi kendini bile ürküttü karanlıkta.

Karanlığın ışgalindeki duvarlar duydu yalnızca. Behruz az önce uykuya geçmişti. Nereden bilecektim ki orada olduğunu. Hay ben...

Git alt sokaktan al işte mermerşahini. Hamdi'nin dükkanının suyu mu çıktı. Yok yürüyüş olsunmuş. Yok Sadret hanımı da göresi gelmişmiş. Kalkıp taa çıkırıkçılar yokuşuna tırmanacak ne vardı deli Şehri. Gittin görmeyeceğini gördün, bulmayacağını buldun. Ah akılsız ah uğursuz ah.

Kendi kendine kızıyor, kızdıkça yorgun bedenini ateşler basıyor, yüzü fırın alevi vurmuş gibi yanıyordu. Huzursuzluğu iyice artınca yan yatıp bacaklarını karnına doğru çekti. Bazen bu kıvrılma işe yarar, sakinleşirdi. Ama bu defa işe yaramadı. Bir süre hareketsiz kaldıktan sonra bu defa sağına döndü, dönerken yastığını da kabarttı hafiften. Yumuşak yastıkları hep sevmişti belki birazdan bu yumuşaklık içinde uyuyuverirdi. Elini yumuşak, elyaf yastığın altından geçirip yastığa sıkıca sarıldı. Bekledi... Uykunun gelip onu sıcak bir battaniye gibi sarmasını bekledi. Gevşemeyi bekledi.

Yok...Yok. Yine olmadı. Göz kapakları ardına kadar açık en uykusuz gecedende uykusuz direniyordu. Huzursuzluğu kabaran bir dalga gibi göğsünü zorluyor nefesleri gittikçe daha düzensiz bir hal alıyordu. Behruz Şehri hanımın ayak ucunda o döndükçe bir o yana bir bu yana savrulup duruyordu. So-

nunda dayanamayıp hafiften hırladı uykusunun içinde. Fakat ağır basan uykuya teslim oldu. Dalıp gitti.Uyudu...

Dakikalar ilerledikçe Şehri hanıma yatak dar gelmeye başlamıştı. Sanki Şehri hanım döndükçe ceviz ağacından yapılmış gül oymalı koca yatak küçülüyor, eli ayağı açığa çıkıyor, üşüyor ardından yanıp yorganı iteliyor o da olmuyor yeniden kıpırdanıyordu.

Sonunda elinin sert bir hareketiyle savurdu yorganı, kalktı oturdu yatağın içinde. Behruz bu adam akıllı zıplayıştan can havliyle uyandı, kulaklarını dikip doğruldu. Gözlerinin koyu parlak siyahıyla sahibine dikkatlice baktı. Kırıştırdı gözlerini sonra yeniden baktı.

Gecenin karanlığında parlayan ve havada asılı iki küçük bilye gibi duran gözleri devindi bir iki. Bu akşamda bir farklılık vardı ya neydi ki? Baktı... Baktı...

Anlayamadı. Tekrar kafayı vurup yattı.

Şehri hanım yıllar sonra çıkırıkçılar yokuşunun döne büküle tırmanan yokuşuna doğru yola çıktığı bu günün sabahına gitmiş yorulan kısa hafif toplu bacaklarıyla ağır ağır tırmanıyordu.

Gün parlak güneşli bir gündü. Bir gün önceden eski komşusu Sadret hanımı telefonla aramış, öğleden sonra görüşmek için sözleşmişti.

Önce çıkırıkçılar yokuşuna uğrayıp bir buçuk metre kadar mermerşahi alacak sonra da eski komşusunun kaleye bakan küçük evine çaya gidecekti.

Giderken bir kilo kadar fıstıklı burma almayı unutmamak için iki de bir içinden tekrar ediyor bir yandan da bu yokuşu özlediğini düşünüyordu.

Yokuşun yamru yumru döşenmiş düzensiz taş zemininde, küçük topuklu siyah rugan ayakkabılarıyla dikkatlice yürüyor, eski simalardan esnafa rastladıkça belli belirsiz anımsayışlarla selam veriyordu.

Baharatçı İhsan efendinin dükkânı önünden biraz ağır geçti. İçeriden dışarıya her zamanki gibi sarhoş eden buhurlu bir koku yayılıyordu. Birkaç kadın, raflardan baharat kavanozlarını alıp alıp geri koyan İhsan efendiye hareketle bir şeyler anlatmaya çalışıyorlar o her zamanki gülümseyen akça yüzüyle başını sallıyor sabırla bir başka kavanoza uzanıyordu. Şehri hanım dükkânın camlı kapısına asılı iri nazar boncuğuna bakıp yürüdü.

Sırt sırta dayanmış küçük, çoğu dar ve uzun penceresiz dükkanlardan her türlü koku sokağa taşıyordu. İhlamura kına kokusu, zencefile yenibahar, nane kekik karışıyor alışıkmı olmayanı ırkılıyor, alışıkmı olan ve hatta sevene bir ferahlık duygusu çoğaltıyordu.

Birden başını kaldırıncı sol yanında keçeci Hilmi beyi gördü. Adam da onu tanımıştı. Gözlerinin içi gülerek oturduğu küçük hasır tabureden doğruldu.

— Ooo Şehri hanımefendi. Efendim nasılsınız? Uzun zamandır görünmüyordunuz iyisiniz inşallah.

Şehri hanım adamın bu candan tavrından memnun olmuştu fakat seviye-yi pek de şaşırtmamak kararlılığıyla kibarca hafiften tebessüm etti.

— Sağ olunuz Hilmi bey. Çok şükür iyiyiz işte. Siz de afiyettesiniz inşallah.

— Çok şükür efendim çok şükür. Buyurmaz mısınız? Bir çay ikram edeyim bi soluklanın...

Adam çoktan beridir görmediği bu zarif hanımı görmekten duyduğu sevin-ci gizleme gereği duymadan, hatta yenilenmiş bir heyecanla ısrar ediyordu.

Şehri hanım yaşına rağmen eksilmeyen zerafeti, bakımlı hali ile hâlâ hayranlık uyandırıyordu içinde. Geçmişin kapatılmış sayfalarından biri belli belirsiz kıpırdayıp aralandı. Beş yıla yakın aynı sokakta oturduğu bu hoş hanım tamburi Mesut beyin eşiydi. İkinci katından kaleyi gören iki katlı ahşap bir evde otururlardı.

Akşamları güneş giderken ağırlaşan şehrin terk edilmemiş kaleleri gibi bir-birine sokulu duran bu evlerde, teker teker yanan lambaların ışığından güç alıp sokağa taşmış hissi veren berrak bir sesle hicaz şarkılar okurdu Şehri hanım.

Güzel, yanık, hafif mahmur bir sesle söylediği bu şarkılar davetine icabet etmiş gibi çıkagelen Mesut beyi kapıda veya taşlıkta karşılardı.

Yemekten sonra bu defa ud sesi de eklenirdi bu mahmur sese. Sokağın diğer evlerindeki pencereler kimi kez hayranlıkla, kimi kez merakla açık bırakılır, bu seslerle zenginleşen sofralardan sanki daha tok kalkılırdı.

Şehri hanıma hayran pek çok erkek gibi o da hayrandı ama bu hayranlık tıpkı diğer hayranlıklar gibi derin bir yürek vadisine sonsuza dek gömülmüş ondan boşalan yere de müşfik bir saygı oturtulmuştu.

Komşu evlerde yaşayan kadınlar bazen kıskançlık bazen de tedirginlikle bakarlardı Şehri hanımın her giydiğine, her haline, her tavrına.

İlk baktığında insanı hemen kavrayan derin siyah gözleri ve onların üzerinde gerilmiş birer yay gibi duran kalın gittikçe incelen kaşları vardı. Onlar mı, açılıp kapandıkça aralarından görünen beyaz parlak dişlerini saklamakta inatçı etli dudakları mı, yoksa tavrındaki uzak fakat sarılan, soğuk ama sanki örtük bir alev gibi duran hali mi bilinmez çarçabuk akla yerleşen bir etkisi vardı.

Gizemli, sakın ve kendinden emin...

Farklı bir karanfil gibi duruyordu içine yerleştiği o sıradan saksıda. Bili-nemeyen aykırı renkli, aykırı kokulu bir karanfil.

Çocukları olmamıştı. O günlerde önemli bir eksikti bir ev için bu. Yine de aldırılmazmış gibi sözünü etmez, eden olursa da geçiştirirlerdi. Oysa Şehri hanımın içi derinden sızlardı. Bir soran olduğunda fazlaca neşe yüklediği bir sesle gülerken kocasının koluna biraz daha sokulur biz böyle iyiyiz derdi..

Sık sık düşün yemeklerine çağırılırdı Mesut bey... Böyle akşamlarda daha bir keyifle dönerdi evine. İyi kazanıyordu. Kimi kez bir zengin sofrasını andırırdı sofraları. Yine de hep eksik bir yanla uyanırdı Şehri hanım.

Karlı bir kış günü, akşama doğru, apar topar yüklenen eşyalarla ahşap evi, kaleyi gören o yorgun sokağı ve Mesut beyi bırakıp gitti...

Şehri hanımın bunu niye yaptığına dair rivayetler ortada dolandı durdu uzun zaman. Kimileri Şehri hanımın yanında görüldüğü söylenen yakışıklı bir subayın bu işte parmağı olduğu, Şehri hanımın bu subayın aşkı için evini, Mesut beyi terk ettiği söylendi. Kimileri Mesut bey'in eşini düğün dernek geze geze ihmal ettiğini Şehri hanımın buna dayanamadığını söyledi.

Mesut bey, Şehri hanım evi terk ettikten bir yıl sonra bir gece evinin önündeki taşlıkta yığılmış bulundu. Kucağında tamburu vardı ve cebinde Şehri hanımın ipek mendili duruyordu. Kırk beşini üç gün önce bitirmişti.

Kimseler Mesut beyin başka bir kadından olma bir oğlu olduğunu ve bu gerçeğin Şehri hanımı yaktığını ne bildi ne tahmin etti.

Mesut bey bir bağ eğlencesinde baştan çıktığını ve böylesi bir baştan çıkmayla bile olsa bir oğlu olduğunu kimselere diyemeden sessiz sedasız ölüp gitti.

Karlı bir gecede, daha kırkına yeni girerken evi terk eden Şehri hanım, uzun küskün yıllar boyunca bunu hiç unutmadı.

Kırgın kadın ruhunda açılan yara zamanla ince bir kabuk bağlasa da o bu yaranın her an kanatılmasından duyduğu derin korkuyla herkesten ve özellikle de yüreğini yıllar sonra bile olsa çarptıran yakışıklı subaydan uzak durdu.

Oysa uzak durduğu bu genç adamı ve onun sessiz sakin ve teslim olmuş yüreğini çoktan sevmeye başlamıştı. Yine de nikahına girmeyi reddetti. Bunu yaparken içini kanatan ikinci bir yaraya yer açtığını henüz bilmiyordu.

Bu reddedilişin yarattığı ruh kırgınlığıyla Ankara'yı terk edip Erzurum'a tayin isteyen genç subayla bir daha karşılaşmamıştı. Taa ki bu sabaha kadar...

Daha fazla yatağında duramadı. Yatağın sağından aşağı doğru ayaklarını sarkıtarak terliklerini arandı. Biri yüzükoyun kapaklanmış biri az öteye yatağın altına kaçmış terlikleri güç bela bulup ayağına geçirdi, yürüdü mutfağa girdi.

Işığı yaktı. Boş gözlerle ne istediğini bilmeden niye orada olduğunu düşüncemeden durdu.

Mutfakta raflara düzgünce dizili cam hoşaf kaseleri, tabaklar, buğulu camdan su bardakları, köşedeki küçük bayram keyfi likör bardakları ona baktılar. Köşede, yeşile çalan bal sarısı mahzun gözleriyle Behiç bey de ona baktı.

Süzülmüş yüzü, çökmüş omuzları, iyice beyazlamış saçlarıyla yaşlanmış yıllara teslim olmuş gibi duruyordu. Gözlerine takılı kalakalmıştı. Mermerşahiye aldığı dükkan kapısından çıkarken bir ayağı eşikte kıpırtısız duruyordu. Gözleri ne söylüyordu? Ne söylenebilirdi şimdi? Bunca yıldan sonra ne söylenebilirdi?

Hafifçe ayağını sürüyerek kenara çekildi adam. Traşlı, temiz, hüznü yüzüyle savaş meydanından çekilir gibiydi.

— İyi günler hanımefendi dedi. Belli belirsiz, duyulur duyulmaz bir sesle. Yürüdü gitti. Gözleri, omzu, ayakları gitti. Hayal görmüş gibi baktı Şehri hanım. Hayal mi etmişti? Döndü dükkân sahibi Mehmet usta kendisine bakıyordu.

— Ne oldu hanımefendi, dedi.

Başını çevirdi, hafifçe salladı, zorla gülümsedi.

— Yok bişey efendim bir tanıdık, yıllar sonra, diyebildi...

— Ha Behiç bey mi? Tanışıyor musunuz? Çok beyefendi, çok has adam. Biraz garip ama severim ben. Her gün uğrar oturur biraz. Laflarız sonra gider.

Kalede bir ev almış. Bu saatten sonra ne uğraşıyorsun diyorum. Değer diyor. Tuhaf biraz... Çoluk yok, çocuk yok ne uğraşıyorsun taşla duvarla değil mi ama. Naapsın uğraş istiyor belli.

Yürüdü Şehri hanım. Kale yürüdü, peşinden sokaklar, ahşap iki katlı evler yürüdü. Behiç beyin hayali yaslandı bir sokak taşına baktı. İçi Yandı.

Tuhaf dedi bir bardak su doldururken. Şimdi bunca yıl sonra Mesut'un yüzü hatırıma bile gelmezken nasıl da canlı onun yüzü, gözleri...

Sanki dün gitmiş gibi... Yaşlandık... Ama...

Aklından geçenlerden huysuzlanarak kaşlarını çattı. Bunca yıl sonra... Tövbe tövbe... Yürüdü. Ağır ağır yürümekten çok sürüklenir gibi yatağına döndü.

Gece sabaha karşı uykuya dalabildi ancak. Derin bir göğüs geçirmeyle dalmıştı. Uykuya geçerken bir zaman sonra çıkırıkçılar yokuşunu yine ziyaret etmeyi düşünüyordu. Belki biraz daha sohbet ederdi Mehmet ustayla. Belki Behiç bey de orada olurdu. Belki bu defa selamına karşılık verirdi. Öyle donakalmazdı. Belki iki çift laf bile ederlerdi. Belki...

Rüyasında bütün bir gece, taşlıklarda kapı önlerinde hicaz şarkılar söyledi...

Behruz sabaha kadar savrulup durdu. Fakat neydi bu gecenin diğerlerinden farkı? Hiç anlayamadı... ❧

TANJU SARI

BİR TİYATRO HİKAYESİ

En büyüğünün bu olduğunu söyleyebilirim. Antik tiyatro... Dağın sırtına yaslanmış onun bir yükseltisi olmuş ama onu oymuş aynı zamanda... Öylesine ovaya doğru eğilmiş ki modern zamanlara ait bir stadyumdan farkı yok. Yer yer merdivenleri, oturakları kırık... Dingin ve yaşlı.

‘Tam olarak 25.000 sıra var burada.’ diyor yanımdaki köylü adam. Belki de bir kasabadan, rakamı bu kadar kesin söylemesinden daha kalabalık bir yerden gelmiş olabileceği izlenimi bırakıyor bende... Halinde bir gariplik var demek için çok erken.

‘Ve 60 sıra var böyle yukarıya doğru yükselen.’

Demek ki onu da saymış. Eciş bücüş bir görüntüsü var ama daha yanına yaklaşınca Halikarnas Balıkcısı’nı andırdığını fark ediyorum. Elinde bir asa şekli verilmiş sopa... Pantolon iple bağlanmış ya da kemeri o kadar eskimiş aşınmış ki sadece bir ip görüntüsü kalmış. Beyaz, geniş yakalı gömleği herhalde bir zamanlar bembeyazdı... Kaburgalarının dalgaları konuşurken inip kalkıyor, biraz heyecanlı kalbi her ifadesinde inatla, ben de buradayım, der gibi kabarıyor, farkındayım...

Girdisini çıktısını biliyor tiyatronun.

‘Ortada kimsenin fark etmediği bir koridor vardır.’

‘Seni hep burada görüyorum.’

Ses yok. Öyle olduğunu başıyla onaylıyor sadece...

Sonra antik tiyatronun sıralarından birine oturuyor. Elleri pantolonunun cebinde. Ayaklarını dikkatlice toparlıyor, ileriye doğru bakıyor, dizleri birbirine yakın. Derli toplu bir oturuş.

Bütün konuşmamız bu kadar.

* * *

Şimdi onu nasıl ilk kez gördüğümü anlatmam gerek. Sayıları, sıraları, kolonları, amfi tiyatronun büyüklüğünü bir kenara bırakacağım. Aslında betimleyeceklerim sayılarla da ilgili ama şahit olduğum şey bambaşka boyutta, teknik konular yanında önemsiz kalıyor.

İlk önce bomboş antik bir tiyatro görüyorsunuz. Sıcak altında kavruluyor her yer. İn cin top oynuyor eğer bir tur turist getirmediyse. Onu önce amfi tiyatronun ucunda görüyorsunuz. Mesafe bayağı var bir karaltı şeklinde ama belli bir disiplinle hareket ediyor. İbadet yapar gibi...Sizin ona baktığınızı fark ederse sanki her şeyi kesecek öylece donup kalacak.

Tek tek sıralara oturuyor.

Birinden kalkıyor diğerine...

İlk önce sahneye baktığını zannediyor insan, hoş oynayan bir şey yok ortada... Bir süre sonra durumun hiçte öyle olmadığını adamına en öndeki sıranın başındaki koltuktan başlayarak bütün amfi tiyatronun sıralarına tek tek düzenli bir şekilde oturduğunu anlıyorsunuz. En ufak bir atlama olamadan. Hatta çok kısa oturmalar da değil bunlar. Her bir koltukta değişik poz vererek, keyfini çıkarak belki de... Birinde adamın elini alnına götürdüğünü, diğerinde bacak bacak üstüne attığını ve böyle halden hale ,şekilden şekile girerek ilerlediğini görüyorsunuz. Ve en nihayetinde ön sıranın ortasındaki yere oturuyor. Bu koltuk antik tiyatronun en süslü sırası, mermer koltuğun tutma yerlerinde aslan figürleri var, adam burada mağrur, biraz da yorgun, oraya ulaşana kadar onlarca koltuğa oturdu, kalktı... Artık kendisini bir Roma valisi, protektor ya da şehir konsülü başkanı gibi görebilir. Göğsü gerili, başı dik ve benim görebildiğim kadarıyla- merakla bu deliliğe daha yakından şahit olmak için harabelerin arasından yaklaşıyorum- başını mermer koltuğun arkılığına dayıyor. Yılan , sarmaşık, defne kabbatmalarına değiyor başı. Mutlu , mırıl mırıl olmalı dudakları...

Sonra devam ediyor. Sıradan bir antik şehir vatandaşı olmaya...Yandaki sıraya geçiyor. Tek, tek.... Tam tamına 25000 sıra var oturup düşüneceği, dinlenip devam edeceği...

‘Baharda başlar oturmaya. Bu yörenin havası bazen dayanılmaz sıcak olur. O vakit daha uzun oturur her bir sırada. Haliyle yoruluyor. Ama yazın ortası geldiğinde etrafta görünmez. Turistler olduğunda ise onu hiç göremezsiniz. Rahatsız oluyor herhalde.’

Yeni uyanmış birisinin pek karşısındakini fark etmeden anlatmasını andırıyor bekçinin tavrı. Herhalde başkalarına da yapmıştır bu açıklamayı.

Bu adam kendini çoğaltıyor diyorum böyle yaparak.

‘Bilemem.’ diyor bekçi. Dediğimi çok anlamadı besbelli.

Öyle ya antik tiyatro aslında seyircilerle doluyor. 25000 kişiyi oynayan tek adam.

‘Aşağı yukarı bir senede tüm sıralara oturur. Elinde tiyatronun bir planı her sıraya bir çarpı atar ertesi gün nereden başlayacağını bulmak için.’

Demek ki bir senenin sonunda seyir bitiyor. Gelmediği günleri de düşünürsek günde en azından 30 sıraya oturuyor demektir.

Peki sonra ne oluyor, bu oturma döngüsünün ardından ne geliyor diye soruyorum.

‘Ha sonra mı ne oluyor? En nihayetinde sahnede bir şeyler oynar, söyler durur. Kendince tiyatro mu oynar bir şeyler mi anlatır bilemeyiz. Deli de akıl mı aranır? Bu hep yılın sonuna rastlar ama... İn cin top oynar, turistin esamesi okunmaz... Biz de bakar geçeriz, dokunmayız. Siz de dokunmayın adama!’

‘Yok,’ dedim. ‘Hiç dokunmam merak etmeyin.’

Bu kadar çok insanla kim başa çıkabilir ki? ❧

MESUT DOĞAN

İKİNCİ KORKU

Hastanenin bodrum katında evi olmayan personellerin kaldığı bir odada, üzeri dikedörtgen şeklinde ince beyaz tüllerle çevrilmiş tek katlı demir yatağı gören herkes bunun bir sünnet çocuğuna ait olduğunu zannedirdi. Yatağın başucunda her zaman mutlaka birkaç elma ve portakal, pet bardaklarda hazır su ve hazır yoğurt, kuruyemiş, peçete ve zaman zaman değişen görüntüler yer alırdı. Odadaki diğer yataklardan bir bakışta ayrılan bu yatak, oldukça düzenli ve temiz çarşaflydı. Etrafın tertip ve düzeni, disiplinli ve hedefi olan birisini değil de daha çok tembellik ve rahatına düşkünlüğünü kendisini eleştirecek kişilerden korumak için bir sistemin arkasına sıkı sıkı saklamış birisini hatırlatırdı. Yatak sahibinin eşyaları yerli yerinde olduğu gibi düşünceleri de dağınıklığı ve kendini yoracak şeyleri sevmez, en kestirme kararlara yakın dururdu. Ama herkesin bu inceliği yakalaması kolay değildi.

Bu odaya düzenli gelip gidenler yatağın yaz aylarında tüllerle kaplanmasından bunun sineklere karşı bir önlem olduğunu kestirebilirdi. Yatağa ve çevresine bakıldığında, yatak sahibinin diğer çalışanlardan ya akıl ya da yaşam tarzı olarak bir gömlek daha üstün olduğu ve mekanik bir düşünce yapısına sahip olduğu söylenebilirdi. Kullandığı eşyalardan, onun yaşamının inişli çıkışlı değil de, bir tren hattında gidip gelir gibi tekdüze olduğu, yaşamın hiçbir yerinde kendisini zorlamayarak olayların doğal akışına teslim olduğu izlenimi ortaya çıkıyordu. Yatağın altında milimetrik olarak hep aynı yerde duran terlikler, hayatta en küçük bir aksaklıkta boşluğa düşebilecek, daha ilk kroşede yere yatıp kalkamayacak birisini işaret ediyordu. Elbise dolabında fazla elbisesinin olmaması onun fakir ya da tutumlu olduğunu değil sanki her gün ne giyeceğini düşünmeye ve onları ütülemeye üşendiğini hatırlatır gibiydi.

Yaklaşık otuz beş yıldır hastanede hizmetli olarak çalışıyordu. Gidecek evi barkı olmayan, kovulsa da hastaneden gitmeyen bazı çalışanlar gibi o da hastanede yatıp kalkanlardandı. Ama gidecek yeri olmayan ve hastaneyi zorunlu olarak mekân tutan çaresiz insanlardan onu ayıran ince bir çizgi vardı. O ince çizgi onu gören ve tanıyan bazı insanlar tarafından hareketlerindeki rahatlıktan, kendinden emin duruşundan ve her aybaşında yaptığı bazı periyodik davranışlardan hemen anlaşılırdı. Oldukça ciddi görünümlü, orta boylu, görevi hizmetli olmasına rağmen memur gibi şık giyinen ve buna paralel bir itibarı olan adam altmışlı yaşlardaydı.

Eşi ve çocukları Çorum'un bir köyünde otururdu. Her yıl genelde harman zamanı veya bir bayramda senelik iznini alıp evine giderdi. Harman zamanı gitmişse geri döndüğünde yorgunluktan uzun süre oflayıp puflardı. Yorgunluğunu atması bir iki ayı bulur, bu sürede hassas birisi olup çıkardı. Bayramda gitmişse genelde neşeli dönerdi. Bunun dışında çok önemli ölüm kalım durumlarında memleketine gitme lütfunda bulunur, bu da genellikle birinci dereceden yakın akrabalarda söz konusu olurdu. Evine gittiği zamanlarda genelde eşi ve çocuklarıyla kavga eder, onların vefasızlığından ve söz dinlemezliğinden yakınırdı. Her ay maaşını aldığında düzenli olarak postaneye gider ve eşine para gönderir sonra hiç sektirmeden doğruca her zaman gittiği pastaneye gider, aynı masaya oturur ve aynı tatlıdan yerdi.

Yaşamını tehlikeye sokacak en küçük bir olayın daha ilk belirtilerini hissettiğinde asla nedenlerini ve o nedenleri oluşturan faktörleri araştırmaz, elinde her zaman hazır gezdirdiği bir kova suyu yangına gelişigüzel serpererek rahatlardı.

Büyük oğlu da yakındaki başka bir hastanede hizmetli olarak çalışır, o da eşi ve çocuklarına yılda bir kez görünür, yılın kalan zamanında işinde çalışırdı. İkisi asla aynı zamanda gitmezler, birisi gidip geldiğinde sıra diğerine gelirdi. Oğlunun eşi ve çocukları da aynı köydeydi.

Sabahları herkes uyanıp işine giderken o işten gelir ve tüllerle kaplı yatağına yorgunlukla uzanırdı. Tüm gününü uykuda geçirir, bazı geceler nöbete kalıp sabaha dek çalışmasıyla Oblomov'dan ayrılırdı. Hiç kimse onun bu yaşam tarzını eleştirmez, aksine onda sayısız hikmet pırıltıları bulurlardı. Birçok çalışanın parayla nöbetini tutar ve sıkışanlara borç para verirdi. Her zaman etrafında bir konuda akıl almak amacı ile toplanmış mutat bir kalabalık olurdu. Genelde kimseyi beğenmez, herkeste mutlaka bir kusur bulur ve onu eleştirerek kendi aklının olgunluğunu göstermeye çalışırdı. Yaşama hep bıyık altından gülerek ve dudak bükerek bakardı.

Bütün kusurlarını çok ciddi duruşunun arkasında saklar, bir konuya sevindiğini ya da üzüldüğünü asla belli etmezdi. Yüzünden ve hareketlerinden hayatta neler yaşadığı ne tür dertleri olduğunu anlamak kolay değildi. Herkesi sabırla dinler, sonunda kısa cümleler kurar, çözümü anlatana buldururdu. Ama çoğu insan bu çözümü onun bulduğuna inanırdı. Rahatını seven insanların genelinde olduğu gibi onun da etrafında her zaman ufak tefek ayak işlerini görecektir, kızınca fırçalayacağı, akli biraz eksik bir iki kişi bulunurdu.

Her konuda sözü dinlenen, her daim ciddiyetini koruyan bu adam, iş ailesi ve çocuklarına gelince bir çocuk gibi acemileşir, onlarla ilgili kurduğu cümleler diğer sözlerinin yanında sönük kalırdı. Asık yüzüne ve olaylara verdiği ilk tepkiye gizlice sızmış ve yerleşmiş bir kayıtsızlık, yürüyüşünde, oturup kalkmasında, elbisesinde zaman zaman bütün enerjisini ve tedbirini tüketerek kendini ele verirdi.

Bazı vakit namazları için hastane hizmetlilerinin dışarıya çıkınca giydikleri ucu yerde sürünen siyah peleriniyle camiye giderken, hastane çöplerini bekleyen meşhur çöpçü bir tek onu görünce ayağa kalkar ve kendisinin de bilmediği bir nedenle ona saygı gösterirdi. Morgcu buna çok sinirlenir ve “Şu çöpçüye bak hacı abi, benim gibi sakallı cüppeli adama saygı göstereceği yerde sakalsız bıyksız adama çarkı selam duruyor, demek ki alacağın çok yol var oğlum morgcu” diyerek hayıflanır, sakalını koparacak gibi asılıp dururdu.

Bahar mevsiminde genelde ikinci namazından sonra hastane camisini bekleyen ve bakımını yapan seksen yaşlarında, uzun boylu ve dinç görünüm-lü, bunca yıl yaşamın her yerini didik didik karıştırmış ama bulamadığı şeyi sanki az sonra buluvercekmış gibi sağa sola saldıran beyaz sakallı Galip Dede, bahçeden kopardığı bir gülü dişlerinin arasına kıştırır ve “Haydi Hasan seninle bir Haydarpaşa yapalım” derdi. Hasan Dayı ile kol kola girerler ve cadde boyunca gençler gibi volta atarlardı. Onun dilinden anlayan, ayarını bilen ve makineyi hiç bozmayan tek kişiydi Galip Dede.

Hiç kimse onun yılda bir kez evine gitmesine anlam veremezdi. Bazıları “kesin burada dostu vardır” dese de zamanla öyle olmadığı anlaşılır ve insanlar daha büyük bir merakın içine düşerlerdi.

Oğluna acıyan ve bakanlıkta çevresi olan birkaç kişi onun tayinini memleketine çıkardıklarında bir kişiyi kurtardıkları için çok sevinmişlerdi. Hasan Dayı’nın gitmeye hiç niyeti yoktu. Ona öyle bir teklif götürmek cesaret isterdi. Birkaç yıl sonra oğlunun bunalıma girip kendisini astığını duyanlar ona nasıl bir kötülük yaptığını anlamışlardı. Hasan Dayı yine haklı çıkmıştı.

Yaş haddinden emekli olmasına az bir zaman kaldığında Hasan Dayı çok büyük bir iş yapıyormuş, çok ciddi bir risk alıyormuş gibi tren son durağa varmadan bir önceki durakta inmeyi başardı. Yaş haddi dolduğunda hastanede yatıp kalkanları zorla dışarıya attıklarını herkes biliyordu.

Yıllarca bir rahatsızlığı olmamasına rağmen periyodik kontrollerini ihmal etmeyen Hasan Dayı ayrılırken de son kez muayene olup film çekti. Sağ böbreğinde dört adet taş çıktı. Bu duruma çok üzüldü. En çok şaşırdığı şey bu taşların ne zaman oluştuğuydu. Çünkü hiç hissetmemişti.

Bir yıl sonra onu camide Galip Dede’nin yanında gördüğümde gözlerime inanmadım. “Evde huzur yok, çocuklar beni dinlemiyor, tanımıyor, orda canım sıkıldı hava almak için buraya geldim” dedi. “Sen buradan hiç gitmedin ki” dedim. Yüzüme baktı, gözleri doldu, bir şey söylemedi.

Üç yıl sonra Hasan Dayı’nın çalıştığı hastanede onun genç oda arkadaşını gördüm. Hüznün doluydu. “Hasan Dayı” dedi. “Geçen gün hastaneye geldi, çok hastaydı, serviste yatarak epey tedavi gördü. Doktor, evinde yatsan daha iyi olur dedi ama o kabul etmedi.”

Hasan Dayı yaşamdan da emekli olmuştu. Onu emekli eden şey herhalde evine ikinci kez döneceği korkusuydu. ❧

AYŞE BAĞCIVAN

1 ALİ (.)

‘Lüzumundan fazla mavi...’

Şehrin yaldızlı ışıkları söndükten sonraki karanlığını da gören bir adamın parmak uçlarından izledim gecenin öteki yüzünü... Uzun yağmurların ardından yayılan toprak kokusunu çeker gibi çektim kederini yüreğime...

Gözlerini taş duvarların ardındaki dünyalara daldıran, sessizliğini biran dahi bozmayan mavi bir adam. Lüzumundan fazla mavi. Ali...

Herkes büyük salondaki yerlerini almış. Hayattaki meşhur şu durmamız gereken yerleri andırır gibi Ali de camın kenarından bakıyor her şeye. Uzağından izliyorum onu... Tıpkı onun bize olan uzaklığı gibi ben de onu hemen yanındaki (gerçekliği tartışılır) bir dünyadan izliyorum. Her şeye tepkisiz bir adam nasıl olur da göğün en uzağındaki bir kuşun çığlığını duyar? Bir kuşun çığlığına irkilir bedeni...

Hangi uzaklardan yorgun kalıp taşıyamaz bacakları bedenini, yığılır herkesin içine...(En çok da benim içime...)

İlaç saati Ali (İlaç olma vakti). Pencerenin kenarına yaklaşarak (dünyamdan dünyasına bir adım atarak) avucumda sıkı sıkı tuttuğum ilaçlarını uzatıyorum. İstemsiz, ağır ağır içiyor. Odasına kadar eşlik ediyorum. Uzun koridorda yürürken yine aynı tablonun önünde durdu Ali. Ve yine uzunca bir süre tablonun aynı noktasına baktı. Tablo, ruhundan üfledi Ali'ye. Sonrasında yine aynı ipek-si gözyaşı (yaşanmış) dolandı Ali'nin yüzünde. (Benimse sol köşemde...)

Yüz bir, yüz iki, yüz üç... Sekiz ayrı yüzü (hayatı) ardımızda bırakarak giriyoruz başka bir yüzün başka bir numarasının içine. Yüz dokuz numaralı odadayız. Tüm yüzleri tek bir odada toplamış hepsini içinde çoğaltmış Ali'nin odasındayız. Koca bir ömür nasıl sığar küçük bir odanın içine. Ya da odanın içindeki bir beden (yaşamaktan ağrısı atışlarına yansımış) küçük bir et parçasının içine. İlaçların etkisi gözlerinde belirdi Ali'nin. Üsküdar iskelesinden maviye dalan bir vapur gibi rüyalarına daldı Ali. İnsan uykusunda neden hıçkırıklara boğulur Ali?

Rüyalarımız yetmez mi bizi kendimizden uzaklara götürmeye?

Üsküdar hep senin mi gözlerindedir Ali?

Ama susma...
Susma Ali...

Bir öykünün son demine yetişen ben miyim sen misin Ali?
Kelimelere gizlenelim Ali, hiç çıkmayalım sayfalardan...
Böyle sakın de başlayabilirdik öykümüze Ali...

* * *

“Ağaçların ardındaki siyaha baktım, tüm gökyüzü kararmış...
Yıldızlar? Yıldızlar da nereye kaybolmuş böyle...”

Hani derler ya “psikiyatrisler ilk hastalarına âşık olur” diye ben olmadım, ama etkilendim...

Yüksek lisansımı tamamlamak için Hollanda’ya gitmiştim. Henüz ilk günlerimdi. Kehribar renkli odamda kendime defalarca benim burada işim ne diye sorduğum olmuştur. Hatta çoğu kez buraya gelişimi gözlerimden akıttığım da olmuştur. Ama bir gün; Bir gün hastanemize saldırgan sürekli bağırarak bir hasta getirdiler. Üstelik bir Türk! Heyecanlandım doğrusu, gelen bir akıl hastası da olsa eğer insan kendi ülkesinden çok uzaklarda yaşıyorsa inanın bunun hiçbir önemi olmuyor. Olmadı da...

Hocalarım beni çağırdılar, dilimiz aynı olması sebebiyle ve sanırım biraz da başlarından savmak için benim ilgilenmemi ve benim gözetimimde olmasını istediler. Öyle de oldu. Gerekli işlemler tamamlandıktan sonra hastanın dosyası bana verildi. İlk özel hastamdı...

Dosyasını okudum. Adı “Ali AK” kırk sekiz yaşında, uyuşturucu madde kullanmıyor ve nasıl buraya yerleştiği bilinmiyor. Mahalle sakinlerini sürekli rahatsız ettiği için isteği dışında buraya getiriliyor. Saldırganlığı hakkında uyarılıyor, ajite hasta olduğu ısrarla vurgulanıyor. Günün her saati mahalle sakinlerini rahatsız ediyor, insanlara huzur vermiyormuş. İnsanlar ve huzur. Yeni zamanlarda bir araya gelme ihtimali olmayan bu iki kelime burada bir hastanın bünyesinde bir araya gelebiliyor. Komik. Gerçek de ama. Komik ve gerçek yani...

Odasına gittim. Loş bir ışıktaki, yatağının üzerinde bacaklarını karnına doğru çekmiş, dizlerini kollarının arasına almış kafasını sallıyordu. Odanın duvarında asılı olan manzara resmindeki güneş ümit vaat etmiyor, çaresizce bekleyen bu hastaya ışıklarını ulaştırmıyor gibiydi. Sessizce yanına yaklaştım. Başını kaldırıp kimin geldiğini merak edencesine uzun uzun süzdü beni.

Petrol mavi gözleriyle süzdü beni, hatta ta yüreğimi...

Ayağa kalktı, korktum...

Yanıma yaklaştı, gözlerimi kapadım...

Başımı omzuma yaslayıp ağladı ağladı ağladı... Ağlasın tabii. İçinden kopup gelen bir dünyayı hiçkırıyordu omzumda.

Elimi yavaşça başına götürmek istedim, çığlıkları odayı dolduruyordu. Deli gömleğini hastaya giydirmekle görevli olan hizmetliler geldi. O meşhur metaforik çağrışımlı beyaz gömleği giydirdiler. Zor bela yatağa yatırdılar. Tecrit mi bu? Belki de...

Gözlerine baktım, gözlerindeki mavilik yerini bir kızılığa bırakmıştı. Usulca sakinleştirici iğne yaptım ve odadan ayrıldım. Hademelere sıkı sıkı tembih ettim uyuduğunda gömleği çıkarsınlar diye.

Odamdaydım yine... Ufak penceremden hastanenin bahçesine açılan gizli dünyama daldım bir çocuk çevikliğiyle. Bir çocuk nasıl çekilip dalarsa kendi dünyasına öyle. Rüzgârın, ağaçların yapraklarına değdirdiği, ağacı yaprağından ayırdığı o anları seyrettim. Yaban bir seyirdi bu. Kişinin kendine bile yabancı olabileceği anlar...

Başımı pencereye dayayıp nefesimden buğulanan cama defalarca hiç seepsiz adımı yazdım:

Bahar, Bahar, Bahar, Bahar...

Defalarca, hatta camda yer kalmayana kadar pencere ardının tüm burukluğuyla adımı yazdım.

Ben Psikiyatris Doktor Bahar Tekin...

Ne kadar afilli bir unvanım var. Çelişkilerim unvanımla adımın yan yana duruşundan belli.

Bir çığlık, bir koşuşturmayla irkildi yorgun bedenim. Ali'nin sesiydi bu. Hızla kapıyı açtım. Ali, koridorda koşuyor peşi sıra hizmetliler onu yakalamaya çalışıyor. Hastane koğuşunda bulunan tüm hastalar korkmuş hepsi bir köşeye çekilip, yüzlerine hüznü giydirmiş, sessiz hatta hiç kımıldamadan Ali'yi ve peşinden koşan hademeleri izliyorlardı. Neden sonra dizlerinin üzerine çöküp hıçkırıklara boğuldu Ali... Yakalanmadı yine de. Kendi hüznüne yenik düştü. Diz bağları çözüldü Ali'nin. Dermanı içerden kesiliyordu sanki.

Hizmetliler hızla Ali'nin yanına varıp kollarını beyaz gömleğin içinden geçirip sıkıca bağladılar. Ali bu teslimiyetinden utanmıyordu. Gözlerinden belliydi.

Hizmetliler ve Ali Yürüdüler... ❧

İSMAİL ISPARTA

ZÜLCENAHEYİN

İhtiyar adam bir taraftan etrafta kılıç sallayan, mızrak savuran insanlara bakarken; bir taraftan da olayların bu noktaya nasıl geldiğini anlamaya çalışıyordu. Nefes nefese kalmıştı. Biraz soluklanayım derken dalıp gitmişti düşüncelere...

Şeytan aramızı açtı, nifak tohumları saçtı aramıza. Kandık. Aldandık. Birkaç sefilin oyununa geldik. Şimdi Müslüman kanıyla lekelenen kılıçlarımızda bir zamanlar sonsuzluk parıldardı. Alçalarak yaşamayı ölüm, yücelerek ölmeyi ise hayat addederdik. Cennet kılıçlarımızın gölgesi altındaydı. Şimdi düşmanlığın gölgesi kara bulutlar gibi üzerimizde. Ancak kılıcını kınından ilk çeken onlar oldu: Süfyan Bin Muaviye ve taraftarları. Savaş açtıkları kişi ise Ali'ydi: Peygamber damadı, ilmin kapısı, Hasan ve Hüseyin'in babası, Allah'ın aslanı... Üstelik Müslümanların seçilmiş halifesiydi. O makama ondan daha layığı yoktu.

Buraya gelecek mecali de yoktu aslında. Ancak hayatı boyunca şahadeti kovalamış; şehit olma arzusuyla buralara kadar gelmişti. Savaşın en kızıştığı anlardı. Bu kadar dinlenmeye hakkı yoktu. Etraf kopmuş uzuv ve cansız bedenlerle doluydu. Tekbirler, kılıç şakırtılarına ve iniltilere karışıyordu. Kılıcını aldı ve tekrar düşman saflarına daldı. Bu durumdayken bile kafasında girdap gibi dönen düşüncelerden kurtulamıyordu...

Dünya tatlı gelmişti Ümeyyeoğullarına ve Şamlılara. Tatmışlardı bir kere o zehirli baldan. Gözlerini en tepeye dikmişlerdi. Baş olma sevdasına kapılmışlardı. Bu yolda her şeyi göze almış, her yolu mübah bilmişlerdi. Muaviye halkı Ali'ye karşı kışkırtmak için Osman'ın kanlı gömleğiyle eşi Naile'nin kesik parmaklarını günlerce Şam Camii'nde teşhir ettirmişti. Ali ise hak hileye muhtaç değildir, diyor; bu yollara hiç tenezzül etmiyordu. Sulh için defalarca elçi göndermesine rağmen hepsinden menfi cevap almış, sonunda savaştan başka çare kalmamıştı.

Bir kişiyi hakladı, bir kişiyi daha... Bedenine yeniden can gelmiş gibiydi. Düşman saflarında çözümler baş gösteriyordu. Az kalmıştı işte. Ancak o sırada bir şey oldu. Şamlılar, mızraklarının uçlarına Kur'an sayfaları takmışlardı.

Derken...

Sırtında acı bir yanma...

Sırtına saplanan ok, göğsünden dışarı çıktı.

Elleri çözüldü ihtiyarın, yüzüne buruk bir tebessüm ilişti. Şahadet getirdi ve yere düştü. Okun saplandığı yerden tüm vücuduna zehir gibi bir acı yayılıyor, bu acı kısık bir inilti şeklinde dudaklarından dışarı dökülüyordu. Bedeni sadece acıdan ibaret olmuştu. İstirap son haddine gelince ayaklarından başına doğru, sıkılmış bir sünger gibi hafiflemeye başladı.

Hafifledi.

Hafifledi.

Ve tüm acıları dindi.

Bir tüy gibi hissediyordu kendini. Derin bir uykudan uyanmıştı sanki. Etrafa baktı. Gözleri ufukların ötesini görebiliyordu. Gökyüzüne uzanmak istedi, başı bir anda bulutlardan dışarı çıktı. Varlığı toz zerresi gibi etrafa dağılıyor, aynı anda kendini farklı yerlerde hissediyordu. Kollarını gördü. Kollarının yerinde nurdan iki kanat vardı. İleride yerde yatan bedenini gördü. Eli ayağı kumlara bulanmış; göğsünden akan kan, gömleğinin üzerinde kuruyup kalmıştı. Göz çukurlarında karıncalar dolaşıyordu. Ölüm, demek böyle bir şeydi. Şamlılar hala mızraklarının uçlarındaki Kur'an sayfalarını sallıyor; Kur'an aramızda hakem olsun, diyorlardı.

Her taraf cansız bedenlerle doluydu.

Her taraf nurdan kanatlarla doluydu.

Gökyüzüne baktı. Güneş damla damla akıyor, yedi kat sema, yıldızlar pul pul dökülüyor, kâinat çatırdıyordu. Sonsuzluğa açılan dipsiz, derin boşluklardan parça parça bir şeyler dökülüyordu. Zaman parçalarıydı bunlar. Geçmiş, gelecek, an, asır, yıl... Bütün zaman dilimleri un ufak olmuş, kristal toz parçaları halinde savruluyordu etrafa. Geçmişe ait zaman parçalarından birini yakaladı. Osman Bin Afvan'ın şehit edildiği gündü bu. Dikkatle inceledi onu...

Derme çatma evler; dar sokaklar; kapatılmış dükkânlar... Etrafta kimse yoktu. İleride bir kalabalık vardı. Yaklaştı. Halife'nin eviydi burası. Kalabalık, Osman'ı istemeyiz, diye bağırıyor; halifeye hakaretler yağdırıyordu. Bazıları kapıya hücum ediyor ancak başlarında Hasan ve Hüseyin'in olduğu kapıda bekleyen kişiler, onların içeri girmesine izin vermiyordu. O sırada balkonda Halife Osman göründü. Yorgun bir hali vardı. Kalabalığı güç bela susturduktan sonra konuşmaya başladı.

“Ey insanlar!” dedi titreyen sesiyle.

“Yanlış yoldaysam beni ikaz edin ama kesinlikle haksız yere bir cana kıymayın.”

Anlattı anlattı...

Kalabalık söylenenlere hiç aldırmaz etmiyordu. Halife, söylediklerinin etkisiz kaldığını görünce tekrar içeri girdi. Birkaç dakika sonra kalabalığın arasında Ali belirdi. Onlara yaptıkları işin yanlışlığını anlattı uzun uzun. Ancak

bozguncular onun sözlerine de kulak asmadı. Daha sonra Ali de uzaklaştı. Kalabalıktan bazıları tekrar kapıya yüklenmeye başladı.

Sonra... İçeriden acı bir çığlık...

Bundan sonra olacakları biliyordu. İzlemeye dayanamazdı. O zaman da dayanamamıştı. Bir duvarın dibine çökmüş, için için ağlamıştı.

Zaman parçaları pul pul dökülmeye devam ediyordu. Başka birini yakaladı...

Bir gölgelikti burası. İnsanlar, heyecanla bir şeyler konuşuyor; kimse birbirinin dediğini tam olarak anlamıyordu. Ön taraftan bir ihtiyar ayağa kalktı ve “Ey ensar cemaati...” diye seslendi. Kalabalık bir anda susmuştu. İhtiyar, konuşmaya devam etti.

“Arap kabileleri içinde, dinde sizden daha üstünü yoktur. Resulullah on yıl müddetle kavminin içinde kaldı. Onları putları terk etmeye, Allah’a inanmaya çağırdı. İçlerinden pek azı ona iman etti. Cenab-ı Hak sizi üstün kılmayı isteyince lütufta bulundu. Resulullah ile ona inananları korumayı, müşriklerle savaşmayı size nasip etti. Nihayet Allah, Resulünü yeryüzüne sizinle hâkim kıldı. Öyleyse halifelik işine herkesten önce siz el atmalısınız.” Diğerleri de ihtiyarın konuşmasını onaylarcasına söylendiler. O sırada üç kişi girdi içeri. Ebubekir, Ömer ve Ebu Ubeyde’ydi bunlar.

Ebubekir topluluğa hitaben “Buraya toplanmaktaki maksadınız nedir?” diye sordu. Yüzündeki vakar ve sesindeki metanet kalabalığı bir anda sakinleştirmişti.

Kalabalıktan biri “Biz Allah’ın dininin yardımcıları ve İslam’ın askerleriyiz. Ey muhacirler, siz ise bize nazaran azıcık bir cemaatsiniz. Hele bakın ki böyle bir cemaat idarecilik işini ele geçirmek istiyor” dedi.

Ömer heyecanlanmıştı. Konuşmak istedi ancak Ebubekir “Yavaş ol ey Ömer” diyerek ona engel oldu.

Sesler seslere, öfkeler öfkelere karışıyordu. Sadece bir uğultu, bir öfke yükseliyordu gölgelikten. Olmayacaktı, anlaşmak mümkün görünmüyordu. Ancak Ebubekir ve Ömer’in metaneti ve yürekten konuşmaları öfkeleri teskin etmeyi başarmıştı. Herkes başını öne eğmiş, onların konuşmalarını dinliyordu.

Sözünü bitiren Ömer “Sen bizim büyüğümüzsün. Uzat elini, biat edeyim sana” dedi. Sonra Ebubekir’in elini zorla yakaladı. “Benim gücüm senin içindir, senin yanındadır” diyerek sıktı elini. Daha sonra diğerleri...

Sonunda bir karara varılmıştı. Mutlu oldu. O zaman da mutlu olmuştu.

Başka bir zaman parçasını yakaladı...

Yine savaş meydanındaydı. Şamlılara karşı mücadele ediyordu. Öldüğü savaştı bu! Biraz sonra ölecekti, biliyordu bunu. Bir kişiyi hakladı, bir kişiyi daha... İşte Şamlılar mızraklarının ucuna taktıkları Kur’an sayfalarını sallı-

yor; Kur'an, aramızda hakem olsun diyorlardı. O sırada sırtında acı bir yanma hissetti. Acı giderek şiddetleniyordu.

Şiddetlendi.

Şiddetlendi.

Tuhaf olan bir şeyler vardı. Giderek ağırlaşıyordu. Gözleri ufukların ötesini göremiyordu. Gökyüzüne uzanmak istedi ancak uzanamadı. Kollarındaki nurdan kanatlar da yavaş yavaş yok oluyordu. Bütün zaman parçaları eriyip dağılıyor, bedeni onu tekrar bir sünger gibi içine çekiyordu...

Gözlerini açtığı anda göğsünde ağır bir acı hissetti. Savaş meydanındaydı. Çarpışmalar durmuştu. Okun saplandığı yerden koyu bir kan sızıyordu.

İçini derin bir hüznün kapladı.

İki kişi yaklaşıyordu sedyeyle.

Sedyeyi yere koydular ve onu yatırmak için kollarından, bacaklarından tuttular.

Neler oluyordu? Anlamak için gözlerini dört açtı.

O sırada adamların kollarına baktı. İkisinin de nurdan kanatları vardı.❧

ŞEYDA KOÇ

LEYLAKLI KONAK

Duvarların üzerinden sarkan mor salkımlı leylaklarımız vardı. Zemheri bitiminde annemiz babamız kendi elleriyle budar, bahçe girişinden evimizi bahara hazırlardı. Mevsimi gelince, meltemler henüz eserken kokusuyla birlikte dolardı bahçemize, bu gösterişli çiçekler. Bir de aralarına serpiştirilmiş hanımeline hası olunca, değmeyin baharla evimize dolan neşeye...

Bu ev anneannemden kalma anıların konuşulduğu, yer yer onun elinin değdiği ahşap süslemelerle dolu şadırvanlı bir konaktı. Dedeme konak onun babasından kalmıştı. Şadırvanı elleriyle en son büyük dedem onarmıştı. Köşesine kurulmuş çardaktan bahçenin tümünü görmek mümkündü. Sağ üstte leylaklarla örülü yenilenmiş bahçe kapısı, merdivenlerle inilen meydanda şadırvan, o şadırvana çok uzak olmayan, büyük, gösterişli, konağın maun kapısı. Çaprazında ve aynı zamanda bahçenin konağı cephe alan sol köşesinde, şu an bulduğum çardak. Geçen yaz dedem, babam ve ben, bu çardağı yenilemiştik.

Evler de insanlar gibi bakımını ihmal edersen kuruyor; ölüme terkedilmiş bir hâlde çaresizce mahsun mahsun sonunu bekliyor. Ama bakarsan, işleyen demir gibi parlıyor. Her elin değdiği köşe canlanıyor, hayat buluyor.

Düşünürdüm hep; sanki bu konağın çiçeklerine hanımlar, ahşap ve mataryellerine erkekler biçim veriyor diye... Anneannem gözleri kocaman kocaman, her zaman olduğu gibi özenle topuzunu yapmış, kısa kalan kır saçları ensesine rüzgârla dağılmış, elinde kahve fincanı yanı başımdaydı şimdi:

— Napiyorsun bakayım bir başına, genç adam?

Bahar çiçekli bluzunu, ütü kokusu henüz üzerinde döpiyes eteği tamamlıyordu. Her zaman olduğu gibi zarif edasıyla yanıma oturdu:

— Bahçe anneanne; bahçeyi seyrediyorum... Kimbilir kaç kişinin emeği var bu bahçede!

— Evet! En son da senin değil mi?

— Anneanne, şu leylaklar o kadar fazla ki!.. Neredeyse bütün bahçe duvarını çevreliyor. Hanımcıları ne güzel... Sahi kim ekti? Çünkü sadece budanmasına şahit oluyorum?

Büyükdedem Afyon seyahati dönüşünde getirmiş leylak tohumlarını; büyükannem çok severmiş leylak rengini, yani eflâtunu. Dedem ona haber vermeden ekmiş tohumları evin dört bir yanına, bahar gelip de büyükannemin

ektiği hanımelleri açınca, leylaklar da açmaya başlamış. Yani iki sevgi dolu elin ektiği çiçekler bunlar; hanımelleri ve leylaklar her baharda böyle sarmaş dolaş, şen olurlar. Bu kavuşma onların âdeta vuslatlarıdır. Sonbahara gelindiğinde yine sarmaş dolaş vedalaşırlar, seneye tekrar buluşmak üzere...

— Bize de budaması düşüyor herhalde?

Bluzunda mor bahar çiçekleri olan anneannem gülümsemişti. Kocaman yeşil gözleri sevgiyle baktı, yadigar, naif, desenli ince porselen fincanından son yudumu alırken.

“Elbette, yaz sonu, eylül ekim gibi başlarındaki kuruyan çiçek tohumları toplanır. Sonra aralık, ocak gibi iki üç gün suda bekletilir ve tekrar ekilir. Baharda da ilk çimlenme başlar. Biz de bu tazelenmeye budayarak destek oluyoruz.”

Şimdi bazı evlerin, neden çocuklardan bir sonraki nesle devridaim ettiği ne daha çok mânâ verebiliyordum. Şu canlı bahçenin her karesinde, her taşında, hatta taş üzerindeki boyasında, nakışında o kadar anı ve yaşanmışlık vardı ki.

Henüz evin bahçesinde bile bunu gözlemliyorken. Bulunduğum Nergis Hanım Konağı, yani büyük anneannemin konağının içine girdiğimdeki gözlemleyebileceğim eşyaların her birinin anısı şimdiden gözümü ve gönlümü fazlasıyla dolduracağı âşikardı. İlk adım belliydi ve karşımda duruyordu. Hemen şimdi kalkıp yürüsem, birkaç metre sonra varacağım yerde. Maun kapı üzerinde bulunan yelesi kabarmış aslan figürlü tokmağı merakla ama kapıya vurmada okşayacağımı biliyordum.

Konağın kapısı ne ihtişamlıydı bilseniz ve o kadar güven dolu bir davet sunuyordu ki!... ❧

SONER OĞUZ

ODA VE SESLER

*“o odanın içinde
O-da onun içinde?”*

Suskunluğu, dilsizlikten değil; dile getirilemeyecek duygularla dolu oluşlarından odadakilerin. O da dört köşeydi, tüm odalar gibi. Dört köşe, dört duvar, bir oda o da...burada tek ses şimdi:

—Tik tak...

Tik tak...

Tik tak...

Yirmi yıl önce yazılmış bir öykü olsaydı bu, bu “tik tak”ların saat başında bir “gong!” sesi ile bölünmesi kuvvetle muhtemeldi. Ama artık ne o saatler var ne de onları anlatan öykücüler.

Aynı odada çok sayıda insan, böyle susardı bazen; hemen herkes ötekinin ne düşündüğünü bildiğini sanır ve hemen herkes yanıltırdı böyle anlarda. Zira yalnızca yersiz bir laf etmekten çekindiği için susanlar da olur böyle anlarda, böyle odalarda. Elbette, aynı sükuta bırakarak kendini acıyı paylaştığını göstermek isteyen de, taraftarı olduğu futbol takımının şu sıralar oynadığı maçın nasıl devam ettiğini düşünen de, sevdiği dizinin son bölümünde araba çarpan güzel kızın bugün ölüp ölmeyeceğini merak eden de... Oysa kurmaca bir ölüm düşünülmemeli midir gerçeğinin yanı başında?

Böyle odalarda insanlar, sükutu paylaşırlar çoğu zaman, “acı”yı değil.

Başını ellerinin arasına alarak derinden ‘of’ çeken de çıkar, gözlerine bulut bulut bir acı çöken de...

Böyle odalarda, böyle vakitlerde tek seda:

—tik tak... tik tak...tik tak...

Ruhsuz ve ruhsuz olduğu için ruhsuzluğunu aşıkaretmekten çekincesiz bir saat ve biraz olsun ruh sahibi olduğundan o anki ruhsuzluğunu gizleme çabasında olan insan ve içinde yıllar sonrasına aynı yangını taşıyacağını duya duya yanan ve tepeden tırnağa ruh kesilen insan ve oda...duvar, eşya, yüzler, ses...kimin umurunda değilse bu odalarda, odadaki sahte acı o’nun canında hakiki manada mevcut muhakkak..

İki insan yan yana ve aynı saniye içinde ölse dahi, her ikisi de yalnız değil midir ölürken? Her ölen kendi ölümünü duyumsar yanı başında, güya birlikte

can verdiler diyecekleri kişinin ölümünden habersiz. Her biri ayrı ayrı nasıl kendi Azrail'i ile cebelleşirse, acı da öyle yaşıyordu. İki evlat nasıl ki kendilerini ayırmaksızın seven-bu mümkün mü bilmem henüz iki değil bir çocuğum bile yokken ahkam kesmek yanlış belki de-baba ve annelerine ayrı ağlar, ve nasıl ki anne ve baba canlarından parça bir evlada eş değerde üzülemezse...

Tik tak...

Tik tak...

Tik tak...

Bir cemaat namazında telefonu çalanların çaresizliği geliyor aklıma. Yüzlerce adamı umursamadan namaza devam mı, yoksa kendi namazını yüzlerce namaza feda mı makbuldür o an, vicdani bir fetva ile namaza devam mı denir yoksa yumuşak bir hareketle kapatılmaya mı çalışılır telefon? En son ne zaman başıma geldi yahut camiye en son ne zaman gittim? Tekrar sanki o cep telefonunu tuhaf bir varlık gibi kemerindeki kılıfında taşıyan bir ihtiyar düşünüyorum nedense. Ne-dense hep böyle amcaların telefonu çalmaz mı zaten? Odayı, odadakileri unutup bunları düşünüyorum ve gülüyorum-tabii içimden- ve bu arada insanın içinden gülebildiğini öğreniyorum yirmi dokuzuncu yılımda. Belki de böyle odalarda zaman geçirmenin en iyi yolu budur birçokları için.

Bu odadan az önce Azrail mi çıkıp gitti; yoksa bir telefon sesiyle mi başladı bu suskunluk, ana mı, baba mı, kardeş mi, yar mı giden, sen bil kendini oku.

Tik tak...

Tik tak...

tik tak...

“Bir gün” diye başlayan aksakallı bir ses odada... Saatin ''tik tak''larına ilk cevap bu, ilk direniş, ilk isyan sanki. Yerden kalkıp birbirlerine bakan gözler...

Ve yaşam suskunluğu işaret eden bir üç noktanın ardından artık seslerle devam ediyor. ❧

ÖMER ÇELİK

PAZARDA BİR AN

Öykülerimi hep kibar bir erkeğin, buğulu ve kısık sesiyle sevdiği kıza okuduğunu hayal ederek yazarım. Kelimelerin art arda gelişiyse meydana getirdikleri tını, işlenen konu, diyaloglar hep bu hayalin etrafında şekillenir. Hayatı da sevdiğim birine kitap okur gibi zevk alarak, belli bir zarafetle işleyerek –en azından bu endişeyle– yaşamak isterdim. Fakat hayat kısık, buğulu sesle, zarif tavırlarla yaşanmıyor. Yaşamak derdinde insanın sesi yükseliyor, çatallanıyor; işe yaramayan zarafet rafa kaldırılıp, özensizce dikilen fakat sağlam tutan kabalık sırta geçiriliyor.

Canhıraş satıcı seslerinin hüküm sürdüğü pazarda, terlik tezgâhındaki çocuğu görünce bunlar geliyor aklıma. Solundaki sandalyede oturan, kendinden dört yaş küçük kardeşiyle bu ses kalabalığına bir yerden dahil olma çabasında. Arada bir sağındaki püsküllü değnekle terliklerin tozunu alıyor tezgâhın etrafında döne döne. Böyle yaparak bir bakıma babasının kendisine emanet ettiği görevi gereği gibi ifa ettiğine inandırıyor kendini.

Tezgâha şöyle bir göz gezdiriyorum: Terlikler, adi hammaddeleri ve işçilikleri, soluk, uyumdan bihaber renkleriyle yeni başlanılan işlerin acemiliğini akla getiriyor. Bu tezgâhı bu işten pek de anlamayan birinin kurduğu besbelli.

Bu işte tecrübeli olmadıklarını haber veren bir diğer ipucu da tezgâhın yeri. Pazarın sonuna –diğerleriyle arada belli bir mesafe bırakılarak– kurulan tezgâhlar yeni tanışılan insanlara benzer. Pazar, o birbiriyle bir şekilde anlaşılmış topluluk, bu çömeze hemen kucak açmaz. Bu soğukluk zamanla atlatılır, belki yadırganan tezgâh, açılmaktan vazgeçilen bir tezgâhın yerini devralarak pazarın en güzel yerine bile konabilir. Zaman, her yerde olduğu gibi burada da yoğurur olan biteni.

Terliklerin tozunu alıp yerine geçen çocuk, asık suratlı kardeşine bakıyor. Araları bozuk. Biraz önce lahmacuncu geçti önlerinden, ne kadar ısrar ettiyse aldıramadı bir tane. Abisi “Evden getirdiklerimizi yiyeceğiz.” diye tutturdu. Ne de güzel kokmuştu alelade bir bisikletin sepetindeki lahmacunlar. “Keşke terlik değil lahmacun satsaydık.” diye geçirmişti içinden.

— Acıktıysan ye yemeğini, ben tokum şimdilik.

— Hayır, yemeyeceğim.

Abisinin zeytin dalını haşince geri çeviren kardeş biraz rahatlatarak, daha rayına oturmamış sesiyle, önlerinden geçenlere terlikleri övmeye başlıyor.

Abi iç geçiriyor.

Anlamıyor kardeşi olan biteni, ne mutlu ki anlamıyor... Yazın sıcağında burada dikilmelerini, her gün başka bir semtte yer kapmak için didinmelerini, diğer pazarcıların –ustaların acemilere yönelttikleri türden– şaka yollu alaylarını oyun sanıyor.

O da bağırmaya başlıyor kardeşi gibi. Bağırdıkça bir nebze olsun rahatlıyor. Biri görecektir diye utanmayı bıraktığına inandırmaya çalışıyor kendini. Bağırdıkça kurtuluyor çekincelerinden. Önce arkadaşlarının alaylarını alt ediyor, ardından kendini beğenmiş müşterilerin bakışlarını... Yükseliyor sesi, diğer pazarcılar gibi yaya yaya bağırmaya çalışıyor. Bu hamlesiyle komşularla akrabalara da saf dışı bırakıyor. Bağırmak, tutturduğu garip bir melodiyle bağırmak hoşuna gitmeye başlıyor.

Kendini bağırmaya kaptırmışken, baloncunun “Boşuna yırtma kendini, kuvvetini akşam pazarına sakla.” diyen yılışık sesiyle duraklıyor.

Sabahtan akşama ağzında sigara, elinde balonlarla pazarda mekik doku-yan bu adamı sevmiyor.

— Ne diye sinirli sinirli bakıyorsun Küçük Bey? Biz bu pazarın kurdunuz, sözümüz boşa değil. Akşam pazarında vurursun voliyi, öğle saatinde akıllı olan çıkmaz sokağa.

“İşine git kardeşim.” demek geçiyor içinden, cesaret edemiyor. Tam o sırada baloncu, kucağında çocuğuyla yanından geçen bir kadını fark ediyor ve çocuğun eline balonlardan birinin ipini sıkıştırıyor.

Çocuk, eline birdenbire gelen bu rengârenk hediyenin büyüsiyle ipe sıkıca sarılırken kadın “Ne oluyor ya?” diye tersliyor baloncuyu.

— Abla bak ne kadar sevindi yavrucağı.

Kadın çocuğun elinden ipi kurtarmaya uğraşırken “Senden balon isteyen kim kardeşim?” diye sinirle mırıldanıyor. Çocuk ipi bırakmak istemediğinden ağlamaklı bir ifadeyle annesini yumuşatmaya çalışıyor. Bundan güç alan baloncu “Ağlatma sabiyi abla, gönlünden ne koparsa ver kabulüm.” diyerek kadını ikna etmeye çalışıyor.

“Olmaz öyle şey.” diyen kadın çocuğun elinden aldığı ipi, baloncunun eline tutuşturuyor. Çocuğun “Balon, balonnn!” diye tutturduğu feryatlara kadının sinirli söylenmeleri karışıyor ve garip bir şarkı olup pazarın içine doğru ilerliyorlar.

“Yazıklar olsun!” diyor baloncu, çocuğa dönerek. “Üç kuruş için ağlattı bebeyi gördün mü?”

Çocuk bir şey demiyor, püsküllü değneği alıp tezgâhın çevresinde tekrar dönmeye başlıyor. Baloncu, çocuğun muhabbetinden umudu kesip pazarın diğer ucuna yollanıyor. Çocuk, baloncunun günde bilmem kaç kez yaptığına

şahit olduğu bu numaradan tiksindiğini düşünüyor. Bu, çocukları sömürmek gibi geliyor ona. Bunu yapmakta sakınca görmeyen baloncuya acıyor bir tarafı. Yaşının küçüklüğü nedeniyle henüz adını koyamadığı bir şeylerin, onda çoktan eksilmiş olduğunu hissediyor.

Göz ucuyla bakıyor kardeşine. Biraz önce hevesle bağırarak ufaklık, şimdi sıcaktan mayışmış, uyumamak için gözlerini ovuşturuyor. Onun bu haline acıyıp elindeki püsküllü değnekle kardeşinin yanına giden çocuk, elini merhametle küçüğün omzuna koyuyor.

Yerimden kalkıp yanlarına gitmek, o beş para etmez terliklerden beş on çift almak, en azından o gün babalarından bir aferin duyup eve mutlu dönmelerini sağlamak istiyorum. Onların bu adı konulmamış çaresizlikleri içimi acıtıyor. Ben onlara bir şekilde yardım etmezsem kimse etmez, biliyorum.

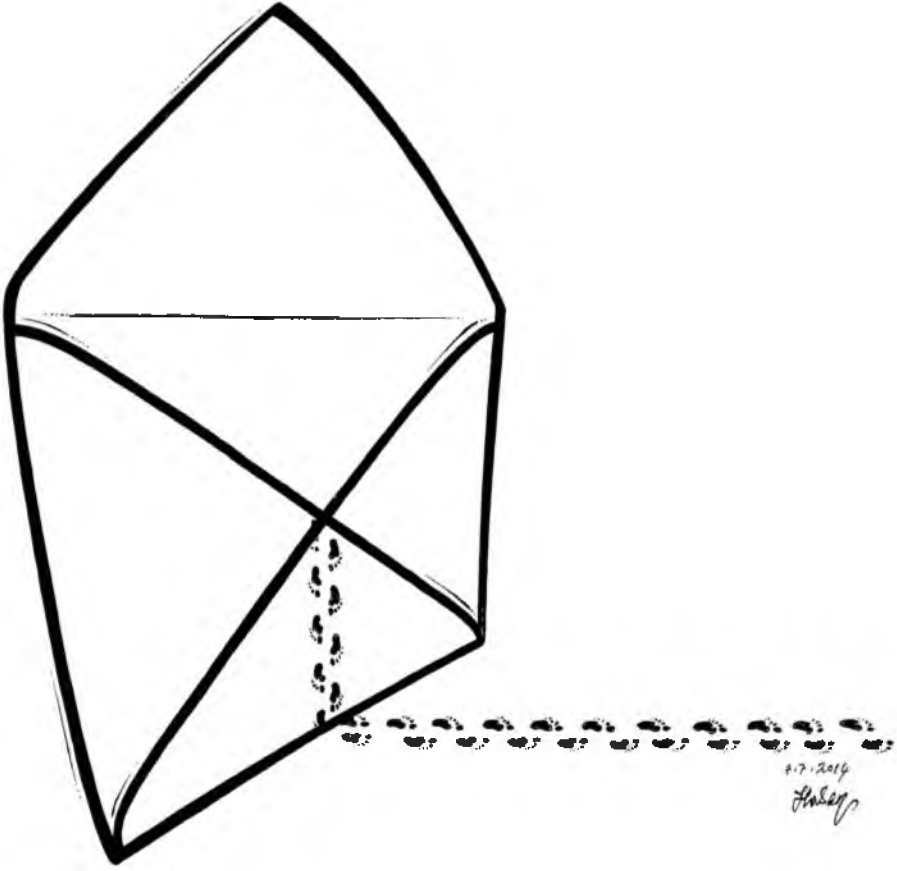
Fakat yardım etmeme imkân yok.

Ben de herkes gibi yaşamak derdindeyim. Yıllar önce de öyleydim şimdi de...

Orta sonu bitirdiğim senenin yaz tatilinde, bir gezici fotoğrafçının, kardeşimin omzuna elimi attığım anda haberimiz olmadan çekip hediye ettiği sararmış fotoğrafı yerine, birçok hüznü anının kaynaştığı fotoğraf kutusuna iç geçirerek bırakıyorum.❧

HASAN AYCIN

ÇİZGİ

DOSYA

• **ÇAĞDAŞ KIRIM TATAR ÖYKÜSÜ-2**

• **GENÇ ÖYKÜ-3**

LENİYARA SELİMOVA

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

1989 YILINDAN GÜNÜMÜZE KADAR KIRIM'DA
KIRIM TATAR MATBUATI

1989'da Kırım'da, mahallî Rus gazetelerinin ek şeklinde verdiği ilk Tatarca süreli yayınlar başlar. Bu gazeteler için müstakil bir bina, yazı işleri ve ayrı bir matbaanın kurulması oğünkü Kırım hükümetinin maddî imkanlarının yetersizliğinden dolayı böyle bir yol seçilmişti. Ancak birkaç yıl sonra, 1991 yılından itibaren, bu gazeteler hem ayrı ve müstakil birer neşir olarak çıkma-ya devam etti, hem de bunların yanında yeni yayınlar da oluşturuldu. 1993 ve sonraki yıllarda her sene yeni gazete ve dergiler kurulmakta, bazılarının ismi, içeriği, yayın süresi değişmekte veya yeni yayınlar çıkarılmaktaydı.

DOSTLUK

Dostluk gazetesi, Kırım Tatarlarının Kırım'a dönmesiyle birlikte, tam 45 yıl sonra, Kırım'da ilk olarak Tatarca yayımlanan gazetedir. Akmescit şehrinde, Rus "Kırımskaya Pravda" (Kırım Gerçekleri) adlı gazetenin içinde cuma günleri haftalık olarak çıkan "*Dostluk*" 30x40 cm ebadında dört sayfa olarak yayımlanıyordu. 7 Temmuz 1989 Cuma günü yayın hayatına başlayan *Dostluk* gazetesi sayfalarında, Kırım Tatarlarının ana vatanlarına dönmesi konusuyla Kırım Tatarlarının millî kültürü en çok ele alınan konulardandı. 1944 sürgününün öncesini ve sonrasını anlatan hatıralar, sürgünde yakınlarını kaybedenlerin verdiği kayıp ilanları, Kırım Tatarlarının millî meselesine değinen çeşitli dilekçe, müracaatname, beyanat ve mektuplar, Kırım'a gelip yerleşmeye çalışan Tatarların işsizlik, ev ve tahsil gibi çeşitli sosyal problemlerini anlatan makale ve röportajlar yer almaktadır.

Dostluk, 1995'den beri "*Kırım*" adıyla bağımsız bir gazete olarak yayımlanmaktadır.

VATAN

1988-1989 yıllarında Prof. Dr. Refik Muzafferov'un idaresinde en başta Eski Kırım şehrinde "*Vatan*" adıyla yayımlanan gazete, 8 Ekim 1990 tarihinden itibaren Kefe şehrinde Rus dilinde "*Vatan*" adıyla dergi olarak yayımlanmaktadır.

lanmaya başlandı. Birkaç yıl sonra R. Muzafferov'un hastalığından dolayı gazete, yayım hayatına son verdi. Gazete ve daha sonra da dergi olan "*Vatan*"ın sayfalarında Kırım Tatarlarının kültürüyle alakalı yazılar yayımlandı. (Sel 1997:173)

KÖZYAŞI

Tek yaprak (2 sayfa) olarak yayımlanan daktilo basımı bir gazetedir. Gazeteyi, yazarımız Seitumer Emin (1921-2004) ve millî hareketçilerden Asan Hurşutov kurmuştur. Birçok Kırım Tatarı'nın yaşadığı Novorossiysk şehrinde 1989 yılından itibaren bu gazete halka dağıtılmaya başlanmıştır. İlk sayısı 1989 yılı sonbaharında, son sayısıysa (13. sayı) 1990 yılında çıktı.

Bu gazete, o yıllarda Kırım'a dönen halka moral vermekteydi. Gazetenin tüm sayılarını gazeteci, yazar Zehra Hanım Bekirova arşivinden elde ettik.

MERABA

1989 yılında Akmescit'te Kırım Tatar Medeniyet Merkezi kuruldu. Bu Merkez, Mart 1992'de Kırımlı bütün okuyucular için Rusça "*Meraba*" gazetesini yayımlamaya başladı. Tarih, edebiyat, etnografya gibi mevzularda yazılar yayımlayan *Meraba*, "Kırımbank"ın sponsorluğuyla çıkarılmaktaydı. Gazetenin maksadı Kırım Tatarlarının kültürünü tanıtmaktı. *Meraba*, 1992 yılında 2 sayı çıkarıldı. 3. ve 4. sayılarını 1993 yılında yayımladıktan sonra maddî imkansızlıktan dolayı yayın hayatına son verdi. Gazetenin başmuhariri, gazeteci Enver Ibragimov olup yazı işlerinde R. Kurtiyev, Ş. Selimov, A. Emirov, E. Seytbekirov, Y. Gorbunov, K. Useinov (Konuratlı) ve V. Şemi-zade kendi makalelerini yayımlıyordu.

Meraba gazetesi 2 yaprak (4 sayfa) olarak yayımlanıyordu.

"Reskomnats" teşkilatı bu gazetenin çıkarılması için özel bir bütçe ayırıyordu. Kırım Tatar Medeniyet Merkezi'nin o devirdeki başkanı K. Umerov'un bu finanslarını diğer amaçlar doğrultusunda kullandığından gazetenin sürekli yayımlanması mümkün olmadı.

YANI DÜNYA (1991)

Kırım Tatarlarının büyük kısmının Kırım'a dönmesiyle okuyucusunu kaybeden *Lenin Bayrağı* gazetesi 1989 yılında aylık olarak Taşkent'te yayımlanıyordu. Gazetenin yazı kurulunun Kırım'a göçmesiyle *Yanı Dünya* gazetesi doğdu.

1991 yılından itibaren Akmescit'te yayımlanmaya başlayan *Yanı Dünya*, bugün Kırım'da, Kırım Tatarları arasında en çok okunan köklü gazetelerden biridir.

Haftalık yayımlanan *Yanı Dünya*, Kırım Tatarca, Akmesçit'te yayımlanmaktadır.

KIRIM

1995'te yayımlanmaya başlayan *Kırım*, *Dostluk* gazetesinin *Kırım* adıyla devamıdır. Aynı ebatta, aynı yayın kurulu tarafından, Kırım Tatarca, haftada bir kere, Akmesçit'te çıkarılmaktadır. *Dostluk*, Rusça yayımlanan Kırımskaya Pravda gazetesinin içerisinde çıkan bir gazeteydi. Kırım ise bağımsız bir yayındır. Tirajı yaklaşık 2000 olup Kırım Tatarları arasında en çok okunan gazetelerden biridir.

KIRIM SEDASI

1992-1995 yıllarında Türkçe ve Latin alfabesiyle yayımlanan bir gazetedir. Ayda bir defa yayımlanan Kırım Sedası'nın editörlüğünü Ayder Emirov yürüttü. Yayın kurulunda ise Nasır Bekirov çalışmaktaydı. Akmesçit'te çıkan bu gazete 2 yaprak (4 sayfa) idi. Kırım'daki Türk diasporası için bir yayın organının bulunması amacıyla yayımlanıyordu.

SALĞIR

Adını, Akmesçit'teki nehirden alan *Salğır* dergisi, 8 Ekim 1990 tarihinde resmî yayın izni aldı. Ancak 1991 yılında yayın hayatına başladı. Kırım Tatar Medeniyet Merkezi'nin faaliyeti olarak çıkartılmaya başlandı. Bu kültür yayını, kısa bir müddet sonra maddî imkansızlıktan dolayı kapandı. Kırım Tatarlarının Kırım'a dönüşünün ilk yıllarına rastlayan bu kültür, sanat mecmuasının yayını maddî imkânsızlıklardan dolayı devam etmedi.

1991 yılında 1. ve 2. sayısı çıktı. Tirajı 2 bin idi. *Salğır*'ın okuyucuları, sanatçılar ve üniversite öğrencileriydi. Dergi, edebî bedii bir neşir olup edebiyat, tarih, sanat ve diğer konularda yazılar yayımlıyordu.

Mecmuanın çıkarılması için ziraat kooperatifi "Uspeh" ve sovhöz "Agrarnıy" maddî yardım yaptı. Başmuharriri Ayder Emir olup yazı işlerinde İsmet Zaat, Zafer Karatay, Hakan Kırımlı, Şakir Selim, Dilara Seytselilova yer almaktaydı. Kiril alfabesiyle (Kırım Tatarca) basılan *Salğır* 64 sayfa idi ve her makalenin sonunda, Rusça kısaca bilgi veriliyordu.

AVDET

Avdet (Arapça: dönüş) Tatarların bir yayın organı çıkarma fikri 1982 yılında Özbekistan'ın Taşkent şehrinde doğdu. O yıl "Musa Mahmut" adlı gizli millî teşkilatın aktivistlerinden bazı önemli insanlar ve gençler tarafından bir bilgi bülteni çıkarma fikri doğdu. Bu bültende millî teşkilatın bütün ha-

berleri yayımlanacaktı. 1984 yılında Taşkent'te, *Kasevet*'in ilk sayıları çıktı. 15 Temmuz 1990 tarihinde de *Avdet* gazetesi yayın hayatına başladı. Bu gazete, Sovyet iktidarının ve Komünist partinin her türlü kontrolünden uzaktı. Kırım Tatar Millî Hareketi, mücadelenin başarılı olabilmesi için bir yayın organına sahip olması gerektiğini biliyordu. Teşkilat, kendi gazetesini yayımlamak için çare aradı. Lakin bütün matbaaların devlet elinde olması sebebiyle buna imkân bulamamıştı. Baltık ülkelerinde olan büyük değişimler ve bu ülkelerde Moskova'dan kurtulup müstakil devlet kurmak isteyen kişilerin iktidara gelmesiyle pahalı olsa da kendi yayın organını çıkarma Kırım Tatarları için mümkün oldu.

Avdet gazetesi Kırım Tatarlarının süreli yayın tarihinde önemli bir noktadır. Yayın merkezinin Bahçesaray oluşu, gazeteye ayrı bir anlam kazandırmaktadır.

Gazetenin bütün hazırlıkları Bahçesaray'da yapıldıktan sonra Letonya'nın başkenti Riga'da basılmaktaydı. Tirajı 10 bin olan *Avdet*, 15 günlük bir yayındı. 29x40 ebatında yayımlanan *Avdet*, 6 sayfa idi. (Çapraz 1990:34)

Avdet, ilk yıllarda yalnız Rusça yayımlanmaktaydı. *Avdet*'in bugünkü sayıları da Rusça ve Tatarca yayımlanmaktadır. Mustafa Cemil, bu gazetenin ve sürgün sonrasında millî hareket neşriyatlarının Rusça olmasının sebeplerini, Kırım Tatarlarının sürgünde hiçbir şekilde ana dilde tahsil almadıklarını, ekseriyetin Rusçayı iyi bilmesi ve Kırım Tatarlarının millî meselesini geniş çevrelere duyurabilmek için Rusçayı kullandıklarını ifade etti.

İlk yıllarda *Avdet* gazetesinde siyah beyaz (renksiz) resimler ve karikatürler de yer almaktaydı. 2004 yılından beri gazete, dört renk fotoğraflar kullanmaktadır. Kırım'daki son hadiselerle alakalı haberlere yer ayıran gazete, daha sonraki sayıda yer alacak yazıları da kısaca tanıtmaktadır.

Avdet, yayın hayatına devam etmektedir. Malzemeye göre bazen 6, bazen de 8 sayfa basılmaktadır. Artık Kırım'da yayımlanan *Avdet*, 2006 yılından itibaren haftalık gazete olarak çıkmaktadır.

MAALLE

Maalle gazetesi "Akmescit Haberleri" ibaresiyle Akmescit şehrinde çıkmaktadır. 1999 yılında çıkmaya başlayan *Maalle*, bugün de neşrine devam etmektedir. Rus dilinde çıkan *Maalle*'nin tirajı 1000'dir. Gazete, 2 yaprak, 4 sayfadır. Haftalık bir gazete olan *Maalle*'nin editörü ise Elmaz Sedvaapova'dır.

GOLOS KIRIMA

"*Golos Krıma*" (Kırım sedası) 1993 yılından beri Akmescit'te yayımlanan haftalık kültür sanat gazetesidir. Rusça çıkan *Golos Krıma*'nın sahibi bir Kı-

rım Tatarı olup yayın kurulu genç Kırım Tatar yazarları ve gazetecileridir. Tirajı en yüksek yayın organıdır ve Kırım Tatar gençleri arasında en çok okunan çağdaş Kırım Tatar gazetelerinden biridir.

Gazetenin kurucusu ve ilk genel yayın yönetmeni Ayder Emir gazetesinin idaresini kısa zaman sonra genç meslektaşı tarihçi ve gazeteci Eldar Seitbekirov'a bıraktı.

Golos Kırıma gazetesinin aylık ilavesi olarak Kırım Tatarca (Latin harfli) “*Tilde Birlik*” adlı gazete çıkmaktadır.

TİLDE BİRLİK

Bir edebiyat gazetesiydi. *Golos Kırıma* gazetesinin aylık ilavesi olarak Kırım Tatarca (Latin harfli) “*Tilde Birlik*” adlı gazete de çıkıyordu. 2001-2004 yılları devamında *Tilde Birlik* yayını til ve edebiyat konularına değinirdi. *Tilde Birlik*’in başyazarı şair Şakir Selim’di.

Akmescit’te, 1000 nüsha tirajla basılıyordu.

HİDAYET

1993 yılından itibaren Akmescit’te çıkmaya başlayan “*Hidayet*” Kırım Müslümanları Dinî İdaresi’nin yayın organıdır. Kiril alfabesiyle Tatarca yayımlanan *Hidayet*’in başmuharriri yazar Zakir Kurtnezir’dir. Sosyal mevzulara da yer veren *Hidayet*, din mevzulu makalelere geniş yer ayırmaktadır. Aylık olarak çıkan *Hidayet*, yayın hayatına devam etmektedir. Küçük ebatta basılan bu gazetenin yayın masrafları Kırım Müslümanları Müftülüğü tarafından karşılanmaktadır.

SUVDAĞ SESİ

Kırım’ın Sudak şehrinde yayınlanan Rusça, *Sudakskie Vesti* gazetesinin Kırım Tatarca ilavesidir. *Suvdağ Sesi* 1994’ten beri çıkmaktadır. Sudaklı Kırım Tatarlarının yayın organı olan *Suvdağ Sesi*, Tatarca iki haftada bir yayımlanır. Gazetenin yazı işleri müdürü, Kırımlı yazar Rustem Ali’dir. Rustem Ali “Maarifçi” birleşmesi Sudak’ın teftiş komitesi başkanıdır.

Gazete hâlen yayımlanıyor. Bu gazetenin yayın masraflarını Kırım Muharar Cumhuriyeti Milletler İşleri Komitesi ödemektedir. Gazete 300-500 tirajla çıkmaktadır.

EDEBİYAT ve SANAAT

1995’ten itibaren aylık bir edebiyat sanat gazetesi olarak Akmescit’te çıkartılan *Edebiyat ve Sanaat*’ın ömrü kısa oldu. 1996’da yayın hayatını tamamlayan *Edebiyat ve Sanaat*, Kırım Tatarlarının ve diğer kardeş Türkî

halkların edebiyatlarını konu edinen çeşitli yazı ve haberler içermektedir. Küçük ebatla ve 700-800 adet tirajla yayımlanan *Edebiyat ve Sanaat*, Ankara'daki Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin maddî yardımıyla yayımlanmaktaydı.

İNİTSİUM

İnitsium (Latince. Başlangıç) bir hukuk bültenidir. Kırım'da, Kırım Tatarlarının vatanlarına dönmesiyle halkın hukukî haklarını korumak, halkı hukuk konularında bilgilendirmek amacıyla kurulan *İnitsium*, Hukuk Birliği'nin yayın organıdır. Kırım Tatar Adliyecileri Birliği, İnitsium Birleşmiş Milletler Teşkilatının mültecilerle alakalı bir projesiyle 1997 yılında kuruldu. Kırım yarımadasında ilk önce Kırım Tatar halkına, daha sonra başka halklara yönelik çalıştı. Kırım Tatar hukukçuları tarafından oluşturulan bu birliğin kapısı Kırım'ın bütün insanlarına ve çeşitli hukukî meselelerine açıktır. 1998 yılında bu birlik Rusça olarak "*İnitsium*" adlı aylık bülten çıkarmaya başladı. 1998'den 2000 yılına kadar her ay çıkan "*İnitsium-Inform*" Akmescit'te basıldı. 1998'de toplam 9 sayı, 2000'de ise 12 sayı çıktı. *İnitsium*'un sayfalarında halkın sorularına cevap veren çeşitli makaleler yayımlandı. İnitsium Hukuk Birliği'nin başkanı hukukçu ve avukat Emine Avamileva'nın makaleleri ve bildirileri de yayınlanmaktaydı. Bununla beraber Kırım televizyonunda *İnitsium* adıyla televizyon haberleri de yayınlanmaktaydı. Böylelikle hukukî meselelere iki taraftan yol gösterilmekteydi.

Bülten, Kırım'ın bütün bölgelerine birliğin şubelerinden elden ve bedava dağıtılmaktaydı. *İnitsium*, 2000 yılında maddî imkansızlıktan dolayı yayın hayatını noktaladı.

MAARİF İŞLERİ

Yanı Dünya gazetesinin aylık ilavesi olarak, eğitimciler, üniversite hocaları ve talebeleri için çıkartılan bir gazete idi.

Kırım Tatarca yayımlanan *Maarif İşleri*. Kırım'da Millî Maarif Müdürlüğü görevini yapan "Maarifçi" Maarif Birliği'nin neşir organıdır. 1999 yılında çıkan *Maarif İşleri*. aylık olarak küçük ebatlarda yayımlanmaktaydı.

Tirajı 800'e kadar çıkan *Maarif İşleri*. Kırım'ın Kırım Tatarca eğitim veren mekteplerine parasız olarak gönderilmekteydi. Gazete, çeşitli tahsil, eğitim, tavsiye metodlarıyla bir tip millî maarif rehberi görevini yerine getirmekteydi. *Maarif İşleri* gazetesi "Maarifçi" Maarif Birliği Başkanı Safure Kasametova'nın aylık yazı ve raporlarını da yayınlamaktadır.

2006 yılı Ocak ayından itibaren gazete müstakil bir yayın olarak çıkmaktadır. Aboneleri vardır. Başmuharriri Safure Kasametova'dır. Eğitim öğretim

işleriyle ilgili görevleri yerine getiren *Maarif İşleri* gazetesi ayda bir kez yayımlanmaktadır. Gazete 4 yaprak, 8 sayfadır, 2 bin tirajla basılmaktadır. Ukrayna Devleti Devletlerarası İşler Merkezî Komitesi bu gazeteye maddî yardım yapmaktadır. Ancak maddî ihtiyaçların çoğunu “Maarifçi” Maarif Birliği kendi imkanlarıyla karşılamaktadır.

YILDIZÇIK

Yanı Dünya gazetesinin haftalık ilavesi olarak 1992’de yayımlanmaya başlanan *Yıldızçık*, çocuklar için yayımlanan bir dergidir. Akmescit’te 3600 tirajla basıldı.

Yazı işlerinde V. Basırov, G. Ğafar, D. Kononenko, A. Veliyev, N. Umerov bulunurdu.

Mecmua, uluslararası “Vidrodjenna Vakfı”nın maddî desteğiyle çıkarılıyordu. Birkaç sayısı çıktıktan sonra *Yıldızçık* kısa zaman içinde, kaynak yetersizliğinden yayın hayatını noktaladı.

Kırım Tatarca neşredilmekteydi.

AREKET

Kırım Tatar Millî Halk Hareketi’nin yayın organıdır. *Areket*; sosyal, siyasi bir gazete olup Kırım Tatar Millî Meclisi’ne muhalif çizgide bir yayındır. Rus dilinde yayımlanan bu gazete aylık yayımlanır. Önceleri 2 bin tirajla neşredilmekteydi. 1991 yılının Kasım ayında yayın hayatına başlayan *Areket* halkın maddî yardımıyla çıkarılıyordu. Bazı zamanlar tirajı 6 bine kadar yükseldi. Gazete dağıtımı daha ziyade çeşitli miting ve diğer toplantılarda elden yapılmaktaydı. 1993 yılından itibaren gazetenin aboneliği de başladı. Kurucusu ve baş redaktörü Yuriy Osmanov’un 1993’te öldürülmesiyle gazetenin editörlüğünü E. Abibullayev üstlendi. Kırım Tatar Milli Meclisi’ne muhalif çizgide olan bu gazetenin yazı işlerinde Y. Bekirov, R. Gralov, S. Memetov, K. Mambetov çalışıyordu. Gazetenin sahibi H. Bektaş’tır. *Areket*, bugün de Akmescit’te yayımlanmaya devam etmektedir.

HA-HA-HA

2004’te Kırım’da *Yıldız* mecmuasının ilavesi olarak çıkmaya başladı. 60x84 ölçüleriyle basılmaktadır. İki ayda bir çıkan *Ha-Ha-Ha*, Kırım Tatarca ve Kiril alfabesiyle yayımlanmaktadır. İsmail Gaspralı’nın *Ha!Ha!Ha!* mecmuası gibi bu da bir mizah dergisidir. Renkli, resimli hicivli hikâyeler, karikatürler, fıkralar ve Kırım Tatar şair ve yazarlarının eserleri derginin içeriğini oluşturur. Aziz Nesin gibi dünyanın belli başlı hiciv yazarlarının eserlerinden de bazı parçalar tercüme edilip mecmuada basılmaktadır. Akmes-

cit'te çıkan *Ha-Ha-Ha* mecmuasının başmuharriri Kırım Tatar yazarı Ablaziz Veliyev'dir.

HAK DİN

Yanı Dünya gazetesinin aylık dini ilavesi olarak 2000 yılının Haziran ayında yayına başlar. Dışhekimi Arsen Celilov gazetenin başyazarı olur. 2 varak olarak 2004 yılına kadar düzenli olarak neşredilir. Toplam 45 sayısı çıkabildi. Kırım Tatar dilinde ve Latin alfabesinde basılmıştır.

BALALAR DÜNYASI

2004 senesi Kırım'da *Yanı Dünya* gazetesinin aylık ilavesi olarak çıkan çocuk gazetesidir. Akmescit'te çıkartılan *Balalar Dünyası*, üç dilde çıkmaktadır. Kırım Tatarca, Ukraince ve Rusçadır. 2000 tirajla çıkan *Balalar Dünyası*, çocuklar için hikâye, bilmece bulmaca, karikatür, renkli resim ve fotoğraf, çeşitli fıkralar yayımlamaktadır. Gazetenin en son sayfasında her sayı küçük bir sözlük bulunur. Bu sözlükte üç dilde çok kullanılan sözler verilmektedir.

HALK SEDASI

Kırım'da yayımlanan en yeni siyasî gazetelerden biridir. Akmescit'te yayımlanmaktadır. Mustafa Cemil'in başkanlığındaki Kırım Tatar Millî Meclisi'ne ve meclisin yayın organı *Avdet*'e muhalif bir yayın organı olan *Halk Sedası*, yeni kurulan Kırım Tatar Halkı Sosyal Siyasî Güçleri Koordinasyon Kurulu'nun yayın organıdır. 2002 yılında, az sayıda çıkmaya başlayan *Halk Sedası*, 2003 yılının ikinci yarısında abonelik işlerine başladı. Gazetenin 2003'te çıkan 4 sayısı toplam 25 bin tirajla basıldı. Gazete daha ziyade Kırım Tatar Halkı Sosyal Siyasî Güçleri Koordinasyon Kurulu'nun tertip ettiği toplantı ve mitinglerde elden dağıtılmaktaydı.

GÜNSEL

Bu mecmua "İki aylık edebî, ilmî, içtimaî dergi" olduğunu iç kapağında duyurmaktadır. Bahçesaray'da hazırlanmaktaydı. Sahibi Lütfi Osman olup muharririyet takımında İsmail Kerimov, Nariman Abdulvaap ve diğer belli başlı şahıslar bulunmaktadır. Latin alfabesiyle ve Kırım Tatar dilinde çıkan *Günsel* mecmuası Bahçesaray'da çıkarılmaktaydı. Mecmuada basılan makaleler, Kırım Devlet Mühendislik Pedagoji Üniversitesi'nin Kırım Tatar Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün düzeltilmesiyle basılmaktadır. *Günsel* mecmuası Türkiye'deki Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin maddi yardımıyla çıkmaktaydı. *Günsel* mecmuası 2003 yılına kadar çıkarıldı.

YURT

Yurt gazetesinin ilk sayısı 24 Mart 1998 tarihinde çıktı. Gazete, şaire ve gazeteci Lila Bucurova tarafından çıkarılmaktaydı. Akmescit'te Rus dilinde basılan bu gazete 1 yıl çıkabildi. Rusça çıkan bu yayının yazı işlerinde İ. Zargurskiy, E. Kerimova vb. vardı. *Yurt*, "Kırım Tatarlarının sorunları üzerine çalışmaktadır" ibaresiyle çıkıyordu.

ESKİ YURT

Bu gazete 1998-1999 yılları arasında Bahçesaray'da çıktı. *Eski Yurt*, iki haftada bir çıkmaktaydı. Kırım Tatar dilinde çıkan gazetenin yazı işlerinde İdris Asanin, Lütfi Osmanov, Zarema Abalı, Dinara Osmanova, Cemile Lümanova yer aldılar. 1999 yılında gazetenin toplam 14 sayısı çıkmıştır. Gazete 2000 tirajla basılıp satılıyordu.

SARABUZ

İsmi Latin alfabesiyle "*Sarabuz*" şeklinde yazılmaktadır. Ama gazete Kiril alfabesiyle Kırım Tatarca çıkmaktadır. "Vatanı sevmek imandandır," ibaresiyle çıkan *Sarabuz* gazetesi "Sarabuz kasaba meclisinin neşri" cümlesiyle ayda 1 ke-re neşredilmektedir. 2005 yılının Ocak ayından beri çıkmaktadır. Küçük ebatta, siyah beyaz resimli, 2 yaprak (4 sayfa) olan bu gazete, Akmescit'in Sarabuz kasabasının yayın organıdır. Gazetenin başmuharriri Elmira Useinova'dır. Tirajı 700 nüshadır. *Sarabuz* gazetesi basılıp halka bedava dağıtılmaktadır.

ZAMAN

Bahçesaray'da Rusça çıkarılan bu gazete 2000'den beri yayımlanıyordu. Başmuharriri Lenara Çigoz'dır. Gazete, Bahçesaray yerli Meclisinin maddî desteğiyle yayımlanırdı. On beş günlük periyotlarla basılıp halka ücretsiz dağıtılırdı.

2006-2007 yıllarında gazete, aylık olarak basılmaya başlandı. 2008 yılında maddi destek kesildikten sonra yayını durdu.

Gazete 2000-4000 arasında değişen bir tirajla çıkıyordu. Sosyal siyasi ve kültür sanat neşriydi.

AZATLIK

Azatlık içtimaî, siyasî bir gazetedir. *Azatlık*, gazetesi Rus dilinde Akmescit'te yayımlanmaktadır. 2 yaprak (4 sayfa) çıkan bu gazete 2004'te haksız yere hapis cezasına mahkum edilenlerin yakınları tarafından hazırlanıp basılıyordu. Gazetenin maksadı suçsuzların serbest bırakılmasıydı ve 2007 yılında büyük başarı kazanıldı. Hapis yatan birkaç Kırım Tatarı serbest bırakılmıştı.

10 bin tirajla basılan tek yaprak gazete halka bedava dağıtılıyordu. Gazetenin 3 yıl içinde toplam 5 sayısı çıktı.

POLUOSTROV

Poluostrov (Yarımada) gazetesi 2002 Kasım ayından itibaren Rus dilinde Akmescit'te yayınlanmaktaydı. Haftalık bir gazete olan *Poluostrov*'un sahibi Ayder Emirov'nın ifade ettiği gibi gazete, başta Kırım Tatarları olmak üzere Kırım'da yaşayan bütün halklara ithaf edilen bir yayın olarak düşünüldü.

Müstakil, sosyal siyasî ve kültür sanat gazetesi *Poluostrov*'un tirajı 5000'i geçmemektedir.

TASIL

Kırım'da Millî Maarif Müdürlüğü görevini yürüten "Maarifçi" Maarif Birliği'nin neşir organıdır. *Tasil*, 2001 yılında uluslararası "Vidrodjenna" teşkilatının projesi olarak yayımlanmaya başlandı. Lakin bazı maddî meselelerden dolayı düzensiz çıkabildi. Bazı yıllar mecmuayı kapatmamak için "Maarifçi" yılda bir kere bir yıllık almanak olarak *Tasil*'i çıkardı.

Tasil, 2006 yılı başından 1.800 nüsha tirajla çıkartılan profesyonel pedagojik dergi oldu. Yayın amacı, Kırım'ın bütün mektep, üniversite, kütüphane gibi yerlere yetiştirilip maarif ve pedagoji hakkında her türlü bilgi ve metodu tavsiye etmektir. Mecmuanın yazı işlerinde Kırım'ın belli başlı pedagogları, hocaları, meşhur profesör ve akademisyenleri yer almaktadır. Başmuharriri "Maarifçi" Maarif Birliği'nin başkanı Safure Kasametova'dır.

Dört ayda bir çıkan *Tasil* mecmuası, Maarif İşleri gazetesi gibi Ukraina Devleti Devletlerarası İşleri Merkezî Komitesi'nin maddî yardımıyla çıkartılmaktadır. Ancak esas maddî masraflarını "Maarifçi" Maarif Birliği çeşitli imkânlarıyla karşılamaktadır. Mecmua, ortalama 50-60 sayfa, akademik ve ilmî makalelere yer veren bir neşirdir. Kiril alfabesinde, Kırım Tatarca basılan mecmua bazı nadir konferans veya diğer toplantılara ithaf edilen sayılarını dört dilde (Kırım Tatarca, Türkçe, Ukraince ve Rusça) neşretmektedir.

KASABA

1998-2002 yıllarında Akmescit'te yayınlandı. 4 sayfalık içtimaî, siyasî aylık bir gazeteydi. Türkiye'deki Kırım Türkleri, Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin katkılarıyla çıkarılmaktaydı. İlk başta küçük ebatta daha sonra standart ebatlarda yayımlandı. *Kasaba*'nın tirajı 2.500 idi. Sahibi Mediha Mambetova, yazı işleri müdürü, yazar Bilal Mambetov idiler. Meşhur yazar, Uriye Edemova ise gazeteyi yayıma hazırlamaktaydı. 4 sayfalık bu gazetenin toplam 57 sayısı çıktı. İlk zamanlarda Kiril alfabesiyle Kırım Tatarca basılan

gazete, sonraki sayılarını 1 sayfası Kiril (Tatarca), kalan 3 sayfası ise Latin (Tatarca) alfabesiyle yayımladı.

DİYALOG

2005 yılında Akmescit'te çıkmaya başlayan içtimaî, siyasî bir gazetedir. Gazete, eski devlet memuru olan ve milletvekili olmaya çalışan Edip Ğafarov tarafından çıkarıldı. Bu gazete Rusça basıldı. Millî Meclis'e muhalif olan *Diyalog* aylık çıktı. Derginin Genel Yayın Yönetmeni Lentara Halilova'dır.

GOLOS MOLODYOJI

Golos Molodyoji (rus. Gençlik Sesi) bir gençlik gazetesi olarak Kırım Tatar Gençlik Hareketi'nin neşir organıdır. Rusça yayımlanan bu gazete, 20 sayfalıktır.

2006 Ekimi'nde, Kırım Tatar Gençlik Hareketinin genç ve yetenekli lideri Norik Şirin'in öldürülmesiyle gazete, geçici olarak neşrini durdurdu. Ancak sonradan tekrar yayımını devam ettirdi. 2007 yılından itibaren başmuharriri D. Plotnikova, yardımcısı T. Ablayeva'dır. Tirajı 5200 olan gazete Akmescit'te çıkmaktadır. Gazete, Rusça olarak yayımlanmaktadır.

TAN

Tan mecmuası Akmescit'te 2004'ten beri çıkmaktadır. Bir gençlik mecmuasıdır. Kardeşlik Vakfı'nın yayın organıdır.

Başmuharriri Zaur Halkeçev'dir. Yazı işlerinde Girey Bekirov, Dilara Abibulla, Elmaz Asan gibi "Kardeşlik"ın elemanları yer almaktadır.

Mecmua aylık olarak Kırım Tatar dilinde çıkarılmaktadır; lakin Rus dilinde basılan bazı makaleleri de vardır.

Tirajı 1000 nüsha olan *Tan*, 40 sayfalık bir dergiydi.

NESİL

Bir gençlik mecmuası olan *Nesil*, 2009 yılının Mart ayında Akmescit'te yayımlanmaya başlanır. *Nesil*, Kırım Tatar dilinde (Latin harfli) olarak basılır. Kültür sanat ve edebiyat mecmuasıdır. Yayının tirajı 1000 nüshadır. Mecmua 3 ayda 1 çıkar ve kitapçılarda satılır. Nadir olarak Rusça makalelere de yer vermektedir. Mecmuanın başyazarı genç gazeteci Mavile Halilova'dır. Yazı işlerinde genç Kırım Tatarları bulunmaktadır.

ALEM-İ NİSVAN – ARZI

Alem-i Nisvan – ARZI, 2009 yılının sonunda Akmescit'te çıkmaya başlar. Kırım Tatar kadınlarının kültür, sanat ve edebiyat dergisi olan *ARZI*'nin baş-

muharrirleri Zera Bekirova ve Lentara Halilova'dır. Dergi editörlüğünü Leniyara Selimova yürütmektedir. Dergide Kırım Tatar kadınının meseleleri araştırılmaktadır. "İçtimai, siyasi ve edebi nefis kadınlar mecmuası" ibaresiyle yayımlanan bu dergi, kadınlar tarafından hazırlanan bedii bir dergidir. Kırım Tatarca (Latin harfli) çıkan bu derginin tirajı 1000'dir. Derginin abonesi de bulunmaktadır. ❧

КАЙНАКÇA

- АБЛЕМИТОВА Э.** Миллий матбуатымызнынъ тарихындан. Газета бойле догъды. // *Янғы дюнья*, 2007, 28 апрель, с. 2
- АБЛЯКИМОВ Исманлы.** «Миллий матбуатымызнынъ тарихындан. Хатырлавларым // *Янғы дюнья*, 2007, 28 апрель, с. 6
- АЛИЕВ Юсуф.** Миллий матбуатымызнынъ тарихындан. Учъ левха // *Янғы дюнья*, 2007, 28 апрель, с. 7
- ALLWORTH Edward.** 1971, *Nationalities of the Soviet East (Publications and Writing Systems)*, New-York and London: Solumbiya University Press
- АМИРХАНОВ Равиль.** 2002, Татарская дореволюционная пресса (в контексте «Восток-Запад»), Казань: Татарское книжное издательство
- БРОШЕВАН В. М., ФОРМАНЧУК А. А.** 1992, Крымская Республика: год 1921, Симферополь: «Таврия»
- ВЕЛНЕР Аблязиз.** Ленин байрагъыннынъ 50 йыллыгъы // *Янғы дюнья*, 2007, 28 апрель, с. 2
- ВОЗГРИН В. Е.** 1992. *Исторические судьбы крымских татар*, Москва: «Мысль»
- VYATKIN A., KOSMARSKAYA N., PANARIN S.** (Edited by Vyatkin A., Kostomarskaya N., Panarin S.), 1999, "The Crimean Tatars: Return to the Homeland and Problems of Adaptation", *On The Move: Voluntarily And Involuntarily*, Moscow: Natalis Press, pp. 266-294
- ДАГДЖИ Тимур.** 2007. С чего начиналась дорога домой // *Голос Крыма*, 13 апреля (№16), С. 1, 7.
- КЪУРТНЕЗИР З.** Кырымтатар эдишлери. Акъмесджит: «Таврия», 2000.
- KIRIMAL Edige.** 1961, Kırım Tatarlarının Milli Basını // *Emel*, Silt 1, Sayı 6, ss. 5-6 (Ankara)
- KIRIMLI Hakan.** 1996, *Kırım Tatarlarında Milli Kimlik ve Milli Hareketler (1905-1916)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu
- КИРИМОВ Т.** Джемиль Керменчикли. Ма-бих-иль ифтихарым, кырымлыктыр меним гъурурым. Акъмесджит: Кырымдевокъув., 2005.
- KOSAĞLU Timur.** 2001, *Reform Movements and Revolutions in Turkistan: 1900-1924*; Haarlem: SOTA
- КОРОЛЕВ В. И.** 1995. Крым и северная Таврия в 1907-1917 гг. (страницы политической истории). Симферополь: «Таврия»
- КРЫМСКИЙ А.** 2003. *Литература крымских татар*. Симферополь: «Доля»
- KURAT A. Nimet.** 1999, *Rusya Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Mirsaid Sultan-Galiyev (Saylanma hezmetler)*. 1998, Kazan: "Gasir"

- МУЕДИН Р.** Мемет Осман огълу Муедин-Севдияр (1913-1999) // Ылдыз, 2008, № 6, С. 107-130.
- МУЗАФАРОВ Рефик.** 1993. Крымскотатарская энциклопедия. Симферополь: "Ватан", Том I-II
- NADİ Nadir.** 1991, *Perde Aralığından*, İstanbul: Çağdaş Yayınları, (4. baskı)
- НАГАЕВ Сафтер.** Миллий матбуатымызынь тарыхындан.. Ябаний улькеде чыккыан ильк неширимиз. *Янғы дюнья*, 2007, 28 апрель, С. 7
- N.Z.** 1333 (1917 yılı), "Rusya'da Türk Gazeteleri", *Türk Yurdu*, Silt XII, Sayı 11, 19 Temmuz, ss. 184-185
- ПАШИН Ибраһим.** Миллий матбуатымызынь тарихындан. Ильхам чокыратгы // *Янғы дюнья*, 2007, 28 апрель, с. 3
- SEL Ünver.** 1997. *Kırım Ve Kırım Tatarları*, Ankara
- _____, 1997, Kırım Tatarlarında Süreli Yayınlar // *Kırım* (Ankara), No 20-Temmuz-Eylül, ss. 28-31
- SELİMOVA Leniyara.** 2003-Bahar, "Kırım Tatar Türklerinde Basın-Yayın Faaliyetleri", *KÖK Araştırmalar*, Silt V, Sayı I, ss. 49-80 (Ankara)
- ТАИРОВА Гульпар.** 2006. Светлой памяти Исмаила Фирдусея // *Голос Крыма*, 15 декабря, С. 7
- УРСУ Дмитрий.** 1999. Очерки истории культуры крымско-татарского народа (1921-1941), Симферополь: Крымучпедгиз
- HABLEMİTOĞLU Şengül, HABLEMİTOĞLU Nesip.** 1998. *Şefika Gaspıralı ve Rusya'da Türk Kadın Hareketi (1893-1920)*, Ankara: Ajans-Türk
- HABLEMİTOĞLU Nesip.** 2002. *Kırım'da Türk Soykırımı*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık
- HATİF O. Kemal.** 1998. *Gökbayrak Altında Milli Faaliyet*, Ankara: Kırım Tatarları Kültür ve Yardımlaşma Derneği
- ШЕМЬИ-ЗАДЕ Эшреф.** 2000. Эдебий ве генкыдий макъалелер (азырл.: А.Р.Эмиров, III.С.Селимов, Э.М.Абдуллаев), Симферополь: "Доля"
- YÜKSEL Gayana.** 2003. Kırımtatar icret matbuatı (içtimaiy-siyasiy ve medeniy «Emel» mecmuası 30-ncı senelerde) // *Yıldız*, № 3, С. 103-110
- ЯБЛОНОВСКАЯ Н. В.** 2006. 1930 сенелери кырымтатар матбуаты: миллий тикленюв ве сылфий янашув // *Yıldız*, No 3, С. 136-148 (Акъмееджит)
- _____, 2006, *Етнічна преса Криму: история та сучасність*, Симферополь: Кримнав-педдержвидан.

KIRIM TATAR YAZARLAR BİRLİĞİ BAŞKANI MEŞHUR YAZAR, GAZETECİ, FOLKLORİST, EDEBİYATŞİNAS RIZA FAZIL İLE SÖYLEŞİ

Konuşan: Seyran SÜLEYMAN

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

Meşhur yazar, gazeteci, folklorist, edebiyatşinas Rıza Fazıl 1929 yılında Karasuvbazar'ın Barın köyünde öğretmen bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Babası Emir Üsein Seit Fazıl çelebiler sülâlesinden, annesi Esmâ Şerfe ise namılı Karasuvbazar şeyhlerinden olan Emir İlyas şeyhin torunuydular. 1944 senesi ailesi Kostroma vilâyetine sürgün edildi. Rıza Fazıl orada mektebi ve Kostroma Ticaret Lisesi'ni bitirdi. Sonra Ural'dan Semerkand'a göçtü ve orda enstitüye kaydoldu. Aynı zamanda Rıza Fazıl gazeteciliğe ve edebiyata da merak sardı. Bu alanda faaliyet yürüttü halka hizmet etti. Rıza ağa ilerlemiş yaşına rağmen yoğun faaliyet içerisinde bulunan ve durmadan eser üreten yazarlarımızdan biri hatta ilki diyebilirim. Usta ve genç kalem sahiplerine ibret olan Rıza ağamızla onun 85 yaşını doldurması münasebetiyle görüştük ve bu röportajı yaptık.

— Rıza ağa, sizin yazarlığınızda gazetemizin büyük tesiri olduğunu söylesem yanlışmı. Bu konuda neler söylemek istersiniz? Sanata yazarlığa nasıl başladınız?

— 1 Mayıs 1957 tarihinde Taşkent'te “Lenin Bayrağı” gazetesi yayımlanmaya başladı. O gün benim, Semerkand Ticaret Enstitüsü'nün ikinci sınıf öğrencisinin hayatını değiştiren önemli bir gün oldu. Gazetenin o gün çıkan birinci sayısına ben öyle yapıştım ki, gazetenin tamamını okudum ve gazeteyi elden ele dolaştırdık. O kadar okudular ki artık iyice yıpranmıştı gazete. Ben gazeteyi okuyordum; ama edebî kelimelerin çoğunu anlamıyordum. Bazı sözleri cümlelerin içinde anlasam da benim söz hazinemde o sözler yoktu ve ben bu kelimeleri kullanamıyordum. Yani ben ana dilimde serbest konuşsam da edebî dilimizi iyi bilmediğimi anladım ve dilimi öğrenmeyi amaç edindim. Bunun için kendime sözlük oluşturmaya başladım. O zaman 48 sayfalık kalın defterler vardı. Onların birisinde Kırım Tatarca-Rusça, diğerinde de

Rıza FAZIL

Rusça-Kırım Tatarca olmak üzere iki sözlük oluşturdum. Gazetenin her sayısındaki makaleleri okuyup, anlamadığım, bilmediğim sözlerin anlamlarını bulup bu sözlüklere yazdım. Burda bana birçok edebî, içtimaî kelimelerin anlamlarını bulmaya Semerkand'da Rusça yayımlanan "Leninskiy Put" (Lenin Yolu) adlı vilâyet gazetesi yardım etti. Resmî materyaller, özellikle Hruşçev'in uzun uzun nutukları "Lenin Bayrağı"nda Rusçadan tercüme edilip basılıyordu. İki gazeteyi karşılaştırıp, anlamadığım kelimelerin Rusçasını bulup, bu kelimelerin anlamlarını anlayıp sözlüklerime yazıyordum. Meselâ, "Lenin Bayrağı"nda cümlelerin içindeki "istih-

sal" sözünü anlamadım. Ben bu cümleyi Rusçadan bulup: "Aaa, 'istihsal' Rusça 'proizvodstvo' (üretim) demekmiş diyerek bu kelimeyi sözlüğüme geçiriyordum. Bu şahsî lügatleri oluşturmam, edebî dilimizi benimsememe çok yardımcı oldu. Yeri gelmişken söyleyeyim ben şimdi ana dilimizi öğrenmek isteyenlere, özellikle öğrencilere ve diğerlerine bu metodu öneriyorum. Çünkü gözle görüp elle yazılan şey daha iyi akılda kalıyor. Bu pek kolay ve elverişli bir metot. İşte, "Lenin Bayrağı"nın ilk sayılarıyla beraber benim elime kalem tutuşturdular. Bu kalem ölene kadar elimden düşmez inşallah. Bu kalem ise sonunda beni "Lenin Bayrağı"nda işe başlamama vesile oldu. Yazarlığım hem Ticaret Lisesi'ni hem de Ticaret Enstitüsü'nü bitirip iki güzel diplomam olmasına bakmadan tamamen zanaatimi değiştirmeme neden oldu. Kalemim beni gazeteciliğe ve yazarlığa sevk etti. Kalemimle kaderin buyruğunu elimden geldiğince yerine getirmeye çalıştım. Geçen zaman zarfında kırka yakın kitap çıkardım. Allah'ın verdiği güçle kitapların kitabı olan Kur'an-ı Kerim'i Kırım Tatarcaya tercüme etme şerefine nail oldum. Semerkand'da okuduğum devirde yeni çıkmaya başlayan "Lenin Bayrağı" gazetesine, onun geçmişlerimizin ruhunu şâd eden, Karadeniz dalgalarının uğultusunu andıran, kırlardan yavşan kokusunu getiren ana dilimize âşık olan bir ben değildim çok insanlar dilimize âşıktı. Bizimle beraber yatakhane de şimdi meşhur şairimiz Bilâl Mambet de vardı. O, şiirler yazıyordu. Yazdığı şiirleri bana okuyor, beraber bazı sözlerini düzeltiyor, sonra şiirleri gazeteye yolluyordu. Böyle yapıp biz gazeteye küçük haberler, makaleler de yollamaya başladık. Abone zamanında şehirde ve şehir civarındaki kasabalarda ev ev dolaşıp gazeteye abone topluyorduk. Bunu biz büyük bir istekle hevesle ya-

piyorduk. Eğer şimdi vatanımız Kırım’da böyle yapan gençlerimiz olsa gazetelerimizin tirajları 2-3 bin olmazdı. Enstitüden sonra Kırgızistan’ın Oş şehrinde çalıştım. Gazeteyi orda da daima alıyor, okuyor sözlüklerimi dolduruyordum. Edebî dilimize çok alışmamdan dolayı gazeteye haberler ve şiirler karalayıp gönderme cüretinde bulundum. 1964 yılında gazetede “Aramtamak”, “Ötmek” adlı iki şiirimin basılması beni daha da çok cesaretlendirdi.

— *Peki gazetede ne zaman çalışmaya başladınız?*

— Öyle oldu ki, 1965 senesinin başında özel hayatımdaki değişimler benim Taşkent’e gelmeme neden oldu. Burada, Özbekistan Ticaret Bakanlığı’na bağlı Ticaret Memurlarının İhtisasını Mükemmelleştirme Okulu’nda ders vermeye başladım. Ama bu işte çok çalışmak kısmet olmadı. O zaman bir gün Taşkent’in yanında bulunan Çırçık şehrinde çalışan Bilâl Mambet dostum bana gelip: “Rıza, 1 Mayıs’ta gazetenin ebatı küçülecek ve haftada iki kere yayımlanacak. Beni gazeteye işe çağırdılar haydi gidelim seni de alırlar,” dedi. Beni gazeteye mütercim olarak aldılar. Böylece 1 Mayıs 1957 tarihinden “Lenin Bayrağı” çıkmaya başladığı gün elime aldığım tam sekiz yıl sonra beni şu gazetenin yayın heyetine girmeme vesile oldu yani gazeteci oldum. Daha doğrusu bu kalem ve kader beni hep ziyade edebiyata, yazarlığa sevk etti. Bugüne kadar yayımlanan bütün kitaplarım işte, bu kalemin ucundan çıktı. Bunlardan, zannımca, halka en çok hizmet eden “Atalar Sözleri”, “Çımlar ve Maneler” külliyatlarını “Analar yaş ekende” ve “Amethannın yıldızı” (iki müellifle) kitaplarını, XVII. asır klasik şairlerimiz Âşık Ömer’i ve Mustafa Cevherî’nin de ikişer ciltlik şiirler toplamını, ortak müelliflerle hazırladığımız “Kırım Tatar Edebiyatı Tarihi”ni “Tatarlığım” şiirler külliyatını, “Alim, Kırım Yiğidi” kitabını, XII. asır şairimiz Mahmud Kırımlı’nın “Yusuf ve Züleyha” destanını ve özellikle din konusuna ait “Kuran-ı Kerim, Kırım Tatarca İzahlı Tercümesi” ve “Buyrunuz Duaya!” kitaplarını ayrıca söyleyebilirim. İşte, 11 yıl gazetede tercüman ve bölüm müdürü görevlerinde bulundum. Sonra 1980 yılından itibaren 15 yıl “Yıldız” mecmuasında şiir bölümünde muharrirlik ve kâtiplik vazifelerinde çalıştım ve bugün de “Yıldız”ı çıkarmaya yardım ediyorum. Böylece, sürgünde ana dilimizde çıkan yegâne “Lenin Bayrağı” gazetemiz benim hayatımda o kadar büyük rol oynadı ki, gazete hem mesleğimin hem de yaşayışımın değişmesine sebep oldu. Ayrıca gazete bana yazarlık yolunu açtı. Bu meslek halkıma hakiki ve semereli hizmet etmeme yardımcı oldu. Şunu da söylemek isterim ki bizim bütün bu yaptıklarımız, ekserî yazarlarımız ve gazetecilerimizle beraber bu ağır şartlarda ana dilimizi, edebiyatımızı, kültürümüzü muhafaza etmek için yıllarca yaptığımız hizmetlerimiz, bizim millî hareketimize yaptığımız önemli katkıdır. Edebiyat sahasında yaptığımız işler tanındı. 1989 yılında bana Özbekistan’-

da “Kültür Hâdimi” unvanını, 2010 yılındaysa Kırım’da “Sanat Erbabı” unvanını verdiler. 2008 senesinde “Eşref Şemizade Edebiyat Ödülü”nü aldım. 2011 yılındaysa Mustafa Cevherî’nin iki ciltlik seçme eserler külliyatı için “Cumhuriyet Ödülü”ne layık görüldüm. Allah’a şükür, 85 yaşımı doldurdum. Ömrümü heba etmediğimi düşünüyorum. Sanat yolunda halkımıza, edebiyatımıza, kültürümüze hizmet ettim. Kalemimden ve kaderimden memnunum.

— *Siz edebiyatımızda Eşref Şemizade’den, Şamil Alâdin’den, Enver Selâmet’ten sonra estafeta aldınız. Siz Eşref Şemizade’nin talebesiydiniz.*

— Uzun yıllar bu insanlarla sıkı alâkada oldum. Onlarla sohbetlere katılmam sayesinde kendimi yetiştirdim. Elbette onların, özellikle Eşref ağanın çok tesiri oldu. Ve tek yazarlıkta değil hem yaşayış tarzında, hem ruhî ve manevî yönden hem de siyaset ve dünyaya bakış yönünden genellikle Eşref Şemizade’nin mektebinden geçtim, diyebilirim. O insan bana bir Süreyya Yıldızı oldu. O benim yol göstericimdi.

— *Sizin kitaplarınızı, deneme ve makalelerinizi saya saya bitiremeyiz. Yazmak istediğiniz, yayına hazırlamak istediğiniz ama yazamadığınız hazırlayamadığınız bir eser oldu mu?*

— Siz de biliyorsunuz ki uzun yıllar devamında Safter Nagayev ile “Kırım Tatar Şiir Antolojisi” üzerinde çalıştık. Yazık ki, dostumuz Safter vefat etti ve kendine düşen tarafı gerektiği gibi yetiştiremedi. Şimdi ona düşen kısım üstünde çalışıyorum. İnşallah, üç ciltli şiir antolojisini yakın arada yayınevine teslim edeceğim. Bununla birlikte daha başka iki eser üzerinde çalışacağım. Allah sağlık ve ömür verse, onları da gerçekleştireceğim.

— *Sağ olun, Rıza ağa, sizi gazetemiz, okuyucularımız adına canı gönülden kutluyoruz. Uzun ömür kavi sağlık diliyorum. Kaleminizin daima yazmasına duacıyız.* ✍

KIRIM TATAR YAZARI VE GAZETECİ SEYRAN SÜLEYMAN İLE SÖYLEŞİ

Konuşan: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

— *Seyran Bey biraz kendinizden bahseder misiniz? Eğitiminiz, nerde doğdunuz? Hangi şehirlerde yaşadınız.Vatan Kırım'a nasıl döndünüz?*

— 1979 yılında Özbekistan'ın Fergana vilâyetinde doğdum. Çocukken Özbeklerle arkadaş oldum ve Özbekçeyi öğrendim. Şu anda Özbekçeyi yüzde yüz anlıyorum. Özbekistan'ı ikinci vatanım olarak görüyorum. Özbekler açık yürekli, misafirperver, çalışkan bir halk. 1991 yılında ailemiz anam, babam, ağabeyim, ben ve kız kardeşim vatanımız Kırım'a göçtük. Biz Kırım'a geldikten sonra aradan bir ay geçer geçmez SSCB dağıldı, büyük enflasyon oldu, buhran başladı, biz bir müddet akrabamızın evinde yaşadık, sonra bir Rus kadının evinde bir odayı kiraladık ve orada beş yıl yaşadık. Kırım'ın başkenti Akmescit'ten 30 km uzaklıkta kendi evimizi kendi ellerimizle on yıl içerisinde inşa ettik. Vatana dönüş ve yerleşme çok meşakkatliydi ama çok mutluyduk; çünkü halkımızın yarım asırdan fazla hasretini çektiği vatanımızda yaşıyorduk. Lisede okurken Türkçeyi öğrendim. Liseden sonra Kırım Mühendislik Pedagoji Üniversitesi'nin Filoloji Fakültesi'ni bitirdim. 2001 senesinden itibaren “Yanı Dünya” adlı Kırım Tatar millî gazetesinde çalışıyorum. Tamamen ana dilimizde çıkan tek haftalık gazetemizde bugün de mesul kâtip vazifesinde çalışıyorum.

— *Hikâye yazmaya nasıl başladınız? Hangi konularda hikâyeler yazıyorsunuz? Yayımlanmış hikâye kitabınız var mı?*

— Daha lisede okurken şiirler karalamaya başlamıştım. Edebiyata şiirle başlasam da daha sonra nesre geçtim. Hayatın çeşitli kesitlerinin yansıdığı hikâyelerim “Yanı Dünya” gazetesinde ve “Yıldız” edebiyat dergisinde basıldı. “Ana Kaygısı” adlı hikâyem 2008 yılında Mahmud Kaşgarlı hikâye yarışmasında ödül kazandı. Başka dillerden tercümeler yapıyorum. Azerbaycan, Türk, Kazak, Rus ve Ukrain yazarlarının eserlerini Kırım Tatar diline tercüme ettim. Benim eserlerim de Türk, Azerbaycan, Ukrain dillerine tercüme edildi. Tercümelerim için bu sene “Grigoriy Skovoroda Uluslararası Edebiyat Ödülü”ne layık görüldüm. Yeri gelmişken söyleyeyim yukarda zikrettiğim “Ana Kaygısı” adlı hikâyemi huzurevini ziyaret ettikten sonra yazdım. Huzurevinde yaşayan yalnız ihtiyaçları görüp onlara acıdım. Onlar bütün ömür horluk çektiler, ne çocuklukta ne gençlik çağında huzurun, rahatın ne olduğunu bilmediler. Sür-

Seyran SÜLEYMAN

günü yaşadılar. Totaliter rejimde yaşadılar, yaşlandıktan sonra da artık yalnız, kimsesiz kaldılar. Huzurevinden çıkarken ikinci katta pencerenin yanında duran bir ihtiyar kadın dikkatimi çekti. O, pencereye bakıyordu. Gözlerinde ise efkâr, keder ve elem vardı. Bundan çok etkilendim, heyecanlandım. İşte hikâyem bunun tesirinde yazıldı. Meşhur şairimiz Yunus Kandı'm'ın rehberliğindeki "İlham" edebî grubuna katıldım. Üç tane kitabım yayımlandı. İki kitabım Kırım'da bir kitabımsa Ukrayna'nın başkenti Kiev'de Kırım Tatar ve Ukrain dillerinde yayımlandı. Üç kitaptan ikisi şiir kitabıydı. Üçüncüsünde ise hem şiirler hem hikâyelerim yayımlandı. 2003 yılında Ukrayna Yazarlar Birliği'ne üye olarak kabul edildim. Dünya Genç Türk Yazarlar Birliği'nin üyesiyim.

— *Kırım Tatar edebiyatının içerisinde hangi hikâye yazarları var? Ve hangi konularda hikâye yazılıyor?*

— Kırım Tatar edebiyatı çok zengin. Şimdi şiiriye değinmeden sadece nesirden bahsedecek olsam olmaz. Bizim atamız İsmail Gasprıralı'nın Türk Dünyası'nda ilk roman yazarlardan olduğunu söylemeliyim. Romanın adı "Molla Abbas"tır. Müellif roman kahramanının seyahatlerini, maceralarını anlatırken Türk İslam dünyası için ciddi ve güncel meseleleri ele almaktadır. Güçlü klasik nesircilerimizden Ablâkim İlmiy, Asan Sabri Ayvazov, Cafer Seydamet, Cemil Seydamet, Şamil Alâdin, Yusuf Bolat'ı, son devir yazarlarımızdan Rustem Muedin'i, Üriye Edemova'yı söylemek isterim. İkinci Dünya Savaşı neticesinde vatandan uzakta yaşayan, ama romanlarında Kırım'ı yaşatan büyük edibimiz Cengiz Dağcı'yı ise bütün Türk Dünyası biliyor desem yanılmam. Meşhur klasiklerimizden Bekir Çobanzade esasen şair ve Türkolog olarak tanınmaktadır. Halbuki, onun çok güçlü hikâyeleri var. O hem şiir hem de nesir yazdı. Sovyet devrinde Kırım Tatar yazarlarına kendi eserlerinde Kırım'ı anmak yasaktı. Onlar hep üretim, kolhozcular, savaş hakkında yazmaya mecbur bırakıldılar. Sovyetler dağıldıktan sonra hikâye ve romanlarda sürgün ve vatan dönüş halkın kaderi gibi konular ön plana çıktı. Şimdi çok olmasa da genç bir yazar nesli yetişti. Genç yazarlara büyük ümit ediyoruz.

— *Kırım Tatarca şu anda hangi yayın organları, edebiyat dergileri ve gazeteler yayın hayatına devam ediyor? Yani Dünya gazetesinde çalışıyorsunuz? Bu gazetenin faaliyetleri ve Kırım Tatar matbuatı içerisindeki yeri hakkında neler söylemek istersiniz?*

— Sürgünde, yani Özbekistan’da halkımızın “Lenin Bayrağı” gazetesi ve “Yıldız” edebiyat dergisi olmak üzere yalnız iki neşri vardı. Bütün yaşlı yazarlarımız şu neşirler sayesinde dili öğrendiler, edip olarak yetiştiriler. Şimdi Kırım’da ana dilimizde çıkan “Yanı Dünya” adlı haftalık gazete, Kırım Tatarca ve Rusça yayımlanan “Kırım” gazetesi, Rusça çıkan “Avdet” ve “Golos Krıma” gazeteleri var. Ayda bir kere öğretmenler için “Maarif İşleri” gazetesi çıkıyor. “Hidayet” adlı aylık dinî gazetemiz var. “Yıldız”, “Nenkecan”, “Tasil”, “Ümüt Kervanı” adlı mecmualarımız yayım hayatına devam ediyor. “Yıldız” yegâne edebî dergimiz sayılıyor, yılda altı sayısı çıkıyor. Dediğim gibi “Yanı Dünya” gazetesi tamamen ana dilimizde çıkan haftalık gazetedir. Siyaset değil, daha çok medeniyet, sanat ve edebiyat mevzularını aydınlatan millî gazetemizdir. Gazetemiz Kırım’da en eski gazete. Gazetemizin temeli 1918 senesinde atıldı. 1930’lu yılların sonlarında bir müddet “Kızıl Kırım” adıyla çıktı. 1957 yılında sürgünde “Lenin Bayrağı” adıyla yeniden yayım hayatına başladı. 1991 yılında gazete çalışanları Kırım’a dönüp gazeteyi yine eski adıyla “Yanı Dünya” olarak çıkarmaya devam ettiler. Çeşitli sistem ve zamanlara bakmadan, gazetemiz daima millete, millî kültüre, ana diline hizmet etti ve etmektedir. Genellikle “Tercüman” gazetesinden sonra tarihimizde en mühim yer tutan neşir “Yanı Dünya” desek mübalağa olmaz. Günümüzde gazetemizde ayda bir kere gençler ve çocuklar için ekler yayımlanmakta. Bize gazeteyi Latin alfabesinde çıkarmamıza izin vermiyorlar. Biz de facebook sayfamızda Latin harfleriyle yayımlıyoruz.

— *Türkiye edebiyatından hangi yazarları takip ediyorsunuz? Hangi eserleri okudunuz?*

— Türk yazarlarından ilk Reşat Nuri Güntekin’in “Çalıkuşu” adlı eserini okudum. Bu eserin hem Rusçasını hem de Türkçesini okuma fırsatım oldu. Filmini de seyrettim. Kitabı da filmi de çok beğendim. Yakınlarda Orhan Pamuk’un “Kar” adlı eserini okumaya başladım, ama bu yazarı beğeniyorum desem yanlış olur. Kitap ilk sayfalarından itibaren ilgimi çekmez oldu. Kitabın sonunu çok zor getireceğim. Türkiye’de birkaç kez Türksoy’un düzenlediği İpek Yolu Şiir Akşamları ve Elazığ’da valiliğin düzenlediği “Hazar Şiir Akşamları”na katıldım. Şunu kendimden emin söyleyebilirim ki dünyada en çok şiir seven millet Türklerdir. Şiirden, edebiyattan anlayan bir milletiz. Türkiye’den getirdiğim bütün edebiyat dergilerini, internetteki e-varyantlarını muntazam şekilde okuyorum.

— *Hece Öykü Dergisi Kırım Tatar Öykü Dosyası hazırlıyor. Söyleşiniz bu dosyada çıkacak. Son olarak neler eklemek istersiniz.*

— Hece Öykü dergisi çalışanlarına, yayım heyetine, Kırım Tatar halkına verdiği değer için teşekkürlerimi bildiriyorum. 21. asır Türk Dünyası için zaffer asrı olmalı. Bu da ancak medeniyetimizin derinliklerindeki güce yeniden dönmemizle saklıdır. ❧

YUSUF BOLAT*

Türkçesi: Leniyara SELİMOVA
Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

BİR TANEM

Dostlarım bana “Senin hanımın dünyada bir tane” diyorlar. Evet, dünya bir yana o, bir yana olsa gerek yoksa ben onunla evlenmezdim. Eşimin yiğit, dünyada bir tane olduğunu düşünümüzün ikinci gecesi anladım. “Bir tanem konsere gidelim, tiyatrodan ‘Kaytarma Grubu’ oynuyor,” dedi. “Gidelim!” deyip sevindim. Ben, o saat sakalımı köpükleyip tıraş olmaya hazırlandım.

Gerekmez dedi hanımım, sen tıraşsız da yakışıklısın. Çaresiz yüzümdeki sıcak köpükleri yıkayıp askıdaki yeni ceketime doğru uzandım. O da gerekmez dedi bir tanem. Tiyatroya kendini göstermek için değil seyretmek için gidilir, dedi. Eskisini de giyebilirsin. Gidelim. Tramvayla elbette çünkü düğünden sonra taksi param bile kalmadı. Canım, aramızda muhabbet olsun, para dediğin bulunacak şeydir. Ben muhabbet hakkında düşünürken hanımım kulağıma eğildi: Pörtlek gözlerin patlayacak dışarı fırlayacak, dedi.

— Ne oldu, karıcığım?

— Gözlerini o şişman kadından çevir, yoksa sakallarını bir bir yolarım.

Vallahi insanların karınca gibi kaynadığı tramvayda gözlerimin kimde olduğunu kendim de bilmiyordum. Kendi hanımına döndüm gözlerimi onun çiğ erik gibi göğermiş yüzüne diktim.

Bir tanem kendine geldi. Lâkin daha yatışmamıştı. “Çok dikilip bakma budala,” dedi. Başımı yere eğdim.

Bir tanemin sabrı tükenip bakma, dedi. Angıt gibi süzelmeye başladı. Laf açacak oldum.

Canım diye başladım. Canın burnundan çıksın dedi bir tanem, ağaçkakan gibi kekmeye başladı.

— Kalk şimdi üç kopeyke bu tramvayla dünyayı mı dolaşacaksın? Gelmez, anlamamışım. Nerden bileyim, yarım saatten beri gözlerim yerdeki sigara izmaritindeydi.

Karıcığım çok atikti, kapıdan ilk o çıktı. Hem de nasıl çıktı. Yumruklarıyla dirsekleriyle omuzlarıyla amcaları, kadınları sağa sola iterek yıldırım gibi çıktı. Ben geciktim. Bir tanemin yüzü yeniden göğeri “Zampara haydi kımla” dedi.

Şıllıklara bakmasana dedi. Vallahi kontrol etmedim kim olduğunu. Çünkü içeriye beni itekleyerek soktular. Neyse, salona girip yerlerimize oturduk. Şimdi zevk almaya keyif çatmaya başlarız. Yanılıp neden üç bilet almadın dedi hanımım. Yanına bak. Güzel bir gelin oturuyor. Bırak otursun. Bu ihanetini unutmayacağım, dedi bir tanem ah çekip. Gözlerini o kadından sahneye çevir. Sahneye baktım, perdeyi de oradaki örümcekleri de gördüm. Gözlerim daldı. Şükür sonunda perde açıldı sahneye saçları dökülmüş yaşlı bir artist çıkıp başlıyoruz dedi. Başlayacaklarına sevinip ben de alkışlamaya başladım. “Hanımım ellerin kurusun!” dedi.

— Anlaşıldı.

— Ne anlaşıldı? Sen bu artiste bakıp onun cilveli karısını hatırladın. Aranızda bir şey olmuştur.

— İki gözüm kör olsun onu da karısını da bilmiyorum.

Güzel cilveli kadının kocası gitti de sahneye kadın çıktı. Şarkıcıymış. Alıllı pullu bir entari giymiş. Onu suyun içine batırıp çıkarmışlar gibi görünüyordu. Pırıl pırıl parlıyordu. Böylesine bakarsın tabî ki.

Bir tanem kulağıma usulca “Aklımı başına topla pezevenk” dedi.

— Ya o, ya ben ya da çıkıp giderim.

Aklımı başıma topladım. Başımı eğip şarkıcının yalnız sesini dinledim. “Beni gamdan azat eyle,” şarkısını söylüyordu. Şarkıcı kadın sahneden gidince hanımım başını kaldırdı dedi. Yoksa benden bezdin mi?

Nereden bezeyim? Bahtlı günlerimiz yeni başladı. Başımı kaldırıp karıma “Ölüm var, ayrılık var,” der gibi baktım. Hoşuna gitti. Yaşla dolu yüzüne nur inmiş gibi oldu. Sahneye ikinci şarkıcı çıktı. Allah’tan erkekti. Bir tanem yeniden köpürüp “Sen onun baldızını biliyor musun?” dedi. Adı Zehra.

Biliyorum dedim bilmesem de. Laf açacak oldum.

— Okuyor galiba.

— Yok dokuyor. Dokumacılık fabrikasında çalışıyor. Okuyanın adı Zühre... İkisinin de başını döndürdün galiba?

— Onların başı döndü mü dönmedi mi bilmiyorum ama benim başım gerçekten döndü. Karıcığım baksana başımızın üstüne o yarım tonluk avize sallanmıyor mu? Bana öyle görünüyor. Ya düşerse.

Bir tanem dişlerini sıkıp “Sallanmıyor,” dedi. Salondaki kadınlardan gözlerin kamaştı, bu yüzden öyle görünüyor. Eve gidelim ben bir çaresine bakarım. Sahneye üçüncü şarkıcı çıktı. Olacak ya bu da kadındı. Bakmayacaktım ama para verip bilet aldıktan sonra bakacağım geldi.

Kendisi o kadar güzel olmasa da acayip sesi garip kalbimi sahneye bağladı. Ben keyifle şarkıcıyı dinlerken karıcığımın eli dizime düştü. Şarkıyı o da beğenmiştir, dizimi sıvazlayacaktır diye düşündüm. Düşündüm ama vay di-

ye birden dizim yandı. Sevgili karıcığım dizime bir çimdik attı. Bir tanem tatlı bir dille kerata sahneye bakma ya da başını kendin çeviririm. Kadını elinden gelse gözlerinle yiyeceksin. Haydi, bana dön! Gözlerimi sahneden ayırıp karıcığıma döndüm. Konserin sonuna kadar deli gibi ona baktım. Sahnede oynanan kaytarmaları, uzun havaları onun yüzünde seyrettim. Seyircilerle beraber alkışladım. Neyse konser de alkış da sona erdi. Konser çok güzledi, dedi bir tanem. Yarın da geliriz. Bundan sonra ne olacağını bilmiyorum.

Nedendir bilmiyorum eve beni ambulans götürmüş. Tramvaylar durmuştur galiba. Aradan üç gün geçti. Eve gelip giden doktorların hiçbiri teşhis koyamadı. Benimki tıbbın çözemediği bir marazmış. Bu hastalığın sebebini ve ondan kurtulmanın çaresini bir tek karım biliyor. Kadın hastalığıdır diyor. Seni kadınların yaşamadığı başka bir dünyaya götürmek gerek. Birkaç ay kadın görmezsen anadan doğma gibi sapsağlam olursun.

Keyfi çatarsa beni bu dünyadan göndermeye de razı, lakin şartı var. Gözlerine kadınları göremeyeceği bir gözlük taksın diyor. Takacağım ama öyle gözlük yok ki. Bugün olmazsa yarın olur uzay çağında yaşıyoruz, teknoloji çok gelişti. Hanımının dünyada bir tane olduğunu, yitliğini her adımında beş kere seziyorum. Tek sezmekle de kalmıyor nefesini ensemde hissediyorum. İsterseniz bir de Andican'a düğüne gitmemizi anlatayım. Daha iyisi Kafkasya'ya gitmemizi anlatayım. Çok keyifliydi. Evliliğimizin üçüncü ayıydı.

İş arkadaşlarım olmayacak şeyleri anlatmaya başladılar. Arkadaş ellerin titiyor önceleri böyle değildin. Bak ona koyun gibi biriydi, şimdi ateş kesildi yanına yaklaşılmıyor. Sinirleri bozulmuş, sallanarak yürüyor, onu tedavi ettirmek gerekiyor. Böyle dediler de bir gün senatoryum aradılar. Elbette karımla birlikte gidecektim; çünkü Kafkasya lafını duyar duymaz: Senin gibi zamparayı yalnız başına göndermem deyip meseleye noktayı koydu.

— Eğer tek kendin gidecek olursan cesedimi çiğneyip gideceksin dedi ve eşikliğe yattı.

Üstünden atlayamadım. Benim canım can da onunki patlıcan mı diye acıdım. Kafkasya! Yüksek dağlar, bol oksijenli ormanlar. Doğrusunu söylemek gerekirse ben, Kafkasya'yı gereği gibi görmedim çünkü karıcığımın sağlığını düşünüp sanatoryuma varmamızın ikinci günü bana gözlük getirdi, taktım. Ay ve güneş tutulmasını seyretmek için gözlüktü. Bir tanem “Çok iyi biliyorsun ki denizde kadınlar çıplak yıkanıyorlar, bu gözlük gözünü çeşitli marazlardan korur,” dedi.

Karıcığım çok merhametli bir insandı, zahmet çekti, yirmi dört gün benim koluma girip beni denize götürdü geri getirdi. Karıcığımın söylediğine göre Kafkasya'daki yalılar çok güzelmiş. Çakıllı yalılar, yelkenli kayıklar... Çok iyi dinlendik. Karıcığım bir ay içinde tam beş kilo verdi. Ben mi? Bunun ne

önemi var. Göz kararı ben de beş kilo zayıfladım. Canım karıcığımın yiğitliği, bu dünyada bir taneliği övüle övüle bitirilebilir mi? Bu daha hikâyenin başıydı ilk aylarımızdı. Zavallı, biraz utandığından kendini tam ispatlayamıyor. Lakin önümüzde aylar, uzun yıllar var. Ümit ediyorum açılır, bana daha çok marifetler gösterir...

* Kırım Tatar yazarıdır. 1909 yılında Aluşta şehrinde dünyaya geldi. İlköğrenimini doğduğu yerde tamamladı. Yalta Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra Kırım Pedagoji Enstitüsü'nde Kırım Tatar Dil Bölümünde eğitime devam etti. 1939-1941 yıllarında “Sovetskaya Literatura” adlı derginin genel yayın yönetmenliğini yürüttü. 1941 yılında “Kızıl Kırım” gazetesi genel yayın yönetmeni yardımcılığını yaptı. 1942 yılında Moskova'da Kırım Tatar radyo programlarında sorumlu editör olarak çalışmalarında devam etti. 1961-1984 yılları arasında “Lenin Bayrağı” gazetesinde genel yayın yönetmeni yardımcılığını yaptı. 1937 yılında SSCB Yazarlar Birliği üyesi oldu. “Özbekistan Sanat Adamı” nişanına layık görüldü. 22 Ekim 1986 tarihinde Taşkent'te ebedî âleme göçtü. Mizahî türde yazılmış onlarca hikâyenin müellifidir.

GÜLNARA ÜSEİNOVA*

Türkçesi: Leniyara SELİMOVA

Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ÇİLEK BAYRAMI

Hatice'nin bahçesinde boydan boya uzunca evlekler çizilmişti. Tertemiz evlekler kendi sıralarını bekliyorlardı. Mayısın sonunda domates olgunlaşacak. Bahçenin yanındaki fidanlar çiçek açıyor, tomurcuklanıyordu. Sanki bahçenin üstün beyaz gülden oluşan bulut konulmuş da etrafa tılsımlı kokular yayılıyor ve ipek böceklerinin sesleri çınlıyordu. Evin önündeki çiçekler mis gibi kokularıyla insanı kendine hayran bırakıyordu. Hatice'nin en sevdiği meyve çilekti. Bahçenin büyük bir kısmına yapraklı beyaz çiçekli çilek dikmişti. Çileği çocukluğundan beri seven Hatice, yıl boyu çilekleri tertip düzenle suluyor bakımını yapıyor, ayrık otlarını temizliyordu. İki yılda bir yeniden ekıyor, çiçeklerine bakıp gururlanıyordu. Mayıs ayının başında ise ilk turfandalarını veren çilekler ona dünyaları bağışlıyordu. O anlarda Hatice, çocuk gibi seviniyordu. Çilek, Hatice için bir hobiye dönüştü. İlk turfandanın 10-15 kilosunu her yıl âdet üzere mayısın ortalarında iki kızıyla oğlu, iki damadı, gelini, dört torunu sevinerek şehirden gelip doyana kadar yiyor, kalanları toplayıp gidiyor, evlerinde reçel pişiriyorlardı. Birkaç gün içinde yeni çilekler olgunlaşıyordu. Bu çilekleri de Hatice toplayıp yine çocuklarına şehre misafirliğe gittiğinde götürüyordu. Çilekleri satıp birkaç kuruş kazanmak Hatice'nin aklına bile gelmiyordu; sadece çocuklarını çileğe doyurmaya bakıyordu. Kalanları ise kocasıyla kendine reçel kaynatıyordu. Çilek, üç hafta içinde olgunlaşıyordu. Bu üç hafta, Hatice'nin horantası için çilek bayramı oluyordu. Çocukları birbirinin peşi sıra gelip çileğe doyup gidiyorlardı. Bazen komşuları gelip bir iki kilo çileği satın alıyorlardı. Mayısın üç haftası içinde çilek bitiyordu. Bu bahar da çilekler çiçek açtı, çok geçmeden meyve verecek. Hatice, her bahar aprilin beşinden korkuyordu; çünkü ayaz bütün çiçekleri döküyor, donduruyordu. Şükürler olsun bu bahar çilekler allı beyazlı çiçeklerle doluydu. Hatice her gün çileklerin üstüne titriyor, bereketli olacağını düşünüyor mutlu oluyordu. İlk turfandaları bu yıl satmaya karar verdi. Komşusu gelip "Bütün olgunlaşan çileklerini bana satsana" diye yalvardı. Hatice hayır demedi; çünkü bu bereketi satmak için sebebi vardı. İki hafta sonra düğün olacaktı. Bacısı küçük kızını kocaya veriyordu. Düğüne hazırlık son hızıyla devam ediyordu. Hatice'nin de bunda büyük hissesi vardı. O da düğüne hazırlanıyor, çocukları da bayramı sa-

bırsızlıkla bekliyordu. Bir gün, düğünde giyecek yeni fistanı olmadığı aklına düştü Hatice'nin. Ömründe asla yeni fistanı gönül vermiyor, sadece elbisesinin temiz, pak olmasına ihtimam gösteriyordu. Bu sefer, düğüne giyinip kuşanıp varmak istedi. Şehrin mağazalarını dolaşıp kendine pahalı, ithal, sarı bir fistan seçti. İnci gerdanlık da alacak oldu. Hepsini alsa çok pahalıya mal olacaktı. Göz açıp kapayınca kadar çilekler olgunlaşır 10-15 kilosunu komşuma satırım, fistan alırım, param yeter diye sevindi. Komşusuna da niyetini söyledi. Lakin saf ve namuslu insan parayı peşin alarak kendine gidip fistan almaya utandı. Komşusu ise parayı peşin vermeye hazırdı. Günler geçti mayıs ayı geldi. Çilekler olgunlaştı. Her zamanki gibi Pazar günü Hatice'nin evine ellerinde sepetleriyle çocukları do-luştular. Bahçeye girdiklerinde selamlaşıp, öpüşüp sevinçle çilek evleklerine koş-tular. Hatice, onlara bir kelime söyleyemedi, yemeğe bakmaya gitti. Dört torunu çilek evlekleri içinde en iri en kırmızı çilekleri toplayıp ağızlarına atıyorlardı. Büyük damadı çocuk gibi elinde kamerayla kelebekleri kovalıyor diğer damadı fotoğraf makinesiyle çocukların, çileklerin fotoğrafını çekiyor, gülüşüyorlardı. Küçük kızı pencerenin yanındaki salıncakta sallanıyor bir taraftan da düğün hazırlıkları için neler alındı neler yapıldı, daha neler gerekiyor, kimler davet edildi bunları konuşuyordu. Oğlu, babasıyla eşiklikteki basamaklara oturmuş ateşli ateşli sohbet ediyordu. Gelini sarma sarıyordu. Büyük kızı küçük bir sepet almış çilekleri topluyor ve bacısına mızırdanıyordu.

“Hey senin lafların bitmez gel çabuk ol çileklerin akşama kadar toplanması gerek” dedi.

Bacısı eline bir helke alıp çilek evleklerine doğru gitti.

“Hatice'nin büyük torunu, on yaşındaki kızcağız anne, büyük anne! Bak-sana çilekleri nasıl çabucak topladım” dedi.

Kızcağız, dolu sepetini alarak sevinçle herkese gösterdi. O dakika babasıyla eniştesi şipşak onun fotoğrafını çekti, o anı kameraya kaydetti. Çocukların dul-lukları çilekle doluydu, turfanda çilekleri çiğnemedi lör lör yutuyorlardı. İki üç saat içinde iş bitti. Çileklerin üstündeki bütün olgunlaşmış meyveler toplandı. Hepsini iki küçük helkeye ve sepetlere sığdı. Helke ve sepetler iskemle üstünde yan yana sıralanmıştı. Hatice çocuklarına bir kelime bile söyleyemedi, sadece göğüs geçirdi. Ne yapayım yeni fistan almak kısmet değilmiş, diye düşündü. Sonra eski fistanlarımdan bir şeyler bulur yakıştırırım diye ümit etti. Kızlar hemen sofrayı donattılar. Bütün horanta keyif çatıyor sarma yiyordu. Sofra ortasında küçük bir çanak içinde şeker serpilmiş kırmızı çilekler mis gibi koku yayıyordu. Çocuklar çilekleri ezip çayla dolu fincanlarına koyuyor, iştahla yudum-luyorlardı. Kızlar düğünde kimin ne giyeceği hakkında ihtimamla duruyorlardı.

Küçük bacı “Benim parlak entarim var,” dedi. Kocasını hemen “İmkânı yok ben sanın o, kısa entariyi giymene izin vermem” diye cevap verdi. Büyük kız söze başladı. “Benim beyaz fistanım” var dedi. Onun da kocası “O sana olmaz, mor

renkli olanı giyeceksin” diye ekledi. “Ben, mor rengi hiç beğenmiyordum” dedi karısı. Kız torunlar da bir taraftan “Biz ne giyeceğiz?” diye soruyorlardı. Anaları “Siz durun, sıra sizde değil” dediler. Hatice’nin oğlu babasıyla sesini çıkarmadan gülümseyerek oturuyordu. Bir anda nihayet kızlar analarını da hatırladılar:

“Vaay ya biz unuttuk. Anne biz sana hediye almıştık. Düğüne bir elbise alıp giyersin diye düşündük. Bak şu hâlimize çilekleri görüp esas olanı unuttuk” dedi küçük kıızı ve kocasının yanından fırlayarak kalktı koştu. Küçük paketi alarak döndü. Hatice bir kelime bile söyleyemedi. Kızı hemen paketi açtı. Paketten beyaz, güzel, parlak bir fistan çıkardı. Herkes hayretler içinde kaldı. Kız “Al anneciğim bu sana hediye” dedi.

Hatice’nin gönlü şâd oldu, gözleri yaşardı. “Evlatlarım bu kadar pahalı elbiseyi ben ne yapayım, zahmet etmişiniz” dedi.

Evlatları “Niçin gerekmiyor sen bizim annemizsin. Düğünde herkesten güzel olmalısın. Sakın bir şey söyleme. Düğünde bu fistanı giyeceksin! Biz hepimiz oy birliğiyle bu fistanı sana aldık. Tam düğünlük... Giymezsensin üzülürüz!” dediler.

Hatice, itiraz edecek oldu lakin babaları şamata kopardı. Hemencecik konuyu kapattılar. Elbiseyi alıp eve girdiler. Annelerini giyininip kuşanıp çıkmaya mecbur ettiler. Oğlu ve damatları onun fotoğrafını çektiler. Evin yanından şehir otobüsü geçip gitti.

Küçük kıızı “Haydin çabuk olun!” dedi ve acele ettirdi. “Otobüs, on dakika sonra yoldan döner yetişmemiz lazım” diye ekledi.

Çocuklar, uğultuyla masanın başından kalktılar. Büyükler çocukları ve çilek sepetlerini alarak yola çıktılar.

Hatice “Her zaman böyle oluyor. Oturup adamakıllı sohbete doyamıyordunuz. Ateş almaya gelmiş gibi gelip gidiyorsunuz, otobüslerin seferleri akşama kadar devam ediyor. Ne olur bir iki saat daha otursanız!” dedi.

— Yok, biz şimdi gidelim. Akşam çilek reçeli yapmak gerek.

Damatları otobüsü evin yanında durdurdular. Çoluk çocuk hepsi dede ninesiyle vedalaştı. Otobüse doluşup şehre döndüler. ❧

* 2 Mart 1968 tarihinde Özbekistan’ın Semerkant şehrinde dünyaya geldi. Alişir Nevâyî Semerkant Devlet Üniversitesi’ni bitirdi. 1989 yılında anne babasıyla beraber Kırım’a döndü. Çeşitli sosyal işlerde çalıştı. 1995 yılından beri Akmesçit’te “Golos Kırımı” (Kırım’ın Sesi) gazetesinin muhabirliğini yapmaktadır. 2001 yılında çağdaş Kırım Tatar kültür adamları hakkında yazdığı makaleleri “Jivıye İstogniki Duhovnosti” (Yaşayan Kültürel Kaynaklarımız) adıyla yayımlandı. 2009 yılında Kırım Tatar Yazarlar Birliği üyeliğine kabul edildi. Onun hikâye ve makaleleri Akmesçit’te Kırım Tatarca yayımlanan “Yıldız”, “Ostrov Kırım” dergilerinde, Kiev’de Ukraynaca “Suçasnist”, “Kurer Krivbasa” süreli yayınlarında, Türkiye’de “Kalgay” adlı dergide ayrıca Kırım’da “Golos Kırımı”, “Yanı Dünya”, “Kırım”, “Avdet” adlı gazetelerde yayımlandı. 2008 yılında “Peygamber Dyogmeleri” adlı hikâye kitabı Dolya Yayınlarından çıktı. 2009 yılında yine Akmesçit’te “Yağmur Nağmesi” adıyla ikinci kitabı neşredildi.

SEBİLÂ ZAREÇNAYA*

Türkçesi: Leniyara SELİMOVA

Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

BENİ AFFET

Rüstem bahçeye çıkıp etrafı bir daha gözden geçirdi. Her sefer uzak yerlerden dönüp geldiğinde evine yeniden alışmış gibi oluyordu. Evet, birkaç gün sonra her şey yerine gelecekti, lâkin evde çok kalmanın çaresi yoktu. Çocuklar büyüyor, onlarla beraber ihtiyaçları da artıyordu.

Kırım’da yapacağı evde bekliyordu. Burada iş yok, günlük geçim için bile para kazanmak zor. Bunun bir yolu, başka yerlerde iş aramaktı. Bu yüzden o, Oş, Sankt Petersburg hatta Baltık ülkelerine gitmeye mecburdu. İşinin coğrafyası hep genişliyor. Bugünkü coğrafya bilgileri bilgileri ilkokuldayken olsaydı “2”lerinin sayısı biraz az olurdu. Okulu hatırlayınca keyfi kaçtı. Kederli hatıralarından uzaklaştı. Her yeri ayrıntı otları basmış, ağaçlar meyve vermiyor. Yeni ağaçlar dikmek gerek dedi Rüstem ve o anda karısının sesini işitti. Yavaşça eve doğru yöneldi. Ama karısını kendine doğru gelirken gördü. Şalı omzuna düşmüş, yüzünde ise korku, heyecan vardı.

— Yine o adam geldi. Birkaç kez seni sordu.

Kırım Tatarları toplu hâlde Kırım’a döndükten sonra burada kalanların hayatları iyice zorlaşmıştı. Karısı Safiye her şeyden korkuyor, buradan göçecek günlerini sabırsızlıkla bekliyordu.

— Sakinleş! Ben şimdi çıkıp onun ne istediğini sorarım.

— İnşallah, yaramaz bir şey yoktur.

— Korkma, gir eve.

Avlu kapısının yanında duran orta boylu bu adamı Rüstem tanımiyordu. Adam “Rüstem ake! siz misiniz?” diye Özbekçe sordu.

Rüstem başını sallayıp elini uzattı.

— Siz öğretmeniniz Nadejda Vasilyevna’yı hatırlıyor musunuz?

— Evet! Nadejda Vasilyevna onun birinci öğretmeni idi.

— O sizi çağırıyor. Onun yaşadığı evi hatırlıyor musunuz ya da sizi götürüyem mi?

— Niçin, niçin gelmemi istedi? Ne söyleyecekmiş? Ben onu görmeyeli yıllar oldu. Görmek de istemiyorum.

— Öğretmeniniz sizi bulup ricasını size iletmem için yalvardı. O, pek hasta, sayılı günleri kaldı. Yalvarırım hayır demeyin, söyleyecek önemli sözleri var. Yalvarıyorum. Bu sözü birkaç defa tekrarladı.

Rüstem, düşünceye daldı. Aslında ayağı varmıyordu. Öğretmeninin yüzüne nasıl bakacak ne söyleyecekti. Ölüm döşeğinde yatan insanın ricasını ayakaltı etmek olmaz dedi ve gitme kararı aldı. Safiye, kocasının ne yapacağını anlayınca hemencecik koluna iki tane tatlı nar tutuşturdu. Kapı yanında onu şişman bir kadın karşılayıp eve doğru götürdü. O, birinci öğretmene çok benziyordu, belki kızıdır. Rüstem’de ne heyecan var ne de buraya çağırılmasının sebebini öğrenme merakı vardı. Hemencecik işini bitirip bu avludan çıkmak istiyordu.

O, çok yaşlanmıştı. Bir zamanlar gür olan saçları şimdi kar gibi ağarmış yastığın üstüne dağılmıştı. Deniz mavisi gözleriye artık parlaklığını yitirmişti. Rüstem’i görür görmez tanıdı. Yeniden göğüs geçirdi. Gözlerinde sevinç alâmetleri peyda oldu.

— Sağol evladım, geldin. Ben, seni çok bekledim ve gelmezsin diye korkuyordum, dedi ve başını kaldırıp oturacak oldu.

Rüstem “Çağırılmışınız, geldim işte,” dedi.

— Rüstem, ta ilkokuldaki gibisin.

Belki daha bir şeyler söylemek gerek. Ama ilaç kokusuyla dolu bu oda onu sıkıyor sözlerini boğazına tıkıyordu.

— Rüstem, ben yakında öleceğim. Ölümümünden evvel senden af dilemek istiyorum. Ben suçluyum senin karşında. Beni affet.

Öğretmeninin niçin af dilediğiyle alakalı Rüstem meraklanmadı daha doğrusu istemedi.

— O paralar, aklında mı? Sen çaldın diye ceza vermiştim.

— Ben onları almadım, dedi Rüstem. Ve bu sözleriyle beraber kalbinin en derin köşesinde saklı kalan çocukluk üzüntüleri dışarı çıktı.

— Ben biliyorum, her zaman biliyordum. Bu paraları Zaur çalmıştı.

— Ne-ne-ne?

Zaur kemane çalıyordu, okuldaki bayramları şenlendiriyor, uzun uzun şiirleri ezbere okuyordu, sosyal konularda birincilikler alan öğrenciydi. Evet, onu hırsızlıkla suçlamak kimin aklına gelecek! Herkes, derslerinden zar zor üç alan, kızlara nefes aldırmayan, çocukları döven Rüstem’den şüphelendi.

Bu olay, onlar üçüncü sınıfta okurken olmuştu. Nadejda Vasilyevna sınıf odasının tamirine para toplamaya başlamıştı. Rüstem parayı ilk getirendi; çünkü o gün babası aylık maaşını almıştı. Verdi kurtuldu, işte. Ama bir gün Nadejda Vasilyevna paraların çalındığını söyleyip Rüstem’i hırsızlıkla suçladı.

Rüstem, başta, ben almadım, deyip yemin etti, bağırdı, sonra hıçkırarak ağladı. Lâkin ona hiç kimse inanmadı. Öğretmeni sınıf arkadaşlarının önün-

de onu köpek gibi maskara etti. Sonra kulağından tutup öğretmenler odasına daha sonra da müdürün odasına götürdü. Rüstem'in annesiyle babasını okula çağırıp onları da azarladılar, bu çocuğu iyi terbiye edememişiniz, deyip onları da utandırdılar.

Hafakandan gözleri pörtleyeyazan babası onu, belindeki kuşağıyla dövdü. Bu maskaralığa ailesinde kimse dayanamadı çünkü bu horantada hırsızlık en büyük suç olarak görülüyordu. Zavallı annesi ise şimdi komşularının gözlerine nasıl bakarım, diyerek hüngür hüngür ağladı. Rüstem'in yalvarmalarıyla yeminlerine evde kimse kulak asmadı.

Rüstem, bir hafta yerinden kıpırdayamadı ama ona acıyan kimse bulunmadı. Babası, Rüstem'in çaldığı iddia edilen paraları bizzat okula götürdü, öğretmenin eline tutuşturdu ve af diledi. Biraz düzeldikten sonra Rüstem zorla okula vardı. Sınıf odasına girip yavaşça selâmlaştı, en arttaki sıraya geçti. O, şimdi ne sınıf arkadaşlarıyla ne de öğretmeniyle konuşuyordu. Bilhassa da öğretmeniyle konuşmuyordu, ondan nefret ediyordu. İşlemediği bir suç yüzünden yediği kötü çocuğun kalbini kırdı. Adalet ve merhamet hissini gönlünden tamamen sildi.

Artık onun bütün bedenini nefret sarmıştı. Rüstem'in okuma merakı kalmadı. O, buraya sanki bir hapis mahkûmu gibi gelip belli saatlerde tertip nizama uyuyor ve geri gidiyordu. Kendi içine kapandı. Nadejda Vasilyevna çocuğu ev ödevini yapmadığı için azarlamıyor, tahtaya çağırmiyordu. Onu sanki tamamen unutmuştu.

Öğretmeni çocuk için bir şeyi unutmadığını anladı.

Kesin bir sesle “Kimin aldığını ne zaman öğrendiniz?” dedi.

Zorla fısıldadı.

— İki gün sonra...

Söyledi ve gözlerini kapadı bunu söylemek çok zordu.

— Peki niçin...

Rüstem başladı, lâkin devam etmedi.

— Bunun şimdi ne önemi var?

— Hatırlarsan onun teyzesi okulumuza genç bir uzman olarak işe alınmıştı. Eğer sır açılmış olsa ona ders vermez, çocukların eğitimiyle uğraşmasına izin vermezlerdi. Öz yeğeni hırsız olan insanın terbiyesine, eğitime kim inanacak ki? Ondan sonra Zaur'un annesi gelip ne olur rezil etmeyin diye ağladı, yalvardı.

Rüstem dayanamadı.

— Ya benim annem? Benim annemi rezil etmeye ne hakkınız vardı? Yoksa o ağlamadı, yalvarmadı mı? Ben yaramaz bir çocuktum. Derslerde size problem çıkarıyordum. Ama annemin suçu yoktu. Siz ona acımadınız, aileler, öğretmenler önünde karaladınız. Gerçeği öğrendikten sonra da sesinizi çıkarmadınız. Bana tam yirmi yıl geçtikten sonra mı söylemek aklınıza düştü?

Öğretmenin yumulmuş kirpiklerinden yaşlar süzülür.

— Beni affet Rüstem, affet beni! Sana haksızlık yaptığımı biliyorum. Benim ne kadar eziyet azap çektiğimi bilseydin. Sen, benden nefret ediyordun. Hem benden hem de okumaktan. Bütün her şeyde suç benim.

— Şimdi de nefret ediyorum.

Yorulduğunu hissetti. İçindeki nefret dışarı çıktı. O anda içinde bir boşluk hâsıl oldu. Bu sasımış odadan, çocukluk nefretinden, gecikmiş tövbelerden, geç kalmış aflardan kaçmak istedi. Eğer Zaur şu dakika yanında olsaydı ona tokat bile vurmazdı. Bunun ne faydası vardı ki! Hiçbir şeyi değiştirmek geri getirmek mümkün değildi!

Nadejda Vasilyevna yavaşça gözlerini açıp zorla başını kaldırdı.

— Rüstem, geldiğin beni dinlediğin için sağol. Şimdi ölsem de gözüm arkada kalmaz.

Rüstem öğretmenin yorgun, hasta yüzüne bakıp birden ona acıdı. Garip, çok zorlanıyor. Rüstem kendi kendine kızdı. Kendisi kim oluyordu ki birilerine kızsın birilerini suçlasın. Kendisi ömrünce melâike gibi yaşadı mı ki birini bağışlasın, ne yapması gerektiğini öğretsin? Ömründe bu öğretmenden başka onun canını kimse yakmadı mı yoksa? Rüstem'in aklına sahte suçlama yüzünden Tacik hapisanesinde yedi ay yatıp çıktığı, hayatının en ağır dakikasında ona ihanet eden Azize, eşek gibi çalıştırıp hakkını vermeyen çorbacıları, yardım istediği adamların yardım yerine dalga geçmelerini hatırladı. Bunlardan hangisi ondan af diledi? Hiç akıllarına bile gelmedi. Öğretmeni ise yaptığı haksızlığı bütün ömrünce unutmamış af dilemeyi düşünmüştü. Hâlbuki onun yüzlerce öğrencisi olmuştu ama o, unutmamış azap çekmişti. Ölmeden önce borçlular listesinin başında Rüstem'den af dilemek vardı. Öğretmeni çok acele etmişti. Rüstem epeydir gurbetteydi onu beklemişti. Eğer öğretmeni bunu hatırlamasaydı onun aklına bile gelmezdi.

Rüstem: “Nadejda Vasilyevna, ben çoktan unuttum! Geçmiş karıştırmaya gerek yok. Ben, size kendi bahçemde yetişmiş nar getirdim. Pek tatlı, bütün ağrılarınıza şifa olur. İnanmazsanız yiyip bakın” dedi.

Öğretmeni ilk kez tebessüm etti. Talebesinin gözlerine dikkatle bakıp onun değiştiğini yumuşadığını gördü. Rüstem ise iri parmaklarıyla narı temizleyip öğretmenine uzattı. ❧

* Sebilâ Zarecnaya (Bekirova) 8 Şubat 1972 tarihinde Özbekistan'ın Andican vilâyetindeki Kurğantepe kasabasında çok çocuklu bir ailede dünyaya geldi. 1990 yılında ailesiyle beraber Kırım'a dönüp Kerîç bölgesindeki Karakuyu köyüne yerleşti. Kırım Mühendislik Pedagoji Üniversitesi'ni tamamladı. Köyde öğretmenlik yaptı. Evli, bir oğlu var. Hikâyeleri Kırım'da Kırım Tatarca yayımlanan “Ümüt Kervanı”, “Nenkecan” adlı dergilerde Türkiye’de Berceste Dergisi’nde yayımlandı.

¹ Özbekçe ağabey anlamında. Günlük hayatta erkekler birbirine hitap ederken çok sık kullanırlar.

EDİYE SARANA*

Türkçesi: Leniyara SELİMOVA
Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

SUÇ KİMDE

Arsen yorgun bir sesle “Haydi kızlar ben gidiyorum. Siz burada çok duracak mısınız?” dedi.

Köşedeki masa başında oturan kâtime Zarema sanki bir şey bekliyormuş gibi Medine’ye baktı. Birkaç saniye sonra Arsen’e usulca:

— Şahsen ben de internette biraz gezinmek istiyorum dedi.

Arsen şaşırdı ama kız bunu görmedi; çünkü onun bütün dikkati monitörün içindeydi.

— Medine peki sen?

— İşte şimdi bitireceğim; ama ne bitmez bir işmiş...

Medine hayat arkadaşının da işte olduğunu bilseydi belki tasalanmayacaktı. Arsen gittikten sonra Zarema nedendir Medine’ye doğru yaklaştı. Başta bir şey demedi sonra yavaşça sohbet açtı.

— Medine mesela senin çocuğun, kocan evin barkın var. Haydi ben eve gitmek için acele etmiyorum, çünkü eve gitmek için bir nedenim yok, peki sen?

— Zarema sen ne diyorsun? Bildiğim kadarıyla senin de ailen var değil mi? Zarema acı ve kederle “Ha ha aileymiş! Sadece adı var,” dedi.

Medine’nin içine bir hüznün çöktü. Bir dakika kadar odada sükunet hüküm sürdü.

Zarema “Benim sözlerim seni şaşırttı mı?” dedi ve yeniden sessizliği bozdu.

— Doğrusu şaşırttı.

Kâtime bilgisayarını kapatıp Medine’nin yanına gidip oturdu.

Biliyor musun iki yıl önce ben kocaya vardım. Bu büyük muhabbetten dolayı çok mutluydum. O kadar mutluydum ki Asan’da hiçbir kusur göremiyordum. Bu dünyada ondan daha mükemmel insan yok diyordum. Biz tanıştığımızda ben 18 yaşındaydım o ise 27 yaşındaydı. Yaş farkı beni korkutmuyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse bu meseleyi çok dikkate almıyordum. Sevgiden başka biz her şeyi unutmuş idik. Bir buçuk sene böyle başımız dönerek gezdik. Sonra evlendik dedi Zarema. Kederli gözlerini Medine’den ayırıp dışarıya, akşam karanlığını gösteren pencereye baktı.

Medine anlatılanları dinledi ve çıtını çıkarmadı. Zarema’nın kalbindeki hüznü, kederi anlatmak istediğini hissediyordu.

— Daha sonra bunun büyük bir hata olduğunu anladım. Biliyor musun biz düğün hazırlıkları yaparken bazıları “Sen evlenmenin ev bark sahibi olmanın ne demek olduğunu bilmiyorsun, hislerinle hareket ediyorsun,” diyorlardı. Ama bu sözler benim bir kulağımdan girip diğer kulağımdan çıktı. Bana söylenenlerin doğru olduğunu anladım ama artık çok geçti. Düğünden sonra ilk gün gerçek kaynananın nasıl olduğunu anladım. Ve aradan çok geçmeden sevgili, mükemmel Asan’ımın da gerçek yüzünü gördüm. Her dakika ben seni seviyorum diyen bana bütün dünyaları bağışlayan beyaz atlı prensim artık kaybolmuştu. Böyle yapma, şöyle deme, oraya gitme, sözlerini duymaya başladım. Zarema derin bir ah çekti ve ekledi. Tahsilime devam etmemi engellediler. Tamam dedim ve eğitimimi yarıda bıraktım. Şirkette çalışmaya başladım. İşte çalışıyorum para kazanıyorum ama... Zarema’nın masmavi gözleri yaşlarla dolmuştu. Birkaç ay önce çocuğumu kaybettim. Çok değiştim. Şimdi Asan’ın muhabbetine cevap vermek istemiyorum. Kaynanamla da barışmak istemiyorum. Şimdi benim için hiçbir şeyin önemi yok. Ne derlerse desinler ne yaparlarsa yapsınlar. Benim bahtım şimdi kapandı. Çocuğum da artık geri dönmeyecek.

— Zarema sen daha çok gençsin. İnşallah bir daha hamile kalırsın. Kocana, kaynanana farklı bakarsın, düşüncelerin değişir. Sana akıl öğretecek değilim. Zarema başını kaldırdı. Hey Zarema!

— Bana ne nasihat edecek ne de yardım edecek biri var. Bu da benim başka bir derdim. Ben 14 yaşındayken anne ve babam ayrıldılar. Ondan sonra annem para kazanmak için gurbete gitti. Biz erkek kardeşlerimizle dedemin yanına gittik. İki yıl sonra annem evleneceğini haber verdi. Ve beni de yanına almak istediğini söyledi. Buna akrabalarımız karşı çıktılar. Onlar annemin dayanamayacağını çabuk geri döneceğini düşünüyorlardı. Lakin annem çok mutlu oldu. Ben onu çok özliyordum. Birden karşıma Asan çıktı. Devamını ise sen benden daha iyi biliyorsun.

Kızlar ofisten çıktılarında hava kararmıştı. Dolmuş taksiler durağa peşi sıra geliyorlardı. Zarema’nın dolmuşu Medine’ninkinden önce geldi.

Medine “Haydi Allah kolaylık versin! Her şey düzelir inan ve çalış,” diyerek onu yolcu etti. Kendi ise yol boyu arkadaşının hikâyesini düşündü. Onun kederli hayatında kim suçluydu? Onun hayatını kim bozdu? Hayat arkadaş mı, kaynanası mı, kendisi mi? Ya da belki annesidir?...^{*}

* 8 Ekim 1989 tarihinde Akmesit’te doğdu. Lise son sınıf öğrencisiyken gazeteciliğe ilgi duydu. O yıllarda ana dilinde hikâyeler yazmaya başladı. 2007 yılında Kırım Tatar Mühendislik ve Pedagoji Üniversitesi Kırım Tatar ve Türk Filolojisi Bölümü’ne kayıt yaptırdı. Birinci sınıfı bitirdikten sonra çalışmalarından dolayı Can Yürekten Vakfı tarafından özel ödüle layık görüldü. 2008 yılından itibaren Yarı Dünya Gazetesi’nde muhabirlik yapmaya başladı. 2009 yılında Kırım Tatar Mühendislik ve Pedagoji Üniversitesi Garmoniya Uygunluk Gazetesi’nde öğrenciler bölümünün editörlüğünü yürütmektedir.

AHEM MAZİNOV*

Türkçesi: Leniyara SELİMOVA
Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

EKMEK UFAKLARI

Kimi yerlerde insanların kaderleri birbirlerine yaklaşıyor ve birbirine tesir ediyor. Ne yazık ki yakınlaştığında biz, bunları genellikle anlamıyoruz. Gülnaz matematik derslerinde zayıf idi. Kızcağz büyük bir istekle toplama, bölme işlemlerini yapıyordu ama yaptığı işlemleri hocaya anlatırken çok zorlanıyordu.

Konstantin Natanoviç, sınıfa girdiğinde kızcağz şaşırıyor, başını öne eğiyordu. Öğretmen, savaşa katılmış biriydi. Sert bir şekilde öğrencileri gözden geçirdi. Uzun boylu öğretmenin üstünde savaştan önce aldığı ceket vardı. Onun yüzü beyaz duvarın önünde çok açık şekilde görünüyordu. Öğretmen Konstantin Natanoviç, aritmetik konusunu ayrıntılı bir şekilde anlattı ve çocuklara kitaptan alıştırma verdi. Sıraların arasında geziniyor ve verdiği ödevin cevabını düşünceli bir şekilde bekliyordu. Gülnaz'ın yanında birden durdu.

— Yakubova sen, problemi çözebildin mi? Sorunun cevabı nedir, diye sert sesiyle sordu.

Kızcağzın korkudan dili tutuldu. Hiçbir şey diyemeden sıraya bakıp durdu.

— Sen bugün cevap verecek misin, diyen öğretmenin sesinden sabırsızlık okunuyordu.

Öğretmenin içinde sanki bir şey patlamış gibiydi. Yüzünün rengi değişti. O elinde tuttuğu kitabı Gülnaz'ın başına vurarak bağırды:

— Aptallar, hainler, faşistler¹! Sizleri okutmak değil de öldürmek gerek.

Sınıftaki çocuklar buz kesildi. Konstantin Natanoviç, sesini çıkarmadan duvara baktı. Gözlerinin önünden cephedeki günleri, ailesini katleden Nazi Orduları² geçti. Sınıfın içindeki sessizlik öğretmenin katledilen ailesi için sanki bir dakikalık sessiz saygı duruşu oldu. Gülnaz'ın yanında oturan kızcağz kendine geldi ve kısık bir sesle:

— Konstantin Natanoviç, Gülnaz problemi çözdü. O Rusçayı iyi konuşmıyor, anlamıyor, dedi.

Öğretmen de kendine geldi. Hızlı adımlarla aceleyle sınıftan çıkıp gitti. Çocuklar yavaşça birbirleriyle konuşmaya başladı. Gülnaz, belki öfkesinden

belki de başka bir dünyadan gelen başka bir insanı hatırladığından başını sıraya koyup ağladı. Savaş başladığında ufak bir köyde yabancı bir aile peyda oldu. Yolda engelli arabasını itekleyen uzun boylu bir kadın görüldü. Arabada bakışlarından oldukça zeki olduğu anlaşılan bir adam oturuyordu. Kim bilir kim oldukları bilinmeyen bu Cufut³ aile, tahliye yetiştirilememişti. Onlar da bu ağır zamanları bu köyde geçirmeye niyetlenmişlerdi. Savaş başladıktan sonra köy halkını kolhozun yönetim yerine topladılar. Anne babası evde olmayan Gülnaz ise odun yarmaya çalışıyordu. Dokuz yaşını doldurmuş kızcağız şimdi kendini büyük hissediyor ev işlerine yardım etmek istiyordu. Ağır baltayı kaldırdı ancak tutamadı ve ayağına düşürdü. Ortalık kana boyandı. Eğer komşu doktor o saat evde olmasaydı kim bilir bu uğursuz olay belki kötü neticelenirdi. Onlar kızın ayağını tedavi edip, sardılar.

Almanlar geldiğinde Gülnaz'ın minnettar annesi Cufut doktoru kendinin müdirelik yaptığı kreşte sakladı. Komşulara ise doktor ve ailesi sabah erkenden şehre gitti, diye söyledi. Zaman geçtikçe doktor ve ailesini unuttular. Her gün kızcağız gizlice göğsünde bir ekmek saklayarak annesinin topladığı bir iki yemeği alarak kreşe götürüyordu. Gülnaz, köylülere benzemeyen bu okumuş, aydın aileye yakınlaştı ve onlara alıştı. Totaliter gücün sürdüğü, çocukları olmayan bu Cufut karı kocanın sınırsız yaşama isteği, gerçek sevgiyle içi kaynayan Tatarca şarkı söyleyen kızcağızın kismetini oldu. Doktor aile, sıcakkanlı kızcağızın gönlünü alıyor, başını okşuyorlardı.

İşgal edilen köyde bütün hayat değişti. Bir iki kopeyk için gün boyu bütün tarlalarında belini bükerek çalışmak gerekmiyordu. Herkes Rumen ve Alman askerlerinden sakladıkları mahsullerini, bahçelerinde bostanlarında bulduklarını yiyordu. İnsanlar baba dede topraklarını sürüyorlardı. Kızılordu'ya alınmayan yaşlılar ikiye ayrıldı. Parti ve komsomol azaları, Sovyet hükümetinin memurları dağda partizanlık⁴ yapmaya mecbur oldular. Almanlar, diğer yaşlılarla gençlerden polis teşkilatı kurdu. Onlar akşam ve gece vakti köyü koruyorlardı. Askerler köylülere, partizanlara⁵ yardım etmeyi, yemek götürmeyi yasakladılar. Herkes köyde birbirine uzak olsa da sonuçta akrabaydılar. Bu yüzden dağa her bir horantadan bir kişi gitti. İnsanlar bir gün anlaştılar. Kerner köşede bir evde ellerinde ne varsa topladılar. Kendileri ise başka bir yerde bir araya gelerek sanki bir toplantı tertip ettiler. Polisler de partizanların akrabalarıydı. Onlar köyün bu tarafını dolaşıp bakıyorlardı.

Neyse bir gece olay oldu. İki çocuk partizanlara Almanların geldiğini söylemeye çalışıp köyün diğer tarafına gittiler. Dağdan gelen adamlar karanlık sokaklara dikkatle bakıp bırakılan yemekleri alıyorlardı. İki uzun tüfekli adamın geldiğini görüp korkularından el bombası attılar. Bir çocuk orada hemen öldü ikincisi ise yaralandı. Patlamayı duyan Alman askerleri hemen köyün

etrafını kuşatarak partizanları yakalayıp getirdiler. Köy ahalisini evlerinden çıkarıp bir dik dağın yanına götürdüler. Makineli tüfek önünde gün boyu tuttular. Almanlar polis teşkilatından gençler partizanlarla savaştı diye düşündü. Bu yüzden köylülerden kimseye dokunmadılar. Ertesi gün dönüp köyü kovuşturmaya başladılar. Ev ev dolaşan askerler nihayet kreşe vardılar. Orada saklanan Cufut aileyi buldular.

Çocuk dünyası çok ilginçtir. Savaş ve ölümlere bakmadan çocuklar köyün ortasında Dara adlı tepede oynuyorlardı. Gülnaz da çocuklara katılmıştı. Yarım saat oynayacak daha sonra kreşe gidecekti. Göğsüne sakladığı sıcak pide bağrını ısıtıyordu. Kızcağız tam hareket edecekken köyün aşağı tarafından bir konvoy görüldü. Gülnaz'ın kalbi güm güm atmaya başladı. Otomatik silah taşıyan askerlerin önünde tekerlekli sandalyeyi iten uzun boylu kadın görünüyordu. Arabada güneş ve dağlara doymayan gözlerle bakan mecalsiz bir adam oturmuştu.

Cufut aileyi mezarlık yanına getirip kadına mezar kazdırdılar. Mezarı kazarken onun siyah saçları yüzüne düşüyor saçlarını kulağının arkasına atıyordu. Çocuklar donup kalmışlar uzaktan bu faciayı seyrediyorlardı. Sakat adamcağız çocukların arasına bakındı ve gözleri birden Gülnaz'ı buldu. Bakışlarında merhamet belirdi. Amcayla teyze sanki savaştan önce çekilmiş bir fotoğraf karesinin içinde gibiydiler. Onları Tatar mezarlığının yanında kurşuna dizdiler ve sonra da gömdüler.

Gülnaz eve döndüğünde anası kızcağızın göğsünde katılaştıran kollarını zorla açtı ve şalını çözdü. Şaldan kurumuş, ufalanmış ekmek ufakları yere döküldü. ❧

* Ahtem Mazinov, 7 Haziran 1960 tarihinde Özbekistan'ın Çirçik şehrinde doğdu. Ortaöğretimini tamamladıktan sonra Taşkent Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi'ne kayıt oldu ve buradan iktidar diplomasıyla mezun oldu. 1982 yılından itibaren liselerde, tıp fakültelerinde hocalık yaptı. 1994 yılında vatanı Kırım'a göçtü. 2009 yılında doçent oldu. Kırım Pedagoji Üniversitesi'nde Türk Filolojisi Bölümü'nde öğretim üyesidir. Nesir alanında kalemini sınavan yazar, 1995 yılından beri "Kırımşa" adlı dergide çalıştı. Bu dergide hikâye ve makalelerini yayımladı. 1999 yılında "Yıldız" dergisinde "Aluşta Hikâyeleri" adlı uzun hikâyesi yayımlandı. 2009 yılında yeni eserlerinden "Amet Ağa" adlı hikâyesi Kırım Gazetesi'nde yayımlandı.

¹ Nazi Almanyası'na Hitlerin ordusuna telmih var.

² İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi Almanyası ile Stalin'in başında bulunduğu Sovyetler Birliği arasındaki savaştan bahsedilmektedir. Bu savaş, bugün de Rusların hafızasında çok canlı şekilde yaşamaktadır. Rusya Federasyonu'nda her yıl 9 Mayıs, büyük zafer bayramı olarak kutlanmaktadır.

³ Kırım Tatarca Yahudi anlamında bu kelime kullanılmaktadır. Kelime Anadolu'da Türkçe ağızlarda da kullanıldığı için orijinal şeklini bıraktık.

⁴ Gayrı nizâmî harp

⁵ Gayrı nizâmî harp yapan kimseye verilen isim. Rusça literatürde böyle yer aldığı için orijinalini bıraktık.

LENERA MEMETOVA*

Türkçesi: Leniyara SELİMOVA
Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

UMUT GEMİSİ

Aşağı yukarı üç yıldır Kezlev semalarında rahat yok. Bu müddet içinde bugün ilk defa kalplerde korku ve şiddet uyandıran savaş uçaklarının sesi duyulmuyor. Gökyüzü, ıslak kumsallı, sakın denizi andırıyor. Nazikçe toplanmış bulutlar şirin bir pamuğa benziyor. Almanların şehri terk edeli birkaç gün olmuştu. Halk yavaş yavaş rahat nefes almaya, dolaşmaya başladı. Sığınaklar yerine artık ihtiyar kocalar güneşin altında ısınıyorlar, gülüşerek konuşuyorlardı.

Aşağı taraftan Server'in sesi geldi.

“Müziya, benimle çiçekleri toplayacak mısın?”

Müziya okuduğu kitabı kapatıp, annesinden izin almak için acele etti. Annesi Müziya'nın isteğini kabul etti. Ağabeyinin koyunlarına bakmasını tembihledi. Müziya çabucak artık iyice yıpranmış ayakkabılarını giyip ağabeyinin peşinden koştu. Onun temiz havada dışarıda tepelerin koynunda olma hevesi çok yüksekti. Hem ağabeyine yardım etmeyi hem de çeşitli otları çiçekleri toplamayı çok seviyordu. Vaktinin çoğunu ağabeyiyle geçirmesinin sebebi, ara sıra kız arkadaşlarının Müziya ile dalga geçmeleriydi. Ağabeyle bacısı arasında çok kavi bir bağ vardı. Bu belki dokuz ay, aynı karında yatmalarından kaynaklanıyordu.

Server ve Müziya'nın evi Trikotaj fabrikasının tam karşısındaydı. Fabrika'nın ardında ise geniş kır ve bayırlar vardı. Dolaşık sokakların gürültüsünden, pazarların baş döndüren kalabalığından kaçmak isteyen kimse bu serbestlikte rahat bulabilirdi. Mahallenin bütün çocukları oynamak yahut çiçek toplamak için dışarıda toplanmışlardı. Savaş zamanı fabrikayı hem Sovyetler hem de Almanlar işgal etmiş, kendi füzelerini yerleştirmişlerdi. Müziya papatya, çan çiçeği, menekşe gibi kır çiçekleriyle kaplanmış uçsuz bucaksız kırlarda çiçekleri bir bir toplayıp demet yapmaya başladı. Deniz tarafından esen meltem otların ve çiçeklerin kokusunu taşıyor, bu havayı soluyan Müziya'nın gönlünü hoş ediyordu.

Ağam, gel bir oyun oynayalım. Ben bir çiçeği alıp sana horoz mu tavuk mu diye sorayım. Eğer çiçek açılıp kırmızı olursa horoz, pembe olursa tavuk olacak. Oynamalım mı? diye Müziya ağabeyinin karşısında sekiyordu.

Müziya daha açılmamış goncayı koparıp Server'e sordu. Server bir saniye kadar düşünüp “Horoz” diye cevap verdi. Goncayı açan Müziya ağabeyi-

nin yanlış cevap verdiğini yüzündeki tebessümle ima etti. Müziya “Ağabey şimdi sen bana sor,” diye rica etti. Böylece çocuklar birbirlerine epey sorular sorarak oynadılar. Bir zaman Server yıldırım gibi ayağa kalkarak, koyunları izlemeye ve hemen peşlerinden koşmaya başladı.

Müziya ise yine hoşlandığı şekilde vakit geçirmeye başladı.

“Haydi koş buraya gel! Ben bir şey buldum,” diyen Server’in sevinç dolu sesi işitildi. Müziya ağasının yanına hızlı adımlarla gitti. Yaklaştığında ağabeyinin elinde parlak kırmızı renkli kâğıda sarılmış kutuyu gördü. Server’in kutuyu açmaya gücü yetmiyordu. Çocuklar birlikte kutuyu açmaya çalıştılar fakat başarılı olamadılar. Biraz sonra Müziya bu durumdan sıkıldı ve yine çiçek toplamaya gitti. Çiçek toplarken Müziya’nın gözleri kırmızı renkli nazik kanatlı kelebeğe ilişti. Kız nefesini tutarak usulca kelebeği seyrediyordu. Ortalıkta tam bir sükunet ve rahatlık hakim idi. Galiba her çiçek her ot bu hayvanın güzelliğine hayran onu seyrediyordu.

Gümmmmmm! diye bir patlama oldu.

Müziya gözlerini zorla açtı. Başı pek ağrıyordu ve kulaklarında müthiş bir ses yankılanıyordu. Bütün bedenine küçük şarapnel parçalarının saplandığını hissediyordu. Başını sağ tarafa döndürmeye çalışırken ağabeyinin uzanmış bedeninin yanında iki Sovyet askerinin durduğunu gördü. Onlardan “Bu ölmüş, diğerini kontrol et!” sözlerini duydu.

Müziya kendine gelmeye çalıştı. Kendine geldiğinde Müziya bilmediği bir yerde olduğunu anladı. Ortalık renksizdi ve soğuktu. Zaman içerisinde sararmış gazete parçaları yapıştırılmış pencereden giren ışık odayı birazcık aydınlatıyordu. Kızın döşeğinin yanında eskimiş bir kürsüde annesi ellerini açmış dua ediyordu. Bu garip kadının yüzü buruşmuştu. Bir zamanlar parıldayan gözlerinde artık ışık kalmamıştı.

“Başım çok ağrıyor annem. Ağabeyim nerde?” diye sayıklayarak annesini isteyen kızın sanki boynuna iğneler saplanmış gözlerinden yaşlar boşalıyordu.

Annesi kızının başını okşayarak cevapladı:

“Rahatsız olma kızım. Ağabeyin burada değil. Onu sonra göreceksin inşallah,”

Müziya epey uyudu. Ertesi gün annesi ona taze süt, ekmek ve bal getirdi. Annesi ekmeği sütün içine ufaladı ve yavaş yavaş ona yedirdi. Kızın bütün bedeni sargı beziyle sarılmıştı. Hafta sonunda Müziya, hekimin hastanede en az birkaç ay tedavi görmesi gerektiğini söylediğini annesinden duydu. Ertesi günse annesi gelmedi. Hastanede çalışan doktor ve hemşireler kızı yatıştırmaya çalıştılar ve annesinin sabahdan akşama kadar çalıştığını hastaneye gelmeye fırsatı olmadığını söylediler. Fakat Müziya hiç kimsenin sözüne inanmak istemedi. Yatağa bağlıydı. Bütün vücudu sargılar içinde olduğu için kendini mecalsiz bir kelebek gibi hissediyordu. Çaresi olsaydı, bu sönük, yalan dolu yerden kirlere bayırlara uçarak giderdi. Ama buradan nasıl kaçmalıydı. Onun bir ayağı eksik-

ti. Kelebekler tek kanatla uçabilir miydi? Hastanedeki doktor, hemşire ve hasta bakıcılar Müziya'ya özel ihtimam gösteriyorlar ona kızları gibi bakıyorlardı. Patlama neticesinde çok kan kaybeden kıza bir Ermeni kadın kan vermişti. Daha sonra bu olayı hatırlayan başhekim: “Şimdi sende Kırım Tatar ve Ermeni kanı var,” demişti. Bütün hastane Müziya'yı sevindirmeye çalışıyorlardı. Leningrad savunmasında iki ayağını kaybeden Ludmila adlı kadın Müziya'ya öz kızı gibi bakıyordu. Her gün saçlarını tarıyor, yıkandırıyor, yemek yemesine yardımcı oluyordu. Ona çeşitli kitaplar okuyor, eğlendiriyordu. Doktorlar çocuklar için ayrılmış istihkaktan süt, peynir, kaymak getiriyor ve bu yiyecekleri Müziya'ya yediriyorlar, onun çabuk iyileşmesi için her türlü imkandan faydalanıyorlardı. Havalar artık serinlemişti. Müziya yavaş yavaş döşeginden kalkıp, bahçeye çıkıp temiz hava almaya başlamıştı. Bir gün hastane odasının karşısında taburede otururken kızın yanına köpeği Akkulak kuyruğunu sallayarak çenileyerek geldi. Garip hayvan sahibini tanımıştı. Kızın ayaklarına yatıyor ellerini yalıyordu. Müziya da cebindeki şeker ve sabah kahvaltısından kalan bisküvi parçalarını köpeğe veriyordu. Günler geçtikçe kız bahçe içinde daha da çok geziyor, koltuk değneklerine kendini alıştırmaya çalışıyordu. Hastanenin bahçesinde değişik yaşlardaki askerler vardı. Onların birinin başı, birinin göğsü birinin kolu sarılıydı. Müziya gibi tek ayaklı kalan, koltuk değnekleriyle dolaşanlar da vardı. Yaralılar kızın burada yalnız olduğunu biliyor, onunla konuşuyor gönlünü almaya çalışıyorlardı. Onlar grup grup oturmuş, kendi horantalarını, evlerini yâd ediyorlar ve bir an önce sevdiklerine kavuşmak istiyorlardı. Müziya'yı bazıları öz kızlarına benzetip seviyorlardı. Askerler sigarayı sırayla içiyorlardı. Müziya komşularının çocuklarıyla saman ve kuru yaprakları gazete parçalarına sarıp sigara yapıp içtiklerini hatırladı. Yaralıları sevindirmek için sigara yapmaya başladı. Her gün bahçeye çıkıyor, bir sigara sarıp veriyor, onlar ise ona kendi şekerlerinden ve bisküvilerinden ikram ediyorlardı. Hastaneye yeni düşmüş Seyitveli adlı bir Kırım Tatar askeri kimsesiz olan kızın durumunu merak etti. Müziya'yı tedavi eden doktor, Kırım Tatar askere, Almanların Kezlev'i terk ederken kutu, top ve oyuncakların içine bombalar koyduklarını, bütün şehri tuzaklayıp gittiklerini ve Müziya'nın ağabeyinin bomba kutusunu açmaya çalışırken patlamada öldüğünü söylediler. Müziya ise ağabeyinden ebedî ayrılmış, bir ayağını kaybetmiş, bütün bedenine şarapnel parçaları saplanmıştı. Kimsesiz kalan çocuğun ne olacağı doktoru endişelendiriyordu. Git gide kızın sağlığı düzeliyordu; ama koltuk değnekleri kısa olduğu için yürümekte zorlanıyordu. Havalar kuru ve serin olduğu zamanlarda Müziya hastanenin tam karşısındaki yalıya çıkıp oturmaktan zevk alıyordu. Gökyüzünde özgür uçan kuşlara imrenen kız kendi de onlar gibi masmavi gökyüzüne çıkmayı, akrabalarının yanına gitmeyi çok arzu ediyordu.

Seyitveli “Benim kızım da kumla oynamayı çok seviyordu,” dedi ve kızın yanına gelip oturdu.

Müziya kumda bir şeyler çizdiği için başını kaldırmadan sordu.

“Ya sizin kızınız nerede?”

Seyitveli “Ben savaşa giderken o, annesiyle birlikte Bay Kıyat’taki evimizde kaldı, şimdiyse nerde olduklarını kendim de bilmiyorum,” dedi.

Müziya “Ben de annem babam ve kardeşlerimin nerde olduklarını bilmiyorum. Doktor ve hemşireler bana bir şey söylemiyorlar. Ben onları çok özledim,” dedi ve gözleri doldu.

“Sabret, kızım. Kısmet olursa tez zamanda akrabalarına kavuşursun.”

Seyitveli iyileşmişti. Ailesini bulmak için yol hazırlığına başlamıştı. Ancak garip Müziya’yı burada yalnız bırakmak gönlünü huzursuz ediyordu. Hastanenin başhekiminin yanına varıp, kızı Orta Asya’ya alıp gitmesi ve ailesine teslim etmesi için izin istedi. Başhekim askerin yüksek duygusuna ortak oldu ve ona izin verdi. Güz yeli serin serin esiyor, rüzgârın uğultusu damın üstüne düşen iri yağmur damllarına karışıyor ve ağlamaklı hüznü bir melodi çıkarıyordu. Epey zamandır görünmeyen güneş nihayet kendi ışıklarını saçıp etrafı ısıttı. Hastane içinde oturmaktan yorulan yaralılar da güneşe çıkmaya çalıştılar. Müziya da koltuk değneklerine dayanarak aksaya aksaya deniz yalısına çıktı. Seyitveli, kızın yanına gelip, sohbet etmeye başladı. Bu arada cebinden kâğıt parçasını çıkarıp, gemi yaptı ve Müziya’ya uzatıp: “Al, bu sana,” dedi. Müziya gamlı bir sesle “Sağolun amca! Ya bunu ne yapayım? Belki denize gönderirim. Gidip anne babama ve kardeşlerime benim selamımı iletir kısmet olursa,” dedi.

“Evet, kızım! Ama başta, gel, buna isim koyalım. Nasıl bir isim koyalım?” asker kızı yüreklendirmeye çalıştı.

Müziya “Umut olsun,” dedi.

“Senin istediğin olsun, kızım. Gel, onu suya bırakalım,” diyerek ikisi suya doğru yürüdüler ve kâğıttan yapılmış gemiyi suya bıraktılar.

Umut Gemisinin seferi hayırlı olsun!

“Sana söyleyecek sözüm var kızım. ‘Umut’ seyahatine artık başladı. Biz de yola hazırlanmalıyız. Kısmet olursa, ben seni anne babanın yanına götüreceğim. Bizim yolumuz da açık olsun!”

* Lenera Memetova Ayderovna, 6 Mayıs 1993 tarihinde Kezlev şehrinde dünyaya geldi. 8 yaşına kadar ailesiyle birlikte Sak bölgesine bağlı Mirzaçöl adlı sokağında yaşadı. Çocukken anne babasıyla kırılda koyun otlattı. Vakitlerini boş geçirmemeleri için annesi onlara şiirler okudu. Küçük yaşta birçok şiiri ezberledi. 2000 yılında İsmail Bey kasabasındaki okula kaydoldu. İlkulda okurken okullarının düzenlediği “Vatanım Kırım”, “Altın Beşik”, “Aile Değerlikleri” adlı yarışmalara katıldı. Kezlev şehrinde bu yarışmalarda birinci oldu. Kırım Yukarı Radası ve Nazirler Şurası bursunu kazandı. 2010 yılında liseyi iftihar diplomasıyla bitirdi. Kırım’da Kırım Tatar ve Edebiyatı Bölümü’nü kazandı. 2011 yılında Amerika Birleşik Devletleri tarafından desteklenen Crimea UGRAD programını kazandı ve bir yıl Amerika’da tahsil gördü. Washington’da gazetecilik eğitimi aldı. 2012 yılında vatani Kırım’a döndü ve üniversite tahsiline devam etti. Makale ve hikâyeler yazdı.

GÜLNARA İLYASOVA

Türkçesi: Leniyara SELİMOVA

Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

TÖVBE

Âlim kabristana doğru adımladı. Hasta olsa da son zamanlarda buraya çok sık geliyordu. Kabirlerin yanından geçti ve anasının mezar taşının yanına durdu. Düşünceye daldı sonra diz çöküp dua okudu. Yanaklarından göz yaşları süzülerek düştü. Sonra mezar taşına bakarak mırıltıyla “Anam beni affet, anacığım” dedi ve hıçkırarak ağlamaya başladı. Bu dünyada zaman ne de çabuk geçiyor. Daha iki yıl önce Âlim sapasağlam bir adamdı. Şimdi zar zor yürüyordu. Kalp hastası, enfarktüs oldu; iki yıl içinde elli yaşındaki adam ihtiyar bir kocaya dönüştü. O zaman benim elimden çok şeyler gelir diyerek kimseye kulak asmıyor, anasını üzüyor, dik dik dolaşıyordu. Şimdiyse mezar taşının yanında oturmuş, için için ağlıyordu. Şimdi ağlamasından af dilemesinden ne fayda? İnsan bu dünyada yaşarken onun kadrini kıymetini bilmek gerek. Âlim’in ise anasını evden kovduğu zamanlar olmuştu. Ya anası? Ana yüreği hep sızlar, hep ağlar... Âlim anasıyla son defa ne zaman bayramlaştığını bile unuttu, çünkü gelip ne elini öpmüş ne de hâlini hatırlıyordu. Gariban Zeynep teyzenin içi sızlasa da oğlunun sağ esen yaşamasını ümit ediyor, her gün Allah’a dua ediyordu. Âlim’in ise anasıyla işi yoktu. Ne yapıyor, nasıl yaşıyor belki yardım gerekir diye düşünmüyor, hiç aklına getirmiyordu. Hep kendini düşünüyordu. Şimdi ise Âlim’in başı eğikti, gözündeki hayat ateşi sönmüştü.

Anam, dedi Âlim. Niçin yanımda yoksunuz? Gözlerinizi açıp bana bakmaz mısın?

Âlim çok müşkül durumdaydı. Yarın yine alıp hastaneye götürecekler. Belki dönemem diye de gözyaşı döküyordu.

Güçlülkle ayağa kalkıp dönecek oldu. Kabristandan çıkıp evine doğru yöneldi. Ardına dönüp dönüp baktı. Biraz ilerde duvar üstüne oturup nefeslendi. Kızı Elzara yanına gelip:

— Baba, ben hastahanede gerek olacak şeyleri hazırladım; çünkü yarın sizinle beraber gelemeyeceğim. Affedin acele işim var, dedi.

Bu sözler Âlim’in hoşuna gitmedi, ama çıtını da çıkarmadı. Bu sözleri bir yerlerden duyar gibi oldu. “Benim de işim var...” Elbette o da hasta anasına

böyle demişti. Keser döner sap döner gün gelir hesap döner. Şimdi aynı duruma kendisi düşmüştü. Âlim'in çok canı sıkıldı; lakin kızına bir kaba söz söyleyemedi. Günahları kendine döner. Onun çocukları da ona kulak asmaz, kendi horantalarına bakarlar diye düşündü.

Alim oturduğu yerden kalkıp eve girdi. Elzara ona çay koyup, çamaşır yıkamaya gitti. Âlim çayını içip, düşünceye daldı. Gözünün önünden çocukluk çağları geçti. Bacısını hatırladı. Vasfiye ile Âlim anasının cenazesinden beri küstüler. Ama çocukluklarında çok muhabbetlilerdi. Bacısıyla oynadığı zamanları hatırlayan Âlim gülümsedi. Daha sonra telefona doğru baktı.

— Benimle konuşmak ister mi? diye düşündü. Telefon açayım belki konuşur diye söylendi ve telefonu aldı Vasfiye'ye telefon etti.

Bacısının sesini duyan Âlim bir an dondu kaldı. Ne söyleyeceğini bilemedi. Sonra:

— Vasfiye, benim dedi.

Bacısı ağzını açmadı, sadece nefes alıp verdiği duyuluyordu. Âlim de söze nasıl devam edeceğini bilemiyordu, heyecanlıydı.

— Vasfiye, bacım ben yarın hastahaneye yatıyorum. Enfarktüs oldum. Belki duymuşsundur.

Vasfiye fısıltıyla:

— Duymadım, ne zaman? dedi.

Alim ise Vasfiye'nin sesini duyunca o kadar mutlu oldu ki gözleri doldu. Demek kardeşi onunla konuşmak istiyordu.

— Altı aydır, kendimi iyi hissetmiyorum. Doktor hastaneye yatmam gerektiğini iki aydır söylüyor, lakin paramız yoktu. Şimdi biraz toparlandık.

— Peki çocukların yardım etmiyorlar mı?

Bu soru Âlim'in içine ateş döktü. Çocuklarının yardım etmemelerini nasıl söyleyecekti? Utanıyordu. Âlim, bacısını görmeyi çok istiyordu.

— Onların kendi horantaları var, onlara bakıyorlar. Bacım sen hastaneye gelebilir misin? dedi.

Gelirim dedi ve Vasfiye başka bir şey demedi, sustu. Âlim de ne söyleyeceğini bilemedi, telefonu kapadı. Nihayet yarın bacısıyla görüşecekti. Buna o kadar seviniyordu ki ne yapacağını bilemiyordu. Büyüklerin dediği gibi kan çekiyordu. Elbette Vasfiye ile araları bozuktu, ama ne de olsa bir karında yatmışlardı. Âlim sabırsızlıkla yarını beklemeye başladı. Bacısına ne anlatacağını düşünüyordu. Ama önce af dilemek gerekiyordu. Af dileyecekti ama anlaşılabileceği kelimeleri bulacağına emin değildi. Anasından bile mezarı başında af dilemeye cesaret etmişti. Şimdiyse Vasfiye'nin gözlerine bakıp kendisinin kabahatli olduğunu anlayıp af dileyecekti. Âlim bu işin içinden nasıl çıkacağını bilmiyordu. Birden son kez bacısıyla görüştüklerindeki konuşma-

larını hatırladı. O zaman Vasfiye’yi çok incitmişti. Âlim söylediklerini hatırladığında sanki yer yarıp yerin dibine girecekti. Kendine çok kızdı. O zaman çok kaba konuşmuştu, şimdiyse ne şekilde af dileyeceğini bilmiyordu. Âlim nedendir bir daha Vasfiye’ye telefon açacak oldu. Ama biraz düşündü ve ahizeyi tekrar yerine koydu. Sonra kâğıtla kalemi alıp yarın bacısına neler konuşacağını yazacak oldu. Söyleyeceği sözler kafasının içinde birbirine karışıyordu. Hatta terliyordu. Biraz düşündükten sonra yazmaya başladı. “Bacım Vasfiye beni affet. Seni çok üzdüğümü biliyorum. Günahlarımı gören Allah beni cezalandırdı. Bak hastalık beni zebun düşürdü,” diye yazdı. Biri Elzara ile münakaşa ediyordu. Âlim ne oldu dedi, kapının ağzına gidip dinledi. Sesinden oğlu Amet’i tanıdı. Onlar biraz soluklandılar ama biraz sonra münakaşa tekrar başladı. Âlim yavaşça onların yanına geldi.

Elzara ben gidemeyeceğim diyordu.

— Demek senin horantan var, bende olmasa ben her şeyi yapmaya borçluyum. Ama benim de işlerim var.

— Geçen sefer hastaneye iki bini kim ödedi? Ben. Sen bir kuruş bile vermedin.

— Peki ilaçları kim getirdi?

— İlaçları mı? Sen getirdin ve gittin. Bense gece gündüz hastanede bulundum.

— Çok büyük bir iş yapmışsın.

Kapının dibinde duran Âlim bu münakaşanın sebebini anladı. Çocuklar hasta babalarına bakmak istemiyorlardı. Demek Âlim bu dünyada artık kimseye lazım değildi. Çocuklarına yaptıkları iyilikleri unutulmuştu. Âlim odaya girip, Amet ile Elzara’ya iki çift laf diyecek oldu. O an anası gözünün önüne geldi. Âlim durdu ve dönüp mutfağa gitti. Sandalyeye oturdu başını önüne eğdi. Anası hâlâ gözlerinin önündeydi. O her zaman Âlim’in yanındaydı, onun hayatını mutlulukla doldurmaya çalışıyor, ona destek oluyordu. Ama Âlim bunu umursamıyor buna hiç önem vermiyordu. Ne yazık ki insanın bir şeyin kadrini bilmesi için onu kaybetmesi gerekiyor. Âlim de bu duruma düştü. Anası yanındayken onu önemsemiyordu. Çocuklarının ona bakıp ondan örnek alacaklarını hiç düşünmüyordu. Şimdi tövbe istiğfar ediyordu; ama anası artık bunu görmüyordu ve görmeyecekti de... Âlim ağlayacak oldu, ama kalbim dayanmaz diyerek kendini tuttu. Üzüntüsünden içi kan ağlıyordu. Zavallı Âlim bu şekilde oturmuş düşünüyorken mutfağa Elzara ile Amet girdiler. Babalarının hâlini görüp biraz korktular. Amet:

“Baba, ne oldu? Kalbiniz mi ağrıyor?” diye sordu.

Âlim ise çıt çıkarmadan, başını kaldırıp oğlunun gözlerine dikkatle baktı. Amet’i bu kahırlı nazar yakacak gibi oldu. Demek babası Elzara ile arasında-

ki münakaşayı duymuştu. Elzara da bunu hissetti. Âlim bir kelime laf etmeden kalktı ve kendi odasına gidecek oldu. Bu arada Elzara:

— Baba, yarın hastahaneye sizi taksi alıp götüreceksin, dedi. Saat dokuzda hazır olur musunuz?

Âlim eşikte durdu. Çocuklarına ne diyeceğini bilemiyordu. Onlar babalarından nasıl kurtulabileceklerini düşünüyorlardı. Şimdi de ne düşünüp buldularsa taksi çağırmayı akıl etmişlerdi. Âlim'in başına böyle bir belanın geleceğini kim bilebilirdi ki? Âlim çocuklarına bakmayarak mutfaktan çıktı. Amet ile Elzara onun ardından baka kaldılar. Elbette onu üzdüklerini anladılar, lakin vaziyeti düzeltmek için hareket etmeye istekleri yoktu.

Elzara:

Üzüldü, dedi.

Amet ne yapayım şimdi? O da böyle yapmıştı diyerek kestirip attı.

Ertesi gün Âlim zorla kalktı. Hastahaneye gitmeyi istemiyordu, ama gitmek zorundaydı. Gece yarısına kadar uyuyamamıştı, mecalsizdi. Ne de olsa kendini tutması gerektiğini anlıyordu. Giyinip odasından çıktı. Mutfakta Elzara ona kahvaltı hazırlıyordu. Babasını görüp:

— Baba kalktınız mı? Şimdi kahvaltı yaparız. Amet çabuk gitmek gerek dedi.

Âlim sadece başını salladı ve masa başına oturdu. Bu arada odaya Amet girdi. Hayırlı sabahlar diyerek babasının yanına oturdu. Elzara sofrayı donattıktan sonra ev horantası sabah kahvaltısını yapmaya başladı. Âlim'in iştahı yoktu. Kahvesini içip kalktı ve mutfaktan çıktı. Hayretler içinde kalan Elzara ve Amet ne diyeceklerini bilemeden sessizce onun hareketlerini seyrettiler.

Amet'in telefonu çaldı, taksinin geldiğini haber veriyorlardı. Amet gerekli şeyleri alıp çıkacak oldu.

“Elzara ben bir paket hazırladım. Gidip babamı çağırayım,” dedi.

Taksinin geldiğini Âlim artık biliyordu. Mutfaktan çıktıktan sonra o bahçeye çıkmıştı. Vasfiye'ye yazdığı mektubu alayım diye eve girerken taksi avlu kapısının yanında durdu. Âlim hızlı hızlı odasında volta vurdu ve mektubu defterin içine koydu ve çıktı. Girişte Elzara ile karşılaştı.

— Baba taksi geldi dedi kızı.

Âlim, biliyorum diye cevap verdi ve bahçeye çıktı. Kızaran yüzüme baktı ve kalbinde bir keder peyda oldu. Dönebilecek miyim? sorusu sürekli onun kafasını meşgul ediyordu. Amet gerekli şeyleri alırken Âlim düşünce içerisindeydi. Birden köpek havladı.

Âlim hayretler içinde çocuklarına baktı. Onlar aralarında konuşup kenarda bekliyorlardı. Âlim arabanın yanına gelip dönüp avluya baktı. Gitmek istemiyordu ama gitmeliydi. Âlim arabaya bindi. Çocukları hayırlı yolculuklar

dileyip kapının önünde kaldılar. Âlim ise çıtını çıkarmıyordu, kendi derdi ke-
deriyle hayatında yaptığı hataları düşünüyordu. Hem de hatalarını düzeltme-
ye çalışmıyordu. Bu duruma düşmesinin sebebinin kendisi olduğunu anlıyor-
du. Anasının gözyaşları sel olup akmamış mıydı, bütün hepsi Âlim'in günahıydı. Bu vaziyette Âlim yol boyu tövbe ederek hastaneye geldi.

* * *

O gün akşam vakti Vasfiye ağabeyinin halini hatırlı sormak için hasta-
neye geldi. Sabahleyin Âlim'e telefon açıp hangi bölümde yatacağını sor-
muştu. Vasfiye hastaneye girdikten sonra 12 numaralı odaya yöneldi. Kalbi
küt küt atıyordu. Nihayet ağabeyini görecek. Acaba bu buluşma nasıl geç-
ecek? Odanın kapısı açıktı. Yatan hastaların arasında Âlim yoktu. Belki ha-
va almak için dışarıya çıkmıştır, diye düşündü. O esnada odaya hemşire gir-
di. Vasfiye teyze ondan Âlim'in nerde olduğunu sordu.

Hemşire, siz Âlim Ametov'un akrabası mısınız? diye sordu.

— Evet o benim ağabeyim.

— Öyleyse söyleyeyim. Onu bugün saat onlarda getirdiler. İki saat sonra
kalbi yeniden rahatsızlandı, enfarktüs oldu. Doktor elinden geleni yaptı. Af-
fedin, ağabeyiniz ebedî aleme göçtü. Çocukları biraz önce gelip meyyiti gö-
türdüler.

Bu sözler Vasfiye'nin içine kor gibi düştü. Ne yapacağını bilemiyordu.
Hemşirenin sözlerine inanmak istemiyordu. Odadan çıkıp Vasfiye oğluna te-
lefon açtı ve bu kara haberi söyledi. Oğlu Nariman hastahaneye gelip, ana-
sıyla beraber merhum dayısının evine gitmeye karar verdi. Hemşire bu ağır
sohbetin neticesini bekliyordu.

— Bu defteri torunlarınız almayı unutmuşlar, diyerek Vasfiye'ye uzattı.

Vasfiye defteri alıp, çantasına koyacaktı. O anda arasından bir sayfa yere
düştü. Vasfiye kâğıdı alıp çantasına koyacaktı ki ilk cümleyi okudu. Bu say-
fa ona Âlim'in yazdığı mektuptu. Vasfiye mektubu okuyup hüngür hüngür
ağlamaya başladı. Demek ağabeyi onu bekliyordu. Ondan af dileyecekti. Bu
dünyada tövbe edip bâkî dünyaya göçtü.

* * *

Köy mezarlığında yeni kabrin yanında Vasfiye teyze oturmuş dua ediyor-
du. Ebedî âleme intikal eden ağabeyini affetti, mekanının cennet olacağını di-
ledi...✍

ÜRİYE KADIROVA

Türkçesi: Leniyara SELİMOVA
Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

YALANCI DÜNYA

Çocuklar anne babasına hürmet etse, sevse, her şey yolunda olsa, insan daha ne ister ki? Allahım, senden başka hiç kimse ömürde neler olacağını bilemez. Her insanın kaderini sen yazıyorsun. Her şey senin emrinle oluyor.

Elli yaşımı tamamladım. Allahım sana binlerce şükürler olsun, bu mutlu günümde horantam sağ salım, hısım akrabam yakınlarım hepsi yanımda, diye düşünen Mustafa sabah erken uyandı. Günlük telâşı ve işleri bitirdikten sonra, akşama doğru misafirler gelmeye başladılar.

Her şey hazır, yerli yerindeydi, sofralar donatılmıştı. Herkes geldi. Emil, babasını kutlayıp ilk sözü söyledi.

— Babacığım, seni kutlamak için, çok söz söylemek isterdim. Annem ve sen bizi birçok zorluklarla büyüttünüz. Ben 23 yaşındayım. Allah nasip ederse, ben size destek olmak, kız kardeşime yardım etmek, neslimizi devam ettirmek istiyorum. Sizin güvenceniz benim, ben sizi yarı yolda bırakmam.

Emil, bu sözleri bütün kalbiyle, kendinden emin, gururla söylerken, sofrada oturan anne babası ve misafirler, yanaklarından akan gözyaşlarını siliş, alkışladılar. Misafirlerden biri “Maşallah, oğul dediğiniz böyle olmalı,” dedi. Babası ise minnettarlığını bildirmek için, oğlunu bağrına basıp:

“Sağ ol, oğlum, ben sana inanıyorum,” dedi.

Aradan bir hafta geçti.

Emil her gün olduğu gibi, işe hazırlandı, motorsikletine binecek oldu. Anası o anda: “Evlâdım, yalvarıyorum sana, dikkat et, sen motorsiklete bindiğinde içim bir hoş oluyor,” dedi.

— Anneciğim üzülme, her şey çok güzel olacak, akşama sevdiğim yemeği pişirsene, senin hünerli ellerinle pişirdiğin yemeklerden yemek istiyorum.

— Olur oğlum, hazırlarım, tek sen geç kalma, sağ selâmet gel.

— Sağlıcakla kal anneciğim, diyerek Emil yola koyuldu.

Emil işten sonra eve dönüyordu. Yolda ansızın bir araba motorsikletine çarptı. Emil motorsikletiyle yol boyu sürüklendi, onun çığlıklarını, feryadını Suvdağ

tarafındaki dağlar ve denizdeki dalgalar bile duydu, ama yapacak bir şey yoktu artık... Emil gözlerini hastahanece açtığında yanında annesini gördü.

— Oğlum, canım korkma her şey iyi olacak, inanıyorum, diyerek Elvira evladının elini sıkarak öptü.

— Anne, anneciğim yalvarıyorum doktorlara söyleyin, bir şeyler yapsınlar, ölmek istemiyorum.

— Oğlum, hiç öyle söz olur mu, ağzından yel alsın, böyle şeyler söyleme. Her şey yoluna girecek bir tanem, iyileşeceksin, biz senin düşüğünü görüp mutlu olacağız.

Emil annesinin sözlerini dinleyerek uykuya daldı. Garip bir rüya gördü. O, beyaz, pamuk gibi bulutlar üzerinde yavaş yavaş gidiyor, cennet kapısına yaklaşıyordu, orda iki melek duruyordu.

— Hoş geldin, Allah'ın emriyle, sen de artık dünyadaki meşakkat ve zorluklardan kurtulacaksın.

— Hayır, Allahım, olamaz. Ben daha yaşamak istiyorum. Anne babama, yakınlarıma, gençliğime doymak istiyorum. Ölmek istemiyorum, yaşamak istiyorum.

— Bu Allanın emri ve biz onu yerine getirmek zorundayız. Sen dünyaya gözlerini açmadan önce Allah Taalâ alnına ecelinin vaktini saatini yazdı. Senin Allah'a karşı çıkmaya hakkın yok.

Bir anda her şey kayboldu, gözlerini açtı. Emil bunun ne demek olduğunu anladı.

Onun yanında oturan ailesi, kardeşlerinden bahsedip, şakalaşıp ömrünün son dakikalarına doymak istedi.

Birkaç saat geçti, beklenmedik bir anda nefesi kesildi, kalbi durdu, ebediyen gözlerini yumdu. Şimdi annesi Emil'i bekliyordu. Belki de bir mucize olur, o döner diye ümit ediyordu... ❧

SEYRAN SÜLEYMAN*

Türkçesi: Leniyara SELİMOVA

Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

GECENİN PERDELERİ ARASINDA

Bugün sıradan bir gece olsa da benim gözüme niçin uyku girmiyordu. Bütün bedenim rahattı fakat kafamın içinde düşünceler birbiriyle çarpışıyor-
du. Düşüncelerime artık yeter, durun biraz, diyecek oldum. Lakin bu sözlerin
hepsinin anlamsız olduğunu biliyordum. Düşünceler beni peşlerinden sürük-
lüyordu.

Uykusuz gecelerde, alışkanlığım olduğu üzere geçmişteki olayları hatırlı-
yorum. Zaten bu gayrı ihtiyari oluyor. Hatıralar kendiliğinden gelip bütün be-
denimi sarıyor. İşte böyle hatıralardan biri aklıma gelmişti.

1991 senesinin yazıydı. Beş kişilik ev horantamızla gelip evimizin yanın-
da bizi tren istasyonuna götürecek olan taksinin yanında durduk ve sevimli
ninemle vedalaştık. Ailecek uzun bir yolculuğa çıkıyorduk. Yakında komşu-
mız Abdurrahman ağa ailesiyle horantasıyla birlikte Kırım’a döndü. Onlardan
sonra bizler de vatana döneceğimizi bildiğimiz hâlde son ana kadar hiçbiri-
miz bunun gerçekleşeceğine inanmıyorduk. Nihayet göç günü de gelmişti.
Ninemiz şimdilik burada kalacaktı.

“Ninem, ağlamayınız, gelecek yazda görüşürüz. Kırım’a varır varmaz
mektup yazıp yollarım. Görüşmek üzere!”

Ben o zaman Kırım’a göçmemizin ilginç bir seyahat olacağını düşünüyör-
dum. Ve bunu kendimden emin bir şekilde nineme söylemiştim. Taksi uzak-
laşmaya başladığında ben bir daha dönüp yalnız kalan nineme baktım. O, el-
lerini sallayıp bize hayırlı yolculuklar diliyordu.

Yolculuk gerçekten de hayırlı geçti. Biz, Kırım’a sağ salim ulaştık. Ak-
mescit’ten Kurman tarafına elektrikli trenle giderken Tatar olmayan bir yaş-
lıdan bize gerek olan istasyonu sorduk. O nerde ineceğimizi söyledi. Kasten
mi, yanlışlıkla mı bilmiyorum yanlış tarif etmişti. Elimizde ağır çantalarla iki
kilometre yayan yürüdük. Menzilimize kan ter içinde vardık. O zaman bize
Kırım’da ev yapmak için daha ne kadar ter dökmemiz gerektiğini tam olarak
tasavvur etmemiştik. Birkaç ay sonra Sovyetler Birliği darmadağın oldu.
Yüzbinlerce insanın kara gün için sakladığı yastık altı paraları devalüasyon-

da eridi, buharlaştı. İşte o zaman kara günler başladı. Ev kurmak şöyle dur-
sun ekmek parasını zor kazanıyorduk. Ev sahibi olamadık. Gittik bir Rus tey-
zenin evini kiraladık. Vatana dönmek, buraya yeniden yerleşmek çoğumuzu
çok yıprattı, yordu. Birçok aile bu sıkıntılara dayanamayarak tıpkı Sovyetler
Birliği gibi dağıldı. Birçok insan sıkıntılardan dolayı öldü, çocuklarını yetim
koydu. Nice insanlar içki müptelası olup yok oldu.

Kim bilir belki bu devri yaşamak alnımıza yazılmış. Ağır yıllar geçtikten
sonra Kırım'da doğup büyüyen bahtiyar mutlu neslimiz, vatanın kıymetini de
vatana dönmek için burada tekrar kök salmak için canını sakınmayan ana ba-
balarını unutmamaları gerek. Onlara hiç olmazsa yaşlılıkta mutluluğu gör-
mek nasip olsun.

* * *

Ne yazık ki sevgili ninemle bir daha görüşemedim. Ninemin vefat ettiği-
ni bildiren telgrafi aldıktan sonra Özbekistan'a gidip onu defnetmek, son yol-
culuğuna uğurlamak imkânından mahrum idik. Lâkin cenazesinde biz, ruhen
onun yanındaydık. Cenazesine toplanan insanların yanında ruhumuz ağılıyor-
du. Ninemin yaşayışı, savaş, açlık ve yoksulluğu gören binlerce insanın ha-
yatıyla, kaderiyle aynıydı. O, feleğin çemberinden bir kere değil, bin kere
geçmişti. Tek başına dört çocuğu büyütmüştü. Kendi lokmasını da evlâtları-
na yediren analardandı. Bizim Kırım'a yerleşmemizin kolay olmayacağını
ben o zaman aklıma bile getirmiyordum. O ise şüphesiz bunu kalben hisset-
mişti. O gün vedalaştığımızda bir daha görüşemeyeceğimizi de anlamıştır.

Kırım'a göçmemize bir gün kala uyuyamamıştım. O gece neleri düşün-
müştüm şimdi aklımda değil ama ninemin ellerini açıp dualar okuduğunu çok
iyi hatırlıyorum. Ben de o zaman içimden besmele çekiyordum. Bize, Müs-
luman çocuklarına, akşam besmele çekip yatmamızı, sabah besmeleyle kalk-
mamızı boşuna öğretmemişler. Bugün gibi aklımda ninemin dualarından son-
ra yavaş yavaş uykuya daldım, güzel bir rüya gördüm. Şimdi ninem yanı-
nda yok, onun öğrettiği dualarsa ömür boyu gönlümde saklanacak.

Acı tatlı hatıralar film kareleri gibi beynimizin bir köşesinde duruyor. Biz
onları hatırlayıp ilgiyle büyük heyecanla seyrediyoruz. Zaman geçiyor her
şey değişiyor. Biz değişiyoruz. Yaşadığımız yer değişiyor, çocukken dost ol-
duğumuz insanlar değişiyor. Sadece yakınlarımıza sevgimiz kalbimizde eski-
si gibi kaynıyor. Bu sevgi satılmıyor ve satın alınmıyor.

Bu sevgi biz yaşadıkça ebedî olacak. Eminim, ninem ölmedi, sürgünde
kalan akrabalarımız da ölmediler, biz var oldukça onlar her zaman duaları-
mızda yaşayacaklar. Nihayet, bir gün biz hepimiz kavuşuruz. O zaman hiç
kimseye, bir yere gidince bile, ayrılık gerekmez.

Avluya tan düşecek. Gözlerim, bütün gece rahat yüzü görmedi, yorgunluktan ölüyorum. Hatıralar kendi zamanlarına dönüyorlar. Belki yarın gece hatıralar yeniden canlanırlar. ❧

* 1979 yılında Özbekistan'ın Fergana vilâyetinde doğdu. Özbekçeyi mükemmel seviyede öğrendi. 1991 yılında ailesiyle birlikte vatani Kırım'a döndü. Kırım Mühendislik Pedagoji Üniversitesi'nin Filoloji Fakültesi'ni bitirdi. 2001 senesinden itibaren "Yanı Dünya" adlı Kırım Tatar millî gazetesinde çalışmaktadır. Azerbaycan, Türk, Kazak, Rus ve Ukrain yazarlarının eserlerini Kırım Tatar diline tercüme etti. Eserleri Türk, Azerbaycan, Ukrain dillerine tercüme edildi. Tercümeleri için bu sene "Grigoriy Skovoroda Uluslararası Edebiyat Ödülü"ne layık görüldü. "Senin Gözlerinde Yıldızlar Gördüm" adlı kitabı 2003 yılında Kiev'de, "Uç Kalbim" ve "Cemden Bir Avuç" adlı eserleri 2003 yılında Akmes-cit'te Dolya Yayınevi'nde basıldı. Ukrayna Yazarlar Birliği ve Dünya Genç Türk Yazarlar Birliği üyesidir. Ukraine, Rusça, Kırım Tatarca, Türkçe, Azerice, Özbekçe, İngilizce bilmektedir.

LENİYARA CELİLOVA

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ŞEYTANLARIN KÖPEĞİ

Saat sabahın beşi, en tatlı uyku vakti... Ne durmadan havlıyor bu marazî köpek! Neden havlıyor? Yoksa yoldan geçen biri mi var? Acaba kalkıp baksam mı? Of, niye bakacağım ki! Kime bakacağım? Yer de buz gibi soğumuştur. Terliklerim nerededir, bulamam şimdi. Sus it oğlu it, biraz daha uyuyalım. Kimse görünmüyor, sokakta in cin top oynuyor. Yatayım tekrar uyuyayım. Yoksa gündüz başım dumanlı dolaşırım. Evde benden başka herkesin rahatı yerindeydi maşallah. Köpek mi havlıyor yoksa pencereden hırsız mı girdi? Bizim ev ahalisinin işleri yok, horul horul uyuyorlar. Köpeğin derdini çekmek bana kalmış. Ben de uyuyayım.

Sabah saat 7-8 gibi kalksam kahvaltıdan sonra çıkarım evden. İş yerinde çalışma masamdaki yazıyı bitirsem iyi olur. Evden çıkıp dükkânları da gezerdim. Bir şeyler yerim belki. Ondan sonra akşama kadar bir şey kalmaz, üç üç buçukta eve dönerim. Kış günleri kısa, çok şükür.

Şeytanların köpeği ağzın yırtılsın! Uykum kaçtı. Gözüme uyku girmiyor, uyandım. Kalkıp bir su içeyim. Şalım nerde, soğukmuş. Basamaklar da gıcırdamasa olmaz sanki. Gece, her şey ne kadar güzel duyuluyor. Suyun ne faydası var. Bari bir su kaynatıp sıcak bir çay içeyim. Kuru kuru çay da geçmez boğazdan. Dolapta ne vardı? Akşamdan kek mi kurabiye mi bir şeyler vardı, kaldıysa tabî. Bu evde kurabiyeci çok. Allah bilir son kurabiyeyi kim bilir kim yutmuştur. Patır kütür seslerim duyuluyor mudur? Aaa... Kurabiyeden kalmış, güzel. Çay da içtim kurabiye de yedim. Akşam altıdan sonra yemek yemek olmaz. Bu yüzden sabah altıya doğru yiyorum. Yezid köpeğin yüzünden...

Gidip yatsam uykum yok. Sabahın altısında ne iş yapılır? Kitap okuyayım belki uykum gelir. Abajur neredeydi? Evet, bakalım burada neler var. İnsanın uykusunu getiren yazarlardan kimler var? Yine iyi zamanlarda bu kitapları almıştık. Şimdi faydasını görüyoruz. Çok güzel de ciltlenmiş. Kitabın estetik tarafını iyi düşünmüşler, sağ olsunlar. İçindeki en küçük ayrıntıyı da kontrol etseler... Felsefî roman yazıyor. Sadece roman olsa olmaz mı? Felsefesi kime lazım? Sayfa 18, 19... “Hayrettin, uzun ve ağır hapis yıllarından sonra çok zayıfladı.” cümleye bak. Bu cümleyi yazmadan önce çok düşündün mü? Hayrettin kadar taş düşsün başına!

Hayrettin'in sonunu nedendir hiç merak etmiyorum. Psikolojisi romanın sonunda düzelmiştir inşallah. Sonra bir gün okur bitiririm uyku geldi. Bu da neyin nesi? Saatin saniyesi beynimi deliyor.

* * *

— Aliye ben bugün hangi elbise mi giyeceğim? Dışarı soğuk mu? Evet, buldum buldum. Elbisem çoraplarım buradaymış.

— Anne, anne! Kalktın mı? Pantolonlarım ütülü mü? Ooo! Çay da hazır... Kahve yok mu? Ben bugün geç geleceğim işlerim çok.

İyi. Hayırlı sabahlar. Bütün gece elbiselerini düşündüm. Evet, bütün dünya sizin etrafınızda dönüyor. Ben de gece boyu sizin etrafınızda döndüm. Ne yapayım kadınlık ve analık vazifesi yüce bir şeydir. Seni hınzır şeytanların köpeği seni... ❧

GENÇ ÖYKÜ- 3

Heceöykü dergisinin daha önceki (55. ve 58.) sayılarında genç öykü yazarlarıyla ilgili iki dosya yapmıştık. Bunlardan birincisinde ilk öykü kitapları yayımlanan, ikincisinde de henüz öykü kitapları yayımlanmayanlardan yaklaşık kırk kadar öykü yazarı yer almıştı. Bu arkadaşlarımız hem *Heceöykü*'de hem de başka dergilerde öyküler yayımlamaya devam ediyor. Bunlardan kimileri ilk, kimileri de ikinci hatta üçüncü kitaplarını yayımladı.

Bu tür dosyalarla öne çıkarılan öykücü, şair ve romancıların; okurlar, eleştirmenler ve edebiyatla ilgili insanlar nezdinde yeteneklerine ve emeklerine dikkat çekilen yazarlar olarak bir anlamda da kalemin ve yazının sorumluluğunu daha çok ciddiye almaları ve geri çekilme, tembellik yapma gibi lükslerin çekimine kapılmamaları konusunda cesaretlendirilmeleri sağlanmış olur. Bu bağlamda dosyaların her zaman, bütünüyle amacına ulaştığını ileri sürmek elbette mümkün değildir. Yine de zamanın aşındırma gücüne en iyi direnen yazıdır; kuşkusuz bunu da en iyi yazarlar bilir.

Heceöykü'nün elinizdeki sayısında iki dosya var. Bunlardan birisi, ülke öyküleri bağlamında yayımladığımız Kazan Tatarlarının Öyküsünü (sayı, 54) tamamlayacak olan Çağdaş Kırım Tatar Öyküsü... İkincisi de Genç Öykü dosyalarımızı tamamlayacak olan dosya. Bu dosyada liseli, üniversiteli ve çeşitli mesleklerde çalışan on beş ve otuz yaş aralığında on iki öykü yazarı var. Bazılarının yazı deneyimi olmakla birlikte, hemen hepsi de ilk kez *Heceöykü* dergisinin bu dosyasında bir araya geldi. Bu dosyada yer alan arkadaşlarımızın öykülerini *Heceöykü*'nün bundan sonraki sayılarında da yayımlamaya devam edeceğiz. Kalemlerinin ucuna, yazdıkları sayfaya ışık tutuyoruz. Bu yazarların da kendilerinden önceki öykücülerle birlikte Türk öykücülüğüne önemli katkılarının olacağını umuyoruz.

HECEÖYKÜ

GALİP ÇAĞ

KOMŞU KAPISI

Sonbaharın en gri günlerinden birinde neden bu işe kalkıştım hiç bilmiyorum. Uzun süredir ertelediğim halde yine de isteksizce gelmiştim babamdan kalan bu eski eve... Müteahhit o kadar sık aramaya başlamıştı ki son günlerde artık bunalmıştım. Dediğine göre uzun süredir kullanmadığımız eski evimizin yerine büyük bir apartman dikmek mümkündü. Açıkçası hiç uğraşmak istemiyordum ama en azından bir gidip göreyim diye gelmiştim buraya kadar...

Neredeyse 20 senedir doğru dürüst gelmiyordum buralara. İstanbul ile Adapazarı arası pek uzak değil ama iş güc derken ancak bayramdan bayrama düşüyordu yolum. Babamlar yanıma geldiğinden beri artık o kadarı bile hayal olmuştu.

Evin önüne geldiğimde giremedim bahçesine. Tek katlı, sıvaları iyice dökmüş, pencere doğramaları çürümüş, âdeta yaşlanmış küçük ev. Eski usul yapılmış pencerelerin kenarlarına ben küçükken düşmeyeyim diye çakılan tahtaların çivileri halen duruyordu. Şaşırdım. Babam bunu anlatırken inanmamıştım nedense. Aslında anlatılan o kadar çok şeye yabancıydım ve o kadar az şey hatırlıyordum ki çocukluğuma dair.

Üç dört yaşlarındayım. O zamanlar evimiz böyle metruk değil, bakımlı ve güzel bir bahçe içindeydi. Her renkten güllün açtığı bir bahçe... Annemlerin her yaz bu güllerden yaptığı gül suları ve reçellerin evi saran o naif kokusu geldi birden burnuma... O yaşlarda bana devasa boyutlarda gelen bahçemizin şimdi fark ettiğim mütevazı halini düşününce ister istemez bir tebessüm düştü dudaklarıma.

Girişteki beş altı basamaklı merdivene ulaşıyorum şimdi. Eski Osmanlı evlerinin cumbalarını kuşatan mahremiyet simgesi ahşap bir kafesle kapatılan bu merdiven, evin tek girişini oluşturuyordu. Ya da ben bugüne kadar öyle zannediyordum.

Evimize büyük ve ahşap bir kapıdan giriliyordu. Kocaman bir kapı tokmağı, kocaman bir kilit ve kocaman bir anahtar... Bu anahtar o kadar büyüktü ki öyle paspas altına falan konulamadığı için annem genelde girişte bulunan bodrum kapısının iç kısmına asardı onu.

Evimize ilk girdiğinizde eskilerin sofa diye tabir ettiği bir boşlukta bulurdunuz kendinizi. Babam genelde bisikletini burada bırakır, ayakkabılarını

burada çıkarır ve şimdilerde salon olarak kullanılan alanı karşılayan evimizin ilk kısmına geçerdi. Benim de hatırlayabildiğim kadarı ile çocukluğum hep burada geçti. Hemen hemen bütün oyunlarımı burada oynadım.

Evimizin bütün odaları işte bu salona açılırdı. Burası âdeta bir toplanma alanı gibiydi. Yazın serindi, kışın da sobanın kurulması ile evin en sıcak yeri... Zaten evdeki diğer odalar neden vardı o çocuk aklımla hiç anlam veremezdim.

Dört yaşlarındayım. Annem yok evde... Benden bir yaş büyük ablam uyuyor. Yüzüm sokak kapısına dönük, oyuncaklarımla meşgulüm. Arkamdan gelen bir sesle irkiliyorum. Ses mutfaktan. Korkuyorum ama çocukça bir tavırla ilerliyorum mutfığa. Kapı deliğinden bakıyorum, içeri girmeye cesaretim yok. Gördüklerim rahatlatıyor beni. Arka evde oturan komşumuz Naciye Teyze içerideki. Girmiyorum mutfığa ve dönüyorum oyunuma ama diğer yandan da düşünüyorum. Ben evin tek girişinin hemen önünde otururken Naciye Teyze içeriye nasıl girdi ki... Garip ama durmuyorum üzerinde.

Bu anı başkalarını tetikliyor aklımda. Sanırım beş yaşındayım. Yine aynı yerdeyim, bu kez babamın bisikletinin dişlilerine nasıl olduysa parmağımı kaptırmışım. Elim kanıyor. Annem telaşlı. Evde kimse yok. En yakınında bulunan arka evdeki Naciye Teyze'ye sesleniyor. Biz kapı önündeyiz ama Naciye Teyze mutfaktan çıkageliyor. Bir yandan elim kanıyor diğer yandan kafam karışıyor. Naciye Teyze nerden giriyor ki eve?

Beş yaşındayım şimdi, taşınıyoruz. Bir at arabasının hiç güven vermeyen konforunda düzensiz bir sarsıntı ile uzaklaşıyoruz evimizden, annem ağlıyor. Hâlbuki sonradan taşındığımız ev çok daha konforlu, diye geçiriyorum içimden... Burada kesiliyor bu eve dair görüntüler.

Şimdi otuzlu yaşlardayım ve yıkıp yenisini yaptırmak için geldiğim o eski evimizin eskiden bana devasa boyutlarda gelen ama aslında küçücük bahçesindeyim. Gördüğüm her obje yeni bir paslı kilidi açıyor zihnimin yıllardır açılmayan kapılarında... Ne de olsa beş yaşında ayrılmıştım buradan. Sadece sıklıkla vakit geçirdiğim sokağı hatırlıyorum. Bahçe bana yasak o yaşlarda, çünkü sürekli bir şeyler ekiliyor şuncacık yere: Domates, biber, mısır...

Ama artık bahçe bana serbest. Arka bahçeye geçiyorum. Metruk, bakımsız, çatlak toprak teniyle eski bahçemizin her köşesinde bir anı gömülü sanki. Kazıp çıkarmak isteği yok toprağın altında kalanları, ancak üzerindeki gibi görmemek de mümkün değil.

Bahçenin hemen her köşesini adım adım geziyorum. Her şeyi hatırlıyorum gördükçe. Bahçedeki incir ağacını, eski tulumbayı, Naciye Teyzelerin eviyle bizim evi ayıran duvarı. Şimdi bu duvarın dibine yakın zamanda eskiyen çatının yıkılmasını engellemek için sökülen kiremitler dizilmiş. Duvar

pek gözükmüyor. Ama bir saniye, Naciye Teyzelerin duvarında sonradan kapatıldığı belli olan bir giriş var. “Allah Allah” der gibi sallıyorum kafamı. İnceliyorum dikkatlice, evet evet bu bir kapı. Daha önce fark etmediğim bir giriş. Garip. Kendi kendime biz taşındıktan sonra yapıldı herhalde, diye geçiriyorum. Ya da sürekli ekilen bahçemizde mısırların arasında göze çarpmıyordu. Kaldı ki beş yaşına kadar bu bahçeye geçişim sayılı. Gördüysem bile hatırlamamam normal, diyorum.

Üzerinde çok durmadan evimizin arka kısmına dönüyorum yüzümü. Garip, mutfak camının hemen altında da bir giriş var. O da kapatılmış derme çatma bir usulde. İyice yaklaşıyorum, dokunuyorum hatta. Evet, bu da bir giriş. İyice meraklanıyorum. Acaba bunu da bizim eski kiracılar mı yapmıştı, bahçeye rahat çıkabilmek için? Sonra mutfağı hatırlıyorum hayal meyal... Ninem vaktinin büyük kısmını burada geçirir, babamın yaptığı sedirde sabah-tan akşama kadar kendi kendine bir şeyler mırıldanırdı, sessizce çektiği tepihinin şakırtılarıyla. Ninemin bu hali hep garibime giderdi. Ama bir şey de soramazdık, zira çok konuşmazdı. Hep çileli, sıkıntılı bir yüzü vardı. Ne ablam ne de ben sevmezdik mutfakta olmayı bu yüzden. Ama duvardaki geyik motifli halıyı hiç unutmam, çünkü o geyik beni ürkütürdü, annem; “yemeğini çabuk ye yoksa seni o geyiğe veririm” derdi, komik...

— Hayırdır evlat?

Belli etmemeye çalışsam da irkilmemi saklayamayarak döndüm. Yan komşumuz Fahrettin Amcaydı seslenen. Aman Allahım ne kadar yaşlanmıştı. Tabi ya, neredeyse on beş yıldır hiç görmemiştim. İlk anda onun da beni tanımadığını düşündüm.

— Hayır, hayır, Fahrettin Amca, bakınıyorum öyle, nasılsın, ne var ne yok? Tanıdın mı beni? Elektrikçi Macit’in oğlu ben.

Bunları söylerken kulaklarının artık iyi duymadığını düşündüğümünden bağırması olmalıym ki Fahrettin Amca eski aksiliğiyle tersliyor önce:

— Bağırma, sağır değilim.

Bunu söylüyor ve bekle, der gibi bir işaret yaptıktan sonra kendi bahçesinden bizim evin bahçesine doğru yavaşça yürüyor. Birkaç dakika sonra yanıma geliyor. Önce konuşmuyoruz bir süre. Sonra yeni fark ettiğim Naciye Teyzelerin duvarındaki kapıya doğru ilerliyor. Dokunuyor sonradan örülen tuğlalara. Bana doğru dönmeden:

— Hatırlamazsın sen bu kapıyı, diye söyleniyor kendi kendine.

Şaşırmıştım çünkü gerçekten de hatırlamıyordum bu kapıyı.

— Ya, bu kapılar ne zamandan beri var Fahrettin Amca, diyorum. O önce bir iç çekiyor, ellerini artık bükülmüş belinde birleştiriyor ve başlıyor anlatmaya:

— Bu kapılar elli senedir burada evladım, tam elli senedir... Dedenlerle Makedonya'dan geldiğimiz ilk zamanlarda hemen ev yapamadık bütün ailelere. Bir ev yaptık, beş aile burada oturduk. Sonra ona bitişik bir ev yaptık. Ailelerden biri buraya ayrıldı. Sonra onları diğerleri izledi. Böyle böyle herkes ev sahibi oldu. Ama birbirimizden hiç kopamadık. Bitişğe ev yapan herkes diğer evin bahçesine bir kapı açtı. Böylece herkesin evi herkese açık oldu. Sonra bu kapılara komşu kapısı demeye başladık. Bazen bir mahalleden başka bir tanesine sokağa hiç çıkmadan gidebiliyorduk. Bana bir şey lazım olduğunda o kapılardan diğer bahçelere geçip alabiliyorduk. Çünkü herkes birbirini tanıyordu, çünkü herkes birbirine güveniyordu. Sonra büyüdük. Kalabalıklaştık. Bu kapılar yavaş yavaş kapanmaya başladı. Çok kişi hatırlamaz bile.

Sustum, bir şey söyleyemedim. Sadece kapılara baktım. Kapılara örülen tuğlalara bir kez daha dokundum. Aslında bu tuğlaların kalplere örüldüğünü düşündüm. Sonra aslında zamanın neleri unutturduğunu fark ettim bizlere. Üzüldüm, hüznlendim. Bu evi yıkacağımı düşündüm. Buraya gelirken yaptıracağım evi planlarken kafamda, şimdi anlamsız bir suçluluk hissi dolmuştu gönlüme. Sanki bir evden fazlasını yıkıyor gibi hissettim.

Fahrettin Amcayla vedalaşıp evin o eski demir kapısından çıktım, yine zorlukla kapatabildim paslı kapıyı. O, çocukluğumun geçtiği eski sokağın sonuna ancak gelmiştim ki birden bire durdum. Aman Allahım, dedim kendi kendime. Kafamı hafifçe sağa sola sallayıp güldüm. Çünkü Naciye Teyze'nin çocukluğumda ben görmeden mutfağa nasıl geçebildiğinin gizemini de çözmüştüm. Bir de duvardaki geyikli halıyı. Meğerse o geyik, nasıl bir muhabbet kapısının bekçisiymiş de biz fark edememiştik. ❧

AYŞENUR GÜLSÜM TUNA

AŞÛREME NAR OLUR MUSUN?

‘Yalnızca sana anlattım, kimse bilmesin, olur mu?’ Hikâyeni yazacağımı anlamış gibi, nasıl da ‘içli’ sormuştun. Saçılmış bir nar gibiydin, kırgındın. Gönlün ferah olsun, biraz sonra anlatacağım seninki değil. Benim hikâyem. Alıştım zaten kendimi ele vermeye.

Aynı hikâyede, aynı kahraman olmak bizim seçimimiz değildi, doğru. Yine de ferah ol sen, insanlar benim olmasını isteyecekler, tanımayı bırak, seni tahmin etmeyi bile düşünmeyecekler. Bu sebeple, bir de bana kırılma ne olur.

‘Laleleri anlatacaktım ona; o günü bekleyerek yaşıyordum. Benden önce, birisi çıkmış da, anlatmış bile. Çok ağır geldi bu, bu, bu gerçekten ağır, anlıyor musun? Ben, ne vakittir o günü bekliyordum.’

Bir pazar sabahı, bir yıl önceki hâlim kahvaltıya geldi bize. Annem, benden ayrı tutmadı onu, oturacağı sandalyeye kadar kendisi karar verdi. ‘Oraya değil, buraya otur kızım, yakınımda ol istiyorum.’ Babam daha görür görmez, elini uzattı, öpsün istiyordu. Çaylar yeni koyulmuştu ki, ‘Atıf Efendi’ üzerine konuşmaya başladık. İyice meraklanmıştı babam: ‘Sahiden, böyle biri yaşıyor mu?’ Hayır, yaşamıyor; ama ben hep ‘Atıf Efendi’ gibi biri olsun istedim, yaşasın istedim. Bir yıl sonra, bugün, ben de ‘Hafız Eflâtun Efendi’nin hikâyesini yazmak istiyorum. Hayır, öyle biri yaşamıyor, hiç yaşamadı da. Ama onun yaşayabilmesi için, mübarek biri olmaya çalışıyorum ben. Henüz doğmamış bir çocuk için dinime sarılıyorum, ne garip. Mübarek hikâye kahramanları, mübarek yazıcılara nasip olur diye, ne düşünüyorsam; korkumdan.

Ne anlatıyordum? Evet, kahvaltı sofrasıydık. ‘Baba’ kelimesi geçince, misafirimiz bir fena oldu. Bazı kelimeler vardır; fena ederler insanı. ‘Baba’ kelimesi onu hatırlatıyordu vesselâm, bunca basitti her şey. Nasıl ki ‘kunâla’ kelimesi ona beni hatırlatıyordu, ben de ‘efendim’ ile ona varmak istiyordum, bunun gibi. Meselâ lale kelimesi de, tamam, devam etmeyeceğim. Yeteri kadar örneklendirdiğimi düşünüyorum.

‘Misafirimiz sıkıldı galiba muhabbetimizden, isterseniz siz odanıza çıkın da, yalnız konuşun birazcık. Doyduysa tabii, doydun mu yavrum?’

Söylemiştim size, annem kızından ayırmadı onu. Çay tabağı verdim, bardağı tutarken elleri yanmasın diye, birlikte yukarı çıktık, ‘odamıza.’

Birazdan ağlayacak dedim içimden, emindim. Ben geçen kış çok ağlamıştım, eğer gerçekten bense ağlamalıydı. Gerçi ispata gerek yoktu, daha kapıda

bağcıklarını sökerken tanımuştım onu. Parmaklarının kenarındaki yaralardan, dudaklarındaki kuruluktan belliydi ben olduğu.

Yatağımın ucuna emânet gibi oturdu, hiç rahat görünmüyordu, bağdaş kurmasını isterdim hâlbuki. Çayını peteğin üzerine bırakırken: ‘Aaa, aynı nevresim takımı.’ dedi, şaşırdığından değil, sadece söylemek istediğinden. Hem, bugün ne aynı değildi ki? Saatine baktı, ‘fazla vaktimiz yok, hemen anlatmaya başlıyorum.’

Ben kendimi bildim bileli, bu oda soğuktur! Dinlerken ne yapacağımı bilemiyordum, elektrikli ısıtıcıyı açtım bu bahaneyle, bir şeyler yapmalıydım. Çekmeceleri açtım, kapadım. Kalemlerimi topladım, eşyalarımı bavula yerleştirdim. Ne de dertliydi böyle, durmadan anlatıyordu.

Rahat bırakmalıyım çekmeceleri, bırakmalıyım işte elimde ne varsa. Dokunmak istiyordum ona, o olduğuna emindim, ama gerçek mi değil mi ayırt edemiyordum. Bayramın ilk günü geldi aklıma, dokununca uyanıvermişim bir anda, ya yine öyle olursa diye korktum. Minicik yanağını okşamak istiyordum. Cesaretlendim birden, elimi uzattım, ikimiz de haddinden fazla ağlamıştık. Bizi ağlatan şuydu ki. Bizi ağlatan.. Bağışlayın beni, yazamam. Yazarsam, bizimle birlikte bir hikâyeye kahraman olur, o kadar değerli değil gözümde. Sevdik işte kendisini, yalnızca Yaradan’dan ötürü, kahraman yapacak kadar da değil ama.

Uyumasını isterdim, üstünü örterdim ben onun. *Seyreyle güzel* çalardı bir yerlerde, yatağım bir yıldır koynuna almamıştı onu, hasretti açıkça. Daha fazla vakti yoktu ama gitmeliydi artık.

Bir pazar sabahı, bir yıl önceki hâlim kahvaltıya gelmeliydi bize. Gelince görmeliydim ki, parmaklarımda yaralar varmış eskiden ama geçmişler bile. Mutluymuşum ben, eskiye göre çok mutluymuşum da haberim yokmuş. Yeni bir şehirde yaşıyormuşum artık; ama Ada hâlâ içimdeymiş.

Bir pazar sabahı, bir yıl önceki hâlim kahvaltıya gelmeliydi bize. Gelince görmeliydi ki, dudakları yeniden kızaracak. Aşuresinin narı varmış bir kere, bu her şeye değermiş.

Bir pazar sabahı, gel yine bize! Annem, oturacağın sandalyeyi bile seçti, gel sen yine. ❧

AYŞENUR GÜLSÜM TUNA

MÜBÂREK BİR OĞLUM OLSUN

Kadın, kendi kendine bu ismi tekrarladıkça dudaklarına bal tadı gelirdi; ‘Hafız Eflâtun Efendi’. Bal şerbet vallahi.

Size ‘Eflâtun Efendi’nin hikâyesini anlatmak isterdim; ama çok korkuyorum. Yanlış anlamayın, korkum Efendi’yi incitmekten değil, kendisi melek gibidir zaten. Benim korkum sizden! Gözlerinize inanın lütfen, doğru okudunuz; sizden korkuyorum sayın okuyucu! Size onun hikâyesini anlatırsam, ona âşık olduğumu sanacaksınız. Kendi hayatımı anlattığıma hükmedip ayıplayacaksınız beni ya da benim yerimde olmak isteyeceksiniz, kıskanacaksınız belki de. Ben bunların hiçbirini olsun istemiyorum okuyucu. Yalnızca ismini söylememle bile, birilerini yakıştırdınız oraya değil mi? “Kesin babasının hikâyesi bu. Dedesi de olabilir tabii, baksana adam ‘Efendi’ymiş. Yok canım, bu yazar taifesi afili şeylere bayılır, yolda gördüğü paspal bir adamdır, sakallı görünce mübârek sanmıştır onu, dilenci falan işte. Sıradan adamları alıp kahraman yapmak onların yüceliğini gösterecek ya, akılları sıra gurur duyacaklar bununla. Bak bunu yazdıktan sonra kendi kendine; ‘vay be, yine dök-türmüşüm, aferin bana’ diye böbürlenmediyse, ben de bir şey bilmiyorum. Ad-dım gibi eminim.” Dur, okuyucu! Lütfen dur. Bu kadar düşünme n’olur, yalnızca bir hikâye bu. Yalnızca. Eğer benim hakkımda bir hikâye de sen yazmayacaksan anlatacağım. Ama önce söz ver. Söz mü?

Hayır, ben bu adama âşık değilim. Daha önce hiç tanışmadım onunla. Evet, tamamen uydurmadım da. Sadece. Ben, sadece, dünyadan böyle biri geçsin istedim. Lütfen, şimdi sen de sessizce oku, ayrıntısını düşünme. Hü-kümlemlerle korkutma beni. Başlıyorum anlatmaya.

L

Eflâtun Efendi, on altı ay gibi kısacık, minicik bir sürede hıfzetmiş mushafı. Yalnız, kendisi ‘hıfzetmek’ ne demek, ‘mushaf’ neye denir biliyor mu, işte onu bilmem. Zirâ Efendi’miz henüz altı yaşında. Sahiden, bildiğiniz altı yaşında. Okuyucu teyzelerimin ‘ay maş-şallah benim yavruma, ay ay ay maş-şallah’ dediğini duyar gibiyim. Anne ve babasının hayattaki tek gayeleri ki bunu ‘görmeden ölürsek gözümüz açık giderdi’ diye dile getirmişlerdi, oğullarını hafız olarak yetiştirmek. Arabasının plakasında Dr. olmasını çok iste-

yip doktor olmaya karar verenler gibi, onlar da ‘Hafız’ olsun isminin başında, güzel duruyor diye, oğullarının adını Eflâtun koymuşlardı. Pek düşünceli anne ve babamız, oğullarının hafız olması için ömürlerini vakfetmeye hazır, çalışacak didineceklerdi, hep hevesli olacaklardı, birbirlerine söz vermişlerdi çünkü. Ama hiç hesaba katmadıkları bir şey oldu. Oğlan, altı yaşında pat diye hafız oluverdi. Eğitimin yirmi yıl, otuz yıl süreceğini sanan aile, bu beklenmedik olayla iyice afalladılar. Bundan sonra ne olacağını düşünmemişlerdi ve şu an kendilerini ‘amaçsız’ hissediyorlardı.

Aslında ilk günler çok güzeldi, sevinçten havalara uçtular. Eve hâkim bir şenlik havası, pilavlar, ayranlar, misafirlerin biri gidiyor, biri geliyor. Efendim, Eflâtun’u kucaktan kucağa taşıyıp boyuna yanaklarını ısıırıyorlardı. Ananesi yeni yeni ciciler aldı, dedesi bilmem kaç dönümlük üzüm bağı hediye etti torununa. Çocuk öpülmekten sıkılıp, durmadan ağlıyordu, ev ahalisi ise; ‘Ay, Ümmet-i Muhammed’in hâline ağlıyor, ne de olsa hafız çocuk tabii’ deyip gururlanıyorlardı. Gün geçtikçe, misafirler yavaş yavaş azaldı. Şenlik havası da kayboldu. Karı koca kaldılar mı baş başa? Eflâtun, elinde babasının terlikleri ‘hın-huın, düttüüt’ diye dönüyordu salonun orta yerinde. Baba vaziyetin farkına varıyor. Amaçsız insanların o çok bilindik garip bakışlarıyla dönüyor hanımına:

“E, tamam maşallah, maşallah da, n’olacak şimdi? Eflâtun hafız oldu, biz ne yapacağız?”

‘Maşallah işte’ diyor kadın. ‘Ben, iyisi mi, bir çay suyu koyayım.’

Kadın dediğiniz budur işte! Hayatındaki boşlukları çay suyuyla, kahve fincanıyla, efendime söyleyeyim çerez tabağıyla doldurur. Salonda tek başına kalan adamcağızın vay hâline, bitiş çizgisini geçtikten sonra bile koşmaya devam eden sporcular gibidir şimdi o.

II.

Kadın, dünyadaki her şeyden korkmak için yaratılmıştı sanki. Düşen saç telinden, örgü örerkenilmek atlamaktan, misafirlikteyken ten rengi çorabının kaçmasından, her şeyden ama her şeyden deli gibi korkardı. Bunlar, mühim korkular değildi aslında onun için. En çok, mübârek bir oğla sahip olamamaktan korkardı. Ne yapardı o zaman? Düşünsenize, oğlunuz hayırsız çıkıyor, aman dağlara taşlara Ya Rabbi. Hem her şey hazırdı kadının gönlünde, oğluna öğreteceği ilk ilahiyi bile düşünmüştü. Eşini önemsemeyecek sanmanın sakın, ama evlenmeyi kabul edeceği erkekte muhakkak ‘merhamet’ olmalıydı, çocukları çok sevmeliydi o da. Hele bir de uzun boylu, yakışıklı oldu mu, oo daha ne istesin.

Adam, kadını her şeyden çok sevmek için yaratılmıştı sanki. Kadından düşen saç telini, onun örgü örmesini, misafirlikteyken hanım hanımcık otu-

rup kalkmasını her şeyden çok severdi. Bunlar mühim değil, adam belki anesinden bile çok severdi kadını. Bunu söylediğinde kadın çok korkardı. “Aman ne olur, öyle söyleme, anne o başka şeye benzer mi, hem Allah’ın gücüne gider, bak mübârek bir oğlumuz olmaz ondan sonra’ deyip, adamcağının sözlerini dinlemezdi. “Eli elimi, sûreti gönlümü kor eden sevgilim” derdi adam, kadın korkardı. ‘Gönlümün nuru, aşuremin narı’ derdi, kadın hep korkardı. Ne yapsın, daha önce kimse sevmemişti onu bu kadar. Öyle zamanlarda karar verdi kadın; bu adam, Eflâtun’un babası olmaya en çok yakışan kişi diye. ‘Beni bunca sevmeye, en çok Peygamberi sev, Allah’ı sev, bak vallahi senin yüzünden mübarek bir oğlumuz olmayacak.’ Adam alışmıştı artık bu duruma, gönlünce günaha girmesine bile izin vermiyordu kadın. Henüz doğmamış, doğduğu vakit hafız olacak çocukları sayesinde artık namazlarını eksiksiz kılıyordu. Hiçbir dilenciye, yetimi atlamıyordu. Camii avlularındaki kedileri okşuyor, tespihini elinden düşürmüyordu. ‘Eğer oğlumuzun mübarek olmasını istiyorsak, önce kendimiz hassas olmalıyız.’ demişti ya kadın, adam bir kez daha sevmiştir onu. Sonra isim aramaya başladılar. Hafız ve Efendi kelimelerinin arasına en çok hangi ismin yakışacağını düşünüyorlardı ki, adam ‘Eflâtun’ dedi. Kadın, kendi kendine bu ismi tekrarladıkça dudaklarına bal tadı gelirdi; ‘Hafız Eflâtun Efendi’. Bal şerbet vallahi.

III.

Görüyorsun işte okuyucu, ne insanlar var hayatta. Böyle mutlu olunuyor demek ki; zira adam ve kadın mutluluktan ölmek üzere, ağızları hep kulaklarında, elleri hep iç içe. Çocuk desen hâlimden memnun, ne öpen var ne ısıran, ev sessiz sakin. Kendi yazdığım aileye kendim imrendim vallahi. Yaşadıkları boşluk hissi mi? Sanırım geçmişlerinden bahsedince, bunun onlar için ne kadar önemli olduğunu anladın. Yine de bu his ciddi bir şey değil, süt taştıktan sonra birkaç dakika ocağın başında kalakalırsın ya, öyle basit bir şey. Hem kadın bu durumun çaresini buldu bile, sen hiç merak etme. Az önce mutfaktan çıktı, elinde çay tepsisiyle.

‘Canım, gönlümün sahibi, biricik efendim.’

Adam tepsiden bardağını aldı, şekerini attı içine: ‘Söyle canânım.’

‘Diyorum ki, Eflâtun’un bir kardeşi olsa meselâ, hem onu da hafız yapardık.’

TALHA KABUKÇU

DAVUD

“Herkesin bir işle uğraştığı bu kocaman dünyada, yalnız başına oradan oraya sürüklendin canım kardeşim.¹”

— Bana mı dedin?

— Efendim?

— Az evvelki cümle... Bana mıydı?

— ... Yo, hayır. Kitaptan bir yer okuyordum.

— ...

— Ne kadar kalacaksın?

— Niye?

— Hayır... Ona göre işimi gücümü ayarlayacağım.

— Bilmiyorum. Düşünmedim.

— Mahkeme ne oldu?

— Bir şey çıkmadı. Belliydi zaten.

— Belliydi derken...

— Adam üçkâğıtçının tekiymiş. Resmen benden para koparmaya çalıştı. Hayır kim fotoğrafı çekildi diye rahatsız olup dava açar ki... İşlemler bitmedi daha. Türkiye’den de ayrılamıyorum o yüzden. Allah’tan piyango parası duruyor...

— Nereye gitmek istiyorsun? Plan filan yaptın mı?

— İngiltere olacak muhtemelen. Bir orası kaldı Avrupa’da. Neyse ben çıkıyorum.

— Nereye?

— Sıkıldım. Dolaşacağım biraz. Sigaran var mı?

— Evet.

— Kendime almıyorum o zaman seninkinden idare ederim.

— Sen yine de...

Kapıyı çoktan kapattım. Duymadım değil mi? Evet duymadım.

— Ooo... Hoş geldin Davut. Nasılsın? Nerelerdeydin yine?

— Hoş buldum Reha amca. İdare ediyorum. Mardin’deydim. Abimin yanına geldim işte.

— İyi iyi... Görüşürüz yine.

— Selamlar.

Asla rahat bırakmadılar ve asla ismimi düzgün söylemeyecekler. Yok haylaz Davud, yok çapkın Davud, seni seni Davud... Yeter lan! Ohhh... İnsanlar güzel kokuyor yine de. İlk defa yavaş yürüyorum. Gar meydanından düşüp yolun karşısına geçiyorum. Hemen sağda, otoparkın girişinde köpeklerle kemik veren bayıma bakıyorum. Merak etmeyin selam vermiyorum. Sonra o pis adama selam verdim diye benden öğrenip hikâyemi okumayabilirsiniz. Bir saniye bu olaylara ben ne zamandan beri hikâye demeye başladım? Anadan yeni doğmuş gibi bağırان patavatsız tatlıcının oradan küçük bir sokağa dönüyorum. -zaman şimdi- Bir an durdum. Meyve suyu içen bir çocuk gördüm. Tuhafiyeci ve ayakkabıcıların gölgesini hatırladım. Ben küçükken, hep bahçıvan pantolonu giyermişim. Neden mi? Babam hep ziraat okumamı istermiş. Ne alâkaysa... Babam da nohut pirinç, muşamba satarmış. Toprakla uğraşayım, bizim köydeki tarlaların başına filan geçeyim. Nefes alamadan öleyim istermiş. Şaka değil. Siz diyeceksiniz ki 'Babam ve Oğlum' ayağı yapıyor bize. Ama ben ölmeden babam öldü. Bir de ilk bahçıvan pantolonum daha dar gelmeye başlamamışken.

— Ooo... Naber Davut?

— İyim Salih amca siz?

— İyi iyi... Görüşürüz.

— Görüşürüz Salih amca.

Davud be adam Davud. Ne diyordum, babamı öldürdük değil mi? Annem tek başına yaşamak istemedi. Amerika'ya bekâr teyzemin yanına gitti. Bir iki defa ya geldi ya gelmedi. Biz de arayıp sormayınca kimsenin derdi kalmadı. Abim okudu, okudu, okudu üniversitede hoca maaşı ile bir başına yaşamaya başladı. Evden ya kitap almaya ya da üniversiteye çıkar. Genelde üniversiteye çıkarken her işini görür de döner eve. Dvorak dinler, koltuk eskitir. Bir de kardeşim var. O da erkek. Onun nerde olduğunu ben de bilmiyorum aslında. Geçen sene görmüştüm Ada'da. Pasaport bekliyormuş. Sormadım nereye gideceksin diye de... Avrupa filan gezecektir muhtemelen. Abimin gazıyla bıraktı o da okulu. Süperberduş'u izlemese o da televizyon başında öldürdü muhtemelen. Eve dönmeliyim. Hayır dönmemeliyim. Abim yine bir iş yapmadığımı söylemeye devam ederek mutlu olmayı bir iş zannedecek. Cami vardır değil mi buralarda? Orada yatsam. Alırlar mı ki beni içeri. Neydi, abdestti galiba. O olmadan camiye girilmiyor muydu neydi. Vardır bir bilen canım. Gider sorarım.

Köpekler kemikleri çoktan paramparça edip uyumak için güzel yol ortaları aramaya başlamışlar bile. Gar meydanından tekrar geçip bulvara çıktım. Tavuk dönercilerin döviz büroları gibi işlediği bulvarda akşama doğru Ada'ya

bastıran ağırlık insanların yanaklarına da çöküyor. Herkesin eli cebinde. Herkesin başı öne eğik. İşlerini sırtlarından atamayan insanla dolu her yer. Kim-senin aklına kafasını kaldırıp düşen damlaların gözüne gelme olasılığını düşü-nürken korkudan mutlu olmak gelmez. Yürürken bir kahvecinin önünden geç-tim. Köşedeki çakmak satan dede, milli piyanganonun önündeki teyze, bir lira-ya çorba yapan öğrenci kokan lokanta, beş liraya bot satan ayakkabıcı, dürüm-cü, tavukçu, dönerci, pastane, dönerci, tavukçu, tatlıcı, çiğköfteci, öf! Geri gön. Canım kahve çekti. Çiğköfteci, tatlıcı, tavukçu, (arada bir milyoncu var-mış) dönerci, pastane, dönerci, tavukçu, dürümcü, beş liraya bot satan ayak-kabıcı, bir liraya çorba yapan öğrenci kokan lokanta, milli piyanganonun önün-deki teyze, köşede çakmak satan dede... (Sait Faik Sokağı) ve kahveci.

- Merhaba.
- Buyurun.
- Kahve içecektim ama...
- Tabi, buyurun oturun. Nasıl alırdınız kahvenizi?
- Çifte kavrulmuş şekerli.
- Asuman! Bir çifte kavrulmuş şekerli beyefendiye.

Eşi galiba. Vay, babasının mekânıymış. Üç kuşakmış bir de. Dede yani. Hava iyice karardı. Saat altıya geliyor. İnsanlar başlarını daha da eğmeye başladı.

- Buyurun beyefendi.
- Zahmet oldu. Teşekkür ederim.
- Afiyet olsun.
- Şey... Pardon, bu ilerdeki cami gece açık olur mu?
- Ertan! Beyefendiye bakar mısın?
- Buyurun.
- İlerideki cami...
- Yeni cami?
- Galiba... İsmi bilmiyorum. Gece açık olur mu?
- Olur muhtemelen. Yatmak için mi soruyorsunuz?
- Evet. Geceyi orada geçirmeyi düşünüyorum.
- Açıktır açık. Ama soğuk olur gece...
- Olsun önemli değil. Sağ olun.
- Rica ederim.

Soğuk, insanların acı çekip mutlu olması için yaratılmış gibi. Üşüyen in-sanlardan acı duymak. Korkak insanlardan acı duymak. Beceriksiz, koltukla-

rına gömülmeyi maharet sanan insanlardan acı duymak. Ben de öyle yaptım. Büro adını verdikleri saat kırma fabrikasından çıkan her insandan acı duydum. Sonra karnım acıktı. Acı duymak sandığımız kadar kolay değil. Çorbacıya girdim. Oturmama dahi fırsat vermeden ne içmek istediğimi sordu garson. “İç de hemen git! Kapatacağız!” der gibi. Öyle olamazdı. Kapıda ‘7/24’ yazıyordu çünkü. Paltomu çıkarmam ile deri koltuğu gıcırdatmam arasında garsonun ağzımın içine bakmasından sıkılıp bol sarımsaklı işkembe dedim. Bol sarımsağı beynim nasıl içselleştirdiyse artık, sıfatsız işkembe içemeyeceğimi fark ettim.

— Abime bir işkembe! Bol sarımsaklı!

Abi mi? Ben onun yaka kartını okudum ama bu beni onun abisi yapmaz ki...

— Hoş geldiniz. Kıtır ekmek ister misiniz?

— Bilmem. Olabilir.

Bu, az kıdemli garson. Ama gülüyor. Önceki, yerleri düzgün silmediği için önlüklü çocuğa bağırان baş garson. Biri büyükse, küçük de varsa, bağır-mak gerekir.

— Buyurun.

— Teşekkürler.

Çorba? İşkembe? Bol sarımsak? En son Antalya’da, Finike’de çorba iç-miştim. Güzel bir kadınla. O da benim gibi dolaşıyormuş. Karavanı varmış. Yalnızmış.

— Ne güzel... Karavan filan. Ben de otobüsle dolaşıyorum.

— Zor olmuyor mu?

— Bazen. Tren bulursam tren de kullanıyorum.

— Yalnızsın yani...

— Evet.

— Acaba ben de siz... sizinle...

— Efendim?

— Sizinle diyorum. Gelebilir... miyim?

— ... Aslında benim gitmem gerekiyor... Yola çıkmalıyım.

— E hani buradaydın bir hafta daha...

— Gitmeliyim. Kusura bakma...

— Çorba! Çorbanı içseydin bari.

Derler ya arkasına bile bakmadı. Çorbası da yarım kalmıştı. Ama o mercimekti. Güzel bir kadının içtiği dünyanın en güzel mercimeği.

- Beyefendi bitirdiniz mi?
- Hı? Ne?
- Tabagınızı... Alayım mı?
- Aa... Tabi... Teşekkürler.
- Afiyet olsun. Hesabı alabilir miyim?
- Adisyonla birlikte kasaya beyefendi.
- Ben Davud! Kasaya mı gideceğim bir de?
- Efendim?
- Yo yok bir şey. Kendi kendime şey ettim ben.

İnsanlar! Neden acı çekiyorsunuz? Bilmiyorsunuz. Yağmuru neden sevmiyorsunuz peki? Neden şemsiye kullanıyorsunuz? Bilmiyorsunuz. Neden suya basan çocuğa kıızıyorsunuz? He onu biliyorsunuz. Üstünü kirletiyor. İş çıkarıyor. Cami. Onu da mı sevmiyorsunuz? Ben mi? Ben hiç denemedim. Ezan? Bir turist bana “Sizin camileriniz günde beş defa şarkı söylüyor.” Demişti. “Doğrudur.” Demiştim ben de. Gülüp sarılmıştı o da bana.

Sonra camiye gittim. Hızlı gittim. Sıkılmıştım artık. Gece orada yatacağım ya... Bir kuytu köşe bulup koydum kafamı. Arada bir uyanıp sağa sola baktım. Soğuktan sessizlik. Yağmur kubbeyi öyle bir dövüyordu ki aklımdaki gülen bütün insanlar sokaktakiler gibi ellerini cebine sokuyor, ruhlarını ayak-kabı boyacılarının sandıklarına bırakıyordu. Ezan okundu gecenin bir yarısı. Gece dediğim saat dört. Uyuyamadım da sonra zaten. İnsanlar camiye girerken, ben camiden çıktım. Yola çıkınca bir arabanın beni ezeceğini filan düşündüm. Islak banklardan birisine oturup hafifleyen yağmuru izledim. Başımı kaldırdım. O aptal şairler gibi dizeler yazdım kendime. Gülmek borcum oldu herkese. Kalbim her ağrıdığında bu acıyı hak ettiğimi düşünüp banka daha da gömüldüm. Hoparlörden ses gelmeye başladı. İmam o galiba. Diğer yaşlı insanlarla birlikte namaz kılıyorlar. Mutlu oluyorlar mı? Ya mutlularsa. Banktan kalkıp içeri girdim. Yirmi kişi ya vardı ya yoktu. Çaktırmadan yüzlerine bakmalıydım. Gülüyorlar mı? Eğer gülüyorlarsa sokaktaki bütün insanların kafasına silah dayayıp camiye sokabilirim. Göremiyorum. Ben de onları taklit edip yaptıkları gibi eğilip kalkmaya başladım. Çaktırmadan da yüzlerine bakmaya çalışıyorum. Yanımdaki amca oldukça ciddi bir şekilde önüne bakıyordu. Ama somurtmuyordu da... Ne zaman bitiyor? Oturduk. Herkes kendi kendine fısıldıyordu. Herkes imamla birlikte önce sağa sonra

sola döndü. Sonra yüzlerini yıkar gibi ellerini yüzlerinde gezdirdiler. Herkes ayağa kalkıp caminin içine dağıldı. Kimse somurtmuyordu. Gülmüyordu da... Dışarı çıktım. İyice afallamaya başlamıştım artık. Millet birahaneden sarhoş çıkar, ben camiden sarhoş çıktım. İnsanlar bana bakmak için kafasını kaldırıyordu. Bulvarı, ağaçlara tutuna tutuna geçip eve geldim. Saat altı buçuk civarıydı. Abim muhtemelen kalkmış kitap okuyordu. Korkusuzca bastım zile. Kafasındaki kelimeleri dağıtmak ister gibi. Biliyor musunuz, abim de hiç gülmez. Bazen kitapların yanaklarında ağırlık yaptığını düşünüyorum. Belki içinden gülüyordur. Sessizce. Ya da kitapların köşelerine gülen suratlar çiziyordur. Nihayet açtı kapıyı. Niye geç açtın diye sormadım. Ya sayfası bitmemiştir ya da canı istememiştir. Karyolaya zor attım kendimi. Beş on dakika kestirdim. Kalkıp bir bardak su içtim. Sonra tekrar yattım. Hiçbir şey yapmayan bir insan olarak kendimle gurur duydum. Özgürdüm artık.

Bir konuşma yapmak istedim.

— Abi. Abi. Abii!

— Ne?

— Beni dinler misin? Bir halta yaramayan insanlar için bir konuşma yapacağım. Kitaplarına da söyle onlar da dinlesin.

— A...

— Şşşş... Ben. Evet ben. Size şu an kırmızı koltuğun üzerinden sesleniyorum. Kusura bakmayın heyecanlıyım biraz. Bu ilk konuşmam da...

Not: Ben Davud'un abisiyim. Metin yarım kalsın istemedim. Davud şu an hastanede. Hastaneden kastım devlet hastanesi filan değil. Akıl hastanesi. O gün eve geldiğinde sarhoş gibiydi. Sanki bir kasa bira içmiş. Nerdeyse on beş saat uyudu. Sonra kalkıp birden kendini duşa attı. Buz gibi suda yarım saat yıkandı. Sonra yine yaklaşık bir on saat daha uyudu. Sonra bağırmaya başladı. Odaya gittiğimde yattığı yerden durmadan bağırıyordu. Ayağa kalktı bir şeyler dedi ama anlamadım. Bir an durdu ve gülmeye başladı. Hatta kahkahalar... Sanki melekler her tarafından gıdıklıyordu onu. Bilinçsizdi. Ambulans çağırdım. Sabahında İstanbul'a sevk ettiler. Bir aydır orada. Ve hâlâ gülüyormuş. Haberinizi olsun.✍

HARUN AKTAŞ

SON ELMA

Toprağından koparılmış cansız bir kök parçası gibi hissediyordum kendimi. Oysa masum kalmak, kalabilmek, şımartılmış bir teferruattan başka hiçbir şey değildi benim için. Biliyordum. Kendimden büyük laflar ediyordum; ama haklıydım yine de. Herkesten fazla. Buna rağmen bu düşünceler huysuzlaştırıyordu beni. Birden bağırmak istedim; bunun beni hafifletebileceğini düşündüm çünkü. Yapamadım. Durdum ve anlamaya çalıştım iç çalkantılarımı. Büyükbabamın duvardaki fotoğrafına ilişti gözlerim sonra. “Senin bu hallerini hiç tasvip etmiyorum küçükhanım,” der gibi süzüyordu beni. Bir labirentin karmaşık koridorlarında gezinen çirkin bir fareden hiçbir farkım olmadığını hissettim o an. Hangi tarafa yöneldiysem kendimi bir çıkmaza giriyor gibi hissediyordum. Sonra korkularımın alışıktı olmadığı bir ses her şeyi ters yüz etti. Korkudan ruhuma sığınan küçük adımlarla sese doğru yürümeye başladım. Büyükbabamın odasının kapısı açıktı. Bir yandan soğuk bir rüzgâr vuruyordu suratıma. Titriyordum. Korkum depreşiyordu her adımdan sonra. İlerlemeye devam ettim. Daha önce yitirdiğim korkularıyla yüzleşmişçesine, “BÜYÜKBABA!.. BÜYÜKBABA!..” diye avazım çıktığı kadar bağırdım. Ancak hiç cevap vermiyordu. Sebebini sorgulamaya vaktim yoktu. Tam odanın kapısından bakacaktım ki, “Yezda! Hadi uyan çabuk, öğlen oldu,” diyen annemin alelâde sesiyle uyandım. Fakat bu defa büyükbabamın yensimiş bakışlarına çarptı gözlerim. Rüya ve hakikat arasında volta atıyordum sanki. Etkisindeydim hâlâ gördüğüm rüyanın. Saçmaladığımı düşündüm.

Bekledim.

Düşündüm.

Ve biraz daha zorladım bilinçaltımdaki kırıntıları. Bu anlaşılmasız halimi bir türlü anlayamıyordum. Benliğime yabancı hissettiğim duygular içinde kıvranıyordum. İyice saçmaladığımdan emindim artık. Sonra büyükbabamın ölmeden bir saat önce odasına girdiğim o ânı hatırlamaya çalıştım. Sürekli bir şeyleri hatırlama çabasıdaydım. Toparlamaya çalıştım kendimi; ama başaramadım. Annem evden ayrıldı. Babamla ikimiz kaldık evde. Üst katta, uzun koridorunun sonunda, hafif loş ışıklı odada antikacıdan aldığı yeni kol saatini tamir etmekle meşguldü babam. Odanın kapısını tıklama gereği duymadan hemen daldım içeri ve başladım asıl derdimi anlatmaya: “Ben, elma yemek istiyorum,” dedim. Babam yüzüme bakma ihtiyacı bile duymadan, “Bana ni-

ye söylüyorsun bunu kızım, gidip yesene,” diyerek hiç beklemediğim bir cevabı yüzüme çarptı. “Ama ben, ağaçtaki o elmayı istiyorum,” dedim. Bu meselede ne kadar arzulu olduğumu belirterek devam ettim sözlerime: “Tıpkı büyükbabamın eskiden ağaçtan kopardığı gibi.” Elindeki saatin tik taklarını nefes alıp veriş gibi anlıyordum. Babamın, saati hayatta tutma çabasında olduğundan sözlerimi hiç umursamadığını fark ettim. “Madem öyle o zaman annenin gelmesini bekle,” diyerek başından savmaya çalışıyordu beni. “Hayır, ben koparmak istiyorum elmayı,” dedim. Bilinçsizce sergilediğim oyunculuğumun doruğuna çıkmaya çalışıyordum. Başarılı bir epizota imza atmak üzereydik ikimiz de. “Peki peki, hadi git,” diye hiç beklemediğim bir cevap daha aldım. Oysa pes etmek üzereydim. Ne yaptığının farkında değildi belli ki babam. Evet evet öyle olmalıydı. Hiç vakit kaybetmeden dışarı fırladım. Tahta merdivenleri hızlıca çıkararak evinin avlusunda benden işaret bekleyen Cumali’ye bize gelmesini söyledim. Yüzümdeki tebessümü değiştirmeden aşağıya indim. Cumali’nin bu saatlerde dışarıda bulunması hiç doğru değildi. Yasaktı. Babası öyle uygun görüyordu çünkü. Artık ağaca tırmanmak için ikimiz de sabırsızlanıyorduk. Tam o esnada, annem geldi. Ne diyeceğimi bilemedim. Uzun uzun bakiştık. “Sakin bir delilik yapayım deme Yezda, sakın,” diye ihtar ettikten sonra içeri girdi. Bu sefer kabaran şanssızlığımı dışarı vurmak için zor tutuyordum kendimi. Şaşkındım. Kaç haftadır bu ânı bekliyordum. Ne yapıp edip muhakkak çıkmalıydim ağaca. O elmayı yemeliydim. Başka çaresi yoktu. Aklımdan geçenler beni ürkütüyordu. Fakat aklım hâlâ babamdaydı. Nasıl oldu da, müsaade etti: Yasaktı. Belki de önemsemeliydim bu kadar. Neticeye bu kadar yoğunlaşmamın hiçbir faydası dokunmayacaktı belki de. Suratıma avanak bir kurbağa gibi öylece bakan Cumali’ye, “Hadi yardım et de, ağaca tırmanayım,” diyerek heyecanımı örseledim.

“Ama Annen...”

“Bırak şimdi annemi.”

Ağaca tırmanıp, o elmayı benim ısırmam gerektiğini söyledim. Sadece bir elma kalmıştı koca ağaçta çünkü. Benim hakkımdı. Fakat bir türlü almayı beceremiyordum. Sağlam bir şekilde durabileceğim bir dala çıktım. Cumali’nin tırmanıp elmayı koparmasını söyledim. Ama elmayı ısıran ilk ben olacaktım. Anlaşmamız böyleydi. Cumali tırmandı. Elma artık avuçlarındaydı... KOPARDI. Bana uzattı. Nihayet elma elimdeydi artık. Dişlerimin arasına alarak, masaldaki cadıyı bile kıskandıracak kocaman bir ısırık attım. Bu sefer de Cumali’yle bakiştık. Yaptığı davranışın yanlış olduğunu ama yine de korkunun ecele hiçbir faydası olmadığını hissettiren bir ses tonuyla “Şimdi n’olacak?” dedi Cumali. Sustum.

Hava kararmaya başlamıştı. Cumali’nin gitmesi gerekiyordu artık. Babasının gelip onu evde görmemesi hiç iyi olmayacaktı yoksa. “Hadi o zaman

ben kaçıyorum küçük hanım,” diyerek ayrıldı Cumali. Bense azılı dişlerimle elmayı kemiriyordum... Birden iki el silah sesi duydum. Babam koşarak yanıma geldi ve sarıldı bana. Annemden hâlâ ses çıkmamıştı. “Annen nerede Yezda?” diye benim de annemi merak etmeme sebep olacak bir soru sordu babam. Halbuki annem içerideydi. Yani içeride olmalıydı.

Dışarı çıktık.

Neden toplandığını anlamadığımız bir kalabalık vardı. Hiçbir anlam veremedik önce. Ürkek adımlarla yanlarına yaklaşmaya çalıştık. İçimdeki korku hâlâ büyüme telaşındaydı. Kalabalığı elleriyle hemen yardı babam. Ben biraz geride olanları seyrediyordum... Gördüklerim beni derinden yaraladı. Sokağın ortasında birkaç dakika önce yasağı çiğnediğimiz Cumali’nin cansız bedeni öylece yatıyordu. Gözleri açık kalmıştı ve bana bakıyordu. Elma ağır geliyordu elime sanki. Sonra düşüverdi. Cumali’nin bedeninden akan kana doğru yuvarlanmaya başladı. Açık kalan sağ elinin parmaklarının orada durdu. Babam onun gözleri kapadı.❧

MELEK KOÇ

SARDUNYA KOKUSU

*“Karşılaşıyorsunuz.
O senden daha cesur, sınırları yok.
Sonrası kendiliğinden geliyor.
Mutlusunuz... Hepsi bu!”*
Yekta Kopan

Gül naz, pencerenin önündeki sardunyaları sevgiyle sularken düşünceliydi.

“Yok, böyle olmayacak, bir şeyler yapmam gerek,” diye mırıldandı. Mutlaka bir çıkışı olmalıydı içinde kaybolduğu labirentin.

Yusuf, “Gel!” dese, her şey düze çıkacaktı.

Demiyordu, diyemiyordu belki de... Bazen dalıp, uzaklara giden gözlerinden korkuyordu. O an da aklından geçenleri bir bilebilse, bakışlarındaki umutsuzluğun, dudaklarındaki suskunluğun nedenini bir çözebilseydi...

Artık iki ayrı yaşamı sürdürecektir gücü kalmamıştı. Yaşadıkları, ruhunu yıpratmakla kalmıyor, kendine olan saygısını da yitirmesine neden oluyordu. Kocasını terk ederse gidebileceği hiçbir yer olmadığından evi cehennemi olmuş, her geçen gün daha fazla yakıyordu yüreğini. Hele, gece olup da kocasının koynuna girdiğinde başlıyordu kâbusu. Dayanamıyordu onunla sevişmeye. Dakikalar saate dönüşüyordu gece boyu. Bu işkenceye ancak gözlerini sıkı sıkıya kapatıp Yusuf’u düşlediğinde katlanabiliyordu. Ama her seferinde kocasının hoyratlığında yitip gidiyordu Yusuf’un sevecenliği.

Uygun ortamı bulduklarında kendiliğinden biten çiçekler gibiydi sevdaları. Hani hiç tahmin etmediğimiz yerlerde birden karşımıza çıkan çiçekler vardır; bir kaya çatlağından, bazen bir su birikintisinin kenarından başını uzatıp bize gülümserler ya, bu da öylesi bir sevdaydı.

Onunla yaşadıkları salt cinsellik değildi elbette. Bir şeyleri paylaşıyorlardı yaşama dair. Gelecekte hiç söz etmemeleri beklentilerinin, umutlarının olmadığı anlamına gelmiyordu. Birbirlerinden gizledikleri sırları, aşklarının üzerinde kocaman bir leke oluştursa da aralarındaki büyüyü bozmaya yetmiyordu şimdilik.

Bilmedikleri bir yolda el ele ilerliyorlardı.

İkisi de yolun sonundaki karanlığı görmezden gelmenin, o an ki mutluluklarını kurtarmanın tek çaresi olduğunu biliyordu. Şimdiyi yaşamının, yarını yaşamaktan daha gerçek olduğunu da.

Ne olmuştu, bir zamanlar aşık olduğu erkeğe? Kocasıyla severek, isteyerek evlenmemiş miydi? O zaman duyduğu aşksa, şimdi yaşadıkları neydi?

Demek ki, biri bittiğinde, diğeri yeşeriyordu yüreğimizin bilinmeyen bir yerlerinde.

Aşk, bu kez hiç ummadığı bir yerde, bir bahçe kapısının ardında çıkmıştı karşısına. Her gün işe gidip gelirken önünden geçtiği evlerden birinde kendisi için saklı bir şey olduğunu bilemezdi; demir parmaklıklı bir kapının ardında, onunla göz göze gelene kadar.

Her zaman beğeniyle, imrenerek bakardı bu beyaz eve. Kimin olduğunu bil-mese de kıskanırdı içinde yaşayanları. Böyle evlerde yaşayanların hiç derdi ta-sası olmaz gibi gelirdi. Bahçe kapısından evin giriş kapısına kadar olan çim derzli, kayrak taşı döşeli yolun iki yanında kırmızı sardunyalar ekiliydi. Bahara doğru hepsi birer ateş topu haline gelir, kışa kadar hiç nazlanmadan açarlardı.

Yazın güller, kışa doğru kasımpatları eşlik ederdi sardunyalara. Bahçenin muhtelif yerlerine yerleştirilen yüksek saksılar içindeki sakız sardunyalarının çiçeklerini seyretmek başka bir zevkti onun için.

Kış hem uzun, hem de çok sert geçtiğinden, havaların ısınmaya başladığı o günler, bahçede yoğun bir faaliyet göze çarpıyordu. Sararan yaprakları özenle koparıp, kuruyan sardunyaların yerine yenilerini diken adamın eski bahçıvan olmadığını fark etmişti. Başındaki geniş kenarlı hasır şapkadan yüzünü göremiyordu ama genç biri olduğu belliydi.

Yeni bahçıvan kıştan sağlam çıkan çiçekleri buduyor, topraklarını kabartıp gübre ilave ediyordu. Bu işleri yaparken ısıklık çalması, onun yaptığı işten zevk aldığına göstergesiydi. Birden kendisine bakıldığını hissetmiş gibi başını kaldırıp ona bakmıştı.

Güneş yanığı yüzünde kocaman bir gülümseyişle,

“Birini mi arıyorsunuz?” diye sorduğunda, Gülnaz ona bakarken yakalandığı için utanmış, aklına ilk gelen yalanı söyleyivermişti.

“Şeyy, diktiklerinizi merak ettim de... Adını soracaktım.”

“Sardunya bunlar,” demişti, işine devam ederek. “İsterseniz size birkaç dal verebilirim, arsız çiçeklerdir toprağı görür görmez kök salarlar.”

Gülnaz, genç adamın cevabını beklemeden uzattığı sardunya dallarını alırken,

“Teşekkür ederim!” diyebilmişti sadece.

O günden sonra her sabah işe giderken, akşamları iş dönüşü gözleri onu arar olmuştu. Verdiği sardunyalar, dediği gibi hemen tutmuş, tomurcuklanmaya bile başlamıştı. Yapraklarına dokunduğunda eline sinen o tuhaf koku, adını dahi bilmediği o genç adamı evde bile düşünmesine sebep oluyordu. Gülümseyen yüzü gözünün önüne geldikçe, içinin aydınlandığını hissediyordu. Ona doğru kayan, sürüklenen bir şeyler vardı yüreğinde...

Bir süre sonra selamlaşmalar, yerini ufak tefek sohbetlere, daha sonra da hafta sonu beraberliklerine bırakmıştı. İkisi de birbirlerine özel yaşamları hakkında bir şey sormamıştı.

Tanınmanın, bilmenin gerekmediği koşulsuz bir sevgiydi paylaştıkları. Bir türlü, “Ben evliyim,” diyememişti Gülnaz.

Bu saatten sonra da asla söyleyemezdi!

Bir şeyler değişmişti yaşamında. Ruhundaki eziklik, yüreğindeki incinmişlik kaybolmuştu. Ondan öncesi silinmişti, sonrası da olmayacaktı.

Bir şey vardı, içini kemiren daha çok korkutan bir şey...

Neden hep Yusuf’un o bahçeye ait olmadığını düşünüyordu?

Elleri toprakla uğraşan insanların ellerine benzemediğinden mi, insanlara hep uzak, hep yabancı, hep yalnız oluşundan mıydı tedirginliği? Tek eşyası kitaplarıydı, oysa bunca okumuşluğuyla hiç örtüşmüyordu yaptığı iş... Zaten haftanın üç günü çalışıyordu o evde. Diğer günler ne yaptığını bilmiyordu. Belli ki, başka dünyaların, başka zamanların insanıydı o. Tanrı onları içinde bulundukları açmazdan kurtarmak için karşılaştırmış olabilir miydi?

Peki, aynı Tanrı neden beş yıl önce Yaşar’ı karşısına çıkarmıştı? İlk önce mutsuz, sonra mutlu etmek için mi?

Yusuf’un yanında kadın olmanın güzelliğini keşfetmişti. Değer verilmenin, saygı duyulmanın, sevilmenin hazzını yaşıyordu onunla birlikteyken.

Aslında o bunlar için evlenmemiş miydi Yaşar’la?

Çok gençti, on yedisine basmamıştı henüz. Babaannesi çok yaşlı olduğundan evin tüm işleri üzerindeydi. Kardeşlerine bakmak, yemek yapmak, evi temizlemek... Belki anası da bu yüzden başkasına kaçıp gitmişti. Şimdi yüzünü hayal meyal anımsıyordu, çok güzel bir kadındı. Herkes onu annesine benzettiğinde, babaannesi yerinden doğrulur, kulağını çekip üç kere tahtaya vurduktan sonra, “Allah bahtını benzetmesin,” derdi.

Bir komşu düğününde gelip dansa kaldırmıştı Yaşar. Hiçbir şey söylemeden öylece elinden tutup kaldırıvermişti. Oyun havası çalıyordu, karşılıklı oynamaya başladılar. Gülnaz çok güzel oryantal oynardı, hiç bilmediği, tanımadığı bu gencin karşısında nasıl bu kadar rahat olduğuna kendi de şaşırmıştı sonradan. Birkaç gün sonra komşulardan biri *iyi haberle* geldi evlerine: Düğündeki genç istemeye gelecekti!

Artık bu evden, bitmek bilmeyen işlerden, kardeşlerine bakmaktan kurtulacaktı demek. Kendine ait bir evi, onu seven kocası olacaktı.

Yaşı küçük olduğundan resmi nikâhı erteleyip, dini nikâhla evlendiler. Güzel geçen birkaç yılın diyetini ödemenin zamanı çabuk gelmişti. Yaşar’ın türlü huyları çıkmıştı ortaya. Her şey bir yana, dayak yemeyi yediremiyordu

kendine. Resmi nikâh da yapmamıştı üstelik. Babası tekrar evlendiğinden artık baba evine gidemezdi. Bir ara babasına durumunu anlatmaya kalktığında:

“Sakin ola!” demişti analığı. “Kır belini otur kocanın evinde, bir de dul kadınla uğraşacak halimiz yok!”

Babası hiç sesini çıkarmamış, öylece önüne bakmıştı.

Arkasını dayadığı kalenin aslında çoktan yıkılmış olduğunu anlamıştı o gün.

Allahtan bir iş bulup girmişti de, eve para getirdiği için artık fazla üzerine gelmiyordu kocası. Elinde ne var ne yok avucuna bırakıyordu, kuruşuna dokunmadan. Yine de çok içtiği zamanlar dayak atmak için mutlaka bir bahane buluyordu. Hoş, bahanesi olmadan da çok dayak yemişti ya. Canını yakan duyduğu fiziksel acılar değildi. Çürüyen etleri bir süre sonra iyileşiyordu ama ağzı burnu kan içindeyken kocasının sevişmek istemesi öldürüyordu onu. Böylesine aşağılanmaya daha ne kadar tahammül edecekti Gülnaz?

Artık kararını vermişti, konuşacaktı Yusuf’la.

“Nikahım yok, al beni götür buralardan,” diyecekti. Yeni bir iş, azıcık aş nasılsa bulurlardı.

Derin bir nefes aldı, içi rahatlamıştı. Çiçeklenen sardunyaların üzerinde parmaklarını şöyle bir gezdirdi. Sonra kokladı.

Yusuf kokuyorlardı!

Üzerini değiştirip sokağa çıktı. Yusuf’un kaldığı otele doğru yürürken içi kıpır kıpırdı. Artık yalan olmayacaktı yaşamında, Yaşar’da.

Belki zor günler...

Olsun, onunla olduktan sonra.

Eski, ucuz bir otelde kalıyordu Yusuf. Bundan sonra bir ev tutarlardı artık. Yaşamını onunla paylaşacak olmanın sevinciyle adımlarını sıkılaştırdı.

Otele geldiğinde resepsiyonda kimse yoktu. İlk kez üzerinde kötü bakışlar olmadan yukarı çıktı. Yirmi dokuz numaralı odanın önüne gelir gelmez kapı açılıverdi. Yusuf solgun görünüyordu. Bakışları, hatta yüz hatları bile değişmiş gibi geldi.

“Hayırdır,” dedi soran gözlerle. “Kötü bir şey mi oldu?”

Her zaman gözlerinin içine bakan sevdiği adamın sabit bir noktaya bomboş bakışı ürkütmüştü Gülnaz’ı.

“Lütfen... Korkutma beni, sorun neyse, seni üzen neyse anlat, mutlaka üstesinden geliriz.”

“Nasıl anlatacağımı bir bilsem... Aslında çoktan anlatmalıydım, olmadı...”

“Anladım, benden bıktın. Sebep buysa üzme kendini, bana açıklama yapmak zorunda değilsin.”

Arkasını dönüp giderken, Yusuf kolundan tuttu Gülnaz’ı,

“Hayır” dedi. “Böyle bir şeyi nasıl düşünebilirsin?”

Sonra, yüzünü avuçları içine alarak uzun uzun gözlerine baktı. Bir daha asla göremeyeceği bu yüzü, gözleri, beynine kazımak istiyordu sanki. Fısıldar gibi konuştu:

“Bana *neden* diye sorma, anlatamam. Gitmek zorunda olduğumu anla, lütfen!”

Gülnaz şaşkıncı, kâbus gibiydi yaşadıkları. Uyansa, bunlar bir düş olsa...

“Polisten mi kaçırıyorsun? Sen kötü bir şey yapmış olamazsın...”

“Hayır, tabii ki kötü bir şey yapmadım, ama bu başkalarının kötiden anladığı şeye bağlı.”

Gülnaz’ın aklı karışmıştı.

“Kan davası falan mı?” diye endişeyle sordu.

“Evet, bir çeşit dava ama kan davası değil,” diye yanıtladı Yusuf.

Gözlerinde garip bir pırıltı oluşmuş, yüz hatları sertleşmişti. Pencerenin yanına giderek perdeyi hafifçe araladı, kırık bir sesle:

“Aslında doğru söyledin, bir tür kan davası da diyebiliriz. Bu, düşünen beyinlerin, yasaklanan düşüncelerin, doğru bildiğini yaşayıp yanlış ölümlere gidişin davası.”

Gülnaz’ın anlayacağı şeyler değildi söyledikleri, basite indirecek zamanı yoktu.

“Bu kadarını bilsin, yeter” diye içinden geçirdi. Büyük bir gayretle gülümsemeye çalışarak:

“Güzel şeyler yaşadık, kocaman bir sevgi paylaştık birlikte ama her güzel şey bir gün biter, bunu sen de biliyorsun. Bütün güzel çiçekler çabuk solar, unutma...”

“Ama hepsi mevsimi geldiğinde tekrar açar,” diye sözünü kesti Gülnaz.

“Evet, sen de öyle açacaksın bir gün yeniden. Başka sevdalar çiçeklenecek yüreğinde, buna inanmalısın. Ben uzaklarda senin mutlu olduğunu bileceğim.”

Gülnaz’ın gözlerinden yaşlar boşalıyordu. Ne olursa olsun onunla gitmiyordu. Onsuz kalamazdı buralarda.

“Ben de geleyim, n’olur,” diye yalvardı. “Her ne yaptıysan, neden kaçırıyorsan...sana bakarım, seni saklarım...lütfen!”

“Keşke mümkün olsa, istemez miyim sanıyorsun? Ben bile nereye gideceğimi bilmezken seni nasıl sürüklerim? Beni anlamaya çalış, hadi sil gözlerini. Belki ilerde bir gün, her şey düzeldiğinde... Kim bilir? O zaman gelir mutlaka seni bulurum!”

Gülnaz’ın gözyaşları dinmek bilmiyordu. Oysa Yusuf’un fazla vakti kalmamıştı. Her an yakalanacak olmanın verdiği baskı artıyordu üzerinde. Onu daha fazla üzmeden bu işi bitirmeliydi.

“Hadi, seni böyle bırakıp gidemem, git yüzünü yıka, biraz toparlan. Konuşmaya öyle devam ederiz.”

Gülnaz istemeyerek kalkıp lavaboya gittiğinde, Yusuf’un usulca kapıdan çıktığını fark etmedi. Yüzünü yıkayıp içeri girdiğinde anladı oyuna geldiğini.

Onu böyle kaybetmeyi kabullenemiyordu!

Peşinden koşup sarılmak istedi son kez...

Bacakları titriyordu, olduğu yere çöktü kaldı. Hiçbir duyusu çalışmıyordu, otelin elli metre ötesindeki silahlı çatışmayı duymadı bile. Neden sonra kendine geldiğinde aşağıya indi. Oteldeki herkes dışarıya çıkmış ilerdeki kalabalık hakkında konuşuyordu.

Ne olduğunu merak bile etmeden yürüdü gitti...

* * *

Polis, kaldırımın kenarındaki cesedin başında duran arkadaşına yaklaşıp, “Ölürken bir şeyler söylemiş diyorlar, itiraf mıydı?” diye alçak sesle sordu.

“Hayır, ama sanırım yandaşlarına bir mesajdı ya da bir tür şifre.”

“Ne dedi?”

“Bütün güzel çiçekler bir gün solar... gibi bir şey.”

“Allah kahretsin! Bizi yıllardır peşinde koşturduktan sonra ettiği lafa bak. Bunlar çiçekten, böcekten ne anlar? Çiçekler ha!..”

Yerdeki küçük taşı nişanlayıp bir tekme savurdu öfkeyle. Sonra etrafı gözden geçirdi.

“Dikkatli olun!” dedi endişeli bir ses tonuyla. “Ortalıkta başka örgüt üyeleri de olabilir. Savcı gelene kadar kuş uçurtmayın.”

Sonra tekrar arkadaşına dönerek:

“Sen de raporuna o sözleri yazmayı unutma, bir ip ucu olabilir. Güzel çiçekler çabuk solarmış... hıh...sevsinler. Böyle adamların ağzına da hiç yakışmıyor!”

NURDAN GARPARSLAN

BİR AŞK BİR KASABA

Kapı çingırağın sesi kulağımda. Başımı Necdet'in omzuna koyup "Anlat-sana" diyorum. "Anlatırım kardeşim," diyor. "Denize bakıyorum. Karşımda kız kulesi gözüküyor," "Yanında ben varım," diyorum. "Tabii sen var-sın. O kadar yakın ki yüzerek gideriz hani.."

Siyah uzun saçları var, yirmi dört yaşında. Geçen hafta nişanlandı. Git-meyeceğimi biliyordu ama olsun yine de çağırdı. Her gün buradan geçip gi-di-yor. Önceden sadece dükkânın önünden geçerken izliyordum. Konuşamı-yordum onunla. O benle konuşmasaydı da konuşmayacaktım hiçbir zaman. Vitrinde duran atkının yeşilini sormuştu. "Yok," dedim. Çıkacaktı, seslen-dim. "Annem örüyor ama onları. İstersen o renkte de yapar." "Sahi mi? Ne-rede kendisi?" "Eve gitti," dedim. "Öğle yemeği getirecek." "Tamam ben si-parişi vereyim, ne zaman biter?" "Üç dört güne..." "Tamam ben uğrarım ara-da. Zaten yakında oturuyorum."

Demek ki yeniden gelecek. Yeniden konuşacağım onunla. Demek ki an-nemin ördüğü atkıyı takacak. Bizim evde örülen bir atkıyı, benim elimle tut-tuğum iplerden örülecek bir atkıyı.

Uyuyamıyorum. Nasıl uyuyayım atkısı bizim evde. Adını bilmiyorum, yaşını bilmiyorum, nerden geldiler, kimdir bilmiyorum ama onu sevdiğimi biliyorum çünkü hissediyorum bunu. İlk görüşte aşk varmış gerçekten. Yani sadece kitaplardakiler gibi değil de gerçekten varmış. Annem o gün "Dükkâ-na gelme bu gün istersen," diyor. "Evde dinlen biraz." "Yorgun değilim," di-yorum "Hem istersen sen gelme. Ben açabilirim." "Nedenmiş?" diyor "O kız bu gün gelecek diye mi?" "Yok," diyorum "Ne ilgisi var... Adını sorsana ge-lince..." "Sen sorsana." Bekliyorum. Bütün gün bekliyorum. Arada gelme-yeceğini düşünüyorum, öyle olunca dükkânın önüne çıkıp yoldan geçen in-sanları izliyorum. Geniş bir meydan, daralan ara sokağa doğru da bizim dük-kân var, o yüzden yoldan geçenleri rahatlıkla görebiliyorum.

Ahmet amca geliyor. En sevmediğim. "Ne o Osman?" diyor. "Kapının önü-ne çıkmışsın sıkıldın mı içeride?" "Evet," diyorum. "Biraz..." Sonra onu görü-yorum. Bize doğu yaklaşıyor. Beni gördü, çok heyecanlanıyorum ama belli et-memem lazım, hele Ahmet amcaya. Acaba bir şey diyecek mi? Ahmet amca la-fı uzattıkça uzatıyor. "Sıkıldıysan kahvehaneye götüreyim seni," diyor, "Geçer sıkıntın." "Yok," diyorum "İçeri gireceğim birazdan." Yaklaşıyor, bir şey de-

miyor yanımdan geçip dükkândan içeri girerken, Ahmet amca: “Ne güzel,” diyor, “Belediye getirmiş tekerlekli sandalyeni...” “Hı hı getirdiler,” diyorum. “İyi olmuş iyi,” diyor. Kahveye doğru yürümeye başladı. Yapılacak şey mi? Duydu işte yardım aldığımızı. Dükkândan çıktı kapı çingırağının sesini duydum. Elinde poşet var. Beğenmiş midir acaba? “İsmi Dilay’mış diyor annem.” Dükkâna girip tezgâhın arkasına geçiyorum. “N’oldu yine?” diyor “Kim ne söyledi.”

Günler hep aynı, evle dükkân arasında geçiyor, ben Dilay’ı izliyorum, her gün evden çıkıp gidişini, akşama geri gelişini. Geceleri Dilay’ı rüyamda görmek için uyuyorum. Hafta sonları kız kardeşi ya da annesiyle çarşıya gidişini izliyorum. Siyah uzun saçlarını görüyorum rüyamda. Ellerinin sıcaklığını duymak istiyorum. Ama kasabada bir haber duyuluyor. Nişanlanacaktı. Duyduğumda ölürüm sanmıştım ama hâlâ yaşıyorum.

Akşam yemeği sofrada oturuyoruz benim gözlerim onların penceresinde. Işıkları yanıyor. “Tabii yanacak,” diyor annem “Akşam oldu.” Biliyorum o da onlarda, nişanlısı, “Yemeğini ye,” diyor annem, “Soğutma.” “Evi yok mu, ne diye gelip duruyor onlara?” “İzmir’deymiş ailesi.” “Oraya gitsin o zaman ne diye geldi buraya? Orda okul mu yok, gitsin başka yerde yapsın öğretmenliğini.”

Dilay’ı ilk gördüğümünden beri dört yıl geçti aradan. Sadece uzaktan baktım o benle konuşmadıkça konuşmadım. Ama öyle birini tanımış olmam bile inanılmaz bir şey, ya hiç görmeseydim onu? Haberdar olmasaydım böyle güzel birinin varlığından. Sesini duymasaydım. Konuşuyor ya benimle adımı biliyor ya, o da bir şeydir ama yine de gidebilsem gitmek isterdim buradan, onu bir daha görmek istemezdim. Çünkü biliyorum evlenecek yakında. Kötü bir şey olsun istiyorum. Ne olduğu önemli değil. Bir şey olsun ki evlenemesinler. Güneş doğmasın mesela, sabah olmasın. İnsanlar kalkıp da işlerine gitmesin, akşam olup evlerine gelmesinler ‘bu gün de bitti çok şükür.’ demesinler Dilay’ın evleneceği güne bir gün daha yaklaşmayalım. Zaman yolunu şaşırsa da bu kasabaya uğramasa.

Dükkâna Dilay geliyor. “Zümrüt abla nerede,” diyor. “Yok,” diyorum “İp falan alacaktı çarşıdan.” “Neyse ben zaten sana gelmiştim.” Heyecanlanıyorum. Bir kağıt çıkarıyor, zarf mı ne, pembe renkli. “Sana getirdim,” diyor, “Davetiyem.” “Tebrik ederim,” diyorum. “İnşallah çok mutlu olursun.” “Teşekkürler sonra görüşürüz.” Elimde bir davetiye tutuyorum, ellerim titriyor. Ağlamamam lazım. Olmaz. Üzülünecek şey değil bu. Üzüleceksem şu halime üzülmeliyim. Annemin tek başına çektiği onca sıkıntıya üzülmeliyim. Bu üzülünecek şey değil. Birisi nişanlanınca üzülünmez çünkü.

Nasıl yapmıştı o ressam? Hangi kitaptaydı. Ölmek için kendini tekerlekli sandalyesinden atmıştı. Adı neydi? Atmadan önce de başına bir poşet geçirmiş. Ben de öyle yapacağım.

Poşeti kafama geçirdim bir iple falan bağlamam gerekiyor muydu, hatırlamıyorum. Bekliyorum, hala ölmedim. Nefesim biraz daralmaya başladı,

içerideki hava bitiyor. Sanırım boğulmak üzereyim. Kapı çingırağının sesini duyuyorum, biri geldi.

Aceleyle çıkardım poşeti kafamdan. Necdet’miş gelen. “Ne yapıyordun?” diyor. “Söylesene oğlum kafana geçirmişsin poşeti. Domates gibi olmuş suratın.” Tezgâhın üzerindeki davetiye alıyor eline. “Bu ne Aykut hocaların davetiye mi?” diyor. Kendimi tutamıyorum. “Yok,” diyor “Valla ilk sende gördüm bir erkeğin ağladığını. Bundan mı geçirdin poşeti kafana yoksa,” diyor “Demek gelmesem..” “Ben hep böyle kalmaya mahkûmum, hep uzaktan bakmaya, asla onun hayatına dahil olmamaya, benim cehennemim de bu işte necdet.” “Ne biçim konuşuyorsun,” diyor “Bir şey anlamadım.” Güliyorum. “Bana mı güliyorsun?” diyor, “Bir şey anlamadım diye...” “Yok,” diyorum, “Ama kimseye bahsetme söz mü?” “Etmem de bu kız senden büyük be,” diyor. “İki yaş,” diyorum. “Güzle de değil, o öğretmenden başka kimse bakmaz suratına, boşver.”

“Necdetler geldi,” diyor annem. “İzmir’e gideceklermiş sen de git onlarla gezersin,” diyor, “Arabaları da var.” “İstemem,” diyorum. “Dükkâna gelirsin seninle...” “Hep o kız yüzünden,” diyor. “Önceden gidiyordun...” “Onla ilgisi yok.” Necdet yukarı yanıma çıkıyor. “Rahatsız etmeyeyim sizi,” diyorum. “Rahatsız ettiğini söyleyen mi oldu,” diyor. Gözlerinizden anlıyorum. “Önceden böyle değildin,” diyor. “Neşeliydin bizimle gezerdin. Söyle n’oldu. Dilay yüzünden değil mi?” diyor Necdet. “Sana kız mı yok? İzmir’e inelim bir...” “İnmem...” “Kızlar bu yakışıklılığı kaçırmaz ama,” diyor. “Ne bakıyorsun öyle tamam gelmeyiz bir daha.”

“Bir şey de yemiyorsun,” diyor annem, “Zayıfladın iyice hep o Allah’ın cezası kız yüzünden. Sanki çektiğimiz hiç dert yokmuş gibi Allah’ım bir de bunu verdin başımıza. Gelmez olaydılar.” “Tamam sus,” diyorum. “Şikayet etme yerim artık.” “Tabii ye,” diyor. “Kimin için uğraşıyorum ben, kimin için tek başıma çalışıyorum sabahlara kadar. Kimin için gözlerim ağrıyana kadar örgü örüyorum da iki sipariş için dizlerim ağrıya ağrıya onca yolları gidiyorum. Sen böyle eri diye mi?” “Anne,” diyorum “Sus görüyorum hepsini...” “Görüyorsun da ne diye hâlâ üzülüyorsun. Necdetleri de küstürdün kendine. Anca geceleri rüyanda o kızın adını sayıkla, gündüzleri de böyle suratını as otur.” “Yürüyebilsem oturmazdım,” diyorum. “Beni biraz bahçeye çıkar...”

Beyaz bir minibüs geliyor. Binip gidiyorlar. Annem gitmezsek ayıp olur diyor, o da gidiyor. İnsan evladına yapar mı bunu? Necdet gitmiyor ama, “Zaten bizim ne işimiz var nişanda,” diyor “Kadınlar gitti hep. Böyle şeylere de hepsi birbirinden meraklı.” Bir şey hatırlamış gibi oluyor sonra. “Unutmuştum, affedersin.” “Neyi?” diyorum. Vazgeçiyorum, “Boşver,” diyorum, “Anlatsana...” “Neyi?” diyor. “Anlatırdın ya önceden. İstanbul’a gittiğini” “Dur,” diyor, “Başlayayım. Galata kulesine çıkmıştım, evlerin çatıları falan

gözüküyordu hep.” “Yanımdaymışım gibi anlat,” diyorum. “Çok yüksek, o adamın uçtuğu kadar var yani, atlasak uçarız bayağı...”

Evin tahta merdivenlerinde ayak sesleri duyuyorum, annem geliyor. Evin kapısını açıyor. “Nereden geliyosun?” diyorum, “Sabah sabah.” “Sana kitap aldım,” diyor. “Eskiden hep okurdun, anlatırdın bana.” Kitabı elime alıyorum adını okuyorum; çocuk kalbi. “Çocuk kitabı almışsın bana.” “Olsun,” diyor. “Okumadıysan okursun ne var?” “Nereden aldın?” diyorum. “Okuldan o adamdan mı istedin? Almayacaksın oradan, hem çocuk kitabı bu.” Kitabı yere atıyorum.

Ne yapmak gerek böyle üzgünken. Belli etmemeye çalışıyorum. Yemek bile yiyorum içim almıyor ama nasıl da yiyorum, zorla. Üzmeyeyim kimseyi diye. “Annem iştahın açıldı maaşallah,” diyor. “Okuttuğum sular işe yaradı.” “Ne, büyücüye mi gittin?” “Büyücü değil,” diyor. “Hoca o. Hoca. İşe yaradı bak.”

Necdet geliyor dükkâna akşam üstü. “Bize gidelim mi?” diyor. Gidiyoruz, akşam bahçede çay içerken, “Hoca varmış burada biliyor musun? Annem ona gitmiş benim için ne saçma. duydun mu hiç?” diyorum. “Evet duydum,” diyor. “Kadınlar gidiyordu geçende.” “Biz de gidelim. Götürsene beni.” “Ne?” diyor, “Kafa mı buluyorsun benle oğlum kadınlar gider öyle yerlere.” “Gece gideriz,” diyorum, “Sen kapıya kadar götür. Yanımda gel yeter.” “Anlaşılan Zümrüt teyze boşuna gitmiş,” diyor. “Hem saçma diyorsun hem, tövbe tövbe.” “Arkadaşım değil misin?” diyorum. “Arkadaşınım arkadaşınım da gidip ne yapacaksın Dilay’ı mı ayıracaksın öğretmenenden?” “Sana ne,” diyorum. “Boş ver. Zaten gideceklermiş onlar.” “Anlamadım?” “Aykut hocanın tayini çıkmış Aydın’a.” “Daha evlenmediler,” diyorum, “Dilay gidemez.” “Nikahları kıyılmış ama,” diyor, “Düğün belki yapmayacaklarmış.” “Nereden biliyorsun?” “Herkes konuşuyor.” “Bunu söylemek için mi getirdin beni eve? Dükkânda da söyledin.” “Yok konuşuyoruz işte.” “Eve gideceğim, beni yola çıkarsan yeter.”

Güneş her sabah yeniden doğuyor, yeniden tazeliyor acımı. Bütün kasabada duyuldu artık gidecekleri. Hayatımda bir şey değişmedi. Belki annem beni böyle görünce biraz daha yaşlandı, belki Necdetler bana biraz daha acıdı. Annemle hiç konuşmadık bununla ilgili ama duyduğumu anladı. “Yine bir şey yememeye başladın,” diyor. “Böyle olmaz.” “Olmasın,” diyorum “İstersen hocaya yine git.” “Önceden böyle değildin,” diyor, “Değildin, Allah sonunu hayır etsin.”

Akşam, dükkânda Necdet’le oturuyoruz Dilay geliyor içeri. Beni görünce gülümsüyor. “Gidiyorum,” diyor, “Duymuşsundur.” “Evet duydum.” Gözlerim doluyor, kendimi ağlamamak için zor tutuyorum. “Kendine iyi bak, gelince uğrarım yanına mutlaka,” diyor. “Tamam,” diyorum. Gülümsüyor, kapıdan çıkıp gidiyor. Kapı çingırağının sesi kulağımda.

Başımı Necdet’in omzuna koyup, “Anlatsana,” diyorum. “Anlatırım kardeşim,” diyor. “Denize bakıyorum. Karşımda kız kulesi gözüktüyor.” “Yanımda ben varım,” diyorum. “Tabii sen varsın. O kadar yakın ki, yüzerek gideriz hani...”

ÖZKAN KAYA

LİMONATA...

O dadan içeri girip etrafa bakındı. Koltuğa oturdu daha sonra. Evin kapısı odaya açılıyordu ve odanın içinden diğer odaya geçiliyordu. Kapının sonunda mutfak, sağında tuvalet, İlhan'ın oturduğu koltuğun solundaki duvarda renkli kalemle çizilmiş resimler vardı. Kuş, ağaç, ev... Duvarın dibinde yatıyordu Samet. Dizlerini karnına çekmişti. Plastik şişe elinden yere yuvarlanmıştı. İlhan oturduğu çekyattan kalkıp yerdeki yolluğu aldı. Samet'e döndü... Üstünü örttü.

"Kaç ay geçti?" dedi Ayla. "Kaç ay geçti söyle, kaç ay daha geçebilir bilmiyorum. Kaç ay daha seni görmemem gerek onu da bilmiyorum. Hiç bir şey bilmiyorum. Hiç bir şey bilmek istemiyorum İlhan, git!"

İlhan ağlayan yüzüne baktı Ayla'nın. Sadece gözün belli yerlerinden mi akardı damlalar. Bir damla, elmacık kemiğinden süzölmeye başladı. Güldüğünde elmacık kemiği çok güzel görünürdü.

Bir tarafından ben öpsem, Samet kıskanır diğer elmacık kemiğinin olduğu yeri tutturamasa bile o da öbür yanağından öperdi.

Damla yanağında bir yol bulmuş gibi sağa ve sola kıvrılarak çene kemiğine kadar gelir... Başını kaldırırsa damla boynuna kadar devam edecek.

Boynunda uyurdu Samet, ben de Samet'in ayaklarıyla uyurdum.

Başını kaldırmazsa çene kemiğinin orada bekleyecek belli bir süre çünkü ilk damla yere düşmeyebilir. Aynı yoldan gelecek olan diğer damlayla beraber düşecek yere. Bir diğer damla ise burnunun kenarından süzölüp, dudağının üstünde kendine bir yol seçecek. Ya dudaklarına inecek ya da dudağının yanından dolaşıp çenesinde duracak.

"Sana diyorum İlhan, seni gördükçe, seni görmüyorum. O'nu görüyorum."

Bir de gözünün ortasından süzölen damla vardır. Yolu hep bellidir. Dolambaçlı yollar seçmez.

Evet, metil alkol zehirlenmesinden kaybettik, normalde etil alkol olması gerek...

Ne süzöldüğünü görürsün ne de yere düşüşünü ama hep bir iz bırakır.

Ellerini yüzüne götürdü Ayla. İlhan hiçbir şey demeden arkasını döndü. "Senin yüzünden..." dedi. Dönüp bakmak istedi Ayla'ya, bakmamalıydı, bakmadı.

Bak şimdiii, altı adet limonumuzu rendeliyoruz. Evet, rendeledikten sonra küp şeklinde doğruyoruz, küp şekli nasıldı? Hayır, hayır o yuvarlak olan,

onu duvara çizmiştin haniiii, hatırlamadın... Sonra rendelediklerimizi, doğradıklarımıza ilave ediyoruzzz. Ardından toz şekeri ekliyoruz. İki üç tane daha limonunun suyunu sıkıyoruz. Limon parçaları ve kabukları kalmasını istemiyorsan süzgeçten geçiriyoruz. Sonra içine soğuk su ekliyoruz veeee hazır. Afiyetle içelim...

Yürürken elini uzattı İlhan. Kimse tutmadı. Öyle yürüdü biraz. Konuştular sonra... Parkta sallandılar... Kaydılar... İplere tırmandılar... Tahtıravalliye bindiler... Top oynadılar... Birbirlerini kovaladılar... Ayla'dan gizli soğuk su içtiler hem de terli terli... İlhan, parkın önünden eve doğru yürürken elini indirdi.

Odadan içeri girip etrafa bakındı. Koltuğa oturdu sonra. Ayla çoktan evi terk etmişti... Evin kapısı odaya açılıyordu ve oda içinden diğer odaya geçiliyordu. Kapının solunda mutfak, sağında tuvalet vardı. Sehpanın üzerindeki kolonya şişesine baktı.

Ne oldu İlhan, ne oldu söylesene. Samet... Samet limonata diye...

Kapıyı kilitlemişti. Dışarı hava çıkacak her yeri bantlamıştı. Odanın her yerine şişelerce kolonya dökmüştü. Başını çevirip duvara baktı... Koltuktan kalkarken sehpanın üzerindeki kolonya şişesini aldı... Yüzünde hiçbir ifade yoktu... Duvarın dibine gidip uzandı. Dizlerini karnına çekti... Sağ eliyle çizimlere dokunuyordu... Sol elinde tuttuğu kolonya şişesi, yere yuvarlandı...

Polis kapıyı kırdığında, Ayla da oradaydı... Her yerde boş kolonya şişeleri vardı. Herkes kolonya içtiğini sanarak yanıliyordu...

Babasına döndü Samet... Yerdeki yolluğu sürüyerek yanına gitti...

Üstünü örttü...

ÖZLEM BAŞARAN

ALİŞMAK ALIŞKANLIKMIŞ ASLINDA

Dünün yankıları bugün anlam kazandı bende âdetâ. Mesela dün kafamın düğün yerinde, meydanın orta yerinde çalan davuldan hiçbir farkı yok şu anda. Ne düğündü ama. Ekmek kuyruğunu andıran takı sırası, ardı arkası kesilmeyen halay halkası, zılgıtlar eşliğinde söylenen oyun havası... Gelin hanımın seyyar bir kuyumcudan farkı varsa eve gitmek nasip olmasın bana. Böyle bir düğüne tanıklık etmeden öldüm demem artık; çünkü gördüm. Bu düğün görebileceklerimin arasında zirvelerde bir yerde, ötesi de yok zannımca. Aşiret düğünü de görmüş oldum ölmeden vesselam.

Her şeyden öte, insanlığın ölmediği bir köydeyim ben. Köyün alayını akrabâ sanırsın, birinin başına bir musibet gelmeye görsün, zincirleme isim tamlaması gibi bağ kuruyorlar aralarında. Kim kimin kardeşi, kim kimin kuzeni anlayamıyorsun. Kilit kavramının olmadığı bir yerdeyim. İnsanlar kapılarını kilitlemiyorlar, tedirginliğin uğramadığı bir yer burası yani. Bir de yağmur bir başka yağıyor buraya, sanırsın özene bezene, elenip seçilmiş yere düşen damlalar, o kadar kibar, o kadar narin.

Misafirperverliğin ve sevecenliğin bu denli harmanlandığı başka bir yer daha görmedim, göremem de. Buraya atanmamın ilk günlerinde evime getirdikleri horozların, tavukların haddi hesabı yoktu. Geçen gün laf arasında; “Oldu olacak tilki ya da ornitorenk alıp gelin, bir tek onlar kaldı alıp gelmediğiniz.” dedim. Yüzlerindeki ifadeyi ölsün yine unutamam. “Nerde satılıyor o dediğiniz muallime hanım, alıp hemen getirelim.” demezler mi? Masumiyetlerine kurban olmam mı ben?

İki senedir bu köydeyim, tek bir kavgaya ve tantanaya tanıklık etmedim. Güvenin sonsuzluğunu dayadılar kapıma. Önlerinden her geçtiğimde kahvehane halkının başlarını önlerine eğip ceketlerini iliklemelerini ölsün de unutamam. Alıştım bana sundukları sonsuz saygıya, benim onlara duyduğum sevgiyse hat safhada.

Burada imece usûlüyle yürütülüyor işler. Harman vakti gelip geçene kadar her bir iş nizama oturtulmuş halde ilerleyip yol alıyor. E daha ne olsun, yol belli yordam çoktan belli. Burada akan su yatağını hallice çoktan buluyor.

Çaykolik oldum burada. O kadar çok kaçak çay hediye geldi ki öğrenci velilerinden, ziyan olmasın diye demlediğim çayın müptelası olmuşum bir de

baktım ki. Termosumu alıp öyle gidiyorum okula yanım sıra. Bağımlılığın ileri dereceye kavuşmuş hali bendeki yani.

Ütümü de kendim yapıyorum artık. Üstelik çift dikiş olmuyor pantolonlarımda. Zamanla her şeye alışıyor ya insan tam da öyleyim işte.

Köyün muhtarı tüberküloza yakalanmış, ziyaret etmem icap eder, bir de kek çıkarım, onu götürürüm beraberimde. Kek onlara öyle yavan geliyor ki anlamam. Onlar kahvaltıda bile ciğer yiyorlar, her yemekleri zahmetli, her yemekleri gösterişli. Baharatın boca edildiği bir yemek kültürleri var. İçinde etin olmadığı yemeğe yemek gözüyle bakmıyorlar. Zeytinyağlı enginar yapıp götürüyim dedim geçen gün komşuma, tabağa öyle bir bakışı, bana öyle bir acıyışı vardı ki. “Senin bu kara kuru hallerin bunlardan ötürü.” der gibi. Ertesi gün aynı komşum mumbar dolması yapıp ziyaretime geldi. “Azıcık ye de yüzüne kan gelsin muallime hanım, halden düşecen böyle maazallah.” deyince aldım bir güzel cevabımı. İçten bir kakhaha attım. Onlara göre kadın dediğin etli butlu olacak, zayıflık hastalık alâmeti zannımca. “Kiloma dikkat ediyorum.” demekten vazgeçtim, taktik değiştirdim. “Sizin yemeklerinizi yediğimden beri, midemin neşesi değişti.” Diyorum da ağızlarında kaşık unutmış gibi gülüyorlar bana. O kadar içten, o kadar samimiler. Samimiyetleri de bir o kadar hakiki.

Buranın halkı çok zengin. Kimsenin kimseden alacağı yok. Ama herkes mütevazılığın başrollerini paylaşıyor sanki.

Kadınların düğünlere bir icap edişleri var, gözünün göz ayarı bozulur, rüya sanırsın. Pullu elbiselerin yanar döner halleri ışık olur düğün meydanına. Her birinin Frenk Ağı kolyeleri, dokuz katlı akıtma bilekleri, yirmi dört adet burma bilezikleri ve o masadaki hallerinden memnun halleri... Altının ihtişamı rengini burada benimsettiler bana.

Öğrencilerimin velileri ağzımdan çıkan her sözü kulaklarına küpe yapıyorlar desem yeridir, o kadar önem veriyorlar fikirlerime. “Okumuş insanın hali bir başka.” deyip saygı duyuyorlar her dediklerime.

Gözyaşımı saklayarak geldiğim bu köye bu denli bağlanacağımı ölsem aklımdan geçirmezdim. Ben bu köye uzaktan bakarken baktım ki bu köyün insanı olmuşum, ölsem kendime ifade edemezdim. Bu köy benim sığınağım, bu insanlar yoldaşım olmuş, biri anlatsa hikaye der geçerdim. Ama öyleymiş işte, alışmış insan, bağlanıyormuş. İşin tuhaf gerçeği alışmak alışkanlık olmuş aslında, ben cidden alışmışım buralara. Belli ki daha çok anı biriktireceğim heybemde, burada geçen her bir günüm kısa metrajlı bir film niteliğinde.

Bu filmin içinde seyr ü sefer hâlinde yolcuyum artık ve bu köy de bundan böyle önsözüm benim, bütün alışkanlıklarımın her katresinde... ❧

SELİN DİLMAÇ

DOKUNUŞUN SOKAKLARI

I.

Yıldızlı ve mavi bir gecede, daha doğrusu, yıldızlı ve bir türlü mavinin ağırlığından kurtulamayan bir ilkbahar gecesinde, bir şehirde, daha da doğrusu, yıldızlı ve mavinin ağırlığından bir türlü kurtulamamış ilkbahar gecesinde, bir şehre doğru iki tekerleğin üzerinde, yüz kilometre civarında bir hızla ilerleyen erkeğin kendi rüzgarından belli belirsiz titremesi ve yalnızca bedene çarpan gece böceklerinin gövdesinde bıraktığı izlerin, o şehrin herhangi bir yerinde belirsiz bir kadının yaptığı geceye dair bir resme çok benzemesi, gece böceklerinin kaderini ne kadar hafifletebilir ki...

Aslında hiçbir şeyi değiştirmez bu. Ne erkeğin bedenindeki ısırlıkları fark etmesine, ne de kadının yaptığı resmi yırtıp atmasına sebep olur. Fakat yürürken elimizin tersiyle savuşturduğumuz bu kanatlı şeyler, bazen tebdil gezen melekler gibi davranıp birçok şeyi değiştirebilirler. Nasıl mı?

Hadi gelin sizinle gece böceklerinin kaderleriyle oynayalım.

II.

Gece vakti balkonunda oturan 35-40 yaşlarındaki adamın duyduğu korku, yalnızca artık resim yapamayacağı için değil, gözleri olmadan fazla yaşayamayacağını düşündüğü içindi. Bir ressama en gerekli şeyin eller mi yoksa gözler mi olduğunu bilmiyordu. Son gittiği galeride bir ressam 'Körlüğümün ikinci yılında ellerim görmeye başladı' demişti. Ve kör olduktan sonra yaptığı resimler diğerlerinden çok daha güzeldi. Ama bu adam, inanmak için Tanrı'dan işaret bekleyenler gibi balkonda oturmuş, bir ressama en gerekli şeyin ne olduğunu bulmak için bir kıpırtı bekliyordu. Oyun bu ya, tam o an, ışığa doğru yol alan bir kanatlı, geçerken adamın ellerine çarptı. Işığa tapan küçük böcekler, çaresizlik içinde kıvranan ressama bilmeden çok büyük bir armağan vermişti.

III.

Adam o gece ellerinde kalmış kader parçalarıyla, evrenin apayrı vakitlerinde yaşamış bir sürü kadın yarattı. Hepsi de yüzlerinde aynı kaderi taşımışlardı.

Vakitlerin ilkinde ve en önemlisinde, kadın bir geceyi resmediyordu. Fakat bunun bir başka anın tekrarı olduğundan bihaberdi.

Diğer vakitte sağ yanağında ben olan bir kadın aynaya baktı ve ben'inin sol yanağında olduğunu gördü. Yıllar boyu kandırılmış olmanın verdiği ızdır- rap, uçurumun kenarında yaşadığımızı ansızın fark edişimizle duyduğumuz ızdırapla aynıydı.

Bir diğer vakitte, sağ yanağında ben'i olan bir kadın, aynada ben'inin sol- da gözüktüğünü gördü. Aynanın onu doğru yansıtmaktan çekindiği düşünce- sine kapıldı. Kısa bir kahkaha attı ve peruğunu taktı.

Bir başka vakitte sağ yanağında ben'i olan bir kadın doktora gitti ve ya- nağındaki ben'i aldırıldı. Zira küçük bir nokta bile bazen can sıkıcı olabilirdi.

Çok yakın bir vakitte sağ yanağında ben'i olan bir kadın yoktu. Kalemle yanağına ben çizmesi, onu sağ yanağında ben'i olan bir kadın yapmazdı.

Çok eski vakitlerde bir kadının sağ yanağında bir ben peydah oldu. Batıl inançları olan bu kadın, yakında çocuğu olacağını düşündü.

Mutlu vakitlerde sağ yanağında ben'i olan bir kadın ve onu ben'inden öpen bir kocası vardı.

Sonsuza dek süren masal vakitlerinde, uzak diyarlarda sağ yanağında ben'i olan bir prenses yaşardı. Prenses bir gece balodan dönerken ben'ini düşürmüş, beyaz atlı prensi de onun ben'ini tanıyıp saraya geri götürmüştü. (İşin aslı prens kör bir ressamdı; prensesin ben'ini yaşlı uşak bulmuştu.)

IV.

Adam resimleri üst üste koydu ve galeri için resim isteyen işadamlıya ko- nuşmaya gitti. İşadamı elinde kadehiyle pişkin pişkin sırtıp 'Ne diye hep ay- nı resmi çizdin yahu?' dedi. 'Aslına bakarsanız onlar aynı olmaktan çok uzaklar' dedi adam, 'daha dikkatli BAKIN'. Koltuğun yayını gıcırdatarak ikide bir sağa sola sallanan, zaten biraz çakırkeyf olmuş galeri sahibi, ressamın söylediklerini anlamasa da, anlamadığı şeylerin şimdiye dek beğenildi- ğini gördüğünden, resimleri şöyle bir bütünleyip masaya vurduktan sonra 'Dostum... Sen gerçek bir ressamısın!' dedi kahkahayla. Adam ne hayal kırık- lığı ne de sevince benzeyen tuhaf bir hal içindeydi.

Aslında bu da hiçbir şeyi değiştirmezdi. Ne adamın hevesinin kırılmasına ne de koltuklarının kabarmasına sebep olurdu.

V.

Uzun caddelerin başındaki sanat galerilerine uğramadan, karanlıktan baş- ka bir şeyin görülmediği şu sokakta bir sergi hazırlamak kimin aklına gelebi- lirdi? Elbette kör ya da ahmak birinin. Ahmak olmadığı her hâlden belli

olan, şu köşede duran elleri eldivenli adam, bu karanlık sokağın ressamından başkası olamazdı. Tebrik etmek için hiç de müsait bir yerde durmamasına karşın yanına doğru ağır adımlarla yürümeye başlayan parlak yüzüklü bir kadını bağırdı: ‘Ayyyyy, böcekler resimleri yiyorlarrrrr’ Gece böcekleri yol üzerinde derme çatma şovaleler üzerinde kurulan, karanlıktan başka bir şeyin görülmediği, ressamının kör olduğu bu serginin tüm resimlerini yemeye niyetliydiler. Bir doğuş sırasına göre dizilmiş resimlerden kemirmeye başladıkları ilk resim ise bir gecenin resmiydi.

VI.

Gece böceklerinin ben’li kadınlara saldırısını ancak daha önce bu öyküyü yaşamış bir erkeğin rüzgârı engelleyebilirdi. Bir kurgunun daha peydah olduğu o anlarda bir ressamın imdadına yetişmeyi her zaman başarabilen motor-sikletli adam, yüz kilometre civarında bir hızla geçtiği sergi sokağından, kendisini çizen ben’li kadını kurtarmak pahasına tüm gece böceklerini kendisiyle beraber uyumaları için gövdesine hapsetti.

Karanlığın derme çatma bir serginin üzerine abandığı bu gecede hafifleyen tek şey, gece böceklerinin kaderleriydi. ❧

SİNEM TORUN

‘HER İNSAN ÖLDÜRÜR GENE DE SEVDİĞİNİ’

Bir kelimeyi temâşâ etmenin ne demek olduğunu hiçbir kelimeye yaklaştırmadığınızda anlarsınız. Bir kelimeye yaklaşmanın ne demek olduğunu bu cümleyi anlayınca anlarsınız. Bir cümleyi anlamamanın ne demek olduğunu hiç kimse sizi anlamadığında anlarsınız. Bir gün bir kelime temâşâ edebilirsiniz eğer... anlarsınız. Öncesinde kaybettiklerinizi.

Kör oldum. Ninem öldü. Bir kelime intihar etti. İçinde öykü kelimesi geçen bir öykü, üstelik yazar öykü kelimesini kullanmamaya and içmişti, gelip gönlüme çarptı. Kör oldum. Öyleyse varım. Görüyorum. Bir incir... patladı dalından düşüp. Öyleyse varım.

Kargalar ekinleri yiyordu. Bir elma kurdunun elmayı ustalıklı yiyip tam çerkeşine vardığı bir Salı günü doğdu Eshter. Büyükannesi de böyle bir günde doğmuştu. Badem ağaçları çiçek açtığı veyahut başaklar olgunlaştığı günlerden birinde işte. Bizimse hiç şiiir gibi bir doğma günümüz olmadı. Büyükannesi, Eshter doğduğu gün evde kimse olmasın diye Salı olan kabul gününü perşembeye almak zorunda kalmıştı. Büyükannesinin perşembe konuklarıyla büyüdü Eshter.

İşte bu Perşembe günleri de olmasa büyükannesi hiç evde durmayacaktı. Çünkü yaşamının son gününe kadar, hava nasıl olursa olsun Perşembe hariç her gün, şemsiyesiyle dışarı çıkan koyu bir Katolik’ti. Yağmur başlar başlamaz en yakınındaki insanın koluna girer, ‘Nereye gidiyorsunuz?’ diye sorar, hiç yolunun üzeri olmasa bile ‘A, ne tesadüf ben de oraya gidiyordum. Sizi bırakayım. Girin şemsiyenin altına girin, ıslanmayın.’ derdi. Bazı günler sırf bu yüzden yataklara düşerdi ve Eshter Noman’ın en çok sevdiği süt kaymağı alma işlemini yapmaya hâli olmazdı. Çünkü bütün gün şehrin bir doğusuna, bir batısına, hiç de bilmediği yerlere tanımadığı insanlar için şemsiye taşırdı.

“Yediğim elmada kahverengi ezikti ninem. Elmanın en güzel yerindeki çürüktü ninem. Elmanın içinde kurttu ninem. Elmanın dört çekirdeğinden biriydi ninem.” diye bahsederdi Eshter ondan. Çoğu zaman onu sevmekten korkardı. Onu daha fazla sevmemek için Tanrı’ya yalvardığı da olmuştu. Büyükannesinin yumuşacık konuşması onu çılgına çeviriyordu.

- Eshter.
- Efendim büyükanne.
- Sen benim hayatımın çöp tenekesisin.
- ...
- ...

— Neden?

— Bilmem. Baksana benim beğenmediğim elmaları yiyorsun.

— ... Yatalım büyükanne.

İşte böyle. Hep böyle. Onu sevmemek için tek bir neden bulsa kendini mesut sayacaktı ama bulamıyordu. Çirkinlikleri bile ona o kadar güzel geliyordu ki çıldırıyordu.

Uyuyamadı Eshter. Tüm cesaretini topladı ve emin adımlarla yürüdü. Yalnızca tırnaklarını sevecekti. Yok, hayır, onu öldürecekti. Odaya girdiğinde ayağının altında bir şeyler kırıldı. Kuruyup taşlaşmış bir ekmek, kristalleşmiş kırıntılar ayağının altında üç parçaya ayrılmıştı. Ekmek parçalarını alıp Tanrı'dan onları yere düşüren kişi için af diledikten sonra öpüp masanın üzerine koydu. Kurumuş bir ekmek cesaretini kırmaya yetmişti. Daha da kötüsü gönlü yumuşamıştı. Tanrı böyle sürekli karşısına çıkarken nasıl becerecekti onu öldürmeyi. Sevmeyi veren Tanrı bu cesareti de vermeye katlanmalıydı. Tırnaklarını sevdi. Komodinin üzerindeki bayatlamış suyun kokusu geldi burnuna. Parmaklarını birleştirip bardağın içine soktu. Ne yaptığını bilmiyordu. Eli bardağa sıkışmıştı. “Hay aksi, hay aksi!” diyip duruyordu. Büyükannesi uyanıp onu başucunda bardağa sıkışan elini kurtarmaya çalışırken görse ne yapardı acaba. Kesin yumuşak yumuşak gülerdi. Hayır, bunları düşünmemeliydi Eshter. Başını büyükannesinin karnına koydu. Baloncuk baloncuk sesler geliyordu karnından. O kalın kollarıyla buruşuk boynunu sardı, sıktı, sıktı... *ve kırdı göğsüne bastırırken.*

Eshter yıllar sonra katil zanlısı olarak idama götürülmeden önce de bunları anlatıp insanları sinirlendirecekti. Kim bir katilin sütün kaymağını ayıklamaktan hoşlandığını bilmek isterdi ki. Ya da tam büyükannesini öldürecekken ayakkabısının altında ezilen kurumuş ekmeğin kalbini yumuşatması yüzünden bir türlü öldüremediğini duymak isterdi ki. İstemediler de zaten. Dinlemeden göturdüler hemen. Bu söyledikleri kimseyi ilgilendirmede. Büyük adamların son sözleri gibi kalem defter çıkartılıp bir yerlere kaydedilmedi. Oscar Wilde'ın hapisanede tanıştığı aşk katillerinden biriymi yalnızca. Son isteği sorulduğunda “Salı günü ölmek istiyorum.” dedi. Kimse gülmedi.

Eshter Noman bir pazartesi günü, tam da elma kurdu çekirdeğe varacakken, doğumuna yirmi dört saat kala, başı iki elinin arasında, büyükannesini gereğinden fazla sevdiği için idam edildi. Son gördüğü, bir incirin dalından düşüp patlamasıydı ve son sözü: “Öyleyse varım.” Derler ki, orada bir incirin dalından düşüp patladığını Eshter Noman'dan başka kimse görmemiş. Çünkü herkes Eshter'in az sonra sallanacak ayaklarına odaklanmış. Derler ki, Eshter boynundaki ipin nefes borusuna yaptığı baskıdan değil, inciri fark etmenin heyecanından ölmüş. Boşver Eshter, ne işe yarar ki ölmemek. Ne işe yarar ki severken öldürmeyen insan. Ne işe yarar ki inciri fark etmeyen insanlar. Ne işe yarar ki katil olmamak. ❹

TUBA YAVUZ

KIRIK

*“Kapanmaz yağmurun açtığı yaralar çocuklarda.”***İsmet Özel**

Yağmur beni arıt!
 Yağmur beni kurut!
 Yağmur beni sustur!

Benim çocukluk dualarım hep yağmuraydı. Irmaklar, denizler, köprüler hepsi yağmuru işaret ederdi bana. Her duam yağmurla başlar ve her duam yanaklarımdaki yağmur damlalarıyla biterdi. Çok ağlardım. Oyun oynarken bile ağlayacak bir şey bulurdum. Ayağıma taş değerdı ağlardım, arkadaşım düşerdı ağlardım, annem eve gel, derdi ağlardım, ağlardım, ağlardım... Ağlamayı sevmezdim, sevmeye sevmeye ağlardım. Büyükler ağlamaz sanırdım. En çok da bu yüzden büyümek isterdim.

Yağmur beni büyüt!
 Yağmur beni büyüt!

İçimi kaç yastığa akıttım, kaç yastık nemlendi dualarımla bilmem... Büyüdüm. Ağlamalarım değışti. Dıştan değil içten ağlamaya başladım. Büyüdüm. Herkesle değil yalnız ağlamayı öğrendim. Büyüdüm. Lekesizliğim bozuldu. Sesimin çatalları içime saplandı. Büyüdüm. Sırlarım oldu. Şiir yazdım. Büyüdüm. Aynaları kırdım. Perdeleri kapattım. Büyüdüm.

Yağmur, bana bebek getir !
 Yağmur, bana bebek getir!

Büyüdüm ama bebek kalan ruhumu yalnız bırakmamak için bebekler aldım kendime. Oyuncaklar rüyalara inananlar için. Hep inandım rüyalara. Gerçeğin demir yüzüne dokunmadım. Bebeklerle konuştum. Onlara isim taktım. En çok da onlara anlattım rüyalarımı. Beni en çok onlar dinledi, en sıcak onlara sarıldım.

Yağmur, beni uçur!
 Yağmur, beni uçur!

Babamı elinde bebekle yolda gördüğümde içimdeki kırık camlar ayaklanıp birleşmişti. Yüreğimdeki kartallar serçelendi. Yanına gittim. Beni gördüğüne şaşırdı. Kim bilir belki de sürpriz yapacaktı ve ben onun karşısına çıka-

rak sürprizini bozdum. İlk kez bana oyuncak alıyordu. Nereden çıktı, neden aldı diye düşünmedim. Hem babam benim bebek sevdiğimi de bilmezdi. Yirmi yaşına gireli iki ay olmuştu. Bu yaştakilerin bebeklerle oynamayacağını bilirdi. Onu da düşünmedim. İçimdeki serçe kanat çırparken sıradan mevzulardan konuşmak ne de zordu. Akşam konuşuruz acelem var dedi, nereye gittiğimi bile sormadı. Ben de sorsun istemedim. Beni görünce bebeği arkasına saklamıştı. Fark etmedim sandı. Ben de fark etmemiş gibi yaptım. Babam hızla yanımdan gitti. Arkasından bakarken yüzüme gidişinin rüzgârı değdi. Serinledim. Ve yağmurlara şükrettim. Uçmak ne güzeldi.

Yağmur, herkesi güldür!

Yağmur, herkesi güldür!

Akşam nasıl olur ki. Saat üçe yaklaşıyordu. Gideceğim yere gitmekten vazgeçtim. Daha önce hiç yapmadığım bir şey yapmalıyım bugün. Babam gibi. O da daha önce hiç yapmadığı bir şey yaptı çünkü bugün. Beni fark etti. Beni mutlu etti. Beni hatırladı. Yürüdüm. Nereye gideceğimi bilmeden. İçimdeki dua ve şükürler gözümde yaşa dönerken... Bir banka oturdum. Bir kadın çocuğuna bağıırıyordu. Nefret etmedim kadından. Bir gün bağıırırsa başka gün sever dedim. Herkesi sevebilirdim bugün. İçimdeki serçenin kanatları ağzımdaydı. Islık çaldım, insanlar bana bakarken...Güldüm herkese ve herkes de gülsün istedim yağmurdan.

Yağmur, tüm sesleri yok et!

Yağmur, tüm sesleri yok et!

Islık çalarken ve gülerken vakti akşam ettim. Eve gittiğimde yüzümün çukurlarına yerleşen tebessümü annem de fark etti. Kendimden başkasını görmüyordum. Annem mutlu muydu bilmiyorum. Yemek yedik. Babam hala yoktu. Akşamları yemekte babamı görmemeye alıştık. Ama içimdeki serçe bunu anlamazdı. Dayanamadım anneme sordum. Soruma şaşırılmış olacak ki cevabı vermeden önce, neden sorduğumu merak etti. Söylemedim. Bebeğimi beklediğimi bilmesin istedim. Baban bu gece gelmez dedi. Durdum. İçimdeki ıslık da durdu. Devam etti. Çocuk değilsin artık anlamışsındır, saklamayalım senden babanın iki evi var. Anlamadım. Yakında ayrılacağız. Bugünden sonra da gelmeyecek baban dedi. Gerisini duymadım. Annemin sesi kısılsın istedim. Dua ettim yağmura. Annem sussun.

Yağmur, tüm çocukları öldür!

Yağmur, tüm çocukları öldür!

Annem ne zaman ağlamaya başladı, ne zaman sustu ne zaman oturduk hatırlamıyorum. Aklım bebekteydi. Başka eve gitmiş, boşanmışlar, bizi terk etmiş... Bunların önemi yoktu. İçimdeki serçe sessizdi ve hâlâ babamın bebeği bana getirmesini bekliyordu. Anneme “bebek” dedim. “Babam bana bebek ge-

tirecekti bugün. Onu vermek için gelir.” Annem sustu. Annemin susması içimdeki serçenin susmasına benzemiyordu. “Bebek!” diye bağırdım. “Onu o kadının kızına almıştır” dedi. “Gerçi kızı senden büyük ama...” Yere çivilendim. Kımıldayamadım. Gözlerime hâkim olamıyordum. Ağladım. Bu çocukluğumdaki ağlamalar gibi değildi. Tüm çocuklar ölsün istedim. Yağmura dua ettim.

Yağmur, babamı öldür!

Yağmur, babamı öldür!

İçimdeki serçeyi uçurumdan atalı bir aydan fazla olmuştu. Babamı en son gördüğüm haliyle zihnime kazımıştım. Elindeki bebeği arkasına saklarken ve mahcup. İçimdeki serçe öldüğünden beri ağlamıyordum. Sustum. Gök gürültüsüyle ben yağmura dua ettim yine. Babam ölsün istedim.

“Kapanmaz yağmurun açtığı yaralar çocuklarda.” ❧

AHMET FURKAN DOĞAN

SON EL...

Hiçbir basit gerçeğin maliyeti bu kadar pahalıya patlamamıştır. “Bilmiyorum” diyorum, sormaya devam ediyor bir ses ve o üç el. Evet, son altı aydır hemhal olduğum yegane muhataplarım tamı tamına üç el: biri benli, biri kılıklı ve sonuncusu uzun tırnaklı. Tek kişilik karanlık hücremin demir kapısındaki delikten, sefil hayatıma zaman zaman dünyanın en güzel, en doyurucu, en muhabbetli, en anlamlı, en beklenen elleri girer günde üç defa. Ben onlarla heyecanlanır, onlarla sevinir, onların verdikleriyle hayata tutunurum. Sakinliğim yanılmasın, biraz heyheylendim biraz da alıştım; yoksa ilk üç ay ellerin anlamadığı dilden konuşup, onları da kendimi de çok üzdüm. İlk üç ay ne mi yaptım? Soru sordum. Tahmin edin neler olduklarını, yazdırmayın bana, acı çekiyorum zira her harfte. Avuçlarıma kumla karışık kan oturdu giriş bölümünde. Daha gelişme ve bir de son paragrafım olacak. Tüm bunları yemek kaşığımın sapından kopardığım, ellerin de çakozlamadığı, ufak bir parçasıyla duvara kazıyorum. Yerime gelen bahtsız ona duvarda kendisi için hiç yer bırakmadığım için bana küfür ederken bir yandan da mutlu olacak okurken, gönlünü bu hiç de eğlenceli olmayan yerde eyleyebildiği için. Belki yazdıklarımı ezberleyecek harfi harfine, kelimesi kelimesine, noktası virgüllüne... Bunları düşünecek hep gözlerini kapadığında, açtığında, yemek yediğinde, ihtiyaçlarını gidermek için bir köşeye çekildiğinde, histeri nöbetleri geçirdiğinde, elbiselerini ve etlerini parçalayıp yorgun düştüğünde...

Asıl meseleye gelelim, soru sordum demiştim tam üç ay boyunca bağıra çağıra. Sonra tabi vazgeçtim ya da ellerin benimle asla konuşmayacağı evhamına kapıldım. Sıradan bir akşam yemeği seansında ansızın bir mucize vuku buldu, benli el bana “Neden yaptın?” diye sordu. Ses dalgaları adlarımın da hakkını vere vere, denizin sahili dövdüğü gibi kulak zarlarımı dövmeye başladı; sinirlerim bayram etti, davullar zurnalar gırla, dikkat kesildim; yankıyı da duydum. Gülcükler açtı yüzümde, daha bir güzel göründü gözümde pisli pasaklı hücre. Ne güzel, davudi bir ses. Buyurgan, babacan, sımsıcak. Sığınasım geldi, her şeyi itiraf edesim, af dileyesim, muhabbet edesim, dertlerimi paylaşasım, en çok da yüzünü göresim. Fakat beynimde de, dilimde de tık yok. Tek kelime, tek fikir, “neden”e bir cevap ya da inkar, yok. Sustum ve pustum, sanki kadim bir dostun karşısındayım da “Konuşmaya ne hacet efendim, biz böyle de anlaşıyoruz” der gibiyim. Gibiyim ama, kendimce. Zira üç ya-

nım taştan duvar, öntümde bir demir kapı ve benli bir el etten kemikten, kandan ve hücreden. Kimse beni göremez, ben dahil. Sustuk öyle bir kaç dakika. Gözlerim elin beninde, karanlık noktada geleceğimi tahmine çalışıyorum; üzerine ufak, minnacık bir sekiz çizip ona “evet-hayır” soruları sormak; ölçüp biçip mükemmel yuvarlağın o olduğunu kanıtlamak istiyorum. Çekti gitti sonra, ben hayalimde zat-ı alilerine, sonuna gönül rahatlığıyla gelip gururla duracağı güzel cümleler yazdım; kol, gövde, bacak, kaş, göz çizip “neden” sorusuna cevabını bulamadığım kelimelerin her harfine bir adam astım; ortasına pedal takıp firarına alet ettim; paralel evrenlerinde gönlümü eğlendirdim kara deliğimin... Daha neler neler, anlatsam deli dersiniz.

Daha önemli işlerim de yoktu aslında. Belki de umudumun olmamasının dandik beynime daha iyi geleceğini düşünmüştüm, çünkü ümit beni daha çok yoruyor, daha çok hırpalıyordu. Bir karara varıp günleri saymayı bıraktım. Hücremin demir kapısının önü, koridorda yanan ve hiç sönmeyen aydınlatmanın az da olsa içeri giren ışıkları menteşelerden sızdığı için, diğer yerlere göre daha aydınlık olurdu. İşte ben tam da o kısmı sırf bu yüzden hiç sevmedim. Biraz muhabbetim olsa, ellerden birine oraları alçıyla sımsıkı kapatmasını rica edebilirdim. Ben düşünmek için daha arkalara, siyahinin zifirisine kaçır, orada zihin işçiliği yapardım. Yine böyle bir zaman, ki benden bu konuda kesinlik bildiren kelimeler beklememeyi öğrendiğinizi varsayıyorum artık, kapının küçük penceresinden kılı el yemeğimle birlikte uzandı. Aldım, geri çekilmesini bekledim, uzayınca kulaklarımı ikinci bir mucizenin gelişine hazırladım. Tam o anda senfoni orkestrasının şefi kollarını kaldırdı ve hızla indirdi, piyanist maharetli ellerini sondan başa tüm tuşlarda gezdirdi, kemancı kendisinden geçercesine saçlarını savurdu, gitarist ellerini hızla tellere vurup penasını kırdı. Tüm orkestra hünerini sergiledi ve aynı ses bana “Nasıl yaptın?” diye sordu. Fakat ben hala az önce biten şaheseri ayakta alkışlamakla meşgul olduğumdan, elin göremediği fakat hiçbir gardiyanın da hak etmediği bu saygıyı ona altın tepsilerde sundum. İçine bu dehlizden çıkmaya dair her gün dibini biraz daha kazdığım kaçış planlarımı; ceplerimde biriktirdiğim aleyhime delil olarak kullanılabilecek toprak parçacıklarını; karanlığına, açlığa, susuzluğuna, soğukluğuna ve kaybolmuşluğuma daha kolay katlanmamı sağlayan tecrübelerimi koydum. Sonra ne mi oldu? Anlatsam, ah çekersiniz.

Artık öyle biçimsiz bir kelimeydim ki nereye konsam, cümlemin bütünlüğünü bozuyordum. Yazarım ne yapsın benimle? Derttim onun için, büyük, kocaman bir tasa. Hangi şiire, hangi hikaye ve romana soksa, şekilsizliğimle hep böyle sırtmıştım onun yüzüne. Belki beni buraya o tıktı, gözden uzak oldum böylece. Beni düşünmedi bir süre, ama hep kontrol etti elleriyle... Islah

olduğumu sanmam. Hala bir his içimde; hep kendi başıma anlamlı olmalıyım diye... Demir kapıda beliren nur içinden uzanan uzun tırnaklı el, ne kadar uğraşsam da nefes boruma bir türlü kaçıramadığım başarısız intihar girişimleri mi uzatıyor. Tepsiye artık dokunmuyorum, taşıyamıyorum, kendimden başka her şey ağır geliyor bana. Örs yere koyulurken boş, çiziksiz, toz konmamış, kırışmamış; üzerini imzalarla doldurmak isteyeceğiniz; öldükten sonra geriye kalanlara arabalar, yatlar, katlar bırakabileceğiniz; aşkınızı itiraf edebileceğiniz; istifa mektubu yazabileceğiniz; devlete halinizi arz edebileceğiniz beyaz bir sayfa uçak oldu uçu ve o aynı ses bana “Ne zaman yaptın?” diye sordu. Uçağın duvarlara çarpışını, kirlenişini, yırtılışını, didik didik parçalanışını izledim; kafamı buldum kaşdım; saçlarıma, gözlerime, burnuma, kulaklarıma, dudaklarıma dokunup neye benzediğimi hatırlamaya, şimdiki halimi ise tahmine çalıştım. Başlangıcına ne kadar uzaktayım sonuma ne kadar yakın. Sonra ne mi oldu? Yazık oldu, heba oldu ama en çok da telef oldu sorulmadan unutulmuş güzel cevaplarım. Anlatsam, vah edersiniz. ❧

EMİNE BATAR'LA UZAYAN GÖLGELER ÜZERİNE SÖYLEŞİ: “YAZMAK SÖZ'E YAPILACAK EN BÜYÜK İYİLİKTİR.”

Konuşan: Handan ACAR YILDIZ

— *Her sanatçının biraz inada ihtiyacı vardır. Örneğin yazmaya yeni başlayanlar için ilk metinler dergilere gönderilir. Dergiye giden onlarca metin vardır. Editörler, metni seçmenin yanında, gönderenin istikrarından da emin olmak adına yayımlarken bir süre çekincede kalırlar. İlk öyküleri yayımlatmak dahi belli bir sabrı ve istikrarı gerektirir. Sevgili Emine Batar, yayımlanan ilk öyküden basılan ilk kitaba kadar geçen süreçte seni yazma konusunda inatçı ve ısrarlı kılan duygu hangisi?*

— Yazmak benim için bir araç. İnsanlarla yoğun diyalog içine giremem. Başkalarından gizlediğiniz bir dünyanız varsa onu ifade etmeniz kaçınılmazdır. Ben o dünyayı ifade etmek için yazıyı seçtim ya da benim için yazıdan başka seçenek yoktu. Yazarken kendinizle konuşuyorsunuz. Tek muhatabınız var, sizsiniz. Yazı ağzınızdan pervasızca çıkmıyor. Kaleminizden dikkatle, düşünerek oluşuyor. Yanlış olduğunda siliyor, eksik bulduğunuzda ekliyorsunuz. Kelimeye verdiğiniz kıymetin bir göstergesi aynı zamanda. Onu zayi etmeden en doğru şekilde kullanmaya özen gösteriyorsunuz. Diğer taraftan söylenenlerin uçup gitmesini de engelliyorsunuz. Yazmak söz'e yapılacak en büyük iyiliktir.

Eğer yazmasaydım... Ölmezdim. Çünkü yazının güzelliğini tadamamış biri bilmediği bir şey için ölemez. Ama bırakmayı düşünür müsün, diye sorsan, bu; konuşmayı bırakmaya benzer ki elbette düşünemem.

İlk öykümü yayımlatmak zor olmadı, dergilerle tanışmam geç oldu. Küçük şehirlerde dergilerin satıldığı bir veya iki kitabevi vardır. O kitabevlerini bilmiyorsanız dergiyi de bilmezsiniz. Bundan yaklaşık on yıl önce internet de yoğun kullanılmıyordu. Sanırım sekiz yıl önce dergilerle tanıştım. İnsanların yazdıklarını dergilerde nasıl yayımlattıklarını merak ettim. Derginin üzerindeki iletişim adresini aldım ve internette baktım. İlk yazımı gönderdim. Ama gidip gitmediğinden emin değildim, ta ki yayımlanana kadar. Bir dergide kendi yazımı görmek müthişti. Kendinizi okuyorsunuz ve sizi başkaları okuyor. Bu bile isteğinizi, coşkunuzu artırıyor.

— *‘Yaşayacak bir Niçin’i bulunan, hemen tüm Nasıl’lara dayanabilir.’ diyor Ingeborg Bachmann. Bu söz hayat için geçerli olabildiği gibi öykü için*

de geçerli diye düşünüyorum. Öykünün de merkezinde bir Niçin (yazma gerekçesi) olduğunu düşünüyor musun? Tüm nasılların ona göre şekilleneceği bir 'Niçin'...

— Öyküye başladığım ilk yıllarda çok yoğun yazıyor, başka bir işle uğraşırken bile yazacaklarımı zihnimde belirginleştirmeye çalışıyordum. Yani sadece uyku halindeyken yazıya uzaktım. Kendimi ifade edeceğim bir alan bulmuş olmanın heyecanı içindeydim belki de. O zamanlar “niçin öykü yazıyorum” sorusunu kendime sorduğum olmuştu. Nasıl bir cevap verdim ve devam etme konusunda kendimi nasıl ikna ettim, hatırlamıyorum.

Emine BATAR

Eğer onları ben yazmasaydım, başkası benim cümlelerimle hiçbir zaman yazamayacaktı. Bir bakışın, gülümseyişin, ağlamanın, adım atmanın... Basit ve sıradan görünen bu tür eylemlerin perdesini aralamak ve görülmesini sağlamaktan daha güzel ne yapılabilirdi bilmiyorum. İnsana bakışınız değişiyor. Yazarak başkalarına da gösteriyor, başka insanların da görmesini sağlıyorsunuz. Kabaca yaşanmış bir olaydaki incelikleri ortaya koyuyorsunuz. İnsanı anlamam ve anlatmam konusunda edebiyattan daha iyi bir araç olamazdı, ruhum buna yatkın çünkü.

— *Uzayan Gölgeler'deki ilk öyküde anlatılan; bir babanın ölümü karşısında hissedilenler... Genel olarak insanın 'baba' algısı ile dış dünya, toplum algısının birbirinin izdüşümü olduğuna inanıyorum. Bu izdüşüm, pozitif ya da negatif olabilir. Sonuçta etkileyciliği ve baskınlığı eşittir. Bu bağlamda da Ali Özgentürk'ün 'At' filmi çok ideal bir örnek. Çocuğunu okutmak için bin bir cefaya katlanan bir babayı izleriz orada. Senin dünyanda bunun karşılığı nedir?*

— Aslında bu, kişiye göre değişir. Bir evlat babasından ne ister? Gereksinimi neyse baba odur onun için. Fedakarlıksa fedakarlık, sevgiyse sevgi, ilgiyse ilgi. Burada anlatılan baba belki de çocukları için fazla bir şey yapamamış ama çocuğunun gözünde gerçek bir baba olmayı başarmıştır. Dedim ya bu çocuğun beklentileri ve algısıyla ilgili. Belki de sadece susan ve derin derin bakan bir babadır. Bir hastalık onu çocuklarının gözlerine bakmaya mahkum etmiştir. Giysileri de en fazla iki çeşittir ve çocuk o giysilerin söküklelerinin yerlerini bile bilmektedir. Bu yüzden giysilerden bahseder. Babayı en çok gördüğü yer bahçedir. Bu yüzden ölümün babaya en yakın olduğu an, bahçeye gider. “Gerçek” ölmek ve terk etmek üzeredir ama “hayal” orada, ağaçların arasındadır. Ölümün eve ilk uğrayışdır ve çocuğa “gerçekten ölüm varmış” de-

dirtecek kadar yakındadır artık. Çocuk hem babanın gidişine hem de ölümün gerçekliğine şaşmaktadır. Orada baba kadar anlatılan bir şey var: Ölüm. Bir yakının ölümü. ‘Babam Ölüncü’ benim ikinci öyküm. Yazarken kemiklerime kadar hissederek yazdığım bir öykü. Bir gece birden bire karar verdim yazmaya ve saat 03.00 gibi bitirdim. Yazmak için oturup düşünmedim. Herhalde uzun zamandır yazılmayı bekliyormuş. Hiç uğraştırmadı, sadece sarstı.

— *Kitaptaki öykülere baktığımızda homojen bir yapıyla karşılaşmıyoruz. Yapısal olarak birbirinden farklı öyküler var. Mesela, ‘Babam Ölüncü’ öyküsü ile ‘Uzayan Gölgele’ öyküsü birbirinden yapısal olarak farklı. ‘Tren Rayları’ öyküsü ile ‘Her Şey Onların Yüzünden’ öyküleri de öyle. Sen ikisi arasında kendini herhangi birine daha yakın buluyor musun? Yoksa her ikisine de eşit mesafede misin?*

— Yazarken şunu düşünürüm: “Elimde yazılmayı bekleyen bir durum veya olay var. Bunu nasıl yazsam uygun olur?” Bana kalırsa o öykü ancak öyle yazılabilirdi. Bugün yine dönüp baktığımda aynı şeyi söylüyorum. Yapı olarak birbirine benzemesi, bir tarzınız olduğu anlamına geliyorsa, yapı olarak farklı öyküler yazmak da böyle bir tarzınız olduğu anlamına gelir. Aynı hamuru alıp farklı şekiller vermek değil de, hem hamuru hem de şekilleri değiştirmek denebilir belki. Fakat bunu bilinçli yapmıyorum. O öyküyü başka türlü yazamayacağımı düşündüğüm için diğer öykülerle bir benzerliği olsun gibi bir düşünceye sapanmıyorum. Benim için anlatılan şeyle nasıl anlatılacağı arasındaki uygunluk... Kurmaca sınırsızdır. Her öykünüze farklı bir kurmaca seçebilirsiniz, neden olmasın? Virginia Woolf’un bu konuda bir sözü vardır. Der ki; “Kurmacanın kurallarını kimse bilemez. Bu yolda yalnızca içgüdülerimize güvenilebiliriz. Bizler gerçekten yazarsak, söylemek istediklerimizi ifade edebileceğimiz her yöntem mubahtır. Hiçbir metot, hiçbir deneysel çaba -en çılgını bile-yasaklanmamıştır.”

— *Öyküde teknik arayışların sürüyor mu? Bu konuda ‘son noktayı koyduğunu’ düşünüyor musun?*

— Arayış her zaman sürmeli, diye düşünüyorum. Okuduğum her yeni kitap beni heyecanlandırıyor. Karşılaştığım her anlatım ilgimi çekiyor. Calvino mesela hep yeni yazım türleri denemiştir ve hepsinde de başarılı olmuştur. Buna tam olarak arayış denemez. Calvino kendi yazım tekniğini aramıyor. Yeni türler ortaya koyuyor. Hepsi birbirinden farklı, hepsi de Calvino’ya ait. Biri diğerinin önünde değil.

— *İroniyi öyküde bir imkân olarak görüyor musun?*

— Sadece öyküde değil, diğer anlatımlarda da ironiyi kesinlikle önemsiyorum. İroninin yazdığımız şey’e (öykü, roman, şiir...) bir sanat değeri katan en önemli unsurlardan biri olduğunu düşünüyorum. Mesela açık etmek iste-

diğiniz acının derinliğıyse onu olduğı gibi söylememeyi, aksine alaycıl bir dille aksini söylemeyi tercih etmek. Dolaylı bir anlatım seçmek. Bu, söylemek istediğınızı keskinleştirir. Ayrıca öyküye canlılık katar. Mimik ve jestleri kullanmanızı, okuyucunun da görmesini sağlar. İronik anlatımları çok sevdiğimi söylemeliyim. İronide gerçeğı gizlersiniz. Bu bilinçli bir tercihtir, amacınız onun görünürlüğünü arttırmaktır.

— *Sanatta ‘evrensellik’ kavramı ile ‘popülizm’ kavramları arasında bir çizgi çekecek olsak, sen o çizgiyi nasıl tanımlardın?*

— Evrensel sanat eseri dünyanın ortak değer ve düşüncelerine hitap eden ve bu yüzden reddedilemeyen eserdir. Popülist eserse bir grup tarafından yüceltilmiş, şişirilmiş ve böylece *önemli* sıfatını kazanmıştır. Evrensel olanın yüceltmeye ihtiyacı olmaz. Çünkü onu okuyucusu muhakkak bulur ve okur. Bir bakarsınız insanlar bu kitap hakkında konuşmaya başlamışlar. Hiçbir basakı altında kalmadan, hür iradeleriyle kabul görenin evrensel olduğunu düşünüyorum. Popülist olansa bir amaç veya çıkar için insanlara hissettirilmeden dayatılan ve kabul ettirilen eserdir.

— *Sanatta ‘klasik’ kavramı ile ‘modern olmayan’ kavramları arasında bir çizgi çekecek olsak, sen o çizgiyi nasıl tanımlardın?*

— Öncelikle klasik ve modern kavramlarıyla ilgili birkaç şey söylemek istiyorum. Öykü için ele alacak olursak klasik ve modern diye sınıflandırmayı uygun bulmuyorum. Kaldı ki birine göre klasik sayılan diğerine göre modern olabiliyor. Bu iki sıfatın kesin ayrıştığı noktalar da belirgin değildir. Yazı akışkandır, kurgusunu her yönüyle doldurması gerekir. Bir kalıp değildir, kişinin tercihinine göre şekil alır. Kişi klasik bir anlatımı modern olanla birleştirebilir. O zaman buna ne isim vereceğiz? Klasik anlatım adı verilen eserleri ele alacak olursak... Gelenekselin değişime izin vermediğini söylememiz gerekir. Ama geleneksel anlatımlar da o kadar çeşitlidir ki ve modern diye tabir ettiğimiz anlatımlara oldukça yakındır. Hatta bazı eserlerde iç içe geçmiştir. O halde geleneksel, yani klasik kelimesine de modern kelimesine de yeni tanımlamalar getirmek veya böyle sınıflandırılan eserlere esnek bakış açısı geliştirmek gerekiyor. Eseri modern ya da klasik diye kesin çizgilerle ayırmak yerine dil, anlatım, tema bakımından incelemek daha doğru diye düşünüyorum.

Genel bir ifadeyle *modern olmayan*’la *klasik* arasındaki çizgiden bahsedecek olursak... Modernite geleneğe karşıdır, değişimden, gelişimden yanadır. Modern olmayan deyince de bu tanımlamanın hemen hemen tersi gelir aklımıza. Klasik sözcüğüyse yerleşikliği, değişmezliği anlatır. Klasikleşmiş olan şey kabul gördüğü için değişmezdir. Yani onu değiştirmeyi reddeden insanıdır. Modern olmayan ise insanın değiştirmek istediğı fakat henüz değişmemiş olandır. Benim için ikisi arasındaki fark bu olabilir. Kaldı ki tanımlamalar za-

man geçtikçe değişir, çağa göre anlam kazanır. Modernlik de bir süre sonra reddedilmiş ve postmodernizm icat edilmiştir. Bunlar, düşüncenin sınırlarını genişletme çabalarıdır. Bir diğerini tarihe gömmek anlamı taşımaz. Yani modernite gelenekseli, postmodernite de moderniteyi yok etmek için gelmemiştir. Üçü birden aynı yüzyılda yaşama hakkına sahiptir.

— *Bir de küçük şehirde yaşamakla ilgili konuşmak isterim. Ankara, İstanbul gibi büyük şehirlerde ikamet edenler, kalabalık ortamlara rağmen daha bireysel ve toplumdan izole bir yaşam sürüyorlar. Bu da öyküdeki canlı damara zarar veriyor aslında. Küçük şehirlerde hayatla (gerçekle) irtibat daha sıkı. Bununla birlikte toplumun ön kabullerini sorgulama ihtimali azalabiliyor. Öykülerine baktığımda senin bu dengeyi gayet iyi sağladığını düşünüyorum. Sorgulamaların bir tepeden bakma haline dönüşmüyor ki bu da çok önemli. Bu dengeyi nasıl sağlıyorsun?*

— Burası küçük bir şehir de olsa kentleşmenin getirdiği bireyselleşme büyük şehirlerin bir benzeri. İnsanlar apartmanlarda kendi duvarlarının arasında, birbirinden habersiz yaşıyorlar. Çocukluğum kasabada geçti. Büyüğüyle küçüğüyle insanlar çok sosyal bir ortamda yaşarlardı. Fakat şimdi oralarda da insanların kendi kabuklarına çekildiğini, çok katlı evler yapıp çekirdek aileye dönüştüğünü, sokakların boşaldığını görüyorum. Benim hikâyelerimi besleyen en belirgin yer o sokaklar ve sürekli iletişim içinde olan mahalleliydi. Hatta ailemdi. Şu an kendi ailem de dâhil olmak üzere, aile içinde bile mütahiş bir iletişimsizlik olduğunu görüyorum. Aynı evlerde ama birbirimizi görmeden yaşıyoruz.

Yaşadığım kente bakıyorum, iletişimsiz bir toplumda ancak gözlemleyebilirsiniz, diyalog kuramadığınız için öykülerinizde diyalogu oluşturamazsınız. Konuşan toplumda düşüncüyü de duyguyu da gözlemlemek daha kolay ve mümkün. İnsanlar mimikleriyle, ses tonlarıyla, kısacası verdikleri her tepkiyle kendilerini açık ederler. İyi bir gözlemciyseniz bunları görmeniz kaçınılmazdır. Gözlemediğim karakterlerimi bir kâğıda not ediyorum, her gün olmasa da sık sık. Sonra onları uygun öykülerde bir araya getiriyorum.

Çocukluk ve ilk gençlik yıllarım kasabada, sonraki yıllarım şehir ortamında geçtiği için bahsettiğin dengeyi bu iki unsuru birden yaşamış olmaktan dolayı sağlıyor olabilirim.

— *Okuma sürecinde senin için; ‘Bana zifiri karanlıkta kibrit çıktı’ dediğin bir eser var mı? Neden?*

— Aklıma gelenler; Cahit Zarifoğlu’nun *Yaşamak* kitabı, Faulkner’in *Döşegimde Ölürlen*’i. Bu kitapları okurken kitap bitmesin diye arada bıraktığım oluyordu. Ayrıca Kafka’nın *Cezahılar Kolonisi* adlı öyküsünden de oldukça etkilenmişim.

Yaşamak'ta Zarifoğlu, gerçeği perdelemeden anlatıyor. Ben bunu önemsiyorum; anı veya günlük yazılarında olumlu taraflarınızla olumsuz taraflarınızı birlikte işlerseniz gerçek bir karakteri anlatmış olursunuz. Daima olumlu olanı anlattığınızda o insanı cilalamış olursunuz ki ben bunu samimi bulmuyorum. Faulkner'in her kitabından etkileniyorum. Ama *Döşegimde Ölürlen* müthiş bir ironi gizliyor. Kısacık bir zaman dilimini 200'den fazla sayfada işliyor. Ayrıntılar etkileyici. *Cezalılar Kolonisi*'nde tüyler ürperten bir ironi var. İnsan okurken o soğukkanlı anlatımdan hem ürküyor hem de hayranlık duyuyor.

— *Edebiyatı bir nesneye benzetecek olsan neye benzetirdin? Niçin?*

— Edebiyatı giysiye benzetiyorum; giydirildiği gerçeğin ölçülerine uygun olmalı. Giysi de böyle değil midir? Gerçek, içinde eğildiğinde giysi de şeklini koruyarak eğilir, doğrulduğunda doğrulur. Gerçek yoksa içi boş ve anlamsızdır. Giysi, ancak bir bedene, yani gerçeğe giydirildiğinde anlam kazanır. O bedene göre biçilmiştir. Rengi, biçimi, kesimiyle uygunluğu düşünülmüştür. Edebiyat da böyledir: İçindeki gerçektir ama üstünde gördüğümüz ise edebiyattır. Ama öylesine bütünleşmiştir ki giydirildiği gerçeğin şeklini almıştır.

ALİ IŞIK’LA BEKLEME SALONU ÜZERİNE SÖYLEŞİ: “EN ÖNEMLİ VAZİFEMİN KÜRSÜDEN UZAK DURMAK OLDUĞUNU BİLİYORUM.”

Konuşan: Handan ACAR YILDIZ

— *Kitabın en sevdiğim öyküsü ve cümlesiyle söze başlamak istiyorum. ‘Çekmeceler’ öyküsü... Adı gibi içeriği de imgelerle yoğrulmuş bu öyküde; “Önümüze serilen o devrik cümlelerin koşu bantları olduğundan habersiz beyaz bir sayfanın başındaydık.” diyorsunuz. İlk kitabı yayımlanmış ve devrik cümleler kurma fırsatını yakalamış biri olmanız hasebiyle sormak isterim; bazıları için yazmak, nefes nefese koşmak gibi. Öykülerine baktığımızda Ali Işık’ta ise yazmanın koşmaktan ziyade durup dinlenmek, soluklanmak olduğu hissine kapılıyoruz. Siz ne dersiniz?*

— Öykü yazmanın hayatımda neye tekabül ettiğini tam olarak tespit edebilmiş değilim henüz. ‘Yazmalı mıyım?’ sorusu beni oldukça meşgul ediyor. Edebiyatın, daha çok hem okuma hem de yazma bağlamında bana katacağı değeriyle ilgileniyorum diyebilirim. Edebiyat kendimi deşmede, anlamada ve keşfetmede tutunduğum dallardan biri oldu. Öyküyle vakit geçirdiğim zamanlar müthiş derecede kendi kendimle olabiliyorum. Bu, sadece haz aldığımı söylemekle izah edebileceğim bir durum değil. İnsan üzerine düşündüğüm, kendime dokunabildiğim, gürültüden uzak, kıymetli zamanlar geçiriyorum. Nabzımın attığını hissediyorum.

Hayatlarımız koşu bantlarından ibaret bir hale geldi maalesef. Ulaşmamız gereken o kadar fazla mevzi var ki... Bunların büyük çoğunluğu, bizim belirlediğimiz mevziler de değil üstelik. Üç kadar sayıyorlar, başlıyoruz koşmaya. Her gün defalarca yeni koşu bantları seriliyor önümüze. Bunların oyun olduğunu da biliyoruz. Biraz kulak kabarttığımızda, bakmışız, bir oyunun parçası olmuşuz. Nereye baksak, etrafımız yarım kalmış insanlarla dolu. Bir merdivene tutunmuş, canhıraş şekilde basamak atlamaya çabalayan, bir üst basamağın hayalleriyle yaşayan insanlar, bütün ilişkilerini buna göre kuruyorlar. Üstelik bu basamaklar hiç bitmiyor.

Hayat şartları diye olumsuz, yaygın bir kanaat var etmişiz. Aslında bu şartlara belli ölçülerde kendimizi biz mahkûm ediyoruz. Birileriyle yarış halinde bulunmak artık neredeyse yaşamının en öncelikli motivasyonu hâline geldi. Böyle bir atmosferde öyküyle meşgul olmak çok değerli bir hâle geli-

yor. Sığınabileceğiniz birkaç limandan biri. Yaşadıklarımızın farkına varmak yaşayanlar ve yaşananlar üzerine kafa yormakla mümkün oluyor. Ben biraz da yaşamakta olduğum zamanı öyküyle canlı tutmanın, anlamlı tutmanın derdindeyim. Bir başka zaviyeden de bakacak olursak insanın maddeyle arasına mesafe koyabilmesinde sanat önemli bir işlev görüyor. Yanılmıyorsam Karakoç'un, sanat eşyanın direncini kırar, mealinde bir sözü var.

Yazmak, benim için koşmaktan ziyade durup dinlendiğim, soluklandığım, dinlediğim ve nefes nefese koşanları uzaktan seyredediğim duraklarından birisi. Ama kutsanır bir tarafı da yok. Sanatın insanı iğfal eden bir tarafı olduğunu da göz ardı etmemek gerekiyor.

Ali IŞIK

— *Kahramanlarınızdan da söz etmek isterim. Öykülerinizde ortam ve duruma yönelik betimlemeler daha yoğun. Tipleri tanımlamaya yönelik ipuçları ise çok daha geri planda. Ancak bu kahramanlar hayatı tevekkülle karşılayan kişiler. İnancı olduklarıysa okuyucu tarafından hemen seziliyor. Kitabın ilk cümlesinde de zaten buna yönelik ipucu veriyorsunuz. Bu kişilere, hayatın anlamını kendi içinde çözmüş kişiler diyebilir miyiz?*

— Kahramanlar üzerinden olayları ya da durumları aktarmaktansa durumlar üzerinden insanın iç dünyasına ulaşmanın daha bereketli olacağını düşünüyorum. Öyküde kahramanlara ait özellikler bahse konu durumun ya da olayın bir tezahürü olduğunda bir anlama kavuşuyor. Bir kahramanı tarif etmek, mesela canının sıkın olduğunu söylemek çok kolay ama bu, okuyucuyu ne kadar ilgilendirir. Okuru ilgilendiren, kahramanın yumruğunu sıkmasıdır. Okurun, okudukları karşısında canı sıkılmıyorsa ya da mutlu olup çığlık atmıyorsa, göz ucuyla harfleri, kelimeleri sıralayıp geçiyorsa yazar işini yapmış olur mu?

Tipleri tanımlamaya yönelik ipuçlarını bilerek geri planda tutmak gibi özel bir gayretim olmuyor ama yoğunluğu, ortama ve duruma kaydırduğmda tipler geriye düşüyor olabilir. Her öykünün, cümlelerin hatta kelimenin kendine ait rengi, sesi ve kıymetinin arttığı bir ortamı oluyor. Önemli olan o atmosferi oluşturan kelimeleri tanımakta. Kitaptaki bütün kahramanların, hayatı tevekkülle karşılayan kişiler olduğunu söyleyemeyiz ama kahir ekseriyeti böyle kişiler. Böyle yapmakla insanın aslında tevekkülden başka gidecek mecraasının olmayışına hizmet etsin istedim. Tevekkül, insan dediğimiz varlığın dö-

nüp dolaşıp geleceği nokta. Yaşadığımız ve gözlemlediğimiz olayların sırrını kavrayacağımız ana duraklardan. Onsuz olayların künhüne vakıf olmak mümkün değil.

Kahramanların inançlı ya da inançsız olduklarını söylemek yazarın işi olmasa gerek. Onun tespiti ya da kabulü, okuyucunun işi. Ayrıca erdemi göstermenin en iyi yolu bayağılığı yazmak da olabilir. Kanaatimce öykü okuru, kesinlikle tembel olmamak zorundadır. Ortaya bir ürün çıkıyorsa okurun mutlaka katkısı olmalı. Benim anlayabildiğim kadarıyla iyi öykü; yazılmayan, okura bırakılan tarafı güçlü olan öyküdür. Okur da öykünün ana karakterlerinden biridir. Okur öyküye başlar başlamaz kendinin de öykünün bir parçası olduğunu hissetmeli.

Yazarken, (başarabildiğim kadarıyla) söylememek, göstermemek ve anlatmamak için uğraşıyorum. En önemli vazifemin kürsüden uzak durmak olduğunu biliyorum. Diğer türüsünün okuyucuya saygısızlık olduğunu düşünüyorum. Ne zaman hayatın anlamına dair hazır bir bilgiyle karşılaştımsa tedirgin oldum. Böyle bir bilgiyi ne zaman ezberleyip heybeme attımsa zararını gördüm. Neyi kendim kavradıysam yararını gördüm. Elbette zihnimizin işleyişi, yapıp ettiklerimize biz istemesek de yansıyor. Sanırım tespitinizi bu şekilde açıklayabilirim.

Ben biraz eskimez güzelliklerin peşindeyim. Olayların ve yaşadığımız zamanın üzerinde kendi seyrinde akıp giden güzelliklerin. Dedelerimizden duyduğumuz o saf, eğip bükülmemiş hakikatleri torunlarımıza aktarmanın önemli görevlerimizden olduğunu düşünüyorum.

— *Yenilikçilik kaygısıyla artistlik yapmaya soyunmamış ve çok doğal bir dil işçiliği var öykülerinizde. Sepet örmek gibi... Katılır mısınız?*

— Yenilik her türde olduğu gibi öyküde de gerekiyor. Bunu nasıl kotaracağımız önemli. İş olsun diye yenilik peşinde değilim. Artistlik yapmanın öykünün doğallığına zarar verdiğini, hatta öykünün ömrünü kısalttığını düşünüyorum. On yıllar sonrasında öykülerimin okunmasını her yazar gibi ben de istiyorum. Ucuz artistliklerin günümüz okurunda bir karşılığının olduğunu biliyorum; fakat bu türden metinleri ikinci kez kimsenin eline almadığının da farkındayım. Aynı okura, değişik zamanlarda en azından birkaç kez kendini okutamayan öykülerin çok başarılı öyküler olduğunu da düşünmüyorum.

Dertsiz ve kaygısız değilim. Meselelerim var ve imkânlar ölçüsünde anlatmak istiyorum. Bu imkânları çoğaltmak yazarın elinde. Dil, yazarın en önemli enstrümanlarından biri. ‘Biçim zaafı ve üsluptaki düşüklük ruhta; çirkinlik, sıkıntı ve tiksinti hissini yaratır. Bu ise güzellik uyum ve insicam hissini ortadan kaldırır.’ der Tevfik el-Hakim.

Benim kavrayabildiğim kadarıyla her öykü kendi atmosferi ve kelimele-riyle doğuyor. Ona eklenecek her eklenti öykünün doğasını bozuyor. Öykü yeni bir biçimi kendiliğinden zorluyorsa yenilikçilikten uzak durmak adına direnmenin anlamı yok. Her öyküyü aynı formda yazmak zaten anlamsız.

Öykü oluşturmak, sizin de söylediğiniz gibi sepet örmek, halı dokumak gibi. Hafif dokunuşlarla oluşmasını kolaylaştırmak gerekiyor. Elbette büyük sabır işi. Bir de çok zor yazabilen birisiyseniz sabrınızı katlamamız gerekiyor. Çok öykü yazmak gibi bir derdim de yok açıkçası. Çünkü yazdıklarımızın da yapıp ettiklerimiz gibi bir sorumluluğu var. Okurları ucuz metinlerle meşgul etmenin bir anlamı olmadığını düşünüyorum.

— *Yalnızlık yaklaşımınız çağımızda rastlanılandan farklı. Tek başınlıkla ilgili bir yalnızlık değil anlattığınız. Sokakta, metroda ya da evde asosyal ki-şiler veya modern zaman yalnızlığından bahsetmiyorsunuz. Sizin kahraman-larınız başkalarıyla iletişim halindeyken yalnız... Okulda müdürken, dernek-te görevliyken, bir cenaze ve anma töreninde yalnızlar. Hem sosyal hem de yalnızlar sanki... Sizce de öyle mi?*

— Kahramanlarımın kendine ait, olup biteni serinkanlılıkla izleyebilecek-leri odalarının olmasını istemiş olabilirim. İçine saklanabilecekleri bir odala-rı... Buna yalnızlık diyebiliriz ama bu, tercih edilmiş bir yalnızlıktır. Hatta bü-tün çağrılmalara rağmen direnip yalnız kalmayı başarma hali de diyebiliriz.

Hayat, kalabalık bir sokakta yürümeye benziyor. Her taraftan size doğru uzatılmış eller var ve bu ellerin sahiplerini de görme şansınız yok. Her el si-zi tutup kendine çekiyor. Direnmezseniz bölünüp parçalanıyorsunuz. Kendi-nizi korumanız gerekiyor. Her şeyden izole olmaktan bahsetmiyorum. Kendisiyle konuşabilecek bir dili ve ilişki biçimi olmalı insanın. Kendini dinle-yebileceği zamanı olmalı. Bu illa da insanlardan kaçarak tek başınlıkla oluş-turulabilecek bir durum değil. Her gürültünün yanı başında bir sessizlik var-dır. Her kalabalığın arasında bir yalnızlık... Yaşadığımız çağda, insanların kendilerinden koşar adım kaçtıklarını görememek için kör olmak gerek. Ay-rica kendinden kaçan insan, boğazına kadar başkalarını barındırıyordur.

Yanımızdan bir nehir akıyor. Herkes o nehre bir şekilde atlıyor. Kimi bo-ğuluyor, kimi boğulmamak için çabalıyor. Atlamak üzere olanlar da bu duru-mu görüyor aslında. Ama suyun sesinin, akışının ve herkesin atlıyor oluşu-nun dayanılmaz bir cazibesi var. Ben en azından tahayyülümdeki karakterle-ri o nehirden uzak tutmaya çalışıyorum. Bunun yolunun da ancak kendisiyle barışık olmaktan ve tercih edilmiş yalnızlıktan geçtiğini hissediyorum.

— *Öykülerde ironi ve mizaha yaslanmamamız dikkatimi çekti. Yazar Ali Işık, hayatı ironik bulmuyor mu?*

— Bu özellikle tercih ettiğim bir şey değil aslında. Nedense yazdıklarım hep dertli çıkıyor. İroni ve mizah özellikle açmazların izahında ve baskın anlayışlara karşı önemli bir yöntem. Dokunulamayan bazı olgular, hisler ironi yöntemiyle modern insanın tedavülüne anlaşılır bir şekilde sokulabilir. Herhalde *Bekleme Salonu*’nda ironi ve mizaha ihtiyacım olmadı. Bir de insan ilk kitabının ciddi olmasını istemek gibi bir yanılgıya düşüyor.

İroni ve mizahı gülünçleştirme ve alaya alma bağlamında düşünürsek eğer, buna biraz mesafemin olduğunu söyleyebilirim. Benim insanları güldürmek, eğlendirmek gibi bir derdim yok. Ben okuduğum metinleri de gülmek, eğlenmek ve hoş vakit geçirmek için okumuyorum. Bunlar için okumaktan daha kolay yollar var. Edebiyat, kalpleri ayartan bir süs olmadığı gibi mutluluk dağıtan bir peri de değildir. Belki fikir de değildir ama fikrin uyandırılmasına giden yoldur diyebiliriz. Bütün bunlarla beraber çok kasvetli, çok dertli, bohem bir tarzın da müşterisi değilim.

— *Mekân, öykülerde çok altını çizdiğiniz bir olgu. Çok dar bir mekânda çok geniş mekânları anlatma çabasıdasınız? Dünyayı, hayatı... Buna, parçanın içine bütünü sığdırabilme çabası diyebilir miyiz?*

— Öykünün tek vuruşlu olması ve tek etki etrafından uzaklaşmaması gerektiğini düşünüyorum. Bu etkinin çoğaltılması öykünün kimyasını bozuyor. Öyküye dahil olan her şeyin (noktasından virgülüne kadar) öykünün amaçladığı o sese hizmet etmesi, o sesin bir soluğu olması gerekiyor.

İnsan davranışlarını, düşüncelerini ve tecrübelerini devreye sokarak anlamlandırabiliyoruz. Öyküde mekân, davranışlar coğrafyasıdır. Yani davranışların zuhur ettiği yerdir. Kahramanın zihninden geçenleri söylemek okuru hafife almak gibi oluyor. Kahramanın zihninden geçenlerin mekâna, olaylara ve kahramanın hareketlerine yansımaları gerekiyor. Dolayısıyla mekân da kahramanın haletiruhiyesinin bir parçası haline geliyor. Tam tersi de mümkün. Mekân kahramanın haletiruhiyesini biçimlendiriyor. Dolayısıyla öyküde zaman da mekân da diri bir kahraman haline geliyor.

‘Kişi mekândan ayrı düşünülemez; elbisesi, evi, yaşadığı köy ya da kasa-ba hatta bölgesi etkiler onun davranışlarını.’ der Emile Zola. Kahramanın iç dünyası, davranışları, mekân üzerinden anlaşılabilir. Öykünün formu ne kadar soyut olursa olsun silik de olsa mekânsız ve olay örgüsüz düşünülemez. Havada uçuşan cümleler toplamına da öykü dendiği oluyor. Ama mekân, zaman ve örgü okurun öyküye giriş kapılarından. O kapıların kapalı olmasını tercih etmiyorum. Kahramanla mekân arasındaki diyalogu duymadan öyküyü saklandığı yerden çekip çıkartamayız.

Öyküde mekânların çoğaltılmasının öykünün tek etki etrafından uzaklaşmasına sebep olduğunu düşünüyorum. Mümkün olan en kısa ana ve en dar

mekâna yoğunlaşıyorum. Bu anın ve mekânın genişletilmesini kendimce okura bırakıyorum.

— *Görevi ve mesleği gereği çok gezen biri için kitabınız biraz fazla yerel değil mi? Farklı kültürlere, ülkelere ve insanlara diğer kitaplarınızda rastlayacak mıyız?*

— Son seyahatim Afganistan’aydı. Kabil ve Mezar-ı Şerif’in sokaklarında gezme şansım oldu. Her yerden hikâye akıyor. Ama o hikâyeleri benim yazmam doğru mu? Gezebildiğim yerlerdeki insanların hikâyelerini öyküleştirmek isterim. Ama bu hikâyeleri içselleştirmeden, bir görgü tanığı gibi anlatmanın, gazetecilik yapmanın bir anlamı yok. Kendimi yazmak için zorladığım zamanlar oluyor. Ama o hikâyeler kendi topraklarında kalıyor. Yazabildiklerimiz bir gezi yazısından ileri gitmiyor. O hikâyelerin kendine ait kelimeleri atmosferi ve fısıldadıkları var. Bir turist o fısıltıları duyabilmesi imkânsız. O toprakların hikâyesini bir turist diliyle yazmayı kendime yakıştıramam. Bunun için içselleştirmem, kafa yormam, beklemem gerekiyor diye düşünüyorum.

Yıllar önce Bosna seyahatimde Travnik kasabasında, sokakta gezerken cami avlusunda bir mezar dikkatimi çekti. Mezar taşı sokaktan görünüyordu ama tam olarak okunamıyordu. Yanına gittim. Selami Yurdan. 28 yaşında. Bosna savaşı sırasında Türkiye’den Bosna için savaşılmaya gitmiş ve orada şehit olmuş. ‘Senin buralarda ne işin vardı Selami?’ diye sormuştum o zaman. O soru benim peşimi bırakmadı. Her gittiğimde de Selami’ye uğradım. Yıllar sonra ‘Tenha’ öyküsünü yazdım.

Gezdiğimiz mekânlar elbette yazdıklarımıza etki ediyordur. Bu kendiliğinden bir etki. Doğal. Gördüklerimiz, duyduklarımız zihnimizde uyur vaziyette varlığını sürdürüyor. Yeri geldiğinde neşvünema buluyor. Yani onları doğallığına bırakmak gerekiyor.❧

OKTAY YİVLİ

BUKET UZUNER’DE RETORİK OLARAK
KİŞİLİK BÖLÜNMESİ

Hacim bakımından kısa öykü örneği olan Buket Uzuner’in *İkizlerden Birisi*¹ anlatısı başta yer alan epigraf dışında yirmi altı metin parçasından oluşuyor. Sona eklenen ve dışsal bir bakıştan aktarılan kısım bir yana bırakılırsa hikâyeyi *benöyküsel* anlatıcı anlatıyor. Öykünün omurgasını oluşturan ilk kısım iki çeşit metin dokusunun birbirine örülmesiyle meydana gelmiş: Anlatının hemen başında ortaya çıkıp ana metinle belli bir dönüşüm içinde karşımıza çıkan muhatabı belirsiz bir *layt motif* düzlemi ile örtük bir okuru muhatap alarak hikâyeyi aktaran asıl metin düzlemi.

Gerçek okur kurmaca dünyada neler olup bittiğinden henüz habersizken anlatının hemen başında sözü edilen ve başkarakterin yazmadığını öne sürdüğü “mektup” ikincil nitelikteki metin parçalarında ana öрге olarak yinelenecek hem merak uyandırıyor hem de öykünün sonuyla ilgili gizemli bir ipucu sunuyor. Yerine getirdiği bu işlev bakımından mektubu bir çeşit *erken anlatma* ögesi olarak değerlendirebiliriz. Ana metin düzleminin ilk parçasında ölümden söz edilerek “mektup”la yaratılan atmosfer desteklenmiş ve anlamda belli bir sabırsızlık gösterilmiştir.

Sezen’in ağzından aktarılan hikâye ikizlerin karışıklığı, anne tarafından sevilmemesi, babayla iletişim kuramama, başkarakterin annesine ve anne gibi sinir hastası olma kaygısı gibi motifler üzerine kurulmuş. Bütün bunların yanı sıra yıllarca adının anlamını arayıp bulamayan Ünzile karakteri yoluyla Anadolu kadınının kimlik sorunu da öyküye dâhil edilmiş.

Eşiyle sağlıklı bir iletişimi bulunmayan marazi bir anne ile kendini işine vermiş bir babanın kızı olarak Sezen, çocukluğundan beri yalnızca bakıcısı Ünzile’yle iyi ilişki kurabilmiştir. Kendisini gösterişsiz, durgun, coşkusuz, neşesiz, korkak, başarısız ve özgüvenden yoksun bulur. İkizi olarak tanıttığı “Sezin” ise onun tam karşıtıdır: Özeldir, herkesin dikkatini çeker, neşelidir, coşkuludur, başarılıdır, cesurdur, özgüvenli ve hırslıdır. Jung² tipolojisine göre içe dönük karakter yapısıyla kendisi annesinin bir benzeri, “Sezin” ise dışa dönük karakteriyle babasının bir kopyasıdır.

İyi gitmeyen bu evlilikte olumsuz bir gelişme yaşanır. Ruhsal rahatsızlığı sebebiyle anne bir süre hastanede yatar. Ardından anne-baba odalarını ayırır,

bir süre sonra da boşanırlar. Sezen, babası ve Ünzile’yle birlikte yeni bir eve taşınırken ikizi “Sezin” annesiyle birlikte kalır.

Öykünün başından beri ikincil metin düzleminde okura sürekli hatırlatılan “mektup” başkarakter on altıncı yaşına girdiğinde ortaya çıkar. Bu, Sezen tarafından yazılmış gözüken bir intihar notudur. Ancak annesinin evinde bulunan mektuptan Sezen haberli gözükmez, kendisinin yazmadığını ileri sürer ve uzunca bir süre bunu yazanın peşine düşer. Buna karşın herkesin ilgisi onun üzerine çekilmiştir. “Öykünme” dediği mektuptan üç yıl sonra aslını kendisi yazar:

“Sonunda gidiyorum.

Kimsenin suçu değil.

Bu kez mektubu gerçekten ben yazıyorum.

Artık tamamen gidiyorum.

Sezen

(İkizlerden biri)”

Öyküde verilen bu “asıl” mektuptan sonra bakış açısı değiştirilir ve hikâye etmeyi dışöyküsel anlatıcı devralır ve tamamlar. Öykünün tam bu noktasında okurun temsilciliğini yapan babanın sorusu üzerine Ünzile, Sezen’in yaşamı boyunca bir oyun oynadığını, “Sezin” diye bir ikiz kardeşi olduğunu varsaydığını anlatır. Kurmaca karakterler, intihar mektubunun altında yer alan “ikizlerden biri” ifadesinin ne anlama geldiğini öğrenirken bu kez okurun kafası karışmıştır.

Ünzile’yle -kurallarını yalnızca ikisinin bilip kabul ettiği- oyun oynayan benöyküsel anlatıcı, acaba okura da oyun mu oynamıştır? Baştan beri mektubu yazdığını inkâr ettiği hâlde bir benzerini öykünün sonunda yazmış olmasına ve var sandığı/sayıdığı “ikizi”nin öykünün diğer karakterleri tarafından doğrulanmayışına bakarak Sezen’i, Wayne C. Booth’un tanımladığı anlamda *güvenilmez anlatıcı*³ olarak mı kabul etmeliyiz? Ya da elimizde kurmaca karakterin çelişkisini açıklayabilecek bilimsel bir bilgi var mıdır?

Psikiyatri jargonuyla dissosiyatif kimlik bozukluğu denen patolojide hasta, çoğul kişilik geliştirerek kişilik bölünmesi yaşamakta, kimi zaman sergilediği davranışları bir başkasının farz etmekte ve eylemlerini hatırlayamamaktadır.⁴

Bu psikolojik olgudan hareket ettiğimizde Sezen’in yaşadığının oyundan daha fazla bir şey olduğunu, çocukluk döneminde -anlatıcının da metinde vurguladığı- anne sevgisini yeterince alamayan karakterin travma yaşadığını ve bunun da aileden gelen kalıtsal duyarlılığı tetikleyerek onda çoğul kişilik patolojisi oluşturduğunu söyleyebiliriz. Aslında kurmaca karakter okuru yanıltmak isteğiyle davranmamış, yarattığı ikiz kardeş “Sezin” karakterini gerçekten içinde yaşamış ve yaşatmıştır.

Öyleyse kurnaca karakter öykünün başından beri intihar mektubunu yazdığını niçin inkâr etmiştir? Paradoks gibi görünse de onun sözü edilen mektubu yazmadığı bir yanıyla doğrudur. Çünkü bu notu Sezen değil “Sezin” yazmıştır. Sezen’le karşıt bir kişilik özelliğine sahip olan bu sözde karakter, onunla ilgili feci gerçeği aileye haber vermek amacıyla bu notu yazmıştır. Kişilik bölünmesinin bir tezahürü olarak hatırlayamamaktan mustarip olan Sezen, zihninde yaratmış olduğu “Sezin” karakteriyle yazmış olduğu bu mektubun hiçbir şekilde farkında olmamıştır. Düğüm çözülüp başkarakter aklandığına göre bu aldatmaca kimin işidir? Geriye okurla oyun oynayabilecek bir kişi kalıyor: Yazar.

19. yüzyılda Balzac, Stendhall, Flaubert, Dostoyevski gibi klasik romancılar modern psikolojiden önce eserlerinde insan psikolojisini işlemişler, bu derinleşmenin doğal bir sonucu olarak da insan ruhuyla ilgili büyük keşiflerde bulunmuşlardır. Oysa modern anlatı yazarı psikolojizmi aynı gerekçeyle eserinde kullanmıyor. Psikolojinin olanaklarını iyi bilen modern, bilimden öğrendiklerini eserinde estetik bir araç olarak değerlendiriyor. Bilinç bölünmesinin bu öyküde kullanılmasının sebebi, ruhsal bir süreci bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermek değil, psikolojik bir olgudan retorik olarak yararlanarak okuru şaşırtmak isteğidir. Yazar tarafından kurnazca hazırlanan bu tuzak, okuru hem düşündürcek hem de ona estetik zevk verecektir. Bir buluş değeri taşımakla birlikte böylesi tekniklerin yumuşak karnı, hile bir kez çözüldükten sonra metnin sürpriz potansiyelinin tükenmesi ve aynı okurun çoğul okumalarına dayanıksız hâle gelmesidir.

Öykünün sonunda yaratılan bir başka husus anlatıcı sorunsalıdır. Anlatıcının neredeyse tamamı benöyküsel anlatıcının sesiyle ve bakış açısıyla sunulmuşken onun ölümünden sonra öyküleme işi dışöyküsel anlatıcı tarafından üstlenilir. Böyle keskin bir geçişin yapılabilmesi için dışöyküsel anlatıcının öykünün başından beri metinde en azından örtük biçimde var olması ve başkarakterin zihnini yansıtıcı olarak kullanması gerekmektedir. Oysa başkarakterin kendi hikâyesini anlattığı kısımlara baktığımızda bunun zihinsel bir monolog biçiminde düzenlenmediğini, anlatılanların doğrudan bir okuru muhatap aldığını görüyoruz. Ancak asıl metin düzleminin içine giren ve layt motif özelliği gösteren metin parçaları sayıklamayı andırması ve belli bir tutarlılık göstermemesi bakımından zihinsel söylem özelliği sergiliyor. Dolayısıyla yalnızca bu ikincil metin düzleminde klasik anlamda bir yansıtıcı bilinç kullanılmış olduğunu kabul edebiliriz.

Peki öyleyse asıl metin düzlemindeki söylemin el değiştirmesini nasıl izah edeceğiz? Eğer öykünün ilk kısmını başkarakterin elinden çıkmış bir günlük olarak kabul edersek anlatıcı değişikliğinin nasıl yapıldığını kolayca açıklayabiliriz. Bu argümanın ortaya çıkardığı güçlük ise metinde günlüğü

çağrıştırarak herhangi bir olgunun, zayıf bile olsa herhangi bir ima'nın bulunmuyor olmasıdır. Buket Uzuner içsel bakış açısından dışsal bakış açısına geçerken odak değişikliğinin nasıl olanaklı olduğunu göstermeyerek geleneksel okur-yazar uzlaşımını zorlamış gözüküyor. Bu naif biçimde yapılan teknik bir hata mıdır, yoksa kuralın ortadan kaldırılması yoluyla anlatıda yeni bir olanak mı aranmaktadır? Yazarın diğer öykülerinin incelenmesi soruya yanıt vermeyi mümkün kılacaktır. ✍

¹ Buket Uzuner, "İkizlerden Biri", *Karayel Hüzünü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1993, s. 47-72.

² Carl Gustav Jung, *Analitik Psikoloji*, çev. Ender Gürol, Payel Yayınevi, 2. basım, İstanbul 2006, s. 37.

³ Wayne C. Booth, *Kurmacanın Retoriği*, Metis, İstanbul 2012, s. 170.

⁴ Vedat Şar, "Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu: Tanı ve Nozolojik Sorunlar", *Klinik Psikiyatri*, Ankara 1988, S. 1, s. 13-21.

SENEM GEZEROĞLU

FERİT EDGÜ’NÜN “YAZAR VE YAZMAN” ADLI KÜÇÜREK ÖYKÜSÜNDE YARATICI YAZARLIK BAĞLAMINDA BENLİK ALGISI

Giriş

Psikanalitik edebiyat eleştirisi, psikanaliz alanında elde edilen verileri ve sonuçları edebiyat ürünlerini yorumlamada kullanarak eserin daha iyi anlaşılmasını sağlayan bir kuramdır. “Bir psikolog, bir ruh doktoru, hastanın bilinçdışını aydınlatarak hastayı etkileyen öğeleri belirlemeye nasıl çalışıyorsa, yazarın eleştirisi ile uğraşanlar da yapıtlardaki kurmaca kahramanların bilinçaltını ve dolayısıyla metnin arkaplanını aydınlatmak için psikanalizin birikimlerini kullanır.”¹ Psikanalitik edebiyat eleştirisi, yazarın bilinçaltına ışık tuttuğu gibi, anlatı kahramanlarının da psikolojilerini, davranışlarının altında yatan nedenleri aydınlatmada yardımcı olur. Berna Moran, “psikanalitik kuramın varoluş sebeplerini yazarın bilinçaltını açığa çıkarmak, eserdeki kişilerin psikolojik durumlarına eğilmek ve bir taraftan da ‘yaratma’ eyleminin nasıllığını araştırmak”² olarak sıralamaktadır. Yazarın yaratma psikolojisi, geçirdiği ruhsal ve zihinsel değişimler eserlerine yansır. Bu yansımada yazar, kişi ve anlatı kişisi kimi zaman iç içe girerek “karmaşık bir kişilik yapısı” oluştururlar.

Sanatçının yaratma psikolojisine dair ışık tutan kuramlardan birini Sigmund Freud oluşturmuştur. Freud, yaptığı çalışmalardan yola çıkarak yaratıcılık faaliyetlerinin zihindeki yankılarına değinmiş ve sanat eserinin nasıl ortaya çıktığına dair yorumlar getirmiştir. Freud, yaratıcılığı, sanatçının hastalıklı (nevrozlu) hâlinin bir yansıması olarak görür ve sanatçıyı “hasta insan” olarak niteler.

Rüyalarla, dil sürçmeleriyle, oyunlarla, psikolojik hastalıkların belirtilerinin görülmesiyle bilinçdışından bilince, oyunlar ve sanat eserleri aracılığıyla bir aktarım sağlanabilir. “Aktarım yollarından sanat eserleri dışındakiler, genellikle kendiliğinden gelişirken sanat eserinin ortaya çıkma aşamasında, sanatçının tam bir irade hali söz konusu değilse bile bir istek ve farkındalık durumundan söz edilebilir. Sanatçının diğer insanlardan farkı da bu özelliğinden kaynaklanmakta, bilinçdışıyla temas kurabilme gücünü kendisinde bulabilmesi özelliği onu farklı ve daha duyarlı kılmaktadır.”³ Farklılık ve duyarlılıkla vücuda gelen eserlerde sanatçının kişilik özellikleri, ruhsal yapısı ve yaratım psikolojisine dair ipuçlarını yakalamak mümkündür. Sanatçı benliğinin esere yansıması, dolaylı olabileceği gibi doğrudan da olabilir.

Bu çalışmada Ferit Edgü'nün "Yazar ve Yazman" adlı öyküsünden hareketle "yazar"ın yaratım süreci incelenecek ve bu yaratımsal sürece psikanalitik açıdan yaklaşılarak yazarın "benlik" kavramına bakış açısı değerlendirilecektir.

Ferit Edgü'nün "Yazar ve Yazman"⁴ Öyküsünde "Benlik"

"Yazar ve Yazman" adlı öyküde, anlatımın "yazar anlatıcı"nın ağzından yapıldığı bir "yazma serüveni" anlatılmaktadır. Yazar, öykünün kurmaca dünyasında farklı benlikler yaratarak kurgusunu bu kişiler arasındaki çatışma üzerine kurabilir. "Yazar ve Yazman" adlı öyküde de biri anlatıcı-yazar, diğeri ise kurgusal-yazman olmak üzere iki öykü kişisi mevcuttur. Dolayısıyla öyküde geçen "yazar" veya "yazman" Ferit Edgü'nün kendisi değil, sanatçı kimliği ile yaratılmış kurgusal karakterlerdir. Yazının devamında ifade edilen "yazar" ve "yazman" ise Ferit Edgü'nün kendisi değil, öykünün kurmaca dünyasındaki kişilerdir.

Öyküdeki çatışma, yazarın söylemek istediği ile yazmanın söylediği üzerine kurulur; dolayısıyla aklî ile akıldışının çatışması, öykünün odak noktasını oluşturur. "Bir yazmanım var. Ne söylersem yazıyor" cümlesiyle başlayan öyküde, okurun gerçekten de böyle bir yazmanın varlığına inanması mümkündür. Ancak ilerleyen cümlelerde bu yazmanın, söylenenleri değiştirdiği, yazarın bu duruma müdahale edemediği ve gittikçe yazmanın yazara kendi sözünün gücüyle egemen olduğu görülmektedir. Dolayısıyla aslında "yazman", anlatıcı-yazarın kendi kurgu dünyasında oluşturduğu bir hayalden ibarettir. Bu kimlik, anlatıcı-yazarın oldukça basit olan duygu ve düşüncelerini süzgeçten geçirerek, değiştirerek ve onlara şekil vererek yazıya döker. Bu durumda yazmanı, anlatıcı-yazarın sanatçı kimliği olarak düşünmek mümkündür. Ancak anlatıcı-yazarın sanatçı kimliği ile kendisi tam bir uzlaşım içinde değildir. Anlatıcı-yazarın söylemek istediği, yapmak ve yaşamak istediği oldukça basitken yazmanın söylediği, yaptığı ve yaşadığı daha karmaşıktır. Yazarın yazma serüveninde bu karmaşıklık kendini belli eder. Eser, yazardan çıktıktan sonra yazarını da aşan müstakil bir "varlık"a dönüşür. Yazarın ne söylediğinden çok, "eserde anlatılan" daha doğrusu "eserin anlattığı şey" farklılaşır. Bu farklılığa dair Berna Moran şöyle söyler: "Yazarın ne anlatmak istediğini dürüstçe ve doğru olarak açıkladığını kabul edelim. Yine de iki şeyi birbirinden ayırmak şarttır: Biri yazarın anlatmak istediği biri de eserin anlattığı. Yazarın yapmak istediği şey başka, yaptığı şey başkadır."⁵

"Yazar" karakterinin söylemek istediği "Yazman" karakterinin söylediği

Babamla, bülbül dinlemeye Bokludere'ye giderdik

Evde sıkıntıdan boğulduğumuz gecelerin sabahında, daha gün doğmadan yola koyulur, şafak sökmeden vardığımız Söğütlüdere'de bir ağacın altına

oturur, bülbüllerin ötüşünü dinlerdik. Gün yükseldiğinde, bülbüllerin sesini karga sürülerinin sesi alırdı.

Aşk insanın içindedir

Aşk iki insan arasında oluşur, ama çoğu kez yalnız birinin gönlünde gelişir

Öyküde de yazarın ne anlatmak istediği açıkça belirtilir, açıklanır; anlatmak istediği şeye dair cümleler verilir. Ancak yazıya dökülen şey, düşünülenle aynı değildir. Psikanalitik bir çerçeveden bakıldığında, öyküdeki bu çatışmayı içsel bir benlik çatışması olarak yorumlamak mümkündür. Freud, yapısalcı modele göre insanın kişilik yapısını id, ego ve süperegö olmak üzere üçe ayırır. İd (altben), mantık-ahlak ilkelerinden uzaktır ve bu yapıya “haz ilkesi” hâkimdir. Ego (ben), insan zihninin kişisel tarafı olup “gerçeklik” ilkesiyle hareket eder. Süperegö (üstben) ise, kişinin yaşamına yön veren ve ideal ben’in peşinden giden denetleyici mekanizmadır. İncelenen öyküde bu kişilik yapılarını görmek mümkündür: “Ama yazmanın garip bir de huyu var: Yazarken söylediklerimi değiştiriyor.” Cümleleriyle tanımlanan “yazman”, öykünün sözde diğer karakteri olan “yazar”ı değiştirici, denetleyici bir güce sahiptir. Yazarın söylemek istediği, yazmanın söylediği değildir; değiştirilmiş, bir nevi “yüce”tilmiş cümlelerdir. Bu cümleler incelendiğinde şöyle bir sonuç çıkar:

Görüldüğü gibi, anlatıcı-yazarın söylemek istediği oldukça basit, açık, sade ve reel niteliklere sahiptir; anlatmak istenilen doğrudan anlatılmaktadır. Oysa karşı tarafta yazman karakterinin daktilo ile yazıya döktüğü cümleler daha karmaşık, süslü ve düşsel niteliktedir; anlatmak istenilen dolaylı yoldan anlatılmıştır. Dolayısıyla yazar ve yazman karakterleri arasında bir uyumsuzluk ve çatışmanın varlığından söz etmek mümkündür. Psikanalitik açıdan yaklaşıldığında öyküdeki yazar, “altben”i yani “id”i, yazman ise “üstben”i yani “süperegö”yu temsil eder. Yazarın yapmak istediği oldukça sade, basit ve ilkeldir; yani ide uygundur. Ancak yazmanın söylediği girift, dolaylı ve cilalıdır; yani süperegöya uygundur. Bu iki benlik arasında çatışma söz konusudur. Egonun görevi ise id ve süperegö arasında denge kurmaktır. İd’in ve süperegö’nun isteklerini dizginleyip kişinin dengede olmasını sağlayan “ego”; bilinç, düşünce, analiz, problem çözme, sonuçlara ulaşma, uzlaşma gibi zihinsel faaliyetlerin olduğu yerdir. Ego zayıfladığında, yani kişinin benlik algısı düştüğünde, adı geçen kişilik yapıları arasında bir çatışma ortaya çıkar. Bu zıtlık sonucunda, benlikler arasında Freud’un ifadesiyle “nevrotik çatışma” meydana gelir. “Nevrotik çatışma, ‘yapısal model’den bakıldığında, egonun, id ya da süperegöyle çok doğrudan bir temastan korunması, ‘topoğrafik model’ açısından bakıldığında ise, bilinçaltındaki materyalin doğrudan bilinç alanına çıkmasına engel olmak için geliştirilen, bunu yaparken de hem bir çatışmayı, hem de bu çatışmaya ilişkin bir çözümü yapısında barındıran, karmaşık ve sağlıklı bir ruhsal organizasyon olarak tanımlanabilir.”⁶

Öyküde anlatıcı-yazar ile yazman arasında geçen bu ilişki, nevrotik bir çatışmanın ürünüdür. “Yazar”, kendi egosunun üstünde bir üstben oluşturmuş ve

onun isteklerine boyun eğmiştir. Öykünün karakterlerinden yazar anlatıcı, yine egoya ait olan savunma mekanizmalarından “yüceltme”yi kullanarak kendine bir “yazman” yaratmıştır. Öyküdeki bu yazman ise kişinin ulaşmak istediği ideal ben’in ve toplumsal değer yargılarının sözcüsü olan süperegonun kusursuzluk isteğinin dışavurumudur. Zira “yazar”ın benliği, kimliği ve özgürlüğü; süperegonun istekleri, toplumun değer yargıları, ahlakî-denetleyici mekanizmalar karşısında kısıtlanmıştır. Öykü anlatıcısı yazarın, kendi yarattığı “üstben yazman” ile uyuşmadığı görülmektedir. Bir nevi, yazarın yarattığı gölge kimlik, asıl kimliği ele geçirmiştir. Yazar ise bu durumdan rahatsızlık duymaktadır. “Yazmanın ne mene bir kişi olduğunu yeterince belirliyor bu örnekler.” cümlesinden de anlaşılacağı üzere yazar, benliğinin ele geçirilmesinden memnun değildir ve kendisine hâkim olan bu üstbenliğin egemenliğini yok etmek istemektedir: “Kaç kez ona yol vermeyi düşündüm. Ama bir türlü gerçekleştiremedim bunu.” Ancak şöyle bir paradoks vardır ki kendisini ele geçiren benlik de yine kendisine aittir. Kendine ait olan bu kimlikler arasına bir bölünme, parçalanma söz konusudur. Dolayısıyla yazma sürecinde anlatıcı-yazar, hem kendi gerçek benliği hem de yarattığı hayalî benlik arasında sıkışarak, ister istemez bir kimlik parçalanışına maruz kalmıştır. Bu da anlatıcı-yazarın yaratma sürecinde yaşadığı kimlik ve benlik sorunlarının eserine yansımasıdır. Freud’un da dediği gibi sanatçının nevrotik ruh hâli, eserde kendini gösterir; çünkü ruhsal bir parçalanış söz konusudur. “Nevroz ruhsal yapının bölünmeye yönelik bir eğiliminin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre, kişiliğin değişik parçalarının ‘birbirine karşı’ harekete geçmesi nevroza yol açar. [...] Jung, kişiliğin çelişen tarafları arasındaki gerilimi her zaman sağlıklı bir şey olarak algılamamış, bazen bunun bir enerji kaynağı olarak işe yarayabileceğini, kişiliği güçlendirici bir özelliği olabileceğini söylemiştir.”⁷⁷ Freud’un tam bir hastalıklı ruh olarak tanımladığı bu çatışma, açıklamadan da anlaşılacağı üzere Jung’da olumsuz bir durum teşkil etmez. Jung’a göre, “Çatışmanın hastalık olabilmesi için ruhsal yapı içindeki parçalanmanın aşırı bir boyuta gelmesi, kişiliğin içsel bütünlüğüne ilişkin duygunun kaybedilmesi gerekir.”⁷⁸ Öyküde de yazar ve yazman arasındaki çatışma parçalanışının aşırı boyutundadır. Çünkü yazar anlatıcı, yazmanla bütünleşememiş ve *zorunlu olarak* bu üst kimliğin esiri olmuştur: “Yazılarımı, öykülerimi onun yazdığı gibi yayımlamayı sürdürüyorum. Üstelik kendi adımla.”

Görüldüğü gibi, “Yazar ve Yazman” adlı öyküde aslında tek karakter vardır, o da hikâyenin anlatıcısı “yazar”dır. Yazman ise, bu yazarın zihninde oluşturduğu ve kendi sözünün gücünü alarak yazara da egemen olduğu bir üstbenlik’tir. Normalde altben, ben ve üstben arasında bir uyum ve denge vardır. Düzenin ve dengenin olmadığı durumlarda ise ortaya uyuşmazlık ve çatışma çıkar. Öyküde de ben ve üstben’in bütünleşemediği, birinin diğerine hâkim olduğu görülmektedir. Bu durumda bütünleşememiş bu benlikler arasında bir tür ayrışma, çatışma ve parçalanma görülür. Freud’un nevrotik çatışma dedi-

ği bu süreçte sadece benlikler arasında çatışma varken incelenen öyküde “gerçekte var olmayan” bir karakter “var”mış gibi anlatılmaktadır. Öykü kurmacasında bu karakterin bir tür “sanrı” olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla yazarın yaratımsal sürecinde ve öykünün kurmaca dünyasında bir tür “paranoya” ile karşı karşıya kaldığı söylenebilir. Freud’a göre sanatçının gerçek hayatta ulaşamadığı düşlemlere yazılarında ulaşmaya çalışması, onun bilinçaltının derinliklerinde kaybolmasına sebep olur. “Eğer düşlemler aşırı geniş ve aşırı güçlü hâle gelirse bir nevroz ya da psikoz başlangıcı için koşullar oluşur.”⁹ Kimi zaman nevrozu da aşan bu yaratım süreci için Moran, Freud’un görüşlerini yorumlayarak şunları söyler: “Freud’un sanat kuramında, bu hayal kurma eylemiyle sanatçının yakın ilişkisi vardır. Sanatçı da bir ruh hastasına yakın sayılır. O da gerçek dünyada tatmin edemediği isteklerle doludur.”¹⁰

Sonuç

Yazarın yaratım sürecinde birbirinden farklı kimliklere bürünmesi; psikanalitik açıdan yaklaşıldığında id, ego, süperego gibi kişilik yapılarının devreye girmesine olanak tanır. Altben, ben ve üstben arasındaki denge ve uyumun bozulması sonucunda ortaya çıkan uyuşmazlık ve çatışma durumu ise yazarı çeşitli nevrotik kişiliklere sürükler. “Yazar ve Yazman” adlı öyküde cereyan eden bu süreçte, görüldüğü üzere, kurmaca “yazar” ve “yazman” arasındaki “parçalanmış benlik çatışması”nı, yazarın yaratım sürecindeki nevrotik hatta paranoid bir durum olarak yorumlamak mümkündür.

KAYNAKÇA

- Cebeci, Oğuz. *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*. İstanbul: İthaki Yayınları, 2009.
 Edgü, Ferit. *Çılgılık*. Sel Yayıncılık, İstanbul, 2013.
 Freud, Sigmund. *Sanat ve Edebiyat*, Payel Yayınları, İstanbul, 1999.
 Moran, Bema. *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.
 Özbek, Yılmaz. *Edebiyat ve Psikanaliz*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2007.

¹ Yılmaz Özbek, *Edebiyat ve Psikanaliz*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2007, s. 7.

² Bema Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, Yirmi Üçüncü Baskı, İstanbul, 2013, s. 149.

³ Oğuz Cebeci, *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*, İthaki Yayınları, Genişletilmiş İkinci Baskı, İstanbul, 2009.

⁴ Ferit Edgü, *Çılgılık*, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 79.

⁵ Bema Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, Yirmi Üçüncü Baskı, İstanbul, 2013, s. 135.

⁶ Oğuz Cebeci, age, s. 223-24.

⁷ Oğuz Cebeci, age, s. 231.

⁸ Oğuz Cebeci, age, s. 231.

⁹ Sigmund Freud, *Sanat ve Edebiyat*, Payel Yayınları, İstanbul, 1999, s. 130.

¹⁰ Bema Moran, age, s. 151.

UZAYAN GÖLGELER

Emine BATAR

Hece Yayınları

Gölgeler Uzamaya Başlamışsa

*Uzayan Gölge*ler Emine Batar'ın ilk öykü kitabı. Batar, insanın insanla yaşadığı sorunlardan ve bu sorunlar neticesinde oluşan travma halinden esinlenerek kuruyor öykülerini. Ölüm, yabancılaşma, aile içi iletişimsizlik, aşk, komşular arasında yaşanan sıkıntılar ve çocukluk günleri gibi hemen herkeste bir karşılığı olan öyküler yazıyor.

Batar, sade bir dil kullanır öykülerinde. Onun için önemli olan hikâyenin kendisidir. Bu nedenle dille, kelimelerle uğraşmaz. Yalnız, cümle yapısı sağlamdır. Anlatmak istediğini net bir şekilde anlatır. Lafı dolandırılmaz. Kısa cümlelerle meramını anlatır. Geçmiş ve gelecek değil, yaşanan an vardır. Hayat algısı o an üzerine kurulur. Burada gözlem gücü önemlidir.

Yazar sıradan insanların hayatlarını gözlem gücünün etkisiyle öykülerine yansıtır. Öykülerde kadın bakışı baskındır. Birincil karakterler genelde kadındır. Yazarının da kadın olması işini kolaylaştırmış görünür. Ayrıca kadınlara dair ayrıntılar öykülere samimiyet katar. Bilgisizlikten kaynaklı yanlış davranış kalıpları içinde görürüz kadınları. Bu tutum çocuklara karşı daha belirgindir. Kadınlar üst duygu olan koruyucu, gözetleyici olmayı gelenekselin içine hapsedmiş gibidirler; bundan mütevellit sert ve anlayışsız gözüktürler. Dini bilgileri yüzeysel olduğu için, "Allah'ın gücüne gider." "Tövbe et." derler çocuklara. Ayrıca kadınların çevreyle ilişkileri de yoğundur. Olayların ya içinde ya da onlara yön veren ortamda bulunurlar. Bu haliyle kadınlar erkeklerden daha fazla göz önünde ve hayatın içindedirler. Böyle olunca olumlu-olumsuz bütün yanırlarıyla öyküye aktarılmıştır.

Kitapta çocuk anlatıcının ağırlığı dikkat çeker ve onların anlattıkları olaylar daha oy-

lumlu öykülere dönüştür. Derin mevzuları, aile içi ilişkileri çocuklara anlatır Batar. Çocuklar gördükleri hiçbir şeyi atlamazlar. O an yaşanan ne varsa dillerinin de sadeliğiyle öyküye girer. "Babam Ölünc" öyküsünün anlatıcısı da bunlardan biri. Anlatıcı babasının ölüm anındaki ve ölüm sonrasındaki yaşadıklarını anlatır öyküde. Çocuğun, bu esnada çevreye bakışı, ölümle hayat arasındaki bağın nasıl işlediğini göstermesi açısından önemlidir. "Acelesi olmayan bir ambulansla getirdiler" der ilk cümlede. Ortamda bir duyarsızlık vardır ona göre. Trenler düdükle çalmaz, bulut yağmur habercisidir, nefes almak zorlaşmaktadır... atmosfer ölüm anına uygun hale getirilir. Çocuğun babaya bakışı olumludur. Baba, "toprağı incitmeden yürür, bahçeyi hayranlıkla kucaklayan bir bakışa" sahiptir. Öyküdeki en duygusal sahne, babaya ait kıyafetlerin başkasına verilmesi sonrasında, çocuğun babasının elbiselerini onda gördüğü andır. Babasının kıyafetleridir gördüğü, ama içinde babası yoktur.

"Her Şey Onların Yüzünden" öyküsünde çocuklukta yaşanan bir olay yine çocuk anlatıcının gözünden anlatılır. Okul derslerinde başarılı olan bir kız çocuğunun yaz tatilinde Kuran kursuna gitmesi ve orada yaşadıkları ele alınır. Çocuk Kuran öğrenmede başarısızdır. Hoca okuyamayanları döveceğini söyler. Çocuk kursa gitmek istemez. Fakat annesini ikna edemez. Konuyu açtığı her seferinde anne, "Tövbe et" der. Ertesi gün kursa gittiğinde hoca ikişerli gruplar halinde "Elif Ba" okutmaya başlar. "Bilen bilemeye tokat atacak ona göre." der hoca. Anlatıcı çocuk harfleri çıkartamaz ve mahalleden arkadaşı Hatice'den tokat yer. İki arkadaş duygusal olarak karşı karşıya gelmiştir. Evlerine doğru yürürken yine Hatice vardır yanında, ama konuşmadan yürürler. Bu tokat ve okuyamama olayı kızın ateşlenmesine ve yeni bir gerçeklik durumunun ortaya çıkmasına yol açar.

Çocuk anlatıcın ağzından okuduğumuz bir diğer öykü "Geberik". Kurgusu ve konusuyla dikkat çeken öykü, serseri takımından

olan Seyit'in ölmesiyle başlar. Seyit kim? Ve nasıl biri? Önce bu verilir okura. En sonunda Seyit'in ölmeden önce anlatıp durduğu hikayenin gerçekleşmesine dönülür. Seyit bakımlı, yakışıklı, film artistleri gibi bir adamdır. Anlatıcının halası küçüklüğünden beri Seyit'e aşiktir. Seyit de onunla evlenmek ister, fakat baba, kızını serseriye vermek istemez. Halanın zorlamasıyla evlilik gerçekleşir. Bu evlilik anlatıcının Seyit'e biraz daha yaklaşmasına ve olaylara tanık olmasına zemin hazırlamıştır. Seyit anlatıcıya ve etrafındakilere ölülerden 'geberik' diye bahsederek "geberik" hikayeleri anlatır. Seyit'in ölmesiyle olay farklı bir boyut kazanır. Seyit'in mezarı dağılmış, toprağı etrafa saçılmıştır. Halk onun mezarından kaçtığına inanır. Hatta mahallenin en yaşlısı sabah namazına giderken onu gördüğünü iddia eder. Anlatıcı çocuk bu durumdan çok etkilenir ve haliyle Seyit'in "geberik" olarak kendisine geleceğinden korkar. Burada dikkat edilmesi gereken husus, halkın batıl inanca kolayca sapıvermesidir. Seyit'e serseri diye kızını vermek isteyen baba dahil herkes buna inanmaktadır.

Çocukların saf dünyası her şeyi olduğu gibi yansıtır. Anlamı gizlemek için kelime manevralarına girmez. "Babam Ölüncü" öyküsünde kadınların cehaleti ve anlayışsızlıkları; "Geberik" öyküsünde ahalinin söylentiyeye çok çabuk tepki vererek olaya inanması; "Her Şey Onların Yüzünden" öyküsünde çoğumuzun yaşadığı ve maalesef geçmişin elim bir yarası olarak Kuran kursu hocasının davranışı ve annenin çocuğa yaklaşımı; kendi doğallığı içinde açık ve anlaşılır bir anlatım tercih edilmiştir. "Stres Yok", "Satılık Ev", "Kırlı Para" öyküleri de aynı düzlemde okunabilecek öyküler. "Stres Yok" öyküsün-

de, fabrika işçisi Selim'in eşinin hastalığı ve beraberinde zorlu hayat mücadelesini konu alır. "Satılık Ev" öyküsünde, komşuluk ilişkilerinde en büyük problem olan gürültünün öyküye konu olduğunu görürüz. Öyküde üst komşusundan rahatsız olan bir çiftin evlerini satmak durumunda kalması anlatılır. "Kırlı Para" öyküsü ise mal hırsının nelere yol açtığına ortaya konulduğu ilginç, ilginç olduğu kadar da düşündürücü bir öykü. Paranın insanı nasıl dönüştürdüğünü, ilişkileri yozlaştırdığını, niyetleri bozduğunu görebiliriz. Şeyh/müteahhit/din kavramlarının kendi heves ve çıkarları doğrultusunda kullanılması- nın yarattığı sonucu okuruz.

Yazar iç sıkıntılarını, anlam arayışlarının peşine takılmaz. Yazdığı öyküler bir nevi toplumsal fotoğraf çekmedir. Kendisinde yer eden konularda kalem oynatıyor gibidir. Bu durum bazı öykülerde mesaj vermeye ya da zorlamalara da kapı aralamaktadır. "Tren Rayları" öyküsü en bariz örnektir. Birbirini tanımayan bir kadın ve bir erkeğin tren yolculuğu esnasındaki entelektüel sohbeti konu alır. Verilen mesaj güzeldir. "Trende

yapılan yolculuk değildir. Okumaktır. Kendinizi, doğayı seyrederken aynı zamanda onu okuyor bulursunuz... Bu hantal makineler doğanın kalbinin attığı yerlerden geçerken, zaman; durmadan kendini tazeliyor." s.(31) Doğa önemsenmekte ve onu katleden makineler, dolayısıyla insan eleştirilmektedir. Fakat her öyküyü kendi gerçekliği içinde değerlendirdiğimizde bu öykü farklı bir yerde durmaktadır. Kişilerin modernizm eleştirisi, doğaya dikkat çekme, birbirini hiç tanımadığı halde kadın ve erkeğin hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde kendilerinden emin konuşmaları öykünün gerçeklik dokusunun zedelendiğini düşündürüyor. "Kelebek bir

süre trenle yarıştı.” ifadesi de bu yönde değerlendirilebilecek bir cümledir.

Batar, öykülerinde hayatı sorgular ve anlamaya çalışır. Bu sorgulamalardan biri de aşk ve evlilik üzerinedir. Öyküler kadın bakış açısıyla ele alınır. Kitaba da adını veren “Uzayan Gölgeler” öyküsünde, kitapçıda çalışan ve okumaya hevesli genç bir kızın aşk arayışı diyebileceğimiz durumunu anlatır. Okuduğu kitabın yazarıyla tanışan kahramanımız yazarın ilgisine taliptir. Ona mail atar. “En son yazdığım mektupta duygularından bahsetti. Buna bir anda karar vermiş, kararının değişmesine engel olmak için hemen yazıp göndermişti.” s.(24) Ama yazar kızın duygularına uzaktır. “Kısa ve teşekkür dolu mesajlar” yazar. Kız da çelişkili duygular içindedir.

“Aşk Yüzünden” öyküsünde yaşanmayan bir duygu üzerinden oluşan algı söz konusu. Yaşı ilerlemiş üç kadın karakter var. Yazar Fatma üzerinden aşk sorgulaması yaparak öyküsünü kurar. Fatma mahalleli tarafından sevilen, sayılan, şakalarıyla bilinen bir kadındır. Bir gün Mühraban’ın “Sen hiç aşık oldun mu?” sorusuyla karşılaşınca afallar ve “Aşk nedir?” diye sorar. Bu sorgulayış onu geçmişe götürür. “Derinlerde kalmış” bir sorudur bu. Çünkü hiç aşık olmamıştır. Aşkın nasıl bir his olduğunu bilmemektedir. “Biz kim aşık olmak kim,” der. “Hayat bunlardan ibaret değil,” diye kendini teselli etmeye çalışırsa da, olmaz. Kendini ve kocasını sorgulamaya başlar. İlk kez kocasının kıvrıklıklarını, göbeğini, kıyafetlerini fark eder.

“Kalabalık Yalnızlıklar”da ise iç içe geçmiş iki öyküden bahsedilebilir. Biri televizyon ekranına yansıyan görüntü, diğeri evli çift. Dip atmosfer olarak bir filmin seçilmesi öyküye derinlik kazandırmış. Öyküde kadın ve erkeğin evliliğe bakışlarını üçüncü tekil kişi anlatır. Anlatıcı, kadın karakterin asıl söylemek istediklerini filmdeki kadın karaktere söyliettirir. “Maria’nın ona bağlanmaya ihtiyacı var ve Paulo bunu biliyor. Umursamaz tavırlarıyla kadını nasıl incittiğinin farkında ama önemsemiyor.” s.(35) Kadın kocasının

kendisiyle ilgilenmesini, konuşmasını, kendisine şiir okumasını bekler. Adamın dünyası başkadır, futbol maçı izler, arsa alma hayali kurar. Öyküde birbirlerinin duygularını anlamayan iki insanın yaşamına mercek tutulur.

Batar, anlatacağı konu için öykünün bütün imkânlarından faydalanır. Kitabın son iki öyküsü fantastik öğelere yashı sembolik anlatımdır. Burada anlamdan ziyade sezdirmek esastır. Rüya anlatımıyla dünya/ahiret boyutu ele alınmaktadır. “Uyansak, iki uzak bedende olacaktık.” s.(111) Kişinin kendisini sorgulaması, geçmişiyile hesaplaşması/yüzleşmesi şeklinde okunabilecek göndermeler görölmektedir.

Gölgelerin uzaması zeval vaktini imler. Bir günün sonunu, belki de kaçınılmaz sonu... Fakat Batar, öykülerinde insanın sırtlandığı yüke dikkat çeker. Günün sonunda insan, sırtına yüklenenlerle geceye girecektir. Gölgeler uzamaya başladığına göre akşamın olması yakındır.

Sonuç olarak Emine Batar, sade bir dille, kendine yakın bulduğu olayların, konuların öykülerini yazar. Onun için önemli olan anlatılmaya değer olandır. Yalnız bunu yaparken öykünün gereklerini ihmal etmez. 📖

MEHMET KAHRAMAN

ÖLMÜŞ OYUNCAKLAR MÜZESİ

Akif Hasan KAYA

İz Yayıncılık

Akif Hasan Kaya’nın ikinci öykü kitabı *Ölmüş Oyuncaklar Müzesi* İz Yayıncılıktan çıktı. İlk kitabı *Islak Kibritler*’le (Okur Kitaplığı 2012) adından söz ettiren ve 2012’de TYB yılın hikâyecisi ödülü alan yazar, ikinci kitabıyla da kendi öyküsünü ve öyküdeki yerini sağlaştıırıyor.

Kaya, öykülerini toplumsal düzlemde kurar. İnsanı, insanlık hallerini, yaşamı, savaşla-

rı, acıları, zulümleri derinlikli ve yoğun bir anlatımla öykülerine yansır. İktidar sahiplerinin, egemen güçlerin çıkarları doğrultusunda yaşananları edebiyatın gündemine alır. Gözden kaçan, unutulmuş, önemsenmeyen ve sonra yeniden hatırlanması gereken meselelere eğilir. Başka dünyalara, başka insanlara yöneltir bakışları.

Sözelimi Sadık'ın rüyaları sizi alıp bambaşka diyarlara götürür. Siz koltuğunuzda oturup onun hayatını düşünürken, hiç yaşamadığınız bu duygunun nasıl bir şey olacağını hissetmeye çalışırsınız. Köprü altında yaşayan bir çocuğun dünyasını anlayabilir misiniz? “Ben o zamanlar güzel rüyaları annesi olan çocuklar görür sanırdım.” sözü size ne ifade eder? Bir çocuk için anne sevgisi tarif edilemez. Başının okşanması, hataların görmezden gelinmesi, sahiplenilmek, sevilmeyle özellikle çocuklar için hayati öneme sahiptir. Bu, kişinin kendi varoluşuyla birleşmesi, özdeşleşmesidir bir bakıma. O nedenle yetimhanedeki çocuklar daha çok “annesizlikten” ölürlür.

Ölüm hayatımızın her anını kuşatmıştır. Kimleri savaşlar yüzünden ölür, kimileri açlık, yoksulluk nedeniyle. “Kuş Çocukları” öyküsü hem savaşın hem de açlığın hüküm sürdüğü topraklardan gelen bir öykü. “Unutulmuşluk; kimsenin umursamadığı... varlıklarını, yokluklarını kimsenin hissetmediği... üç kişi”nin öyküsü. Öyküde anne, biri hasta iki çocuğuyla toplama kampına gitmeye çalışmaktadır. Savaş ortamı olduğu için kampa gitmek kolay değildir. Askerlere yakalanmak da vardır kaderlerinde. Kadın yorgun. Yiyecek hiçbir şeyleri yok. Her taraf toz. “İnsanların bile yürekleri tozlu”. Şartların ağırlığı yetmiyormuş gibi hasta bir çocuk. Annenin gücü tükenir. Hasta çocuğunu bırakmak zorunda kalır. Dönüp dönüp bakar. Havada akbabalar vardır.

“Kuş Çocukları” öyküsünü okuduğumda zihnime düşen ilk görüntü, Kevin Carter'ın çekmiş olduğu bir fotoğrafı. Fotoğraf ve fotoğrafçı meşhurdur. Ölmek üzere olan Afrikalı bir çocuğun arkasında, onun ölmesini bekleyen bir akbaba fotoğrafıdır bu. Baktıkça insanın içi parçalanır. Oysa bütün akbabalar her yerdedir. Kan üzerinden beslenmeye devam ederler. Savunmasız, masum insanları kendi emelleri doğrultusunda çekinmeden öldürürler. Akif Hasan Kaya, bu insanların dramlarını iç yaralayıcı bir dille anlatır.

“Yer/Gök” öyküsünde de zulmün başka bir boyutunu konu eder. Yine savaşın mağdur ettiği insanlardır anlatılan. Yaşlı bir kadın ve toru-

nu Ali'nin öyküsü. Anne, baba, kız kardeş ölmüştür. Vatanlarını terk etmek zorunda kalır nine, torun. Zor şartlar altında sınırı geçerek mültecilerin kaldığı çadıra yerleşirler. Ali orada rüya/hayat formatı içinde geçmişe gider. Mutlu günlerden kalma fotoğraflar yaşadığı.

Kaya, başkalarının duygularını anlatmakta mahirdir. Bu nedenle karakterler sahicidir. Savaşın, öldürmenin üzerinde özellikle durmaktadır. Her şart altında bu anlamsızlığı vurgulamaya çalışılır.

“Ölmüş Oyuncaklar Müzesi” de böyle bir öyküdür. Bir iç hesaplaşmanın ve pişmanlığın öyküsü. Öykü ikinci tekil anlatımla “sen” diye hitap eder. “O gün o kuşu vurmasaydın, serçenin çığlığını duymasaydın sanki her şey daha farklı olacaktı gibi gelir sana...” s.(34) Serçenin çığlığından sonra hiçbir şey eskisi gibi olmaz. İkinci tekil kişi olarak sen bunu hatırladığında bir çatışmanın içinde, bir kayanın arkasındasın. Mermiler geçer üstünden. Öldürdüğün kuşu düşünürsün. “Masum hiçbir şey kalmamıştır artık. Temiz bir şeyler ararken tutunmak için, ellerin her şeyi kirletmiştir.” Her şeyi kirleten insanın kendisidir. Bütün bu kirlerden anmak için geçmi-

şe, çocukluğuna ait hatıralara sarılırsın. Oyun-caklarını düşünürsün. Çünkü en temiz günler yine o yıllara aittir.

“Çerkez’in Rüyası” diğer öykülerden ayrı bir yerde durmaktadır. Özellikle üslup ve sayfa sayısı bakımından dikkat çekicidir. Otuz sayfa olan öykü klasik tarz anlatıma sahiptir. Tahkiye unsuru ön plandadır. Akıcı ve masalsı bir tatta ilerler. Bir hırsızlık olayının sonunda derin anlamlara kapı aralanır. Saf-lık, uyanıklık, onur meseleleri farklı açılardan ortaya konur. Öykü üç alt başlıkla ve üç ayrı bakışla anlatılır. Öykünün en önemli vurgusu, insanın geriye dönüp baktığında can-nımı ve malını dahi vermekten çekinmeyece-ği değerlerinin olmasıdır.

Ölmüş Oyuncaklar Müzesi, hüznü ve bir o kadar da çarpıcı öyküler toplamı. Tema toplumsal olsa da acılar bireyseldir. Bu nedenle öyküler bize şunu gösterir: Yaşananlara kayıtsız kalamayız. 📖

MEHMET KAHRAMAN

AĞIR BOŞLUK

Handan ACAR YILDIZ

Hece Yayınları

Handan Acar Yıldız’ın ikinci öykü kitabı *Ağır Boşluk*, Hece Yayınları’ndan çıktı. Ki-tapta on dokuz öykü var. Yazar, öykülerinde bir odak noktası seçer. Anlatı bu odak nokta-sı etrafındaki olay, imge, durum ve iç konu-şmalarla şekil bulur. Düşünceye veya duyguya roller biçer. Onları bir olayın başkahramanla-rı olarak canlandırır. Fakat bu duygu ve dü-şünceleri harekete geçiren gerçekleri perde arkasında bırakır. Olaydan çok olayın sonucu olarak ortaya çıkan ruh sancılarını önemser.

İnsani duygu ve düşünceleri, bir ağacın kesilip cisim haline getirilişine aktarır. Yıl-dız’ın öyküleri olay dan çok durum öyküleri-dir. “Ne olmuştur da öykü ortaya çıkmıştır?”

sorusundan ziyade “Olay nasıl bir etki yarat-mıştır?” sorusunun cevabıyla ilgilenir. Olay, yazara göre kabuktur, kabuğu anlatmaz, bu yüzden betimlemeye pek başvurmaz. Ama öykülerin her birine derin bir ironi hakimdir. Nesnenin işlevini anlatırken arka plandaki “insan” ortaya çıkar. “Birbirimize karşı o ka-dar zalim zamirlerdik ki dolaylı ya da dolay-sız tümleçlerle bağlanmamız imkânsızdı. Syf:13”

Ara sıra olaydan sıyrılır, duyguya yoğun-laşır. Ama duyguyu ortaya çıkaran eylemi de arada hatırlatmaktan geri durmaz. Sonunda iç-sel anlatımla olay birlikte sonlanır. İnsanı par-çalar. Her parçasını başka bir açıdan ele alır: Kadındır; insanın insana reva gördüğü ve git-tikçe daralan çemberin içindedir. Çocuktur; annesi ile kendisi arasında ip ince bir kader bağı vardır ve bu bağ geçmişle şimdi arasında kozasını ören yalnızlık, itilmişlik hislerini de içinde barındırır.(Çiçek-siz)

Yıldız’ın öykülerinde melodram uygun dozdadır. Melodramın arttığı yerde genellik-le öyküyü bitirir. Cisimleri konuşturur. Onla-ra duygu ve anlam yükler. Renk, biçim, ses ve şekilleri üzerinden onlara roller biçer: ‘Ud’un en iyi sesi çıkarmak gibi bir amacı vardır çünkü sahibiyse manevi bir bağ kur-muştur. ‘İp’in düğüm olması kaderinin bir parçasıdır. Jilet, keskinliğiyle tehdit edecek kadar acımasız olabilir. Fakat burada anlat-mak istediği ne ud, ne ip ne de jilettir. İnsan-dır. İnsanın yaşamını, hayata bakışını, davra-nışlarındaki iyi ve kötü yanları eşyanın duru-şunda bile arar ve ortaya çıkarır. Bir yerden sonra insanla eşyanın kaderinin kesiştiği-benzeştiği noktaya gelir.

Öykülerde akış genellikle iç konuşmalar-la yol alır. Kahramanlar çelişkileri, umutsuz-lukları, itilmişliği yüzünden yalnızdır. Olay-ların akışından çok algısında bıraktığı izlerle ilgilenmektedir. Toplumdan uzaktır, kendisi-ne yakınlığı ise kendisiyle konuşabilmesiyle sınırlıdır. Mesela kendi karanlığına gömül-müş insanı anlatmak için “bir yarasa kadar net görüyordun” der.

Yıldız'ın öykülerini ortaya çıkaran sebepler sıradan yaşamın içindeki 'şey'lerin ete-kemiğe bürünmesidir: İp, heykel, merdiven... Öykülerdeki kahramanlar yenik, yalnız, kırılğan ve içe dönük insanlardır. Izdırabı jiletle kesilmeye benzetir, hayattan tat almamayı dilin tat alma duygusunu kaybetmesiyle özdeşleştirir. Azarlanmanın çocuk hafızasına nasıl yer ettiğini anlatmak için merdiven gıcırtısını ağlama sesi olarak tasvir eder.

Yıldız öykülerinde zaman zaman bilgi verici bir yol izler. Süngerden bahsederken süngerin özelliklerini, ipten bahsederken ipin işlevini, hastalıktan bahsederken hastalığın ayrıntılarını verir. Cisimleri tanımladığı öykülerinde deneme türüne geçiş yapar. Öyküsel anlatımın içine denemeyi yedirir. Nesneler üzerinden düşünceleri anlatırken aynı zamanda ele aldığı nesnelerin doğalarında gizli ayrıntıları da verir. İşte denemeye başvurduğu yerler özellikle bu ayrıntıları anlattığı yerlerdir.

İnsanın acı çektiği yerde doğa seyirci kalmaz, bir tepkiyle eşlik eder. Kadavra Terapi öyküsünde on hastayı konuşturur. Bunlar, herkesçe normal görülen bazı insan ilişkilerinde ruh hastalığına yakalanmışlardır. Tuhaf rüyalar görmekteyirler. Hastaları kadavra rüyaları görmeye iten sebepler trajik ko-

mik bir anlatımla verilir. Burada aynı zamanda kişilik analizleri yapılır ve bazı toplumsal değerlere farklı bir bakış açısı getirilir.

Yazar öykülerinde olağanüstü anlatımı da kullanır. Bunu genellikle cansız varlıkları konuştururken ve rüyalar üzerinden öyküyü oluştururken yapar (Çelişkinin Heykeli, Kadavra Terapi, Balon, Minnet). Aynı zamanda öykülerde geçişler yapar: Olayı anlatırken, olayın içine sıradan bir sebeple giren nesnenin bilinçte meydana getirdiği çağrışımları açar.

Konu olarak genellikle ölüm, yalnızlık, çarpıklıklar, ilişkilerdeki yozlaşma seçilmiş. Bir gazete habere, bir heykelin yapılışındaki incelikten, lunaparkın tuhaf çekiciliğinden, kasabada evin bireyleri ve evin eşyaları arasındaki hiyerarşiden öyküler ortaya çıkarıyor. Ses Denklemi, Kadavra Terapi, Ud Sancısı, Çelişkinin Heykeli öyküleri düşünce, küçük bir olay veya bir söz üzerine bina edilmiş kurgudan oluşuyor.

Ağır Boşluk, birinci kitabı Cam koridor ile karşılaştırıldığında yazarın olay öyküsünden durum öyküsüne geçtiğini görüyoruz. Bu da yazarın farklı dil ve anlatımları denediğini, öykünün imkanlarını kullanarak sürekli yol aldığını gösteriyor.

EMİNE BATAR

